

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการพัฒนาคน ชุมชน และพื้นที่
การค้าชายแดนจังหวัดแม่ฮ่องสอน

โดย สิทธิพร ภูนริศ และคณะ

มกราคม 2552

รายงานວິຈัยฉบับສມບູຮົນ

ໂຄຮກພັດທະນາຄນ ທຸມທະນາ ແລະ ພື້ນທີການຄ້າຫາຍແດນ ຈັງຫວັດແມ່ນອ່ອງສອນ

ຄະະຜູ້ວິຈัย

ສັງກັດ

ສີທະພຣ ກູ່ນຣີສ

ຄະະນິຕິສາສຕ່ຣ ມາວິທຍາລ້ຽພາຍັພ

ວຽກທະນີ ຮູ່ງເຮືອງສກາກຸລ

ຄະະນິຕິສາສຕ່ຣ ມາວິທຍາລ້ຽພາຍັພ

ສັບສົນໂດຍສໍານັກງານກອງທຸນສັບສົນການວິຈัย (ສກວ.)
(ຄວາມເຫັນໃນรายงานນີ້ເປັນຂອງຜູ້ວິຈัย ສກວ. ໄມຈໍາເປັນຕົ້ນເຫັນດ້ວຍເສມອໄປ)

สารบัญ

	หน้า
บทสรุปผู้บริหาร	4-6
บทคัดย่อ : ภาษาไทย	7-8
บทคัดย่อ : ภาษาอังกฤษ	9-10
คำนำ	11-11
บทนำ	12-17
บทที่ 1	18-37
บทที่ 2	38-60
บทที่ 3	61-98
บทที่ 4	99-112
บรรณานุกรม	113-113
ภาคผนวก	114-128

(1) คำสั่งผู้อำนวยการปฏิบัตินโยบายชายแดนไทยกับประเทศไทยเพื่อนบ้าน (เฉพาะ) ที่ 1/49 เรื่อง จัดตั้งศูนย์กองอำนวยการปฏิบัตินโยบายชายแดนไทยกับประเทศไทยเพื่อนบ้าน ลงวันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2549

(2) คำสั่งจังหวัดแม่ฮ่องสอนและศูนย์สั่งการชายแดนไทยกับประเทศไทยเพื่อนบ้านด้านพม่า จังหวัดแม่ฮ่องสอนที่ 729/2549 เรื่องแต่งตั้งคณะกรรมการศูนย์สั่งการชายแดนไทยกับประเทศไทยเพื่อนบ้านด้านพม่า จังหวัดแม่ฮ่องสอน ลงวันที่ 16 มิถุนายน พ.ศ.2549

(3) ประกาศจังหวัดแม่ฮ่องสอนและศูนย์สั่งการชายแดนไทยกับประเทศไทยเพื่อนบ้านด้านพม่า จังหวัดแม่ฮ่องสอน เรื่อง กำหนดมาตรการ หลักเกณฑ์ แนวทางปฏิบัติบริเวณจุดผ่อนปรนเพื่อ การค้าและช่องทางอนุมัติ ด้านจังหวัดแม่ฮ่องสอน ลงวันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2549

(4) คำสั่งกรมทะเบียนการค้าที่ 61/2544 เรื่องมอบอำนาจของอธิบดีกรมทะเบียนการค้าในการ อนุญาตการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจ ของคนต่างด้าวตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 ลงวันที่ 14 มีนาคม พ.ศ.2544

(5) คำร้องขอขึ้นทะเบียนเพื่อค้าขายบริเวณชายแดนด้านจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ประมวลกิจกรรมการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลภาคสนามของ“โครงการพัฒนาคน ชุมชน และ พื้นที่การค้าชายแดนจังหวัดแม่ฮ่องสอน”

รายงานแมริโอข่ายที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดน จังหวัดแม่ฮ่องสอนภายใต้“โครงการพัฒนาคน ชุมชน และพื้นที่การค้าชายแดนจังหวัดแม่ฮ่องสอน”

បញ្ជីប្រើប្រាស់ (Executive Summary)

การค้าชายแดนของจังหวัดแม่ร่องสอนนี้มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจในจังหวัดแม่ร่องสอน ไม่มีจังหวัดอื่น ไปกว่าการเกษตรและการท่องเที่ยว และโดยที่จังหวัดแม่ร่องสอนเองมีศักยภาพด้านการค้าชายแดนหลายๆ ประการ ไม่ว่าจะเป็นการที่จังหวัดแม่ร่องสอนมีพรมแดนติดต่อกับประเทศพม่าทั้งทางบก และทางน้ำเป็นระยะทางยาวกว่า 326 กิโลเมตร การย้ายเมืองหลวงของประเทศพม่าจากเมืองย่างกุ้งมาเป็น เมืองเปียงนาซึ่งมีระยะทางห่างจากจังหวัดแม่ร่องสอนเพียง 210 กิโลเมตร การมีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม หัตถกรรมอันมีค่าตั้งอยู่ในระหว่างชายแดนของจังหวัดแม่ร่องสอนกับประเทศพม่า เป็นต้น ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ล้วนแต่ส่งผลต่อศักยภาพด้านการค้าชายแดนที่จังหวัดแม่ร่องสอนมีอยู่แล้วทั้งสิ้น

แรงผลักดันต่อศักยภาพด้านการค้าชายแดนของจังหวัดแม่ร่องสอนประการหนึ่ง คือ ผู้ประกอบการค้าชายแดนในจังหวัดแม่ร่องสอน และโดยที่จังหวัดแม่ร่องสอนประกอบไปด้วยทั้งคนไทยและคนต่างด้าว ดังนั้น ผู้ประกอบการค้าชายแดนในจังหวัดแม่ร่องสอนจึงอาจจะมีทั้งผู้ประกอบการที่เป็นคนไทยและผู้ประกอบการที่เป็นคนต่างด้าว ซึ่งผู้ประกอบการทั้งสองกลุ่มนี้ต่างอาศัยอยู่ร่วมกันในระบบการค้าชายแดนของจังหวัดแม่ร่องสอนในลักษณะเกือบกูลซึ่งกันและกัน

ระบบการค้าชายแดนของจังหวัดแม่ร่องสอนนี้ประกอบไปด้วยการค้าชายแดน 2 รูปแบบคือ การค้าชายแดนโดยแท้และการค้าชายแดนในเชิงการค้าระหว่างประเทศ จากข้อเท็จจริงในพื้นที่พบว่าการค้าชายแดนทั้ง 2 รูปแบบนี้ หากเป็นการค้าชายแดนโดยแท้เรื่อง “สถานะบุคคล” จะยังไม่มีบทบาทหรือผลกระทบใดๆ ต่อผู้ประกอบการที่เป็นคนไทยและผู้ประกอบการที่เป็นคนต่างด้าว กล่าวคือ กฎหมายและระเบียบทางการค้าไม่มีผลต่อการจำกัดสิทธิในการประกอบธุรกิจการค้าชายแดนทั้งคนไทยและคนต่างด้าว ที่จะเป็นผู้ประกอบการค้าชายแดนโดยแท้

แต่หากเป็นการค้าชายแดนในเชิงการค้าระหว่างประเทศ เรื่อง “สถานะบุคคล” จะเข้ามามีบทบาทอย่างสำคัญหรือผลกระทบอย่างยิ่ง โดยเฉพาะต่อผู้ประกอบการที่เป็นคนต่างด้าว กล่าวคือ กฎหมายและระเบียบทางการค้าจะเข้ามามีผลในการจำกัดสิทธิในการประกอบธุรกิจการค้าชายแดนของคนต่างด้าวที่จะเป็นผู้ประกอบการค้าชายแดนในเชิงการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งกฎหมายที่สำคัญที่จะเข้ามามีบทบาทสำคัญในการจำกัดสิทธิในการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว ก็คือ พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542

อนึ่ง แม้ผู้ประกอบการที่เป็นคนไทยจะไม่ประสบปัญหาทางกฎหมายในการถูกจำกัดสิทธิในการประกอบธุรกิจเหมือนเช่นผู้ประกอบการที่เป็นคนต่างด้าวถ้าตาม แต่ในทางข้อเท็จจริงแล้วกลับปรากฏว่ามีนโยบายทางการค้าบางประการที่ออกโดยหน่วยงานราชการในพื้นที่ที่สร้างหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการที่เป็นคนไทยเอาไว้ประคุจหนึ่งกฎหมาย ซึ่งก่อให้เกิดอุปสรรคต่อ

ระบบการค้าชายแดนในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งนโยบายทางการค้าดังกล่าว ก็คือ ประกาศจังหวัดแม่ฮ่องสอนและศูนย์สั่งการชายแดนไทยกับประเทศไทยเพื่อนบ้านด้านพม่า จังหวัดแม่ฮ่องสอน ลงวันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2549 เรื่อง กำหนดมาตรการ หลักเกณฑ์ แนวทางปฏิบัติบริเวณจุดผ่อนปรนเพื่อการค้าและช่องทางอนุมัติด้านจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ประกาศจังหวัดแม่ฮ่องสอนและศูนย์สั่งการชายแดนไทยกับประเทศไทยเพื่อนบ้านด้านพม่า จังหวัดแม่ฮ่องสอนดังกล่าวจึงน่าจะขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาตรา 43 เนื่องจากประกาศฯดังกล่าวกำหนดเงื่อนไขในการประกอบธุรกิจของคนไทยเอาไว้โดยไม่มีกฎหมายให้อำนาจไว้และนอกจากนี้ประกาศฯ ดังกล่าวยังจำกัดสิทธิในการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวมากกว่าที่พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 กำหนดไว้โดยไม่มีกฎหมายให้อำนาจไว้เช่นกัน

ในขณะที่ผู้ประกอบการที่เป็นคนไทยนั้นไม่ประสบปัญหาทางกฎหมายในการประกอบธุรกิจแต่ผู้ประกอบการที่เป็นคนต่างด้านนี้ต้องประสบปัญหาทางกฎหมายในการประกอบธุรกิจโดยเฉพาะพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 ทั้งนี้เพราะพระราชบัญญัตินับดังกล่าวได้กำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวเอาไว้อย่างเข้มงวด โดยเฉพาะการห้ามคนต่างด้าวที่เข้าเมืองไม่ชอบด้วยกฎหมายประกอบธุรกิจโดยเด็ดขาดในประเทศไทย ซึ่งการเข้าเมืองไม่ชอบด้วยกฎหมายนั้นมีทั้งการเข้าเมืองไม่ชอบด้วยกฎหมายตามข้อเท็จจริงและการเข้าเมืองไม่ชอบด้วยกฎหมายตามข้อสันนิษฐานของกฎหมาย

การเข้าเมืองไม่ชอบด้วยกฎหมายตามข้อเท็จจริงของคนต่างด้าวบางกลุ่มหรือบางประเภทนั้นประเทศไทยมีนโยบายในการพัฒนาสถานะบุคคล กล่าวคือ การพัฒนาสถานะบุคคลจากคนต่างด้าวเข้าเมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย แต่มีสิทธิอาศัยชั่วคราวในประเทศไทย มาเป็นคนต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายและมีสิทธิอาศัยถาวรในประเทศไทย และคนไทยหรือคนสัญชาติไทยตามลำดับ

สำหรับการเข้าเมืองไม่ชอบด้วยกฎหมายตามข้อสันนิษฐานของกฎหมายของคนต่างด้าวบางกลุ่มหรือบางประเภท ประเทศไทยมีนโยบายในการพัฒนาสถานะบุคคล กล่าวคือ การพัฒนาสถานะจากคนต่างด้าวเข้าเมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายมาเป็นคนไทยหรือคนสัญชาติไทย

ดังนั้น การที่พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 กำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวเอาไว้อย่างเข้มงวด โดยเฉพาะประเด็นของการเข้าเมืองไม่ชอบด้วยกฎหมายเอาไว้นั้นสอดคล้องกับข้อเท็จจริงในปัจจุบัน โดยเฉพาะกลุ่มของคนต่างด้าวที่ประเทศไทยมีนโยบายในการพัฒนาสถานะบุคคลดังกล่าวแล้วหรือไม่ อ่าย่างไร? ซึ่งในประเด็นนี้ทางคณะกรรมการผู้วิจัยคงไม่ได้เรียกร้องให้ประเทศไทยเปิดกว้างหรือยอมรับการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวเข้าเมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายให้มีสิทธิประกอบธุรกิจในประเทศไทยอย่างเต็มที่โดยไม่มีข้อจำกัด แต่ทางคณะกรรมการผู้วิจัยเห็นว่าการที่กฎหมายปิดช่องทางในการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวกลุ่มนี้อย่างเด็ดขาดโดยไม่มีการเปิดช่องหรือสร้างโอกาสในการประกอบธุรกิจเอาไว้ย่อมไม่ก่อให้เกิดผลดีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน

และยังเป็นการผลักดันให้เกิดระบบการค้าชายแดนในตลาดมีมากยิ่งขึ้น และที่สำคัญอาจจะเป็นการทำให้ประเทศไทยต้องเสียโอกาสและประโยชน์จากการนำทรัพยากรน้ำที่มีศักยภาพมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศไทย

นอกจากนี้ถึงแม้ว่าพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 จะเปิดโอกาสให้คนต่างด้าวที่เกิดในประเทศไทยแต่ไม่ได้สัญชาติไทย และคนต่างด้าวที่ถูกถอนสัญชาติไทยสามารถประกอบธุรกิจในประเทศไทยได้ภายใต้เงื่อนไขของพระราชบัญญัตินี้ก็ตาม แต่ทางปฏิบัติกลับไม่มีการประกาศเงื่อนไขตามพระราชบัญญัติดังกล่าวอุกมาเพื่อให้คนต่างด้าวสามารถที่จะใช้สิทธิในการประกอบธุรกิจภายใต้พระราชบัญญัติดังกล่าวได้ และคนต่างด้าวในกรณีนี้ยังถูกสันนิษฐานโดยข้อกฎหมายให้เป็น “คนต่างด้าวเข้าเมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย” ซึ่งจะเป็นเหตุให้คนต่างด้าวเหล่านี้ถูกอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ของการห้ามประกอบธุรกิจในประเทศไทยโดยเด็ดขาดเหมือนกับคนต่างด้าวในกรณีแรก

และในประกาศสุดท้าย แม่พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 จะอนุญาตให้คนต่างด้าวที่เข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายและมีสิทธิอาศัยอยู่ในประเทศไทยสามารถที่จะประกอบธุรกิจในประเทศไทยได้โดยพิจารณาบัญชีแบบท้ายพระราชบัญญัตินี้ก็ตาม แต่เนื่องจากในปัจจุบันนี้ยังไม่มีการเสนอเรื่องไปยังคณะกรรมการการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวให้ทำการพิจารณาประเภทของธุรกิจการค้าชายแดนในจังหวัดแม่ฮ่องสอนเพื่อพิจารณาว่าธุรกิจการค้าชายแดนประเภทใดอยู่ในบัญชีได้ในบัญชีแบบท้ายพระราชบัญญัตินี้ กล่าวคือ บัญชีหนึ่ง บัญชีสอง และบัญชีสาม ทั้งนี้เพราบัญชีแต่ละบัญชีนั้น ก่อให้เกิดสิทธิหน้าที่ตามพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 ที่แตกต่างกัน ดังนั้น การเข้าถึงสิทธิในการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวในกรณีนี้ยังไม่สามารถเข้าถึงได้โดยสมบูรณ์

ดังนี้ จะเห็นได้ว่าเรื่อง “สถานะบุคคล” จะเริ่มเข้ามายึดทบทวนในการจำกัดสิทธิในการประกอบธุรกิจมากยิ่งขึ้นเมื่อการค้าชายแดนนั้นมีการพัฒนาหรือยกระดับ กล่าวคือ การค้าชายแดนโดยแท้ เรื่อง “สถานะบุคคล” จะเข้ามายึดทบทวนในการจำกัดสิทธิในการประกอบธุรกิจน้อย แต่เมื่อไรก็ตามที่การค้าชายแดนพัฒนาหรือยกระดับเป็นการค้าชายแดนในเชิงการค้าระหว่างประเทศ เรื่อง “สถานะบุคคล” จะเข้ามาเมื่อพัฒนาในการจำกัดสิทธิในการประกอบธุรกิจมากยิ่งขึ้นตามลำดับ

.....

รหัสโครงการ : RDG51O0001

ชื่อโครงการ : พัฒนาคน ชุมชนและพื้นที่การค้าชายแดน จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ชื่อนักวิจัย : ลิทธิพร ภูนริศ, วรรณานี รุ่งเรืองสกุล

E-Mail Address: r_sittiporn@yahoo.co.th, r_wantanee@yahoo.com

ระยะเวลาโครงการ : 1 พฤษภาคม 2550 – 31 มกราคม 2552

แรงผลักดันต่อศักยภาพด้านการค้าชายแดนของจังหวัดแม่ฮ่องสอนประการหนึ่ง คือ ผู้ประกอบการค้าชายแดนในจังหวัดแม่ฮ่องสอน และ โดยที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนประกอบไปด้วยทั้งคนไทยและคนต่างด้าว ดังนั้น ผู้ประกอบการค้าชายแดนในจังหวัดแม่ฮ่องสอนจึงอาจจะมีทั้งผู้ประกอบการที่เป็นคนไทยและผู้ประกอบการที่เป็นคนต่างด้าว ซึ่งผู้ประกอบการทั้งสองกลุ่มนี้ต่างอาศัยอยู่ร่วมกันในระบบการค้าชายแดนของจังหวัดแม่ฮ่องสอนในลักษณะเกือบกูลซึ่งกันและกัน

ระบบการค้าชายแดนของจังหวัดแม่ฮ่องสอนนั้นประกอบไปด้วยการค้าชายแดน 2 รูปแบบคือ การค้าชายแดนโดยแท้ และการค้าชายแดนในเชิงการค้าระหว่างประเทศ จากข้อเท็จจริงในพื้นที่พบว่าการค้าชายแดนทั้ง 2 รูปแบบนั้น หากเป็นการค้าชายแดนโดยแท้เรื่อง “สถานะบุคคล” จะยังไม่มีบันทึกหรือผลกระทบใดๆ ต่อผู้ประกอบการที่เป็นคนไทยและผู้ประกอบการที่เป็นคนต่างด้าว กล่าวคือ กฏหมายและระเบียบทางการค้าไม่มีผลต่อการจำกัดสิทธิในการประกอบธุรกิจการค้าชายแดนทั้งคนไทยและคนต่างด้าว ที่จะเป็นผู้ประกอบการค้าชายแดนโดยแท้

แต่หากเป็นการค้าชายแดนในเชิงการค้าระหว่างประเทศ เรื่อง “สถานะบุคคล” จะเข้ามามีบันทึกอย่างสำคัญหรือผลกระทบอย่างยิ่ง โดยเฉพาะต่อผู้ประกอบการที่เป็นคนต่างด้าว กล่าวคือ กฏหมายและระเบียบทางการค้าจะเข้ามามีผลในการจำกัดสิทธิในการประกอบธุรกิจการค้าชายแดนของคนต่างด้าวที่จะเป็นผู้ประกอบการค้าชายแดนในเชิงการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งกฏหมายที่สำคัญที่จะเข้ามามีบันทึกสำคัญในการจำกัดสิทธิในการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว ก็คือ พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542

อนึ่ง แม้ผู้ประกอบการที่เป็นคนไทยจะไม่ประสบปัญหาทางกฏหมายในการถูกจำกัดสิทธิในการประกอบธุรกิจเหมือนเช่นผู้ประกอบการที่เป็นคนต่างด้าว ก็ตาม แต่ในทางข้อเท็จจริงแล้วกลับปรากฏว่า มีนโยบายทางการค้านางประการที่ออกโดยหน่วยงานราชการในพื้นที่ที่สร้างหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการที่เป็นคนไทยเอาไว้ประดุจหนึ่งกฏหมาย ซึ่งก่อให้เกิดอุปสรรคต่อระบบการค้าชายแดนในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ในขณะที่ผู้ประกอบการที่เป็นคนไทยนั้นไม่ประสบปัญหาทางกฏหมายในการประกอบธุรกิจแต่ผู้ประกอบการที่เป็นคนต่างด้านนี้ต้องประสบปัญหาทางกฏหมายในการประกอบธุรกิจโดยเฉพาะ พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 ทั้งนี้ เพราะพระราชบัญญัตินับดังกล่าวได้กำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวเอาไว้อย่างเข้มงวด โดยเฉพาะการห้าม

คนต่างด้าวที่เข้าเมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายประกอบธุรกิจ โดยเด็ดขาดในประเทศไทย ซึ่งการเข้าเมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายนั้นมีทั้งการเข้าเมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายตามข้อเท็จจริงและการเข้าเมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายตามข้อสันนิษฐานของกฎหมาย

การเข้าเมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายตามข้อเท็จจริงของคนต่างด้าวบางกลุ่มหรือบางประเทศนั้นประเทศไทยมีนโยบายในการพัฒนาสถานะบุคคล กล่าวคือ การพัฒนาสถานะบุคคลจากคนต่างด้าวเข้าเมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย แต่มีสิทธิอาศัยชั่วคราวในประเทศไทย มาเป็นคนต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายและมีสิทธิอาศัยถาวรในประเทศไทย และคนไทยหรือคนสัญชาติไทยตามลำดับ

ส่วนการการเข้าเมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายตามข้อสันนิษฐานของกฎหมายของคนต่างด้าว บางกลุ่มหรือบางประเทศ ประเทศไทยมีนโยบายในการพัฒนาสถานะบุคคล กล่าวคือ การพัฒนาสถานะจากคนต่างด้าวเข้าเมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายมาเป็นคนไทยหรือคนสัญชาติไทย

นอกจากนี้ถึงแม้ว่าพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 จะเปิดโอกาสให้คนต่างด้าวที่เกิดในประเทศไทยแต่ไม่ได้สัญชาติไทย และคนต่างด้าวที่ถูกถอนสัญชาติไทยสามารถประกอบธุรกิจในประเทศไทยได้ภายใต้เงื่อนไขของพระราชบัญญัตินี้ก็ตาม แต่ทางปฏิบัติกลับไม่มีการประกาศเงื่อนไขตามพระราชบัญญัติดังกล่าวอุกมาเพื่อให้คนต่างด้าวสามารถที่จะใช้สิทธิในการประกอบธุรกิจภายใต้พระราชบัญญัติดังกล่าวได้ และคนต่างด้าวในกรณีนี้ยังถูกสันนิษฐานโดยข้อกฎหมายให้เป็น “คนต่างด้าวเข้าเมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย” ซึ่งจะเป็นเหตุให้คนต่างด้าวเหล่านี้ตอกย้ำให้หลักเกณฑ์ของการห้ามประกอบธุรกิจในประเทศไทยโดยเด็ดขาดเหมือนกับคนต่างด้าวในกรณีแรก

และในปัจจุบัน แม่พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 จะอนุญาตให้คนต่างด้าวที่เข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายและมีสิทธิอาศัยถาวรในประเทศไทยสามารถที่จะประกอบธุรกิจในประเทศไทยได้โดยพิจารณาบัญชีแบบท้ายพระราชบัญญัตินี้ก็ตาม แต่เนื่องจากในปัจจุบันนี้ยังไม่มีการเสนอเรื่องไปยังคณะกรรมการการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวให้ทำการพิจารณาประเภทของธุรกิจ การค้าชายแดนในจังหวัดแม่ส่องสอนเพื่อพิจารณาว่าธุรกิจการค้าชายแดนประเภทใดอยู่ในบัญชีใดในบัญชีแบบท้ายพระราชบัญญัตินี้ กล่าวคือ บัญชีหนึ่ง บัญชีสองและบัญชีสาม ทั้งนี้เพราะบัญชีแต่ละบัญชีนั้น ก่อให้เกิดสิทธิหน้าที่ตามพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 ที่แตกต่างกัน ดังนั้น การเข้าถึงสิทธิในการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวในกรณีนี้ยังไม่สามารถเข้าถึงได้โดยสมบูรณ์

คำหลัก : คน ชุมชน การพัฒนา การค้าชายแดน จังหวัดแม่ส่องสอน

Project Code: RDG51O0001

Project Title: People, Community and Border Trade Development in Maehongson Province.

Investigators: Phunaris P., Rungruangsapakun W.

E-Mail Address: r_sittiporn@yahoo.co.th, r_wantanee@yahoo.com

Project Duration: 1 November 2007 – 31 January 2009

The good reason for Mae Hong Son's border trade is a variety of traders in the province, both Thais and Burmese (alien traders) shared leading role along the trade border. People on both sides are deep roots in relationships and living by together.

The border trade of Mae Hong Son has 2 categories, i.e. the actual border trade and the border trade in term of international trade. Firstly, the actual border trade means trade in real qualities. There is no part of a by law “status of person” giving effect to the traders no matter they are Thais or Burmese, that is to say that, no provided law or formal trade regulation prevent the Thais and Burmese (alien traders) to operate their usual trades.

Secondly, the border trade in term of international trade means by law international trade, legal issues such as “status of person” as provided by law or certain trade regulations are enforceable, particularly, on alien traders, a limitation for doing business in Thailand, as seen in the Alien Business Act B.E. 2542.

Although Thai traders have no concern with Alien Business Act B.E. 2542, there are some difficulties as to trade regulation or trade policy or, in certain aspect, it is enforceable as if law, issued by officials in the area.

On part of the alien traders, found that difficulties are rigorously on legal issues particularly by Alien Business Act B.E. 2542, provided that an alien by illegal entry is strictly prohibited from doing business in the Kingdom of Thailand. The illegal entry comprises illegal entry by fact and illegal entry by presumption of law.

On the other hand, Thailand has its policy regarding the improvement on the “status of person”. The alien entered illegally, nevertheless having been permitted to temporary stay in Thailand could be approved status to be alien entered legally and gain permanent stay, or to gain status as Thais or Thai citizen.

For some groups of alien entering illegally by presumption of law, Thailand also has its policy regarding the improvement on the “status of person”, that is, the alien entered illegally by presumption of law could be approved status as Thais or to gain Thai citizen.

With regard to Alien Business Act B.E.2542, provided that the aliens born in Thailand, without having Thai nationality and the alien whose the Thai nationality has been withdrawn, allows to do business in Thailand under regulation provided by this Act. However, there is no announcement put into practice at the time. In this case, this group is presumed by law to be the “alien by illegal entry”, as mentioned earlier, with the same result, falls under the strict prohibition for doing business in Thailand.

Although the Alien Business Act B.E. 2542 allows the alien by legal entry and gain permission to stay permanently to do business in Thailand, by Lists attached to the Act, List 1 - 3, there are requirements that the categories of business must be specified by the Committee under this Act. Each list is variable from the others on limitation to carry on business under the Act, so that the requirement must be furnished, i.e. the request must be submitted by the Mae Hong Son's officials to the discretion of the Committee providing the lists in order to specify the List and then allow the alien traders clear and complete access into Mae Hong Son's border trade.

Keyword: People, Community, Development, Border Trade, Maehongson Province

คำนำ

แรงผลักดันต่อศักยภาพด้านการค้าชายแดนของจังหวัดแม่ฮ่องสอนประการหนึ่ง คือ ผู้ประกอบการค้าชายแดนในจังหวัดแม่ฮ่องสอน และโดยที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนประกอบไปด้วยทั้งคนสัญชาติไทยและคนต่างด้าว ดังนั้น ผู้ประกอบการค้าชายแดนในจังหวัดแม่ฮ่องสอนจึงอาจจะมีทั้งผู้ประกอบการที่เป็นคนไทยและผู้ประกอบการที่เป็นคนต่างด้าว ซึ่งผู้ประกอบการทั้งสองกลุ่มนี้ต่างอาศัยอยู่ร่วมกันในระบบการค้าชายแดนของจังหวัดแม่ฮ่องสอนในลักษณะเกือบกลั่นและกัน

ด้วยเหตุนี้ ทางคณะกรรมการผู้วิจัยจึงเข้ามาศึกษาถึง โครงสร้างของผู้ประกอบการค้าชายแดนในจังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นลำดับแรก เพื่อทำให้เห็นภาพของมิติโครงสร้างผู้ประกอบการค้าชายแดนอันจะช่วยให้การวางแผนในการพัฒนาการค้าชายแดนในจังหวัดแม่ฮ่องสอนชัดเจนยิ่งขึ้นต่อไปในอนาคต นอกจากนี้ จากโครงสร้างของผู้ประกอบการค้าชายแดนดังกล่าวยังทำให้เห็นภาพของมิติเรื่อง “สถานะบุคคล” กับการจำกัดสิทธิในการประกอบธุรกิจของบุคคลที่มี “สถานะบุคคล” ที่แตกต่างกันซึ่งมีผลต่อบุคคลที่อาศัยอยู่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นอย่างมาก

และเพื่อให้เห็นภาพของการทำงานภายใต้โครงการดังกล่าว รายงานวิจัยฉบับนี้จึงประกอบไปด้วย 3 ส่วน คือ (1) รายงานเกี่ยวกับองค์ความรู้ (2) รายงานเกี่ยวกับกิจกรรมการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลภาคสนาม และการพัฒนาองค์ความรู้ และ (3) รายงานผลการทักษะเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนภายใต้โครงการ รายงานวิจัยนี้คงจะไม่สามารถศึกษาไปได้อย่างลึกซึ้งหากปราศจากองค์ความรู้การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิบุคคลของคนไร้รัฐไร้สัญชาติ

และรายงานงานวิจัยฉบับนี้คงจะไม่สามารถที่จะเป็นรูปร่างที่สมบูรณ์ได้หากปราศจากทีมที่ปรึกษาที่มีความรู้และวิสัยทัศน์อันกว้างไกลอย่างศ.ดร.พันธุ์พิพิพ กาญจนะจิตรา สายสุนทร คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และอาจารย์วีรวัฒน์ ตันปิชาติ กรรมการและเลขานุการมูลนิธิพิทักษ์ประชาธิรัชต์ ซึ่งท่านทั้งสองได้สละเวลาอันมีค่าอย่างในการแต่งเติมองค์ความรู้จากประสบการณ์ทางวิชาการอันยาวนาน ให้แก่ทางคณะกรรมการผู้วิจัยจึงทำให้รายงานงานวิจัยฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นทั้งเนื้อหาและข้อเสนอแนะ

นอกจากนี้ทางคณะกรรมการผู้วิจัยต้องขอขอบคุณกรณีศึกษาทุกท่านที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับการค้าชายแดนในจังหวัดแม่ฮ่องสอน และขอขอบคุณคุณเดชา สัตถាល นายน้ำเงินแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอนและหน่วยงานราชการในจังหวัดแม่ฮ่องสอนทุกหน่วยงานเป็นอย่างมากที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลและองค์ความรู้ต่างๆเกี่ยวกับการค้าชายแดนในจังหวัดแม่ฮ่องสอนแก่ทางคณะกรรมการผู้วิจัย

ท้ายสุดนี้ ทางคณะกรรมการผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าทุกท่านที่ได้มีโอกาสอ่านงานวิจัยฉบับนี้คงจะเกิดประโยชน์ความคิดใหม่ๆที่จะต่อยอดความคิดหรือองค์ความรู้ใหม่ๆในการสร้างสรรค์งานวิจัยต่อไปในอนาคตในอันที่จะช่วยพัฒนาการค้าชายแดนในจังหวัดแม่ฮ่องสอนและประเทศไทยต่อไปในอนาคต

บทนำ

หลักการและเหตุผล

จากการที่ทางคณะผู้วิจัยได้ทำงานด้านสถานะและสิทธิบุคคลของคนตามแนวชายแดนมาโดยตลอดนั้น ทำให้ทางคณะผู้วิจัยได้มีโอกาสสัมผัสถกนการค้าชายแดนในพื้นที่ต่างๆ ควบคู่ไปกับการทำงานด้านสถานะและสิทธิบุคคล ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นการค้าชายแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศกัมพูชาทางด้านจังหวัดตราช การค้าชายแดนระหว่างประเทศไทยกับເກາະກง ประเทศไทยกับพุชา หรือการค้าชายแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศพม่าทางด้านจังหวัดเชียงใหม่

อย่างไรก็ตาม ทางคณะผู้วิจัยเริ่มเห็นความสำคัญของการค้าชายแดนและ ได้เข้ามาศึกษาอย่างจริงจัง ในโครงการวิจัยเรื่อง “ศักยภาพและอุปสรรคการค้าชายแดน: จังหวัดแม่ส่องสอน” ซึ่งโครงการดังกล่าวนี้ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

จากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการค้าชายแดนของจังหวัดแม่ส่องสอนดังกล่าว ทำให้ทางคณะผู้วิจัยเห็นว่า การค้าชายแดนของจังหวัดแม่ส่องสอนนั้นมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจในจังหวัดแม่ส่องสอนไม่ใช่ หย่อนไปกว่าการเกษตรและการท่องเที่ยว¹ และโดยที่จังหวัดแม่ส่องสอนเองมีศักยภาพด้านการค้าชายแดน หลายๆ ประการ² ไม่ว่าจะเป็นการที่จังหวัดแม่ส่องสอนมีพรมแดนติดต่อกับประเทศไทยพม่า ทั้งทางบกและทางน้ำเป็นระยะทางยาวกว่า 326 กิโลเมตร การขยายเมืองหลวงของประเทศไทยพม่าจากเมืองย่างกุ้งมาเป็นเมืองเปียงมะนาซึ่งมีระยะทางห่างจากจังหวัดแม่ส่องสอนเพียง 210 กิโลเมตร การมีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม หัตถกรรมอันมีค่าตั้งอยู่ในระหว่างชายแดนของจังหวัดแม่ส่องสอนกับประเทศไทยพม่า เป็นต้น ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ล้วนแต่ส่งผลต่อศักยภาพด้านการค้าชายแดนที่จังหวัดแม่ส่องสอนมีอยู่แล้วทั้งสิ้น

ดังนั้น ณ ห่วงเวลาปัจจุบันนี้จึงเป็นโอกาสอันดีที่ทางจังหวัดแม่ส่องสอนจะ ได้นำศักยภาพเหล่านี้มาใช้ในการพัฒนาเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการค้าชายแดนในพื้นที่จังหวัดแม่ส่องสอน อันจะนำมาซึ่งความเจริญทางด้านเศรษฐกิจแก่จังหวัดแม่ส่องสอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปรับปรุงและพัฒนาช่องทางการค้าต่างๆ ในจังหวัดแม่ส่องสอน³ เพื่อรับรับการค้าชายแดนที่จะเพิ่มขึ้นในอนาคตและรองรับการยกระดับจุดผ่อนปรนการค้าให้เป็นจุดผ่านแดนถาวรต่อไป รวมทั้งการประสานความร่วมมือและสร้างความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างจังหวัดแม่ส่องสอนกับประเทศไทยพม่า

¹ ทั้งนี้โดยพิจารณาจากโครงการสร้างทางเศรษฐกิจของจังหวัดแม่ส่องสอนตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัดแม่ส่องสอน ปี พ.ศ.2548-2552.

² สิทธิพร ภู่ริศ และวรรณท妮 รุ่งเรืองสกากุล. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ “ศักยภาพและอุปสรรค การค้าชายแดน: จังหวัดแม่ส่องสอน” โดยการสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), 2550.

³ ปัจจุบันนี้จังหวัดแม่ส่องสอนมีช่องทางการค้าอยู่ 5 ช่องทางที่สำคัญ อันได้แก่ บ้านห้วยผึ้ง บ้านน้ำเพียงดิน บ้านห้วยตันนุ่น บ้านเสาหิน และบ้านแม่สามแฉน.

อย่างไรก็ดี การปรับปรุงและพัฒนาช่องทางการค้าต่างๆดังกล่าว จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพิจารณาถึง สภาพความเหมาะสมของ “คน” “ชุมชน” “ทรัพยากรธรรมชาติ” “ศิลปวัฒนธรรม” ต่างๆที่อยู่ในพื้นที่ที่มี ช่องทางการค้าหรืออยู่ในบริเวณที่ตั้งของช่องทางการค้า อันเปรียบเสมือนฐานรากที่สำคัญของระบบ เศรษฐกิจการค้าชายแดนในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ทั้งนี้แม้ว่า “คน” และ “ชุมชน”เหล่านี้จะได้รับประโยชน์จาก การเติบโตของระบบเศรษฐกิจในพื้นที่ที่มีช่องทางการค้าชายแดน แต่ในขณะเดียวกัน “คน” และ “ชุมชน” เหล่านี้ก็ต้องแบกรับปัญหาและผลกระทบต่างๆจากความเจริญเติบโตของระบบเศรษฐกิจในพื้นที่ที่มี ช่องทางการค้าชายแดน เช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาสังคม ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาผู้หลบหนีเข้าเมือง เป็นต้น

ดังนั้น จังหวัดแม่ฮ่องสอนควรมีมาตรการรับรองปัญหาและผลกระทบต่างๆ จากความเจริญเติบโต ของระบบเศรษฐกิจการค้าชายแดนในพื้นที่ที่มีช่องทางการค้า ทั้งนี้เพื่อเป็นเกราะป้องกัน “คน” “ชุมชน” ที่ อาศัยอยู่ในบริเวณดังกล่าวจากปัญหาที่เกิดขึ้น และป้องกันไม่ให้ปัญหาดังกล่าวลุกถามเข้ามายังพื้นที่ด้านใน ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน

นอกจากนี้ หากในอนาคตการเติบโตของระบบเศรษฐกิจในพื้นที่ที่มีช่องทางการค้าชายแดนเกิดการ ชะงักงันหรือหยุดลงในที่สุด ไม่ว่าจะด้วยสาเหตุใดๆก็ตาม ก็เป็นไปได้มากที่จะมีผลกระทบต่อ “คน” และ “ชุมชน” ในพื้นที่นั้นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ “คน” และ “ชุมชน” มีการพึ่งพิงระบบเศรษฐกิจการค้า ชายแดนไม่ว่าจะเป็นกรณีของ “คน” ในชุมชนที่เป็นผู้ประกอบการค้าชายแดน หรือ “ชุมชน” นั้นเป็นย่าน การค้าชายแดนในพื้นที่ที่มีช่องทางการค้านั้นๆ

จากการศึกษาวิจัยในเบื้องต้นพบว่า โครงสร้างของผู้ประกอบการค้าชายแดนในจังหวัดแม่ฮ่องสอน นั้น⁴ หากจะแยกออกเป็นประเภทแล้วก็สามารถที่จะแยกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ กล่าวคือ 1) ผู้ประกอบการ ค้าชายแดนโดยแท้ ซึ่งผู้ประกอบการค้าชายแดนกลุ่มนี้จะมีลักษณะทำการค้าชายแดนเพื่อการอุปโภคและ บริโภคโดยตรง และ 2) ผู้ประกอบการค้าชายแดนในเชิงการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งผู้ประกอบการค้า ชายแดนในกลุ่มนี้นอกจากจะทำการค้าชายแดนเพื่ออุปโภคและบริโภคโดยตรงแล้ว ก็ยังทำการค้าชายแดน โดยการส่งต่อซึ่งสินค้าและ/หรือบริการไปยังพื้นที่ต่างๆทั้งในประเทศไทยและประเทศพม่าด้วย โดย ผู้ประกอบการค้าชายแดนทั้งสองประเภทนี้จะอาศัยอยู่ทั้งในชุมชนและนอกชุมชนซึ่งเป็นที่ตั้งของพื้นที่ที่มี ช่องทางการค้าชายแดนอยู่

ดังนั้น จังหวัดแม่ฮ่องสอนควรมีมาตรการรองรับปัญหาและผลกระทบต่างๆที่อาจจะเกิดขึ้นจากการ ชะงักงันหรือการหยุดลงของระบบเศรษฐกิจการค้าชายแดนในพื้นที่ที่มีช่องทางการค้าชายแดน เพื่อไม่ให้ เกิดผลกระทบต่อ “คน” และ “ชุมชน” ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ดังกล่าว ซึ่งอาจจะส่งผลเป็นลูกโซ่ต่อระบบ เศรษฐกิจของจังหวัดแม่ฮ่องสอนในอนาคตในที่สุด

ด้วยเหตุนี้ ทางคณะผู้วิจัยจึงเห็นว่าหากทางจังหวัดแม่ฮ่องสอนจะพัฒนาระบบเศรษฐกิจโดยอาศัย ศักยภาพด้านการค้าชายแดนดังกล่าว โดยมีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาพื้นที่ช่องทางการค้าแต่เพียงอย่างเดียว

⁴ สิทธิพร ภูนิรัศ และวรรณท尼 รุ่งเรืองสกุล, อ้างแล้ว.

โดยไม่มีมาตรการรองรับการพัฒนา “คน” และ “ชุมชน” ในพื้นที่ ทั้งในส่วนของการได้รับประโยชน์และในส่วนของการได้รับผลกระทบจากการพัฒนาเศรษฐกิจของการค้าชายแดนดังกล่าวข้างต้น รวมไปถึงการมีมาตรการจัดการ “ทรัพยากรธรรมชาติ” และ “ศิลปวัฒนธรรม” ต่างๆ ในพื้นที่ที่ดี การพัฒนาระบบเศรษฐกิจ การค้าชายแดนของจังหวัดแม่ร่องสอนก็คงจะไม่สามารถนำมาซึ่งความเจริญทางเศรษฐกิจที่หยิ่งยืนมาสู่ “คน” และ “ชุมชน” ของจังหวัดแม่ร่องสอนได้

ด้วยเหตุนี้ การศึกษาเพื่อพัฒนาพื้นที่ช่องทางการค้าชายแดนของจังหวัดเพื่อนำไปสู่การยกระดับจากจุดผ่อนปรนการค้าเป็นการเปิดจุดผ่านแดนถาวรในอนาคต การศึกษาสามารถรองรับให้แก่ “คน” และ “ชุมชน” เพื่อที่จะให้คนและชุมชนเหล่านั้นสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้โดยได้รับประโยชน์จากการเจริญเติบโตของระบบเศรษฐกิจของการค้าชายแดนและในขณะเดียวกันก็ได้รับผลกระทบจากการชะงักนั้นหรือการหยุดตัวลงของระบบเศรษฐกิจการค้าชายแดนน้อยที่สุด รวมไปถึงการศึกษาเพื่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และศิลปวัฒนธรรมต่างๆ ที่มีอยู่ในระหว่างชายแดนของทั้งสองประเทศจึงเป็นสิ่งที่สำคัญเพื่อการศึกษาดังกล่าวจะเป็นวัสดุหรือภูมิคุุนกันแก่ “คน” และ “ชุมชน” รวมไปถึงการพัฒนาความสัมพันธ์ของคนตามแนวชายแดนของทั้งสองประเทศให้แนบแน่นยิ่งขึ้นด้วย

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

(1) เพื่อศึกษารูปแบบความเป็นไปได้ในการพัฒนาช่องทางการค้าชายแดนในจังหวัดแม่ร่องสอนจากจุดผ่อนปรนการค้าเป็นจุดผ่านแดนถาวรในอนาคต

(2) เพื่อศึกษาผลกระทบด้านต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม ศิลปวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ จากการเปิดด่านการค้าชายแดน โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อ “คน” และ “ชุมชน” ที่อยู่ในบริเวณด่านการค้าชายแดนในจังหวัดแม่ร่องสอน

(3) เพื่อศึกษาถึงโครงสร้างของผู้ประกอบการในพื้นที่จังหวัดแม่ร่องสอน โดยเฉพาะผู้ประกอบการค้าชายแดนที่เป็น “คน” ใน “ชุมชน” ที่มีด่านการค้าชายแดนตั้งอยู่ และผลประโยชน์ที่ได้รับจากการเปิดด่านการค้าชายแดน รวมทั้งผลกระทบจากการชะงักนั้นหรือการปิดด่านการค้าชายแดน

(4) เพื่อศึกษาถึงนโยบายและมาตรการต่างๆ ของจังหวัดแม่ร่องสอน ในกรณีที่มีการปิดด่านการค้าชายแดนทั้งในกรณีที่ปิดด่านการค้าชายแดนแบบชั่วคราวและแบบถาวร ไม่ว่าจะเป็นระยะสั้นๆ ใจๆ ตาม

(5) เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายด้านการค้าชายแดนที่สำคัญและจำเป็นให้กับชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดน เช่น ผู้ประกอบการค้าชายแดน เป็นต้น

(6) เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาวิจัยดังกล่าวให้กับชุมชนวิจัยการค้าชายแดน เช่น นักวิชาการ เป็นต้น

(7) เพื่อเสนอแผนพัฒนาช่องทางการค้าชายแดนในจังหวัดแม่ร่องสอนอย่างเป็นระบบและเหมาะสมกับสภาพความเป็นอยู่ที่แท้จริงของจังหวัดแม่ร่องสอน

ระเบียบวิธีวิจัย/ศึกษา

(1) วิธีวิจัย

เป็นการวิจัยโดยการรวบรวมข้อมูลจากการสำรวจหาข้อเท็จจริงและข้อมูลเอกสาร

(2) ลักษณะของงาน มุ่งเน้นที่การวิจัย 3 ส่วน คือ

(2.1) วิธีวิจัย

เป็นการวิจัยโดยการรวบรวมข้อมูลจากการสำรวจหาข้อเท็จจริง ข้อมูลเอกสารและข้อมูลจากการสัมภาษณ์คนและชุมชนที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ซึ่งทางการค้าชายแดนต่างๆ

(2.2) ลักษณะของงาน มุ่งเน้นที่การวิจัย 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 : การสำรวจหาข้อเท็จจริง

(1) การศึกษาข้อมูลเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยการทบทวนวรรณกรรมจากหนังสือตำรา รายงานการศึกษาวิจัยและสิ่งพิมพ์ของหน่วยงานต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานราชการ สถาบันอุดมศึกษา และเอกสารอื่นๆที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งข้อมูลออนไลน์

(2) การศึกษาข้อมูลเชิงสำรวจ (Survey Research) การลงพื้นที่เพื่อสอบถามโดยการใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และสัมภาษณ์เพื่อสำรวจและระดมความคิดเห็นของประชาชน เจ้าหน้าที่ภาครัฐ และเอกชนในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งผู้มีส่วนได้เสียกับการพัฒนาพื้นที่การค้าชายแดนในจังหวัดแม่ส่องสอน

ส่วนที่ 2 : การวิจัย โดยการนำผลจากการสำรวจหาข้อเท็จจริงในส่วนที่ 1 มาวิเคราะห์เพื่อเป็นข้อเสนอแนะในการพัฒนาคน ชุมชนและพื้นที่การค้าชายแดน ตลอดจนมาตรการรับรองต่างๆที่จะมีในอนาคตเพื่อเป็นการส่งเสริมและป้องกันปัญหาจากระบบเศรษฐกิจการค้าชายแดนในชุมชนที่อยู่ในพื้นที่บริเวณช่องทางการค้าชายแดน

ส่วนที่ 3 : การพัฒนา โดยการนำองค์ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาวิจัยมาพัฒนาองค์ความรู้ในส่วนของคนและชุมชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่การค้าชายแดน รวมทั้งการสร้างเครือข่ายการดำเนินงานวิจัยในส่วนของภาควิชาการต่อปัญหาด้านการค้าชายแดนในจังหวัดแม่ส่องสอนและจังหวัดอื่นๆ

(2.3) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) แบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์

2) การลงพื้นที่เพื่อสำรวจข้อเท็จจริงในชุมชนและพื้นที่การค้าชายแดน

3) การวิเคราะห์เนื้อหาจากเอกสาร

(2.4) แหล่งข้อมูล

1) ข้อมูลจากหน่วยงานของภาครัฐและภาคเอกชน เช่น สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สมช.) กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ตัวรวจตระเวนชายแดน สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง จังหวัดแม่ส่องสอน หอการค้าจังหวัดแม่ส่องสอน และหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนในจังหวัด

แม่ส่องสอน รวมทั้งข้อมูลจากจังหวัดที่อยู่ติดกับจังหวัดแม่ส่องสอนและมีการค้าชายแดน เช่น จังหวัดเชียงราย และจังหวัดตาก เป็นต้น

2) เอกสาร หนังสือ ตำรา งานวิจัยและบทความทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนระหว่างประเทศไทยและประเทศพม่าจากทั้งในและต่างประเทศ โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดแม่ส่องสอน

ขอบเขตของการวิจัย

ทางคณบัญชี ได้แบ่งขอบเขต/เป้าหมายของการศึกษาวิจัยออกเป็น 3 กลุ่ม กล่าวคือ

(1) “คน” หมายถึง คนที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่ตั้งอยู่บริเวณของช่องทางการค้าชายแดนนั้นๆ

(2) “ชุมชน” หมายถึง ชุมชนที่ตั้งอยู่บริเวณของช่องทางการค้าชายแดนนั้นๆ

(3) “พื้นที่การค้าชายแดน” หมายถึง บริเวณโดยรอบของช่องทางการค้าชายแดนนั้นๆ

ทั้งนี้ การแบ่งขอบเขต/เป้าหมายของการศึกษาวิจัยนั้น ทางคณบัญชีต้องการที่จะให้มีความหมายสอดคล้องกับ “บุคลาศาสตร์ความมั่นคงชายแดน พ.ศ. 2550 - 2554 ของสภากาชาดมั่นคงแห่งชาติ (สมช.)” ที่ต้องการเสริมสร้างความมั่นคงให้กับ “คน” “ชุมชน” และ “พื้นที่” ที่ตั้งอยู่ในบริเวณชายแดนของประเทศไทย

และนอกจากนี้ การแบ่งขอบเขต/เป้าหมายของการศึกษาวิจัยดังกล่าว จะทำให้เห็นถึงโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง “คน” และ “ชุมชน” ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่หรือบริเวณช่องทางการค้าชายแดนในจังหวัดแม่ส่องสอน จากการได้รับประโยชน์และ/หรือได้รับผลกระทบจากการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของการค้าชายแดนในพื้นที่จังหวัดแม่ส่องสอน ได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

(1) รูปแบบความเป็นไปได้ในการพัฒนาช่องทางการค้าชายแดนในจังหวัดแม่ส่องสอน จากจุดผ่อนปรนการค้าเป็นจุดผ่านแดนถาวรในอนาคต

(2) ผลกระทบด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ จากการเปิดด่านการค้าชายแดน โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อ “คน” และ “ชุมชน” ที่อยู่ในบริเวณด่านการค้าชายแดนในจังหวัดแม่ส่องสอน

(3) โครงสร้างของผู้ประกอบการในพื้นที่จังหวัดแม่ส่องสอน โดยเฉพาะผู้ประกอบการค้าชายแดนที่เป็น “คน” ในชุมชนที่มีด่านการค้าชายแดนตั้งอยู่ และผลประโยชน์ที่ได้รับจากการเปิดด่านการค้าชายแดน และผลกระทบจากการจะงั้นหรือการปิดด่านการค้าชายแดน

(4) นโยบายและมาตรการต่างๆ ของจังหวัดแม่ส่องสอน ในกรณีที่มีการปิดด่านการค้าชายแดนทั้งในกรณีที่ปิดด่านการค้าชายแดนแบบชั่วคราวและแบบถาวร ไม่ว่าจะเป็นเพราสาเหตุใดๆ ก็ตาม

- (5) ชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนมีความรู้ด้านกฎหมายเกี่ยวกับการค้าชายแดน
 - (6) ได้เผยแพร่องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาวิจัยให้กับชุมชนวิจัยการค้าชายแดน
 - (7) ได้แผนพัฒนาช่องทางการค้าชายแดนในจังหวัดแม่ฮ่องสอนอย่างเป็นระบบและเหมาะสมกับสภาพความเป็นอยู่ที่แท้จริงของจังหวัดแม่ฮ่องสอน
-

บทที่ 1

กรอบแนวคิด (Concept)

ทางคณะผู้วิจัยจะแสดงให้เห็นภาพของการค้าชายแดนในจังหวัดแม่ฮ่องสอน รวมทั้งรูปแบบของการค้าชายแดนในจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยการนำการค้าระหว่างประเทศที่เป็นสากলมาเทียบเคียงเพื่อให้เห็นถึงมิติของรูปแบบของการค้าชายแดนในจังหวัดแม่ฮ่องสอนอย่างแท้จริง ตลอดจนเส้นแบ่งระหว่างการค้าชายแดนและการค้าระหว่างประเทศ และสินค้าในระบบการค้าชายแดน และในท้ายที่สุดก็คือ สภาพของพื้นที่การค้าชายแดนในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ลักษณะทั่วไปของการค้าชายแดนในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

การค้าชายแดนของจังหวัดแม่ฮ่องสอนนั้นมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ไม่ใช่แค่การเกษตรและการท่องเที่ยว และโดยที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนเองมีศักยภาพด้านการค้าชายแดนหลาย ๆ ประการ ไม่ว่าจะเป็นการที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีพรมแดนติดต่อกับประเทศพม่าทั้งทางบก และทางน้ำเป็นระยะทางยาวกว่า 326 กิโลเมตร การชายเมืองหลวงของประเทศพม่าจากเมืองย่างกุ้งมาเป็นเมืองเปียงมะนาซึ่งมีระยะทางห่างจากจังหวัดแม่ฮ่องสอนเพียง 210 กิโลเมตร การมีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ คลอปัตตาเวีย หัตถกรรมยันมีค่าตั้งอยู่ในระหว่างชายแดนของจังหวัดแม่ฮ่องสอนกับประเทศพม่า เป็นต้น ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ล้วนแต่ส่งผลต่อศักยภาพด้านการค้าชายแดนที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีอยู่แล้วทั้งสิ้น ซึ่งการค้าชายแดนของจังหวัดแม่ฮ่องสอนนั้น เรากล่าวได้ว่าเป็น 2 ประเภทใหญ่ คือ

(1) การค้าชายแดนโดยแท้

การค้าชายแดนในรูปแบบนี้เป็นการค้าชายแดนระหว่างชาวบ้านหรือผู้คนที่อาศัยอยู่ในบริเวณหมู่บ้านหรือชุมชนตามแนวชายแดน ซึ่งในกรณีนี้คือ ผู้คนที่อาศัยอยู่ตามแนวชายแดนระหว่างจังหวัด แม่ฮ่องสอนของประเทศไทยกับผู้คนที่อาศัยอยู่ตามแนวชายแดนของประเทศพม่า โดยการค้าชายแดนในรูปแบบนี้จะเป็นการค้าที่ไม่ได้แสวงหากำไรเป็นหลักเหมือนเช่นกับกรณีของการค้าระหว่างประเทศ แต่เป็นการค้าเล็ก ๆ ในลักษณะเกือกถูกซึ่งกันและกันระหว่างชุมชนที่ผู้คนทั้งสองอาศัยอยู่ใกล้เคียงกัน

ดังนั้น ความเข้มข้นหรือเข้มงวดในเรื่องกฎหมายและระเบียบนโยบายทางการค้าต่อการค้าชายแดนในรูปแบบนี้จะน้อยกว่าการค้าชายแดนที่มีลักษณะแสวงหากำไรเป็นจำนวนมากหรือการค้าระหว่างประเทศ เช่น การเสียภาษีศุลกากร การเดินทางผ่านเข้า-ออกหรือการผ่านแดนของผู้คนตามแนวชายแดน เป็นต้น

เหตุที่ความเข้มข้นหรือเข้มงวดในเรื่องกฎหมายและระเบียบนโยบายทางการค้ามีน้อยนั้นเป็น เพราะว่าทางราชการต้องการให้การค้าชายแดนในรูปแบบนี้เป็นจุดเชื่อมโยงถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนและชุมชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณชายแดนเข้าด้วยกันนั่นเอง

ตัวอย่างภาพ : ชาวบ้านจากประเทศไทยมาร่วมเดินทางเข้ามาขายผักผลไม้ที่ถนนสองเพาะปลูกและซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคกลับไปบริโภคในหมู่บ้านรักไทย อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ตัวอย่างภาพ : ชาวบ้านจากหมู่บ้านรักไทย อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ประเทศไทยเดินทางไปยังหมู่บ้านในประเทศไทยเพื่อซื้ออาหารสินค้าการเกษตรมาอุปโภคบริโภค

จากตัวอย่างภาพข้างต้น จะเห็นได้ว่าความเข้มงวดในเรื่องการเดินทางตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมืองของประเทศไทย และความเข้มงวดในเรื่องพิธีการศุลกากร ได้รับการปฏิบัติที่ผลนคลายให้แก่ผู้คนหรือชาวบ้านที่อาศัยอยู่บริเวณตามแนวชายแดนระหว่างประเทศไทยและประเทศไทย

(2) การค้าชายแดนในเชิงการค้าระหว่างประเทศไทย

การค้าชายแดนในรูปแบบนี้จะเป็นการค้าชายแดนที่มุ่งเน้นที่คู่ค้าหรือคู่สัญญาที่อาศัยอยู่ในเมืองใหญ่ๆของประเทศไทยเป็นสำคัญ โดยเฉพาะเมืองที่เป็นเมืองท่าในการกระจายสินค้าไปยังผู้บริโภค ซึ่งจะแตกต่างจากการค้าชายแดนในรูปแบบแรกที่มุ่งเน้นที่ชาวบ้านหรือผู้คนที่อาศัยตามแนวชายแดน

นอกจากนี้การค้าชายแดนในรูปแบบนี้จะเป็นการค้าที่เน้นการแสวงหากำไรเป็นสำคัญเหมือนเช่นกับการค้าระหว่างประเทศไทยที่เกิดขึ้นในเมืองใหญ่ๆของประเทศไทย ดังนั้น ความเข้มงวดหรือเข้มข้นในเรื่องกฎหมายและระเบียบ นโยบายทางการค้า เช่น การเสียภาษีศุลกากร การเดินทางผ่านเข้า-ออกหรือการผ่าน

แคนของผู้คนตามแนวชายแดน ต่อการค้าชายแดนในรูปแบบนี้จะเข้มข้นมากกว่าการค้าชายแดนในรูปแบบแรก

ตัวอย่างภาพ : ผู้ประกอบการจากประเทศไทยทำการขนส่งสินค้าผ่านจุดผ่อนปรนเพื่อการค้าข้าวหัวยี่ห้อ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ไปยังบ้านหัวเมือง ประเทศไทยมาเพื่อส่งต่อไปยังจังหวัดต่องกี่ประเทศไทยมาซึ่งเป็นเมืองท่าที่สำคัญของประเทศไทยมาในระยะสินค้าไปยังเมืองต่างๆ ชั้นในของประเทศไทย

จากภาพตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า ความเข้มงวดในเรื่องพิธีการศุลกากรจะได้รับการปฏิบัติอย่างเข้มงวดตามกฎหมายทุกประการ

อนึ่ง เหตุที่การค้าชายแดนในรูปแบบนี้ขึ้นไม่เป็นการค้าระหว่างประเทศในมุมมองของทางคุณผู้วิจัย เพราะทางคุณผู้วิจัยเห็นว่าการค้าชายแดนรูปแบบนี้แม้จะมีลักษณะเจกเช่นกับการค้าระหว่างประเทศ กล่าวคือ เป็นการค้าที่เน้นการแสวงหากำไรและมุ่งเน้นที่คู่ค้าหรือคู่สัญญาที่อาศัยอยู่ในเมืองใหญ่ๆ ของประเทศไทยที่เป็นเมืองท่าในการกระจายสินค้าไปยังผู้บริโภคเป็นสำคัญก็ตาม แต่การค้าชายแดนในรูปแบบนี้ยังมีความความสัมพันธ์อันแน่นต่อชาวบ้านหรือผู้คนที่อาศัยอยู่บริเวณตามแนวชายแดน ซึ่งจะแตกต่างจากการค้าระหว่างประเทศที่โดยทั่วไปจะไม่มีความสัมพันธ์หรือความเกี่ยวพันใดๆ ต่อชาวบ้านหรือผู้คนที่อาศัยอยู่บริเวณตามแนวชายแดน

นอกจากนี้ หากเราพิจารณาถึงความสัมพันธ์อันแน่นระหว่างการค้าชายแดนในเชิงการค้าระหว่างประเทศไทยและชาวบ้านหรือผู้คนที่อาศัยอยู่ในบริเวณตามแนวชายแดนแล้ว เราจะพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการและชาวบ้านหรือผู้คนที่อาศัยอยู่บริเวณตามแนวชายแดนดังกล่าว ส่วนมากจะปรากฏออกมายในรูปแบบของ “บริการ” เช่น บริการ “แรงงาน” ในการขนถ่ายสินค้าขึ้นและลงจากรถบรรทุกหรือเรือขนส่ง หรือ บริการ “ขนส่ง” สินค้าจากหมู่บ้านไปยังช่องทางการค้าที่ถนนต์บรรทุกขนาดใหญ่ไม่สามารถเดินทางเข้าไปได้

ซึ่งหากความสัมพันธ์ดังกล่าวเกิดขึ้นระหว่างผู้ประกอบการจากประเทศไทยกับชาวบ้านหรือผู้คนที่อาศัยอยู่ตามแนวชายแดนในประเทศไทยเพื่อนบ้าน และระหว่างผู้ประกอบการจากประเทศไทยเพื่อนบ้านกับชาวบ้านหรือผู้คนที่อาศัยอยู่ตามแนวชายแดนในประเทศไทย ดังภาพตัวอย่างนี้

ตัวอย่างภาพ : ชาวบ้านจากบ้านน้ำวน ประเทศพม่าที่อาศัยอยู่ใกล้จุดผ่อนปะนนเพื่อการค้าบ้านห้วยผึ้ง อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอนเดินทางมารับจ้างแรงงานเพื่อขนถ่ายสินค้าลงจากรถยนต์บรรทุกของผู้ประกอบการไทย

ความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้ หากเราพิจารณาอย่างถ่องแท้แล้วจะเห็นได้ว่านี้คือ รูปแบบหนึ่งของการค้าชายแดนอย่างหนึ่งแต่เป็นการค้าชายแดนที่ไม่ได้เน้นที่สินค้าที่มีรูปร่างหรือสินค้าที่เป็น “ของ” แต่เน้นที่สินค้าที่ไม่มีรูปร่างที่เราเรียกว่า สินค้าที่เป็น “บริการ” เป็นสำคัญ

⁵ สำหรับประเภทของสินค้า “บริการ” สามารถแบ่งได้เป็น 12 ประเภท ดังนี้

- บริการด้านธุรกิจ ได้แก่ บริการวิชาชีพ บริการเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ บริการด้านวิจัยและพัฒนา บริการเกี่ยวกับสังหารินทรัพย์ บริการให้เช่าหรือเช่าซื้อ และอื่นๆ รวมถึงบริการเกี่ยวกับกฎหมาย บัญชี สถาปัตยกรรม และวิศวกรรม.
- บริการด้านสื่อสารมวลชน ได้แก่ บริการเกี่ยวกับไปรษณีย์ การสื่อสาร โทรคมนาคม โสตทัศน์ และอื่นๆ
- บริการด้านก่อสร้างและวิศวกรรมที่เกี่ยวนেื่อง ได้แก่ การก่อสร้างอาคาร วิศวกรรมโยธา งานติดตั้งงานเกี่ยวกับการประกอบอาคาร และอื่นๆ
- บริการด้านการจัดจำหน่าย ได้แก่ บริการเกี่ยวกับตัวแทนนายหน้า ค้าส่ง ค้าปลีก บริการเกี่ยวกับแฟรนไชส์ และอื่นๆ
- บริการด้านการศึกษา ได้แก่ บริการการศึกษาชั้นประถม การศึกษาชั้นมัธยม การศึกษาระดับสูง การศึกษาผู้ใหญ่ และบริการการศึกษาอื่นๆ
- บริการด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ บริการกำจัดของเสีย กำจัดขยะ บริการเกี่ยวกับสุขอนามัย และอื่นๆ
- บริการด้านการเงิน ได้แก่ บริการเกี่ยวกับการประกันภัย การธนาคารและสถาบันการเงินอื่นๆ และบริการเสริมด้านการเงิน
- บริการด้านสุขภาพและบริการทางสังคม ได้แก่ บริการด้านโรงพยาบาล บริการเกี่ยวกับสุขภาพประเภทอื่นๆ/บริการสังคม และอื่นๆ
- บริการด้านการท่องเที่ยวและบริการที่เกี่ยวนেื่อง องค์การการค้าโลก(WTO)ได้จำแนกประเภทบริการสาขาท่องเที่ยวออกเป็น 4 สาขาอยู่คือ

ดังนั้น ทางคณะผู้วิจัยจึงสามารถที่จะสรุปได้ในเบื้องต้นว่า การค้าชายแดนในจังหวัดแม่ส่องสอนนั้นมีอยู่ 2 ลักษณะคือ การค้าชายแดนโดยแท้และการค้าชายแดนในเชิงการค้าระหว่างประเทศ โดยการค้าชายแดนทั้งสองนั้นกระทำผ่านสินค้า 2 ประเภทคือ สินค้าที่เป็น “ของ” (Goods) และสินค้าที่เป็น “บริการ” (Service)

ช่องทางการค้าในจังหวัดแม่ส่องสอน

อย่างที่ได้ทราบแล้วในตอนต้นว่า การค้าชายแดนของจังหวัดแม่ส่องสอนมีทั้งการค้าชายแดนโดยแท้และการค้าชายแดนในเชิงการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งการค้าชายแดนทั้งสองรูปแบบนั้นเกิดขึ้นในช่องทางการค้าต่างๆ ในจังหวัดแม่ส่องสอน ทั้งที่เป็นช่องทางการค้าที่ทางราชการประกาศกำหนดไว้ เช่น จุดผ่อนปรนเพื่อการค้า ช่องทางอนุมัติ และช่องทางอนุมัติเฉพาะครัว เป็นต้น และช่องทางที่ทางราชการยังไม่ได้ประกาศกำหนดไว้ เช่น ช่องทางธรรมชาติต่างๆ

ปัจจุบันจังหวัดแม่ส่องสอนและกระทรวงการคลัง (ศุลกากร) ได้ประกาศเปิดทำการช่องทางการค้าในจังหวัดแม่ส่องสอนจำนวน 5 ช่องทาง^๖ โดยแต่ละช่องทางการค้าจะต้องอยู่ตามแนวชายแดนของจังหวัดแม่ส่องสอนและส่วนใหญ่จะอยู่ในเขตพื้นที่ป่า ดังนี้

(1) จุดผ่อนปรนเพื่อการค้าช่องทางห้วยตันนุ่น หมู่ที่ 4 ตำบลแม่เงา อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ส่องสอน

(2) จุดผ่อนปรนเพื่อการค้าช่องทางบ้านห้วยผึ้ง หมู่ที่ 3 ตำบลห้วยพา อำเภอเมือง จังหวัดแม่ส่องสอน

-
- โรงแรมและภัตตาคาร รวมทั้งบริการจัดเตรียมอาหารและเครื่องดื่มนอกสถานที่ (catering services): CPC 641-643
 - ผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยวและตัวแทนท่องเที่ยว (Travel agencies and tour operators services): CPC 7471
 - ไกด์ท่องเที่ยว (Tourist guides services): CPC 7472
 - บริการห้องเที่ยวอื่นๆ (Others)
 - บริการด้านนันทนาการ วัฒนธรรม และการกีฬา ได้แก่ บริการด้านความบันเทิง บริการสำนักข่าวสาร บริการด้านห้องสมุดพิพิธภัณฑ์และวัฒนธรรมอื่นๆ บริการด้านการกีฬาและนันทนาการ และอื่นๆ ไม่รวมบริการ โสตทัศน์.
 - บริการด้านการขนส่ง ได้แก่ บริการขนส่งทางรถไฟฟ้า ทางถนน ทางอากาศ ทางทะเล ทางท่อ บริการเสริม สำหรับการขนส่งทุกรูปแบบ และอื่นๆ
 - บริการอื่นๆ ได้แก่ บริการอื่นๆ ที่ไม่ได้รวมอยู่ในข้อใดดังกล่าวข้างต้น.

^๖ ประกาศจังหวัดแม่ส่องสอนและศูนย์สั่งการชายแดนไทยกับประเทศไทยเพื่อนบ้านด้านพม่า จังหวัดแม่ส่องสอน เรื่องกำหนดมาตรการ หลักเกณฑ์ แนวทางปฏิบัติบริเวณจุดผ่อนปรนเพื่อการค้าและช่องทางอนุมัติด้านจังหวัดแม่ส่องสอน ประกาศ ณ วันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2549.

(3) จุดผ่อนปรนเพื่อการค้าช่องทางบ้านเสาหินและทางอนุมัติบ้านเสาหิน หมู่ที่ 1 ตำบลเสาหิน อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

(4) ทางอนุมัติบ้านน้ำเพียงดิน อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

(5) ทางอนุมัติเฉพาะครัวบ้านแม่สามแอบ หมู่ที่ 10 ตำบลแม่สามแอบ อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ดังนี้จะเห็นว่า จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีช่องทางการค้าสำหรับทำการค้าชายแดนในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนทั้งหมด 5 ช่องทาง โดยช่องทางการค้าดังกล่าวปรากฏใน 3 รูปแบบ คือ

1.) จุดผ่อนปรนเพื่อการค้าจำนวน 3 ช่องทาง และ

2.) ทางอนุมัติจำนวน⁷ 2 ช่องทาง และ

3.) ทางอนุมัติเฉพาะครัว⁸ จำนวน 1 ช่องทาง

จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยผู้ว่าราชการจังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้ประกาศเปิดจุดผ่อนปรนเพื่อการค้าจำนวน 3 ช่องทาง และกระทรวงการคลัง (กรมศุลกากร) ได้ประกาศเปิดทางอนุมัติและทางอนุมัติเฉพาะครัว จำนวน 3 ช่องทาง ให้เป็นช่องทางการค้าสำหรับผู้คนที่ต้องการทำการค้าชายแดนในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

จุดสังเกตประการหนึ่งที่เห็นได้ชัดเจนถึงความแตกต่างระหว่างจุดผ่อนปรนเพื่อการค้ากับทางอนุมัติและทางอนุมัติเฉพาะครัว นั้นก็คือ ทางอนุมัติและทางอนุมัติเฉพาะครัวจะไม่มีตัวตรวจคนเข้าเมืองประจำอยู่ในช่องทางการค้าที่เป็นทางอนุมัติหรือทางอนุมัติเฉพาะครัว โดยในการเข้ามาหรือออกไปนอกราชอาณาจกรของชาวบ้านหรือผู้คนที่อาศัยตามแนวชายแดนหรือผู้ประกอบการจะมีเจ้าหน้าที่พหารหรือตำรวจตรวจสอบชายแดนทำหน้าที่แทนตำรวจคนเข้าเมืองในการตรวจสอบคนที่จะผ่านเข้าออกบริเวณชายแดนดังกล่าว

ในขณะที่จุดผ่อนปรนเพื่อการค้า จะมีตัวตรวจคนเข้าเมืองประจำอยู่ณ จุดผ่อนปรนเพื่อการค้าดังกล่าวทำหน้าที่เกี่ยวกับการเข้ามาหรือออกของบุคคลตามแนวชายแดนตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง

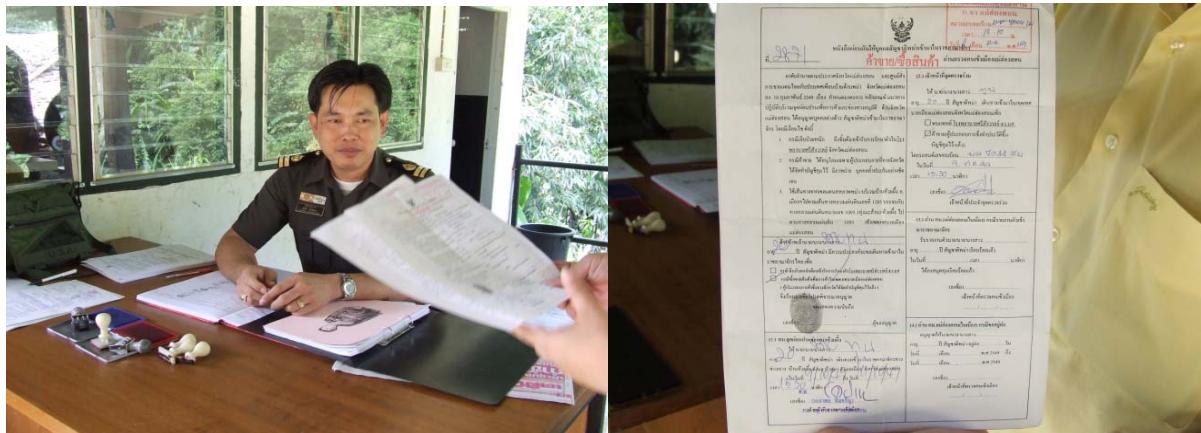
⁷ จุดผ่อนปรนเพื่อการค้า เป็นจุดที่กระทรวงhardt ที่อนุมอนอำนาจให้ผู้ว่าราชการจังหวัดชายแดนนี้อำนวยประกาศเปิดจุดผ่อนปรนเพื่อผ่อนผันให้มีการค้าชายบริเวณชายแดนในพื้นที่จังหวัดที่ตนรับผิดชอบ และกำหนดประเภทสินค้าไว้เป็นกรณีพิเศษ อาทิ สินค้าเล็กๆน้อยๆที่จำเป็นต่อการอุปโภคบริโภคของประชาชนทั้งสองประเทศ โดยมูลค่าการซื้อขายไม่เกิน 500,000 บาท/คัน/วัน

⁸ ทางอนุมัติกำหนดขึ้นโดยกฎกระทรวง โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 3 มาตรา 13 และมาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 7) พ.ศ.2480 เพื่อให้เป็นทางที่ใช้ขนส่งของเข้าในหรือออกของราษฎร หรือจากเขตแดนทางบกมาซึ่งด้านศุลกากร หรือจากด้านศุลกากร ไปยังเขตแดนทางบก การขนส่งของดังกล่าวทางอนุมัติจะกระทำมิได้เว้นแต่กรณีมีเหตุจำเป็นอาจได้รับอนุญาตจากอธิบดีกรมศุลกากรหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายอนุญาตให้ใช้ทางออกเดินทางอนุมัติเป็นการเฉพาะครัวได้

⁹ จ้างแล้ว.

และนอกจากนี้จุดผ่อนปรนเพื่อการค้านั้นจะจำกัดมูลค่าของการซื้อขายเอาไว้ กล่าวคือ ไม่เกิน 500,000 บาท/คน/วัน ในขณะที่ทางอนุมติหรือทางอนุมติเฉพาะคราวนั้นไม่มีการจำกัดมูลค่าของการซื้อขายสินค้าเอาไว้เหมือนเข่นกรณีจุดผ่อนปรนเพื่อการค้า

ภาพตัวอย่าง : ตัวตรวจคนเข้าเมือง ณ จุดผ่อนปรนเพื่อการค้าบ้านห้วยผึ้ง อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ภาพตัวอย่าง : เจ้าหน้าที่ทหารทำหน้าที่ตรวจคนเข้าออก ณ ทางอนุมติเฉพาะคราวบ้านแม่สามแอบ ตำบลแม่สามแอบ อำเภอสันเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการค้าชายแดนโดยแท้ที่นี้เป็นการค้าขายในระหว่างชาวบ้านหรือผู้คนที่อาศัยอยู่ตามแนวชายแดนในลักษณะเกือกุลกันระหว่างชุมชนที่ผู้คนทั้งสองอาชัยอยู่ใกล้กัน ดังนั้น จึงอาจจะมีการค้าชายแดนที่ทำการในบริเวณอื่นๆที่ยังไม่มีประกาศเปิดเป็นจุดผ่อนปรนเพื่อการค้าหรือทางอนุมติหรือทางอนุมติเฉพาะคราว ซึ่งเราเรียกช่องทางเหล่านี้ว่า “ช่องทางธรรมชาติ” ซึ่งการค้าในกรณีนี้ก็คือการค้าชายแดนโดยแท้เช่นเดียวกัน

สินค้าที่ค้าขายตามแนวขายเด่นของจังหวัดแม่ฮ่องสอน

อย่างที่ทางคณะกรรมการผู้วิจัยได้กล่าวไว้แล้วในตอนต้นที่ผ่านมาว่า การค้าขายเด่นของจังหวัดแม่ฮ่องสอนสามารถที่จะแยกได้เป็นการค้าขายเด่นโดยแท้และการค้าขายเด่นในเชิงการค้าระหว่างประเทศ โดยการค้าขายเด่นในเชิงการค้าระหว่างประเทศนั้นยังมีจุดเชื่อมโยงหรือจุดเดียวกันอย่างแนบแน่นกับคนและชุมชนที่อยู่ในบริเวณตามแนวขายเด่นอย่างหนึ่งแน่นอน ฉันส่งให้การค้าขายเด่นในรูปแบบนี้ไม่สามารถแยกตัวเป็นการค้าระหว่างประเทศโดยสมบูรณ์แบบเหมือนเช่นในพื้นที่จังหวัดอื่นๆ ได้ เช่น จังหวัดเชียงรายหรือจังหวัดตาก เป็นต้น

จุดเชื่อมโยงหรือจุดเดียวกันอย่างที่ผู้กันการค้าขายเด่นในเชิงการค้าระหว่างประเทศกับคนและชุมชนที่อยู่ในบริเวณตามแนวขายเด่นนั้น คือ การที่ผู้ประกอบการในการค้าขายเด่นดังกล่าวนั้นจำเป็นที่จะต้องอาศัยคนและชุมชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณแนวขายเด่นในระบบการค้าขายเด่นของตนเอง ซึ่งสิ่งที่ผู้ประกอบการใช้ในระบบการค้าขายเด่นของตนนั้น ไม่ใช่สินค้าที่มีรูปร่าง หรือ “ของ” (Goods) แต่เป็นสินค้าที่ไม่มีรูปร่าง หรือ “บริการ” (Service) ไม่ว่าจะเป็น “แรงงาน” หรือ “ขนส่ง” เป็นต้น

และจุดเชื่อมโยงหรือจุดเดียวกันอย่างที่ผู้กันการค้าขายเด่นในเชิงการค้าระหว่างประเทศกับคนและชุมชนในประเทศไทยแล้ว ในบางครั้งผู้ประกอบการในประเทศไทยข้างเคียง เช่น ประเทศไทยมี ที่ยังเข้ามาผูกพันในจุดเชื่อมโยงหรือจุดเดียวกันอย่างที่ผู้กันการค้าขายเด่นของตนนั้น แต่การค้าขายเด่นนี้ไม่ได้มีวัตถุประสงค์ไปที่สินค้า “ของ” (Goods) แต่เป็นสินค้า “บริการ” (Service) นั่นเอง

ดังนี้ ทางคณะกรรมการผู้วิจัย จึงสรุป “สินค้าที่ค้าขายตามแนวขายเด่นของจังหวัดแม่ฮ่องสอน” มีดังนี้

(1) สินค้าที่เป็น “ของ” (Goods)

สินค้าที่เป็น “ของ” หรือวัตถุที่มีรูปร่างที่มีการนำเข้าและส่งออกตามแนวขายเด่นของจังหวัดแม่ฮ่องสอนที่สำคัญๆ มีดังนี้¹⁰

สินค้านำเข้าที่สำคัญ ได้แก่ สินค้าเกษตร เช่น พริกแห้ง เมล็ดงาดำ งาขาว ถั่วเขียวผิวมัน ถั่วหมาถั่วลิสง เป็นต้น ปศุสัตว์ เช่น โค กระบือมีชีวิต เป็นต้น และเปลือกไม้ก่อ เมื่อนำเข้ามาแล้วส่วนใหญ่จะส่งต่อไปยังจังหวัดอื่น เช่น จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดลำพูน และกรุงเทพมหานคร เป็นต้น

ตัวอย่างภาพ : ภาพของพริกแห้งที่นำเข้ามาจากจังหวัดดอยก่อ ประเทศไทยเพื่อนำไปส่งขายต่อในจังหวัดครรชธรรมราช ผ่านทางจุดผ่อนปรนเพื่อการค้าและซ่องทางอนุมัติบ้านเสาหิน ตำบลเสาหิน อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

¹⁰ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ด่านศุลกากร จังหวัดแม่ฮ่องสอน.

ตัวอย่างภาพ : ภาพของวัสดุที่มาจากบ้านตระกูลท่า เมืองพاجอง ประเทศไทยมีที่ผู้ประกอบการนำเข้ามาผ่านช่องทางอนุมัติและคราวบ้านแม่สามแ伦 ตำบลแม่สามแ伦 อำเภอสูบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอนเพื่อส่งไปจำหน่ายต่อยังกรุงเทพมหานครและจังหวัดใกล้เคียงเพื่อทำลูกชิ้นและผลิตภัณฑ์อื่นๆ

จากการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูล ทางคณะผู้วิจัยสังเกตเห็นว่า สินค้าที่ผู้ประกอบการในจังหวัดแม่ฮ่องสอนนำเข้ามาจากการค้าชายแดน ใหญ่จะเป็นสินค้าเกษตรและปศุสัตว์ที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนสามารถผลิตได้ แต่ก็ไม่เพียงพอต่อความต้องการของประชาชนในจังหวัดแม่ฮ่องสอน จึงต้องมีการนำเข้าสินค้าดังกล่าว

ในการนำเข้าสินค้าจากประเทศพม่ามาจังหวัดแม่ฮ่องสอนนั้น ผู้ประกอบการจะนำเข้ามาผ่านจุดผ่อนปรนเพื่อการค้า ทางอนุมติและทางอนุมติเฉพาะคราวทั้ง 5 ช่องทางในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

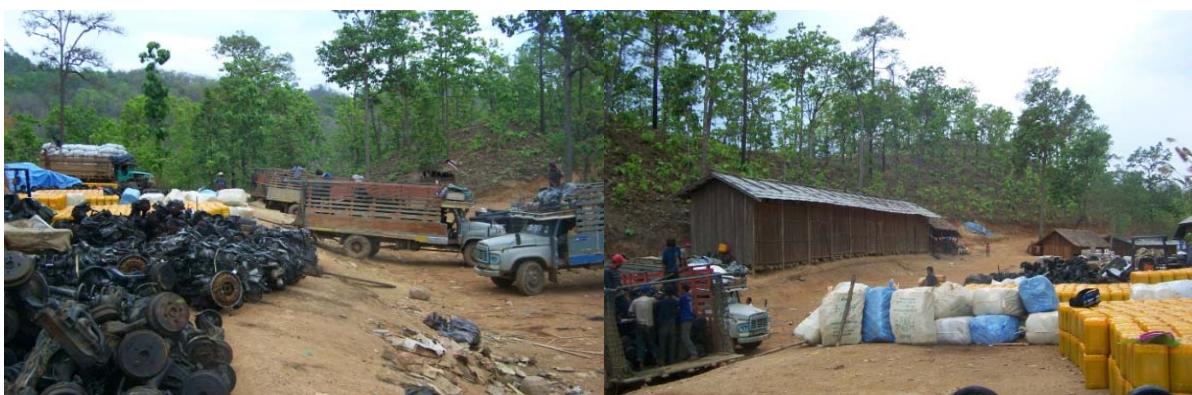
ข้อสังเกตก็คือ ผู้นำเข้าสินค้าโดยส่วนใหญ่เป็นประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณชายแดนที่ทำการคิดต่อกำข่ายกันมานานแล้ว สินค้าที่นำเข้ามาทางด้านศุลกากรแม่ร่องสอนจะนำมาจำหน่ายภายในจังหวัดส่วนหนึ่ง และอีกส่วนหนึ่งก็นำໄปจำหน่ายยังจังหวัดใกล้เคียงโดยเฉพาะ โคง กระปือมีชีวิต

สินค้าส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ น้ำมันพืช ผงชูรส ทีวีสี รองเท้าแตะ ฟองน้ำ ยางนอกรถยนต์ และเครื่องอุปโภคบริโภคเบ็ดเตล็ด

ตัวอย่างภาพ : ภาพของน้ำมันปาล์มที่นำมาจากกรุงเทพมหานครเพื่อมาเปลี่ยนถ่ายรถบรรทุกเป็นรถบรรทุก 10 ล้อเพื่อขนส่งไปยังจุดผ่อนปรนเพื่อการค้าและซ่องทางอนุมัติบ้านเส้าหิน ตำบลเส้าหิน อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอนเพื่อส่งต่อไปยังเมืองลอยก่อ ประเทศไทยมา

ตัวอย่างภาพ : ภาพของเครื่องยนต์เก่าและน้ำมันเชื้อเพลิงจากประเทศไทยมาเลเซียที่รือการส่งออกไปยังประเทศไทยมา ณ สันเบตจุดผ่อนปรนเพื่อการค้าและซ่องทางอนุมัติบ้านเส้าหิน ตำบลเส้าหิน อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

จากการสังเกตของคณะผู้วิจัยพบว่า สินค้าส่วนใหญ่ที่ผู้ประกอบการส่งออกไปยังประเทศไทยนั้น เป็นสินค้าที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนไม่สามารถผลิตขึ้นเองได้ หรือผลิตได้แต่ไม่เพียงพอต่อกำลังต้องการภายใน จังหวัด และสินค้าส่วนใหญ่นั้นผู้ประกอบการจะนำมาจากจังหวัดใกล้เคียง เช่น จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดตาก เป็นต้น

ในการส่งออกสินค้าจากจังหวัดแม่ฮ่องสอนไปยังประเทศไทยนั้น ผู้ประกอบการจะส่งออกผ่าน จุดผ่อนปรนเพื่อการค้า ทางอนุมัติและทางอนุมัติเฉพาะคราวทั้ง 5 ช่องทางในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ข้อสังเกตก็คือ การส่งออกสินค้าผ่านด่านศุลกากรแม่ฮ่องสอนและด่านศุลกากรแม่สะเรียงนั้น ผู้ประกอบการส่งออกมีทั้งประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณชายแดนที่ทำการติดต่อกันมากับประเทศไทยและ บริษัทจากจังหวัดตากและกรุงเทพมหานคร

สินค้าที่ส่งออกจะนำໄไปจำหน่ายให้กับประชาชนชาวพม่าตามบริเวณชายแดนและหมู่บ้านใกล้เคียง และอีกส่วนหนึ่งก็ส่งจำหน่ายไปยังเมืองใหญ่ๆ ของประเทศพม่า กล่าวคือ ถ้าส่งสินค้าออกทางด่านศุลกากร แม่ส่องสอน ก็จะสามารถส่งไปจำหน่ายซึ่งเมืองต่องกี่ (ตองยี) ซึ่งเป็นเมืองหลวงของรัฐฉาน ได้ แต่ถ้าส่งสินค้าออกทางด่านศุลกากรแม่สะเรียง ก็สามารถส่งไปจำหน่ายเมืองลอยกอของรัฐศรีเชียงราย เป็นต้น

(2) สินค้าที่เป็น “บริการ”¹¹ (Service)

ในส่วนของสินค้าที่เป็น “บริการ” (Service) นั้นนี่เองจากสินค้าประเภทนี้มีความหลากหลายในแต่ละรูปแบบการใช้ “บริการ”¹² ดังนี้ ทางคณะผู้วิจัยจะขอนำเสนอเฉพาะในส่วนของ “บริการ” ที่เกิดขึ้นโดย “คน” ที่อาศัยอยู่ในบริเวณตามแนวชายแดนเป็นสำคัญ เพื่อให้เห็นภาพของจุดเชื่อมโยงและจุดเกี่ยวข้องที่เกิดขึ้นในระบบของการค้าชายแดนในเชิงการค้าระหว่างประเทศ และนำໄไปสู่รูปแบบของการค้าชายแดนในสินค้า “บริการ” ในจังหวัดแม่ส่องสอนต่อไป

สินค้าที่เป็น “บริการ” ที่นำเข้าสำคัญๆ ได้แก่ บริการด้าน “แรงงาน” และบริการด้าน “ขนส่ง”

ตัวอย่างภาพ : ภาพแรงงานชาวพม่าที่เข้ามาใช้แรงงาน ณ ล้านนาเขตจุดผ่อนปรนเพื่อการค้าข้าว หัวยง ตัวบานหัวยพา อำเภอเมือง จังหวัดแม่ส่องสอน โดยแรงงานเหล่านี้จะมานั่งรอผู้ประกอบการค้าทั้งชาวไทยและชาวพม่า บริเวณสันเบตเพื่อใช้แรงงานโดยผู้ประกอบการค้าจะจ่ายค่าจ้างให้ครั้งละ 10-20 บาท ต่อคนต่อครั้ง โดยไม่นับจำนวนสินค้าโดยในแต่ละครั้งจะจ้างประมาณ 3-5 คน

ตัวอย่างภาพ : เรือบรรทุกสินค้าบางส่วนของชาวพม่าในแม่น้ำสาละวินที่จอดรออยู่บริเวณท่าเรือบ้านแม่สามแ伦 อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ส่องสอนเพื่อขนถ่ายสินค้าไปยังประเทศพม่า ทั้งนี้นี่เองจากเรือของชาวไทยไม่สามารถเข้าไปในเขตพื้นที่ประเทศพม่าได้

¹¹ โดยเป็นไปตามความตกลงทั่วไปว่าด้วยการค้าบริการ (General Agreement on Trade in Service-GATS) ซึ่งเป็นหนึ่งในความตกลงขององค์การการค้าโลก (WTO) ที่ประเทศไทยต้องปฏิบัติโดยประเทศของ “บริการ” นี้ ถูกจัดการจำแนกประเภทของ “บริการ” ใน UN Central Product Classification (CPC).

¹² ส่วนสินค้า “บริการ” ที่มีการนำเข้าและส่งออกตามแนวชายแดนจังหวัดแม่ส่องสอนและประเทศพม่า นั้นเนื่องจากไม่มีหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการเก็บข้อมูลส่วนนี้โดยตรง ดังนั้น ทางคณะผู้วิจัยจึงไม่สามารถเสนอข้อมูลสถิติของสินค้า “บริการ” ที่มีการนำเข้าและส่งออกตามแนวชายแดนในจังหวัดแม่ส่องสอนและประเทศพม่าได้.

สินค้าที่เป็น “บริการ” ที่ส่งออกสำคัญๆ ได้แก่ บริการด้าน “แรงงาน” และบริการด้าน “ขนส่ง”

ตัวอย่างภาพ : ภาพแรงงานชาวไทยบริเวณบ้านเส้าหิน ตำบลเส้าหิน อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยแรงงานชาวไทยเหล่านี้จะอาศัยอยู่ในบริเวณบ้านเส้าหิน โดยผู้ประกอบการจะจ้างแรงงานเหล่านี้ในลักษณะหมุนเวียนผลัดเปลี่ยนกันไปตามหมู่บ้าน โดยการจ้างแรงงานในแต่ละครั้งผู้ประกอบการจะจ้างเหมาโดยคิดเป็นรายชั่วโมง 1-2 บาท เช่น หากเป็นรถบรรทุก 10 ล้อบรรทุกน้ำมันปาล์มจำนวน 800 ถัง (ปีบ) ผู้ประกอบการจะจ้างเหมาจำนวน 800 บาทในการขนสินค้าลงมาจากการบรรทุก 10 ล้อเพื่อรอขนสินค้าขึ้นไปบนรถบรรทุก 10 ล้อของผู้ประกอบการชาวพม่าต่อไป

ตัวอย่างภาพ : ภาพการเปลี่ยนถ่ายสินค้าจากการบรรทุกขนาดใหญ่ (6 ล้อ) มาเป็นรถยกต์บรรทุกขนาดเล็ก (4 ล้อ) เพื่อนำสินค้าไปยังท่าน้ำช่องทางอนุมัติเฉพาะชาวบ้านแม่สามแอบ ตำบลแม่สามแอบ อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ทั้งนี้เนื่องจากเส้นทางในหมู่บ้านไปยังท่าน้ำเป็นทางแคบรถบรรทุกขนาดใหญ่เข้าไปได้ลำบาก โดยรถบรรทุกเล็กเหล่านี้เป็นของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในบ้านแม่สามแอบ อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ตัวอย่างภาพ : ภาครถยนต์บรรทุกรับจ้างขนาดใหญ่ (รถบรรทุก 10 ล้อพ่วงและรถบรรทุก 10 ล้อ) โดยในภาพจะเป็นการรับจ้างบรรทุกนำ้มันปาล์ม ไปยังสันเขตของจุดผ่านปูนเพื่อการค้าและทางอนุมัติ บ้านเส้าหิน ตำบลเส้าหิน อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ทั้งนี้ เพราะเส้นทางไปยังบ้านเส้าหินนั้น ยากลำบาก ผู้ประกอบการจึงต้องใช้บริการรถบรรทุกรับจ้าง โดยรถบรรทุกดังกล่าวเป็นของคนที่อาศัยอยู่ นอกชุมชนบ้านเส้าหิน การคิดค่าบริการขนส่งก็คิดถัง (ปีป) ละ 16-18 บาท โดยรถบรรทุก 10 ล้อ 1 คัน จะบรรทุกได้ประมาณ 800-900 ถัง (ปีป) และหาก สินค้าได้รับความเสียหายในระหว่างการขนส่ง ผู้ขนส่ง จะต้องชดใช้ราคาถัง (ปีป) ละ 720-740 บาท

เหตุที่แรงงานรับจ้างตามแนวชายแดนทั้งที่เป็นคนไทยและคนพม่ามีความสำคัญต่อระบบการค้า ชายแดนในจังหวัดแม่ฮ่องสอน เพราะจังหวัดแม่ฮ่องสอนและด่านตรวจคนเข้าเมืองในจังหวัดแม่ฮ่องสอนยัง ไม่อนุญาตให้ผู้ประกอบการค้าชายแดนในจังหวัดแม่ฮ่องสอนและประเทศไทยนำรถยนต์หรือรถบรรทุกไป ส่งสินค้าจันถีเมืองท่าต่างๆ ในประเทศไทยหรือในเขตประเทศไทย กล่าวคือ ผู้ประกอบการสามารถนำ รถยนต์และรถบรรทุกเดินทางไปส่งสินค้าได้ ณ สันเขตที่เป็นช่องทางการค้าเท่านั้นจะนำรถยนต์และ รถบรรทุกออกประเทศไทยหรือเข้ามาในประเทศไทยไม่ได้

นอกจากนี้จากมาตรการในการรักษาความปลอดภัยจากสิ่งสเปติดและของพิดกูหมายทำให้สินค้าที่ จะส่งออกไปยังประเทศไทยหรือนำเข้ามาซึ่งประเทศไทยต้องมีการตรวจค้นโดยละเอียด โดยการนำสินค้า ดังกล่าวลงมาจากการยนต์หรือรถบรรทุกเพื่อทำการตรวจสอบค้น ซึ่งในกรณีเหล่านี้จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้อง

ใช้แรงงานโดยเฉพาะแรงงานในพื้นที่เพื่อทำการขนสินค้าลงมาเพื่อทำการตรวจสอบและตรวจคืน และจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้แรงงานในการขนสินค้าขึ้นรถยนต์หรือรถบรรทุกของคู่ค้าหรือลูกค้าจากประเทศพม่า/ประเทศไทยเพื่อขนส่งสินค้าเข้าไปยังประเทศไทยพม่า/ประเทศไทยต่อไป ซึ่งแรงงานในพื้นที่โดยเฉพะสัมบทดของจุดผ่อนปรนเพื่อการค้า ทางอนุมัติหรือทางอนุมัติเฉพาะคราวมีทั้งแรงงานชาวไทย และแรงงานชาวพม่า

และนอกจากนี้ในการขนถ่ายสินค้าในแต่ละครั้งผู้ประกอบการอาจจะไม่สามารถนำสินค้าไปส่งได้ด้วยตนเองเพราะมีสินค้าที่จะต้องทำการส่งออกเป็นจำนวนมาก หรือเส้นทางที่จะใช้ขนส่งมีความยากลำบาก ต้องใช้รถบรรทุกขนาดใหญ่ในการขนส่ง หรือเส้นทางคับแคบต้องเปลี่ยนถ่ายสินค้าลงรถยนต์บรรทุกขนาดเล็ก หรือผู้ประกอบการไม่มีรถยนต์บรรทุกขนาดใหญ่ เป็นต้น เหตุผลเหล่านี้อาจที่ทำให้จำเป็นต้องอาศัยบริการขนส่งสินค้าในการอำนวยความสะดวกในการขนส่งสินค้า

ซึ่งจากการลงพื้นที่สำรวจข้อเท็จจริง ทางคณะผู้วิจัยพบว่าอาชีพรถยนต์หรือรถบรรทุกรับจ้างนี้หากเป็นรถยนต์หรือรถบรรทุกขนาดเล็กมักจะเป็น “คน” ที่อยู่ในชุมชนที่เป็นที่ตั้งของช่องทางการค้านั้นๆ เป็นผู้ดำเนินการหรือรับจ้าง

แต่หากเป็นรถยนต์หรือรถบรรทุกขนาดใหญ่ก็จะเป็นของ “คน” ที่อาศัยอยู่นอกพื้นที่ช่องทางการค้านั้นๆ เป็นผู้ดำเนินการหรือรับจ้าง ทั้งนี้ เพราะรถยนต์หรือรถบรรทุกขนาดใหญ่เหล่านี้ต้องมีการลงทุนด้วยเงินจำนวนมากและต้องมีการรับจ้างอย่างต่อเนื่องถึงจะคุ้มค่ากับการลงทุน ซึ่ง “คน” ที่อยู่ในชุมชนที่เป็นที่ตั้งของช่องทางการค้านั้นๆ ไม่สามารถที่จะลงทุนได้

นอกจากบริการขนส่งสินค้าโดยรถยนต์หรือรถบรรทุกแล้ว ยังมีบริการรถยนต์โดยสารให้แก่ชาวบ้านหรือผู้ประกอบการชาวพม่าในการเดินทางเข้ามาติดต่อกันขายในจังหวัดแม่ฮ่องสอนด้วย ทั้งนี้ เพราะทางจังหวัดแม่ฮ่องสอนและด้านติดต่อกันของจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีความต่างกันอย่างมาก ทำให้ชาวบ้านต้องเดินทางมาขายสินค้าในจังหวัดแม่ฮ่องสอนด้วยรถบัสที่เดินทางมาขายสินค้าในจังหวัดแม่ฮ่องสอนดังที่กล่าวมาในตอนต้น

ผู้ประกอบการค้าชายแดนของจังหวัดแม่ฮ่องสอน

จากลักษณะของการค้าชายแดนดังกล่าวที่นั้น ทางคณะผู้วิจัยสามารถที่จะสรุปโครงสร้างของผู้ประกอบการค้าชายแดนในจังหวัดแม่ฮ่องสอนได้ดังนี้ กล่าวคือ

1) ผู้ประกอบการค้าชายแดนโดยแท้

ผู้ประกอบการค้าชายแดนกลุ่มนี้จะมีลักษณะทำการค้าชายแดนเพื่อการอุปโภคและบริโภคโดยตรงซึ่งสินค้าที่ผู้ประกอบการทำการค้านั้นมีทั้งสินค้าที่เป็น “ของ” และสินค้าที่เป็น “บริการ” ดังที่กล่าวไว้ในตอนต้น

2) ผู้ประกอบการค้าชายแดนในเชิงการค้าระหว่างประเทศ

ผู้ประกอบการค้าชายแดนในกลุ่มนี้นอกจากจะทำการค้าชายแดนเพื่ออุปโภคและบริโภคโดยตรงแล้ว ก็ยังทำการค้าชายแดนโดยการส่งต่อซึ่งสินค้าที่เป็น “ของ” และสินค้าที่เป็น “บริการ” ไปยังพื้นที่ต่างๆ

ทั้งในประเทศไทยและประเทศพม่าด้วย โดยผู้ประกอบการค้าชายแดนทั้งสองประเทศนี้จะอาศัยอยู่ทั้งในชุมชนและนอกชุมชนซึ่งเป็นที่ตั้งของพื้นที่ที่มีช่องทางการค้าชายแดนอยู่

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและจากการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูล ทางคณะผู้วิจัยพบว่า การค้าชายแดนของจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีลักษณะที่แตกต่างจากจังหวัดอื่นๆ คือ ไม่ค่อยปรากฏการค้าชายแดน ณ บริเวณช่องทางการค้าในลักษณะของการค้าในเชิงพาณิชย์ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการอยู่ห่างจากแหล่งชุมชนที่ตั้งของสินค้าที่จะทำการส่งออกไปยังประเทศพม่านั่นเอง

ดังนั้น ช่องทางการค้าจึงเป็นเพียงจุดหรือช่องทางที่เปิดทำการ ให้มีการนำสินค้าผ่านเข้าและ/หรือออกของสินค้าเท่านั้น

จากโครงสร้างของผู้ประกอบการค้าชายแดนดังกล่าวทำเรานั่นถึงรูปแบบของการค้าชายแดนที่ชัดเจนยิ่งขึ้น ไปอีกระดับหนึ่ง คือ

(1) การค้าชายแดนที่ถูกต้องตามกฎหมาย

การค้าชายแดนที่ถูกต้องตามกฎหมายนี้ สามารถที่จะแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

1.1 การค้าชายแดนที่ถูกต้องตามกฎหมายแต่ไม่ผ่านพิธีการศุลกากร

การค้าชายแดนในรูปแบบนี้เป็นการค้าชายแดนที่ถูกต้องตามกฎหมายทุกประการ แต่พระเหตุที่การค้าชายแดนในบางลักษณะไม่จำเป็นต้องผ่านพิธีการศุลกากร ทั้งนี้ไม่ใช่เป็นเพราะต้องการหลบหลีกการเสียภาษีแต่อย่างใด แต่เป็นเพราะตัวของสินค้าที่ทำการซื้อขายนั้นมีปริมาณเล็กๆน้อยๆและเป็นสินค้าที่ใช้ในการอุปโภคบริโภคโดยเฉพาะ หรืออาจจะเป็นเพราะสินค้าดังกล่าวนั้นไม่อยู่ในอำนาจของค่านศุลกากรที่จะเรียกเก็บภาษีหรือดำเนินการตามพิธีการศุลกากรก็ได้ ซึ่งการค้าชายแดนในกรณีนี้มีอยู่ 2 ลักษณะ คือ

ก. การค้าชายแดนโดยแท้

การค้าชายแดนโดยแท้นี้ไม่ว่าเป็นสินค้าที่เป็น “ของ” (Goods) และสินค้าที่เป็น “บริการ” ก็ไม่จำเป็นต้องผ่านพิธีการศุลกากรทั้งนี้เนื่องจากสินค้าที่เป็น “ของ” (Goods) ที่ทำการค้าชายแดนนั้นมีปริมาณเล็กๆน้อยๆนั่นเอง และในขณะเดียวกันสินค้าที่เป็น “บริการ” นั้นไม่อยู่ภายใต้พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2480 เนื่องจากสินค้าที่จะอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ.2480 ได้ต้องเป็นสินค้าที่เป็น “ของ” เท่านั้น

ข. การค้าชายแดนในเชิงการค้าระหว่างประเทศ

การค้าชายแดนในเชิงการค้าระหว่างประเทศ เนพารากรีของสินค้าที่เป็น “บริการ” เท่านั้นที่โดยหลักแล้วไม่จำเป็นต้องผ่านพิธีการศุลกากร ทั้งนี้เนื่องจากไม่อยู่ภายใต้พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ.2480 ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในตอนต้น

แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากแนวความคิดในเรื่อง การค้าชายแดนในเชิงการค้าระหว่างประเทศ ระหว่างสินค้าที่เป็น “ของ” (Goods) และสินค้าที่เป็น “บริการ” (Service) นั้นยังมีความเห็นที่ไม่ลงรอยกัน ดังจะเห็นได้จาก กรณีของการค้าชายแดนที่ผู้ประกอบการเรียกว่า “การค้าแบบถ่ายลำหรือสินค้าถ่ายลำ” (Transshipments cargo) โดยการค้าชายแดนรูปแบบนี้ทางค่านศุลกากร กระทรวงการคลัง เห็นว่าเป็นสินค้าที่เป็น “ของ” ตามที่พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ.2480 ได้กำหนดไว้ ดังนั้น การนำสินค้าที่เป็น “ของ”

ดังกล่าวผ่านเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อการส่งออก¹³ ผู้ที่นำสินค้าที่เป็น “ของ” เข้ามาเพื่อถ่ายลำจึงต้องดำเนินการพิธีการศุลกากรทุกประการตามที่พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ.2480 ได้กำหนดไว้

ในขณะเดียวกัน กระทรวงพาณิชย์ซึ่งเป็นหน่วยงานผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติการส่งออกไปนอกและการนำเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งสินค้า พ.ศ.2522 กล่าวว่า “การค้าแบบถ่ายลำหรือสินค้าถ่ายลำ” นั้นมีการนำสินค้าที่เป็น “ของ” เข้ามาในราชอาณาจักร ดังนั้น ผู้นำเข้าต้องมีการขออนุญาตในการนำเข้าหรืออาจจะต้องมีใบแหล่งกำเนิดสินค้าเพื่อตรวจสอบที่มาของสินค้าดังกล่าว

แต่หากเราพิจารณาอีกมุมหนึ่งเราจะพบว่ากรณีของสินค้าถ่ายลำนั้นเป็นสินค้าที่เป็น “บริการ” ประเภทหนึ่งของประเทศไทย ซึ่งก็คือ “บริการขนส่ง” ที่มีผู้ซื้อสินค้าที่เป็น “บริการ” อยู่ต่างประเทศ ซึ่งก็คือ ผู้นำเข้าสินค้าที่เป็น “บริการ” จากประเทศไทย (และเป็นคนเดียวกันกับผู้ที่สั่งซื้อสินค้าที่เป็น “ของ” จากต่างประเทศ ซึ่งก็คือ นอกประเทศไทย)

ดังนั้น การค้าแบบถ่ายลำหรือสินค้าถ่ายลำจึงเป็นการค้าขายเดนรูปแบบหนึ่งที่ผู้ประกอบการในประเทศไทยส่งออกสินค้าที่เป็น “บริการ” กล่าวคือ “บริการขนส่ง” ไปยังต่างประเทศโดยการ “ขนส่ง” สินค้าที่เป็น “ของ” ผ่านประเทศไทยไปยังประเทศของผู้ซื้อสินค้าที่เป็น “ของ” และสินค้าที่ “บริการ” นั่นเอง

อนึ่ง เนื่องจากปัจจุบันนี้ยังไม่มีหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในเรื่องของการนำเข้าและส่งออกสินค้าที่เป็น “บริการ” โดยตรงจึงทำให้ปัญหาที่เกี่ยวกับการค้าขายเดนในเชิงการค้าระหว่างประเทศในกรณีการค้าแบบถ่ายลำหรือสินค้าถ่ายลำยังคงมีต่อไป โดยเฉพาะการทับซ้อนซึ่งอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานผู้มีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบ ซึ่งทางคณะกรรมการผู้วิจัยเห็นว่าควรที่จะมีการศึกษาอย่างจริงจังในเรื่องนี้เพื่อไม่เกิดการทับซ้อนของปัญหางานเกิดคล้ายเป็น “ซ่องว่าง” ของระบบการค้าขายเดนของประเทศไทย

ตัวอย่าง : การค้าแบบถ่ายลำหรือสินค้าถ่ายลำ

จากการสอบถามผู้ประกอบการค้าขายเดนในจังหวัดแม่ฮ่องสอนพบว่ามีประเทศต่างๆ เช่น ประเทศมาเลเซีย ประเทศไทยสิงค์โปร์ และประเทศญี่ปุ่น เป็นต้น ใช้จังหวัดแม่ฮ่องสอนของประเทศไทย เป็นทางผ่านในการขนส่งสินค้าที่เป็น “ของ” ไปยังประเทศพม่า ประเทศไทยจีนตอนใต้ (มณฑลยูนนาน) โดยเฉพาะสินค้าที่เป็น “ของ” ประเทศไทยน้ำมันเบนซิน น้ำมันปาล์มและจักรยานเก่าๆที่ใช้แล้ว ซึ่งในการขนส่งสินค้าเหล่านี้ ผู้ประกอบการชาวพม่าที่เป็นผู้ซื้อสินค้าที่เป็น “ของ” ประเทศไทยน้ำมันปาล์มและจักรยานเก่าๆที่ใช้แล้ว นิยมใช้ “บริการขนส่ง” จากผู้ประกอบการชาวไทยโดยเฉพาะผู้ประกอบการในจังหวัดแม่ฮ่องสอนเนื่องจากมีความคุ้นเคยเป็นอย่างดีจากการติดต่อกันมานาน ซึ่งในการขนส่งสินค้าที่เป็น “ของ” ผ่านจังหวัดแม่ฮ่องสอนในแต่ละครั้งนั้นต้องไปดำเนินการพิธีการศุลกากรเพื่อนำเข้าและส่งออกสินค้าที่เป็น “ของ” ที่จะทำการถ่ายลำทุกครั้ง มิฉะนั้นจะไม่สามารถถ่ายสินค้าที่เป็น “ของ” ดังกล่าวได้

¹³ สินค้าถ่ายลำนั้น ไม่สามารถนำเข้าได้ในประเทศไทยต้องส่งออกไปนอกประเทศไทยเท่านั้น.

ตัวอย่างภาพ : ผู้ประกอบการชาวไทยขนถ่ายสินค้าที่เป็น “ของ” คือ นำมันเบนชินไปยังผู้ซื้อในประเทศพม่า โดยนำมันเบนชินดังกล่าวเป็นของผู้ขายที่อยู่ในประเทศมาเลเซีย ซึ่งค่าใช้จ่ายในการขนส่งนี้ ผู้ประกอบการชาวพม่าจะเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายทั้งหมดให้กับผู้ประกอบการชาวไทย

1.2 การค้าชายแดนที่ถูกต้องตามกฎหมายและผ่านพิธีการศุลกากร

การค้าชายแดนในรูปแบบนี้เป็นการค้าชายแดนที่ถูกต้องตามกฎหมายทุกประการ ซึ่งในกรณีนี้ ได้แก่ การค้าชายแดนในเชิงการค้าระหว่างประเทศในสินค้าที่เป็น “ของ” ซึ่งสินค้าประเภทนี้ต้องมีเอกสารที่ได้รับรองจากศุลกากร พ.ศ.2480 ที่กำหนดให้ผู้ประกอบการที่นำเข้าและส่งออกซึ่งสินค้าดังกล่าวต้องดำเนินการผ่านพิธีการศุลกากรเพื่อเสียภาษีอากรอย่างถูกต้อง

ตัวอย่างภาพ : ภาพของผู้ประกอบการค้าชายแดนในจังหวัดแม่ส่องสอนกำลังขนถ่ายสินค้าไปยังประเทศพม่าผ่านช่องทางการค้าบ้านห้วยพึง ตำบลห้วยพา อำเภอเมือง จังหวัดแม่ส่องสอน โดยมีเจ้าหน้าที่ด่านศุลกากรจังหวัดแม่ส่องสอนและเจ้าหน้าที่ทหารประจำช่องทางการค้าร่วมตรวจสอบเอกสารหลักฐานการนำเข้าและส่งออกสินค้าและตรวจค้นสิ่งของผิดกฎหมาย

(2) การค้าชายแดนที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย

การค้าชายแดนที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายนี้ สามารถที่จะแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

2.1 ผู้ประกอบการค้าชายแดนที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย

ก. ผู้ประกอบการค้าชายแดนที่มีสิทธิในการประกอบธุรกิจการค้าชายแดน แต่ใช้สิทธิในการประกอบธุรกิจการค้าชายแดนไม่ถูกต้องตามกฎหมาย

คนไทยมีสิทธิในการประกอบธุรกิจ ซึ่งรวมทั้งการค้าชายแดน ได้อย่างเต็มที่ เพราะสิทธิในการประกอบธุรกิจดังกล่าวนั้นเป็นสิทธิโดยเด็ดขาดของคนไทยที่ได้รับการรองรับตามรัฐธรรมเนียมราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550¹⁴

แต่อย่างไรก็ตาม แม้คนไทยจะมีสิทธิในการประกอบธุรกิจดังกล่าวข้างต้นก็ตาม แต่การใช้สิทธิในการประกอบธุรกิจนั้นเป็นคนละเรื่องคนละกรณี ดังนั้น คนไทยจะใช้สิทธิในการประกอบธุรกิจอย่างไรนั้น ต้องพิจารณากฎหมายที่ได้บัญญัติหรือกำหนดไว้เป็นเรื่องๆไป เช่น หากประสงค์จะนำสินค้าที่เป็น “ของ” เข้ามาในประเทศไทยเป็นจำนวนมากก็ต้องดำเนินการพิธีการศุลกากรให้ถูกต้องตามที่พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ.2480 กำหนด เป็นต้น ดังนั้น หากนำสินค้าที่เป็น “ของ” เข้ามาในประเทศไทยโดยไม่ถูกต้องตามที่พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ.2480 กำหนดย่อมเป็นการค้าชายแดนที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย และส่งผลทำให้สินค้าที่มีการนำเข้าและส่งออกถูกต้องเป็นสินค้าที่ผิดกฎหมายไปด้วยเช่นกัน

ตัวอย่างภาพ : ภาพถ่ายการจับกุมการลักลอบนำโโค-กระเบื้องเข้ามาในประเทศไทยโดยไม่ได้รับอนุญาต บริเวณห้วยปอ บ้านแม่สามແลบ อำเภอสนมเมย จังหวัดแม่ส่องสอน เมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม พ.ศ. 2548 (ขอบคุณค่าณกักสัตว์แม่ส่องสอน: เอื้อเพื่อภาพถ่าย)

ข. ผู้ประกอบการค้าชายแดนที่ไม่มีสิทธิในการประกอบธุรกิจ หรือมีสิทธิในการประกอบธุรกิจภายใต้เงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด

ผู้ประกอบการค้าชายแดนในกรณีนี้ คือ ผู้ประกอบการค้าชายแดนที่เป็นคนต่างด้าวซึ่งกฎหมายได้จำกัดการมีสิทธิในการประกอบธุรกิจในประเทศไทยไว้ ซึ่งก็คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย¹⁵ และพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542¹⁶ เป็นต้น

¹⁴ มาตรา 43 วรรค 1 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพและการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม...”

กรณีเหล่านี้ ได้แก่ กรณีที่กฎหมายกำหนดห้ามคนต่างด้าวบางประเภทประกอบธุรกิจในประเทศไทย โดยเด็ดขาด กล่าวคือ คนต่างด้าวไม่มีสิทธิในการประกอบธุรกิจในประเทศไทยเลย ไม่ว่ากรณีใดๆ ดังนั้น หากคนต่างด้าวฝ่าฝืนกฎหมายดังกล่าวโดยไปประกอบธุรกิจ ดังนี้การประกอบธุรกิจดังกล่าวนั้นย่อมที่จะไม่ชอบด้วยกฎหมาย

หรือ กรณีที่กฎหมายกำหนดเงื่อนในการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวบางประเภทเอาไว้ หากคนต่างด้าวฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดไว้ดังกล่าว โดยการไปประกอบธุรกิจโดยไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด ดังนี้การประกอบธุรกิจดังกล่าวนั้นย่อมที่จะไม่ชอบด้วยกฎหมาย เช่นกัน

ดังนี้ สรุปได้ว่า “ผู้ประกอบการค้าชายแดนที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย” นั้น สิ่งที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายนั้น ไม่ได้เป็นสินค้าโดยตรง แต่เป็นตัวผู้ประกอบการเองที่ประกอบธุรกิจการค้าชายแดน โดยไม่มีสิทธิในการประกอบธุรกิจหรือมีสิทธิในการประกอบธุรกิจโดยจำกัดหรือมีเงื่อนไข ซึ่งในประเด็นนี้ทางคณะผู้วิจัยจะนำเสนอรายละเอียดในบทต่อๆไป

2.2 สินค้าที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย

การค้าชายแดนที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายในกรณีนี้ คือ การทำการค้าชายแดนในสินค้าที่ผิดกฎหมาย หรือไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งจะแตกต่างจากการซื้อขายที่นำเข้าสู่ประเทศไทย ซึ่งสินค้าที่ผิดกฎหมายหรือไม่ถูกต้องตามกฎหมายนั้น ก็คือ การนำเข้าสินค้าที่ประเทศไทยห้ามนำเข้ามาในประเทศไทยหรือการส่งออกสินค้าที่ประเทศไทยห้ามส่งออกนอกประเทศไทย เป็นต้น

พื้นที่การค้าชายแดนของจังหวัดแม่ร่องสอน

จังหวัดแม่ร่องสอนเป็นจังหวัดชายแดนทางด้านตะวันตกหนีอสุคของประเทศไทย โดยมีอาณาเขตด้านทิศตะวันตกติดกับรัฐพานา รัฐยะลา รัฐยะหรี่ยง(รัฐกอทุเล)ของประเทศไทย โดยมีเทือกเขาถนนชั้ย ตะวันตกและแม่น้ำสาละวินเป็นแนว界เขตแดน และทิศเหนือติดกับรัฐพานา ประเทศไทย โดยมีทิวเขา

¹⁵ มาตรา 43 วรรค 2 แห่งรัฐธรรมแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 บัญญัติว่า “...การจำกัดเดรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เนื่องเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐ หรือเศรษฐกิจของประเทศไทย การคุ้มครองประชาชนในด้านสาธารณสุขโลก การรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การจัดระเบียบการประกอบอาชีพ การคุ้มครองผู้บริโภค การผังเมือง การรักษาทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม สวัสดิภาพของประชาชน หรือเพื่อป้องกันการผูกขาดหรือขัดความไม่เป็นธรรมในการแบ่งขัน”

¹⁶ พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 บัญญัติว่า “...พระราชบัญญัตินี้บัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเดรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา 29 ประกอบกับมาตรา 35 และมาตรา 50 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย...”

อนึ่ง มาตรา 50 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยในพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 คือ มาตรา 43 แห่งรัฐธรรมแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 ปัจจุบันนี้เอง.

แผนกว่าเป็นแนวแบ่งเขตเด่นติดกับประเทศไทยมี ทิศตะวันออกติดกับจังหวัดเชียงใหม่ และทิศใต้ติดจังหวัดตาก ด้วยเหตุนี้ ทุกอำเภอของจังหวัดแม่ฮ่องสอนจึงมีพรมแดนติดกับประเทศไทยมี กล่าวคือ (1) อำเภอเมืองจังหวัดแม่ฮ่องสอนติดกับรัฐฉานและรัฐกะยา ประเทศไทย (2) อำเภอปายและอำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอนติดกับรัฐฉาน ประเทศไทย (3) อำเภอขุนยวมและอำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอนติดกับรัฐกะยา ประเทศไทย และ(4) อำเภอแม่สะเรียงและอำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอนติดกับรัฐกะยะหรือรัฐเชียงประเทศไทย

จากข้อมูลเวปไซด์ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน¹⁷ระบุว่า จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีพื้นที่ทั้งหมด 12,681,259 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 7,925,812.5 ไร่ ซึ่งใหญ่เป็นอันดับ 3 ของภาคเหนือ และอันดับ 7 ของประเทศไทย พื้นที่ส่วนใหญ่ร้อยละ 90 เป็นทิวทัศน์ออยใหญ่และป่าไม้ แต่ส่วนใหญ่จะเป็นที่อกราชสูงชัน บางแห่งมีความสูงกว่าระดับน้ำทะเลถึงประมาณ 2,000 เมตร ที่เหลือเป็นที่ราบลุ่มตามลักษณะและทุบเขา ดังนั้นพื้นที่ที่สามารถทำการเกษตรจังหวัดแม่ฮ่องสอน¹⁸ ประมาณ 249,025 ไร่

จะเห็นได้ว่า พื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ป่าไม้ และแน่นอนที่สุดซึ่งทางการค้าทั้ง 5 ช่องทางของจังหวัดแม่ฮ่องสอนซึ่งตั้งอยู่ตามแนวชายแดนก็จะอยู่ในเขตของพื้นป่าไม้ เช่นเดียวกัน ซึ่งใน ห่วงเวลาของการให้ความสำคัญต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมหรือปัญหาโลกร้อน ดังนั้น แนวความคิดของ การอนุรักษ์กับแนวความคิดของการพัฒนาพื้นที่ช่องทางการค้าเพื่อรับการค้าชายแดนที่เริ่มเติบโตขึ้น ตามลำดับนั้นดูเหมือนจะเป็นแนวคิดที่ยังไม่ลงรอยให้แก่กันมากนักในปัจจุบัน

อนึ่ง ทางคณะผู้วิจัยจะนำเสนอประเด็นของพื้นที่การค้าชายแดนกับการพัฒนาการค้าชายแดนในบทต่อไป

¹⁷ ข้อมูลจังหวัดแม่ฮ่องสอน,[Online].Available:URL:<http://old.moc.go.th/opscenter/ms/datapv.html>.

บทที่ 2

กรอบแนวความคิด (Concept)

บทที่ 2 นี้ทางคณะผู้วิจัยจะนำเสนอถึงโครงสร้างของผู้คนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดแม่ร่องสอน โดยการนำเรื่อง “สถานะบุคคล” ตามกฎหมายมาเป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณา ซึ่ง “สถานะบุคคล” ตามกฎหมาย ดังกล่าวจะเป็นตัวกำหนดการ “มีสิทธิ” ใน การประกอบธุรกิจตามกฎหมายในฐานะที่เป็น “ผู้ทรงสิทธิ” ใน การประกอบธุรกิจการค้าชายแดนต่อไป และจะทำให้เราเห็นภาพของคนต่างด้าวที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย และคนต่างด้าวที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยที่ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการปฏิบัติต่อคนต่างด้าวทั้งสองกลุ่มในเรื่องสิทธิในการประกอบธุรกิจ

โครงสร้างของ “คน” ในจังหวัดแม่ร่องสอน

จากข้อมูลของจังหวัดแม่ร่องสอน¹⁸ ประชากรของจังหวัด “แม่ร่องสอน” นั้นประกอบไปด้วย ประชากร 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือ

(1) กลุ่มนชนที่อยู่ในพื้นที่ ซึ่งประกอบด้วยชาวไทย (ไทยใหญ่) ชาวไทยจากจังหวัดอื่น และชาวเขานางส่วน และ

(2) กลุ่มนชนชาวไทยภูเขาที่อาศัยอยู่ตามภูเขา ซึ่งประกอบด้วยกะเหรี่ยง มอง ลัวะ มูเซอ และลีซอ

ซึ่งจากข้อมูลของจังหวัดแม่ร่องสอนดังกล่าว ทำให้เราเห็นได้ว่าจังหวัดแม่ร่องสอนมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์หรือเชื้อชาติอย่างมาก

แต่จากข้อมูลประชากรดังกล่าวของจังหวัดแม่ร่องสอนนั้นเป็นเพียงข้อมูลที่แสดงถึงประชากรที่เป็น “คนไทย” เท่านั้น ไม่รวมถึงประชากรตามข้อเท็จจริงซึ่งเป็น “คนต่างด้าว” ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดแม่ร่องสอน

ดังนั้น หากจะแบ่งแยกประชากรของจังหวัดแม่ร่องสอน โดยนำหลักเกณฑ์ของ “สัญชาติ” หรือ “สถานะบุคคล” มาเป็นหลักเกณฑ์ในการแบ่งแยกแล้ว เราสามารถที่จะแบ่งแยกประชากรในจังหวัดแม่ร่องสอนออกได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือ

(1) กลุ่มประชากรที่เป็น “คนไทย”

ประชากรกลุ่มนี้ คือ คนที่มีสัญชาติไทยตามกฎหมายไทยว่าด้วยสัญชาติไทย

แต่อย่างที่ได้กล่าวไว้ในตอนต้นว่า จังหวัดแม่ร่องสอนมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์หรือเชื้อชาติ จึงอาจเป็นไปได้ที่จะมีประชากรของจังหวัดแม่ร่องสอนบางส่วนมีสัญชาติมากกว่า 1 สัญชาติ กล่าวคือ มี

¹⁸ ข้อมูลจังหวัดแม่ร่องสอน, [Online]. Available. URL: <http://old.moc.go.th/opscenter/ms/datapv.html> ระบุเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ.2548 ซึ่งจังหวัดแม่ร่องสอนมีจำนวนประชากรทั้งหมดจำนวน 252,164 คน.

ทั้งสัญชาติไทยตามกฎหมายไทยว่าด้วยสัญชาติไทยและมีสัญชาติอื่นๆ ตามกฎหมายสัญชาติของประเทศไทยอื่นๆด้วย

(2) กลุ่มประชากรที่เป็น “คนต่างด้าว”

ประชากรกลุ่มนี้ คือ คนที่ไม่มีสัญชาติไทยตามกฎหมายไทยว่าด้วยสัญชาติไทย

กลุ่มประชากรที่เป็น “คนต่างด้าว” นี้ทางหน่วยงานราชการในพื้นที่จังหวัดแม่ร่องสอน จะเรียกประชากรกลุ่มนี้ว่า “ประชากรตามความเป็นจริง” หรือ “ประชากรตามข้อเท็จจริง” ซึ่งประชากรกลุ่มนี้จะอาศัยกระจายตัวอยู่ในจังหวัดแม่ร่องสอน และจะอาศัยอยู่อย่างหนาแน่นตามบริเวณแนวชายแดนของจังหวัดแม่ร่องสอน ซึ่งรวมถึงบริเวณที่เป็นที่ตั้งของช่องทางการค้าทั้ง 5 ช่องทางในจังหวัดแม่ร่องสอน เช่นกัน

ประชากรหรือคนในจังหวัดแม่ร่องสอนที่เป็น “คนต่างด้าว” นั้นถือได้ว่าเป็น “ชนกลุ่มน้อย”¹⁹ ในประเทศไทย ซึ่งก็คือ “คนต่างด้าว” ที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย หรืออาจจะเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “คนต่างด้าวในประเทศไทย” ซึ่งกรณีนี้จะมีความแตกต่างจาก “คนต่างด้าว” ที่อาศัยอยู่นอกประเทศไทย หรืออาจจะเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “คนต่างด้าวนอกประเทศไทย” ซึ่งคนต่างด้าวทั้งสองกลุ่มนี้มีความแตกต่างกันอย่างมากตรงที่ “คนต่างด้าวนอกประเทศไทย” นั้นสามารถที่จะเดินทางกลับไปยังประเทศไทยหรือประเทศที่ตนเองมีสัญชาติอยู่เมื่อใดก็ได้ และเมื่อเดินทางเข้ามาในประเทศไทยก็มีสิทธิ์เสรีภาพในการเดินทางในประเทศไทยได้อย่างเต็มที่โดยไม่ถูกจำกัด ในขณะที่ “คนต่างด้าวในประเทศไทย” นั้นส่วนใหญ่ไม่สามารถเดินทางกลับไปยังประเทศไทยต้นทางของตนเองได้และเมื่อมาอยู่อาศัยในประเทศไทยก็จะถูกจำกัดสิทธิในการเดินทางออกนอกพื้นที่ที่ตนเองอาศัยอยู่ กล่าวคือ หากจะเดินทางออกนอกพื้นที่ต้องขออนุญาตต่อทางราชการเสมอเหล่านี้เป็นต้น

ดังนั้น กฎหมายที่ทางกฎหมายบางประการอาจจะสอดคล้องกับ “คนต่างด้าวนอกประเทศไทย” แต่อาจจะไม่สอดคล้องกับ “คนต่างด้าวในประเทศไทย” ก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงต่างๆในสังคมจะเป็นตัวกำหนด ซึ่งในรายงานวิจัยฉบับนี้ทางคณะผู้วิจัยจะนำเสนอโดยเน้นหนักที่ “คนต่างด้าวในประเทศไทย” เป็นสำคัญเนื่องจาก “คนต่างด้าวในประเทศไทย” ในกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่อาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดแม่ร่องสอน และมีส่วนสำคัญในระบบการค้าชายแดนของจังหวัดแม่ร่องสอน ซึ่งทางคณะผู้วิจัยจะนำเสนอรายละเอียดต่อไปในบทต่อๆไป

¹⁹ ชนกลุ่มน้อย หมายถึง กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆที่ไม่ได้มีสัญชาติไทยมีจำนวนน้อยกว่าเจ้าของประเทศไทยและมีวัฒนธรรมชนบทนิยมประเพณีแตกต่างกันไป เข้ามาและพักอาศัยอยู่ในประเทศไทยโดยวิธีการหรือลักษณะที่แตกต่างกัน เช่น หลบหนีเข้าเมือง เข้ามาพักอาศัยชั่วคราว

เอกสารประกอบการสัมมนาร่วมภาครัฐและเอกชนเพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาชุมชนบนพื้นที่สูง ประจำปี 2551 ส่วนประสานราชการ สำนักกิจการความมั่นคงภายใน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, หน้า 9.

“คนต่างด้าวในประเทศไทย” ที่เป็น “ชนกลุ่มน้อย” และอาศัยอยู่ในจังหวัดแม่ส่องสอนนั้น สามารถที่จะแยกออกเป็นกลุ่มๆ ได้ ดังนี้²⁰

- 1.) อดีตทหารจีนคณะชาติและจีนฮ่ออพพพลเรือน²¹
- 2.) จีนฮ่ออิสระ²²
- 3.) ผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า²³
- 4.) ชาวเขาและบุคคลนพีนที่สูงอื่นๆ ที่อพยพเข้ามาก่อน 3 ตุลาคม พ.ศ.2528²⁴

²⁰ คู่มือปฏิบัติงาน เล่มที่ 2: คณะรัฐมนตรี หนังสือสั่งการ และเรื่องที่ควรรู้เกี่ยวกับการกำหนดสถานะตามกฎหมายของกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย, ส่วนประสานราชการ สำนักกิจการความมั่นคงภายใน กรมการปกครอง.

²¹ อดีตทหารจีนคณะชาติ คือ ทหารกองพล 93 ของประเทศไทยในสมัยที่ประเทศไทยมีการต่อสู้กันทางด้านการเมืองระหว่างเจียงไคเช็ก กับเหมาเจอตุง เมื่อเหมาเจอตุงมีชัยชนะ กองพล 93 มาอยู่ทางใต้ของประเทศไทยกลับไปเกาะ ได้หัวกับเจียงไคเช็กไม่ทัน จึงหลบหนีเข้ามาอยู่ในประเทศไทยพม่า และต่อมาได้เข้ามาในประเทศไทย เมื่อ พ.ศ. 2493 – 2497 โดยอาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัด 1. เชียงใหม่ 2. เชียงราย 3.แม่ส่องสอน กลุ่มอดีตทหารจีนคณะชาติได้ทำคุณประโยชน์ให้กับประเทศไทยในการช่วยเหลือทางราชการต่อสู้และปราบปรามคอมมิวนิสต์ในหลายพื้นที่ ระหว่างปี พ.ศ. 2514 – 2518

จีนฮ่ออพพพลเรือน คือ คนจีนและครอบครัวของอดีตทหารจีนคณะชาติที่อพยพเข้ามาในประเทศไทย ตั้งแต่ปี 2493 – 2504 และไม่มีโอกาสกลับไปประเทศไทยเดิม เนื่องจากเหตุผลทางการเมือง โดยอาศัยอยู่ในจังหวัด 1. เชียงใหม่ 2. เชียงราย 3. แม่ส่องสอน เนื่องเดียวกับอดีตทหารจีนคณะชาติ.

²² จีนฮ่ออิสระ คือ กลุ่มคนจีนที่อ้างว่าเป็นญาติกับอดีตทหารจีนคณะชาติหรือจีนฮ่ออพพที่หลบหนีเข้ามายังมา ระหว่าง พ.ศ. 2505 – 2521 อาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัด 1. เชียงใหม่ 2. เชียงราย 3.แม่ส่องสอน 4.พะ夷.

²³ ผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า หมายถึงบุคคลหลายเชื้อชาติอยู่ในประเทศไทยพม่า เช่น มองุ กะหรี่ยง ไทยใหญ่ ละว้า พม่า ลาฯ ที่เดินทางมาในประเทศไทยก่อนวันที่ 9 มีนาคม 2519 (9 มีนาคม 2519 เป็นวันที่กระทรวงมหาดไทยมีประกาศลงวันที่ 9 มีนาคม 2519 ห้ามนุคคลจากประเทศไทยพม่าเดินทางเข้ามาอยู่ในประเทศไทยอีก ถ้าเข้ามาถือว่าเป็นผู้ที่หลบหนีเข้ามายัง) ส่วนผู้ที่เข้ามาก่อน 9 มีนาคม 2519 อนุญาตให้อยู่ได้ชั่วคราว ทั้งนี้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2493 ซึ่งให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย (มีต้องนำเสนอด้วยคณะรัฐมนตรี) สาเหตุที่ผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่าเดินทางเข้ามาในประเทศไทยเพราะพม่ามีการปราบปรามชนกลุ่มน้อย ประกอบด้วยสภาวะเศรษฐกิจกำลังฝืดเคือง มีการเปลี่ยนแปลงระบบการปกครอง จึงทำให้กลุ่มผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่าเดินทางเข้ามาอาศัยอยู่ในจังหวัด 1. เชียงใหม่ 2. เชียงราย 3. ตาก 4. แม่ส่องสอน 4. ราชบุรี 6. กาญจนบุรี 7. ประจวบคีรีขันธ์ 8. ชุมพร และ 9. ระนอง.

²⁴ บุคคลนพีนที่สูง หมายถึง ชาวเขาและชนกลุ่มน้อยอื่นๆ ที่อาศัยอยู่บนพื้นที่สูงโดยตามคำนิยามของระบบที่บังคับ สำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัฒนาชุมชนสิ่งแวดล้อมและการควบคุมพื้นที่เสพติดบนพื้นที่สูง พ.ศ. 2540 มีดังนี้

“พื้นที่สูง” หมายความว่า พื้นที่ที่เป็นที่อยู่ของชาวเขาเผ่าต่างๆ หรือเป็นที่ตั้งบ้านเรือนและที่ทำการที่มีความลาดชันโดยเฉลี่ยมากกว่าร้อยละ 35 หรือมีความสูงกว่าระดับน้ำทะเล 500 เมตร ขึ้นไป ในจังหวัดต่างๆ 20 จังหวัด คือ เชียงใหม่ แม่ส่องสอน เชียงราย พะ夷 น่าน ลำพูน ลำปาง แพร่ ตาก เพชรบูรณ์ เลย พิษณุโลก สุโขทัย กำแพงเพชร กาญจนบุรี อุทัยธานี สุพรรณบุรี ราชบุรี ประจวบคีรีขันธ์ และเพชรบูรณ์”

“ประชาชนบนพื้นที่สูง” หมายถึง ประชารที่อยู่อาศัยบนพื้นที่สูงซึ่งเป็นชาวเขาคนไทย และกลุ่มคนอื่นๆ ซึ่งรัฐบาลไม่ได้มีนโยบาย หรือมาตรการนโยบายดูแลดำเนินการเป็นการเฉพาะ”

- 5.) ผู้หลบหนีเข้าเมืองจากพม่าที่อพยพเข้ามาหลัง 9 มีนาคม พ.ศ.2519²⁵
- 6.) ชาวเขาและบุคคลบนพื้นที่สูงอื่นๆที่อพยพเข้ามาหลัง 3 ตุลาคม พ.ศ.2528²⁶
- 7.) แรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายที่ได้รับการฝ่อมั่นให้ทำงาน²⁷
- 8.) ผู้หนีภัยการสู้รบจากพม่า²⁸
- 9.) คนต่างด้าวอื่นๆ

เหตุที่ทางราชการ ซึ่งก็คือ สภาพความมั่นคงแห่งชาติ และกรรมการปักครอง กระทรวงมหาดไทย จำแนก “คนต่างด้าว” ออกเป็นกลุ่มดังกล่าวนี้เพราะในเรื่อง “สถานะบุคคล” เป็นเรื่องที่มีความละเอียดอ่อนและมีผลกระทบต่อสิทธิต่างๆของบุคคลเป็นอย่างมาก ประกอบกับแนวคิดในการกำหนดสถานะบุคคลหรือการพัฒนาสถานะบุคคลนี้ ในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์มีความแตกต่างกันทั้ง ในแง่ของนโยบายและประวัติศาสตร์ความเป็นมาของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์หรือกลุ่มบุคคลต่างๆซึ่งจะมีผลต่อการพัฒนาสถานะบุคคลของ “คนต่างด้าว” นั้นๆ ดังนั้น การจำแนก “คนต่างด้าว” ออกเป็นกลุ่มดังกล่าวจึงเป็นประโยชน์ต่อนโยบายในการพัฒนาสถานะบุคคลของคนต่างด้าวกลุ่มนี้

และการที่ประเทศไทยมีพร้อมแคนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านเป็นระยะทางที่ยาว ประกอบกับสภาพเศรษฐกิจสัมคมของประเทศไทยมีความเจริญเติบโตและก้าวหน้ากว่าประเทศเพื่อนบ้านในบริเวณเดียวกัน จึงส่งผลให้เกิดการหลั่งไหลหรือการเคลื่อนย้ายของผู้คนตามแนวชายแดนของประเทศไทยกับ

ชุมชนบนพื้นที่สูงเป็นกลุ่มบุคคลที่อาศัยอยู่บนพื้นที่สูง (คำนิยามของ “พื้นที่สูง” และ “ประชาชนบนพื้นที่สูง” ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพิจารณาชุมชนสิ่งแวดล้อมและการควบคุมพืชเสพติดบนพื้นที่สูง พ.ศ.2520) ทั้งนี้ เป็นไปตามแผนแม่บทเพื่อการพัฒนาชุมชนสิ่งแวดล้อมและการควบคุมพืชเสพติดบนพื้นที่สูง ฉบับที่ 2 พ.ศ.2540-2544 ซึ่งคณะกรรมการได้อนุมัติแผนแม่บทเมื่อ 20 เมษายน 2540.

ตามแผนแม่บทดังกล่าว ให้ดำเนินการสำรวจจำนวนของบุคคลบนพื้นที่สูงและกำหนดกฎระเบียบในการกำหนดสถานะของบุคคลบนพื้นที่สูงตามกฎหมายสัญชาติ ในกรณีได้มีการสำรวจประชากรหรือชุมชนบนพื้นที่สูงทั้งหมดเมื่อ 1 พฤษภาคม – 25 กันยายน 2543 เพื่อทราบจำนวนและสถานะ โดยได้เริ่มมีการทดลองสำรวจชุมชนบนพื้นที่สูงเมื่อปี 2541 ที่ จังหวัดตาก โดยสามารถสำรวจบุคคลพื้นที่สูงใน 5 อำเภอของจังหวัดตาก คือ อ.พนพะ แม่สอด ท่าสองยาง แม่รำดา อุ้มผาง ได้จำนวน 1,975 ครอบครัว จำนวน 7,303 คน ในปี 2542 ได้มีการสำรวจใน 20 จังหวัด สามารถสำรวจชุมชนบนพื้นที่สูงได้ 873,713 คน โดยเป็นผู้ที่มีสัญชาติไทยแล้ว 496,245 คน เป็นผู้ที่ยังไม่เคยมีบัตรประจำตัวคนกู้มน้อยได้เลย 187,326 คน นอกจากนี้ในภัยได้จัดทำบัตรประจำตัวคนกู้มน้อยแล้ว เช่น บัตรผู้พิลัตถินสัญชาติพม่า บัตรบุคคลบนพื้นที่สูง บัตรเงินออมอิสระฯลฯ เป็นต้น.

²⁵ ข้างแล้ว.

²⁶ ข้างแล้ว.

²⁷ แรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย คือ กลุ่มคนจากประเทศไทยเพื่อนบ้าน เช่น พม่า ลาว กัมพูชา เดินทางเข้าเมืองมาโดยผิดกฎหมายและมารับจ้างทำงานอยู่ในประเทศไทย ซึ่งกระจากอยู่ก่อนทั่วประเทศซึ่งรวมทั้ง จังหวัดแม่ฮ่องสอน.

²⁸ บุคคลในกลุ่มนี้ คือ ผู้ที่หนีภัยจากการสู้รบจากพม่า โดยอาศัยอยู่ในพื้นที่พักพิงชั่วคราวผู้หนีภัยจากการสู้รบใน จังหวัดแม่ฮ่องสอน.

ประเทศเพื่อนบ้านอยู่อย่างสม่ำเสมอ และรวมถึงปัญหาความไม่สงบเรียบร้อยในประเทศไทยเพื่อนบ้านก็ส่งผลกระทบให้เกิดการหลั่งไหลหรือการเคลื่อนย้ายของผู้คนตามแนวชายแดนของประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน เช่นกัน

การหลั่งไหลหรือการเคลื่อนย้ายของผู้คนตามแนวชายแดนของประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ดังกล่าวนี้ก่อให้เกิดแนวคิดในการจัดการสถานะบุคคลในประเทศไทยขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มคนที่อาศัยอยู่บริเวณตามแนวชายแดน ทั้งนี้ เพราะคนต่างด้าวกลุ่มนี้ เมื่ออาศัยอยู่ในประเทศไทยในระยะเวลานาน ก็จะเกิดความผูกพันและการผสมกลมกลืนกับสังคมไทยอย่างแน่นหนึ่งตามลำดับ ไม่ว่าจะเป็นการที่มีบุตรหลานเกิดในประเทศไทย การสมรสกับคนที่มีสัญชาติไทย การประกอบอาชีพหรือธุรกิจอยู่ในประเทศไทย ดังนั้น การกลับประเทศไทยต้นทางเมื่อถึงเวลาอันควรอาจจะเป็นแนวทางที่ไม่เหมาะสมหรือไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของคนต่างด้าวกลุ่มนี้ ที่ได้มีการอยู่ในประเทศไทยเป็นระยะเวลานานแล้ว ก็เป็นได้ ซึ่งหากปล่อยให้มีการอยู่อาศัยในประเทศไทยเป็นเวลานานโดยที่ไม่มีนโยบายและมาตรการรองรับในเรื่องของการจัดการสถานะบุคคล หรือเรื่องการพัฒนาสถานะบุคคลแล้ว ก็อาจจะเกิดผลกระทบกับสังคมของประเทศไทยและประเทศไทยโดยรวม ได้ โดยเฉพาะประเด็นของความมั่นคงในด้านมนุษย์ในประเทศไทย ทั้งนี้ เมื่อออกจากสถานะบุคคลไม่ชัดเจนหรือไม่สามารถพัฒนาสถานะบุคคลได้ การมีสิทธิหรือการใช้สิทธิในสถานะบุคคลนั้น ก็จะไม่ชัดเจนและถูกจำกัด ซึ่งไม่ก่อให้เกิดผลดีทั้งต่อคนเหล่านี้และสังคมไทย

หากเราจะพิจารณาถึงนโยบายในการจัดการสถานะบุคคลหรือการพัฒนาสถานะบุคคลแล้ว ทางคณะกรรมการผู้วิจัยเห็นว่า ที่เราจะต้องพิจารณา นโยบายตั้งแต่ระดับภาครัฐมาถึงการเปลี่ยนนโยบายดังกล่าว มาสู่ทางปฏิบัติโดยหน่วยงานผู้ปฏิบัติในระดับพื้นที่ เพื่อที่จะทำให้เราเห็นภาพของกรอบแนวคิดการจัดการสถานะบุคคลหรือการพัฒนาสถานะบุคคลของคนต่างด้าวในประเทศไทยและเห็นถึงเจตนาณณ์ที่อยู่ในเบื้องหลังของกรอบนโยบายดังกล่าว ได้อย่างชัดเจน โดยทางคณะกรรมการผู้วิจัยอนุมัติและสนับสนุนตามลำดับ ดังนี้²⁹

ก. พระราชดำริสขของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงมีต่อคณะกรรมการรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2544

“ประชาชนที่อยู่ในประเทศไทยเขามีมานานแล้วแต่ก็ไม่เป็นคนไทย คือ เขายังไม่ถือว่าเป็นคนไทยจริง เขายังอยู่และเกิดในเมืองไทย แต่ก็ไม่ได้รับประทานของความเป็นไทย สิ่งนี้เป็นสิ่งที่จะต้องปฏิบัติ เมื่อกัน พระรัชดาภิเษก ว่าถ้าหากว่ามีคนที่อยู่เมืองไทยและก็มีความน้อยใจมาก ไม่มีใครเอาใจใส่ ก็จะทำให้ความมั่นคงของประเทศไทยด้อยไป”

ข. ยุทธศาสตร์ความมั่นคงชายแดน พ.ศ.2550-2554 ของสภากาชาดแห่งชาติ (สมช.)

ยุทธศาสตร์ความมั่นคงชายแดน พ.ศ.2550-2554 ได้กำหนดการแก้ไขปัญหาสถานะบุคคลของคนที่อาศัยอยู่ตามแนวชายแดนภายใต้กรอบของยุทธศาสตร์ความมั่นคงชายแดน ดังนี้

²⁹ ทางคณะกรรมการผู้วิจัย คัดเลือกเฉพาะนโยบายที่สำคัญ เพื่อให้เห็นถึงกรอบแนวคิดในการจัดการสถานะบุคคลหรือการพัฒนาสถานะบุคคลในประเทศไทยเท่านั้น ทั้งนี้ นโยบายในการจัดการสถานะบุคคลหรือการพัฒนาสถานะบุคคลในประเทศไทยมีมากกว่าที่ทางคณะกรรมการผู้วิจัยนำเสนอในรายงานวิจัยฉบับนี้.

“... ข้อที่ 7.1 เป้าหมายดำเนินการ ได้กำหนดให้บุคคลนั้นพื้นที่สูง ได้รับการกำหนดสถานะบุคคลที่ชัดเจน และหมู่บ้านในเขตชุมชนบนพื้นที่สูง ได้รับการจัดตั้ง รวมทั้งมีการกำหนดขอบเขตการใช้ประโยชน์ที่ดินตามหลักเกณฑ์ของทางราชการ

ข้อที่ 8.1 ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพคน ชุมชนและพื้นที่ชายแดน ชายฝั่งทะเล และเกาะแก่ง ต่างๆ ในการเร่งรัดการแก้ไขปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคลที่ยังไม่มีสถานภาพที่ชัดเจนให้สมควรระหว่างสิทธิขึ้นพื้นฐานกับการรักษาความมั่นคง โดยการจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคลตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี...”

ก. ยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคล เมื่อวันที่ 18 มกราคม พ.ศ.2548³⁰

ยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคล ได้กำหนดด้วยประ伤ค์ในการเร่งรัดการกำหนดสถานะให้แก่กลุ่มคนที่มีปัญหาสถานะและสิทธิให้เกิดความชัดเจน การกำหนดขอบเขตการคุ้มครองสิทธิอย่างเหมาะสม โดยให้การคุ้มครองดูแลด้านสิทธิมนุษยชนต่อกลุ่มคนที่ไม่มีสถานะใดๆ รวมถึงการป้องกันการอพยพเข้ามาใหม่ โดยการกำหนดมาตรการการดำเนินการเชิงสร้างสรรค์ที่ไม่ส่งผลกระทบในด้านสิทธิมนุษยชน ภาพลักษณ์ของประเทศและสอดคล้องกับสถานการณ์ความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านในปัจจุบัน โดยได้กำหนดยุทธศาสตร์ที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่ ยุทธศาสตร์การกำหนดสถานะ ยุทธศาสตร์การให้สิทธิขึ้นพื้นฐาน ยุทธศาสตร์การดำเนินการเชิงรุกและเชิงสร้างสรรค์เพื่อป้องกันการอพยพเข้ามาใหม่ และยุทธศาสตร์การบริหารจัดการ

“(1) ยุทธศาสตร์การกำหนดสถานะ

คือ การสำรวจจัดทำทะเบียนคนต่างด้าวทุกคนเพื่อทราบที่มาและนำໄไปสู่การกำหนดสถานการณ์แก้ไขหลักเกณฑ์และขั้นตอนการพิจารณาคำร้องให้เหมาะสมโดยได้กำหนดแนวทางการให้สถานะแก่กลุ่มบุคคลต่างๆ ดังนี้

ก. กลุ่มที่อพยพเข้ามาในประเทศและอาศัยอยู่เป็นเวลานานแล้ว

ประกอบด้วย 2 กลุ่มย่อย กล่าวคือ กลุ่มที่ทางราชการมีนโยบายกำหนดสถานะให้อาศัยอยู่ในประเทศไทยอย่างถาวร และกลุ่มที่ทางราชการสำรวจและจัดทำทะเบียนประวัติความคุ้มไว้โดยผ่อนผันให้อยู่ชั่วคราว

ข. กลุ่มเด็กและบุคคลที่เรียนอยู่ในสถานศึกษาในประเทศไทยแต่ไม่มีสถานะที่ถูกต้องตามกฎหมาย

ค. กลุ่มคนที่มีคุณประโยชน์แก่ประเทศไทยพิจารณาให้สัญชาติไทยแก่บุคคลที่มีผลงาน/ความรู้/ความเชี่ยวชาญที่เป็นคุณประโยชน์ในการพัฒนาประเทศไทย อาทิ ในด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี การศึกษา ศิลปวัฒนธรรม และการกีฬา

³⁰ คณะกรรมการได้มีมติเมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2550 รับทราบการขยายกรอบแผนปฏิบัติงานตามยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคลต่อไปอีก 2 ปี (ถึงวันที่ 17 มกราคม 2552).

ง. กลุ่มคนไร้รากเหง้า ได้แก่ กลุ่มนบุคคลที่ขาดบุพการีหรือบุพการีทอดทิ้งซึ่งอยู่นอกสถานรับเลี้ยงของรัฐ และอาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลาอย่างน้อย 10 ปีให้ดำเนินการให้สัญชาติไทยแก่กลุ่มคนดังกล่าว

จ. กลุ่มแรงงานต่างด้าว (พม่า ลาว และกัมพูชา) ที่ได้รับการจดทะเบียนซึ่งอาจมีบางส่วนที่ประเทศไทยต้นทางไม่ยอมรับกลับ โดยในขั้นต้นให้สิทธิอาชัยชั่วคราวและเข้าสู่กระบวนการพิจารณากำหนดสถานะตามข้อ 1-4 และหากไม่สามารถรับรองสถานะตามเงื่อนไขดังกล่าวได้ให้นำเข้าสู่กระบวนการพิจารณากำหนดสถานะโดยกำหนดให้มีคณะกรรมการซึ่งมีองค์ประกอบจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภาคราชการ ภาควิชาการ และภาคประชาชนพิจารณากำหนดแนวทางการให้สถานะที่เหมาะสมตามมาตรการระยะยาว

ฉ. กลุ่มอื่นๆ ที่เหลือ กลุ่มที่ไม่มีคุณสมบัติตามหลักเกณฑ์และไม่สามารถเดินทางกลับประเทศไทยต้นทาง จะให้สิทธิอาชัยชั่วคราวและกำหนดให้มีคณะกรรมการศึกษาแนวทางแก้ปัญหาในระยะยาว เช่นเดียวกับกลุ่มแรงงานในข้อ จ...."

จากการอบรมนโยบายดังกล่าวข้างต้นนี้ จะเห็นได้ว่าประเทศไทยให้ความสำคัญในการจัดการสถานะบุคคลหรือการกำหนดสถานะบุคคลให้แก่กลุ่มคนต่างด้าวที่เข้ามาอาศัยในประเทศไทยในลักษณะของการจัดการประชากรตามแนวทางเด่น โดยคำนึงถึงเงื่อนไขของความมั่นคงของประเทศไทยเป็นจุดสำคัญ ซึ่งในการดำเนินการจัดการสถานะบุคคลหรือการกำหนดสถานะบุคคลดังกล่าวภายใต้กรอบนโยบายข้างต้นนี้ ทางกรรมการปักธง กระทรวงมหาดไทยในฐานะที่เป็นหน่วยงานผู้รับผิดชอบหลักในการปฏิบัติตามนโยบายได้กำหนดกรอบนโยบายในการปฏิบัติตั้งกล่าว โดยการแบ่งกลุ่มของ "คนต่างด้าว" ออกเป็น 3 ประเภท โดยพิจารณาจากนโยบายในการจัดการสถานะบุคคลหรือการพัฒนาสถานะบุคคลเป็นเกณฑ์ในการแบ่งกลุ่มเพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางนโยบายในการจัดการสถานะบุคคลหรือการพัฒนาสถานะบุคคล ดังนี้³¹

1.) คนต่างด้าวที่ทางราชการมีนโยบายกำหนดสถานภาพให้อาชัยอยู่ในประเทศไทยอย่างถาวร³²

คนต่างด้าวในกรณีนี้ หากจะพิจารณาเฉพาะในจังหวัดแม่ฮ่องสอนแล้ว เราจะพบว่าจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีคนต่างด้าวในกรณีนี้อยู่ทั้งหมด 4 กลุ่ม คือ

ก.) อดีตทหารจีนคนชาติและจีนอ่อนพยพพลเรือน³³

³¹ ทางคณะกรรมการผู้วิจัยจะนำเสนอเฉพาะกลุ่มของคนต่างด้าวที่อาศัยในจังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นสำคัญเท่านั้น.

³² โดยมี 14 กลุ่ม ที่คณะกรรมการรัฐมนตรี (ครม.) ได้มีมติเห็นชอบการให้สถานะเป็นบุคคลต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายและการแบ่งสัญชาติเป็นไทย โดยบุตรที่เกิดในประเทศไทยจากบุคคลเหล่านี้จะได้รับสัญชาติไทยตามพระราชบัญญัติสัญชาติและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ (1) เวียดนามอพยพ (2) อดีตทหารจีนคนชาติและจีนอ่อนพยพพลเรือน (3) อดีต จีนคอมมิวนิสต์ลายา (4) ไทยลือ (5) ผู้อพยพเชื้อสายไทย จากจังหวัดเกาะกง กัมพูชา (6) ผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่าเชื้อสายไทย (7) จีนอ่อนล้า (8) เนปาลลูกพยพ (9) ผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า (10) ชาวเขาที่อพยพเข้ามาก่อนวันที่ 3 ตุลาคม 2528 (11) ผู้หลบหนีเข้าเมืองชาวลาวภูเขาที่เคยอาศัยอยู่ในประเทศไทย (12) บุคคลนับพื้นที่สูงและชุมชนนับพื้นที่สูง (13) นั่งในที่พักสงฆ์กำรงค์ (14) ชาวมอแกน.

³³ อาจแล้ว.

บ.) จีนส่ออิสระ³⁴

ค.) ผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า³⁵

ง.) ชาวเขาและบุคคลบนพื้นที่สูงอื่นๆ ที่อพยพเข้ามาก่อน 3 ตุลาคม พ.ศ.2528³⁶

คนต่างด้าวทั้ง 4 กลุ่มนี้เป็นคนต่างด้าวที่เกิดนอกประเทศไทยและมีการเดินทางอพยพเข้ามาในประเทศไทยเป็นระยะเวลาที่นานแล้ว และไม่สามารถที่จะกลับประเทศไทยด้วยทางของตนเองได้

ดังนั้น ทางราชการจึงกำหนดนโยบายในการจัดการสถานะบุคคลหรือการพัฒนาสถานะบุคคลเป็น “คนต่างด้าวเข้าเมือง โดยชอบด้วยกฎหมายและมีสิทธิอาศัยถาวรอよู่ในประเทศไทย” และพัฒนาสถานะบุคคลเป็น “คนสัญชาติไทย” ตามลำดับ

ส่วนบุตรของคนต่างด้าวในกรณีนี้จะได้รับการพัฒนาสถานะบุคคลเป็น “คนสัญชาติไทย” หากบุตรของคนต่างด้าวดังกล่าวเกิดในประเทศไทย

2.) คนต่างด้าวที่ทางราชการมีนโยบายกำหนดสถานภาพให้อาศัยอยู่ในประเทศไทยในลักษณะ

ชั่วคราว

โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ

ก. กลุ่มที่คณะกรรมการมีมติผ่อนผันให้อาศัยอยู่ในประเทศไทยในลักษณะชั่วคราวอย่างเป็นทางการ โดยมีการจัดทำทะเบียนประวัติและกำหนดให้อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่กำหนดเพื่อให้พิสูจน์สถานะของตนเอง³⁷

คนต่างด้าวในกรณีนี้ หากจะพิจารณาเฉพาะในจังหวัดแม่ส่องสอนแล้ว เราจะพบว่าจังหวัดแม่ส่องสอนมีคนต่างด้าวในกรณีนี้อยู่ 2 กลุ่ม คือ

ก.) ผู้หลบหนีเข้าเมืองจากพม่าที่อพยพเข้ามาหลัง 9 มีนาคม พ.ศ.2519³⁸

ข.) ชาวเขาและบุคคลบนพื้นที่สูงอื่นๆ ที่อพยพเข้ามาหลัง 3 ตุลาคม พ.ศ.2528³⁹

คนต่างด้าวกลุ่มนี้ ทางราชการยังไม่มีนโยบายในการพัฒนาสถานะบุคคลเป็น “คนต่างด้าวเข้าเมือง โดยชอบด้วยกฎหมายและมีสิทธิอาศัยถาวรอよู่ในประเทศไทย” และพัฒนาสถานะบุคคลเป็น “คนสัญชาติไทย” เหมือนเช่นในกรณีแรก

ดังนั้น คนต่างด้าวที่เดินทางอพยพเข้ามาในประเทศไทยเหล่านี้จะมีสถานะเป็น “คนต่างด้าวเข้าเมือง โดยไม่ชอบด้วยกฎหมายแต่มีสิทธิอาศัยชั่วคราวในประเทศไทย”

³⁴ อ้างแล้ว.

³⁵ อ้างแล้ว.

³⁶ อ้างแล้ว.

³⁷ ได้แก่ (1) ผู้หลบหนีเข้าเมืองจากพม่าอพยพเข้ามาหลัง 9 มีนาคม 2519 ประกอบด้วยผู้มีถิ่นที่อยู่และผู้ใช้แรงงาน (2) ชาวเขาและบุคคลบนพื้นที่สูงอื่นๆ ซึ่งอพยพเข้ามาหลัง 3 ตุลาคม 2528 โดยผ่อนผันเพื่อให้พิสูจน์สถานะของตนเอง.

³⁸ อ้างแล้ว.

³⁹ อ้างแล้ว.

ส่วนบุตรของคนต่างด้าวในกรณีนี้จะได้รับการพัฒนาสถานะบุคคลเป็น “คนสัญชาติไทย” หากบุตรของคนต่างด้าวดังกล่าวเกิดในประเทศไทย อนึ่งในขณะนี้ประเทศไทยยังไม่มีนโยบายในการพัฒนาสถานะบุคคลเป็น “คนสัญชาติไทย” เมื่อมีการเข่นกรณีของพ่อแม่ที่เป็นคนต่างด้าว

ข. กลุ่มที่ได้รับการผ่อนผันให้อาศัยอยู่ชั่วคราวอย่างไม่เป็นทางการ⁴⁰ ภายใต้การควบคุมของทางราชการซึ่งมีทั้งกลุ่มที่เคยทำประโภชันให้กับทางราชการ กลุ่มตกหลังการสำรวจ ซึ่งไม่สามารถระบุจำนวนได้

คนต่างด้าวในกลุ่มนี้ไม่ปรากฏข้อมูลจากการปักครอง กระทรวงมหาดไทยว่าอาศัยอยู่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

3.) คนต่างด้าวที่มีผลกรະทบค่อนข้างรุนแรงและทางราชการอยู่ระหว่างการพิจารณาเร่งรัดแก้ไขปัญหา แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ

1) กลุ่มที่ทางราชการต้องมีนโยบายและมาตรการดูแลเป็นการเฉพาะเนื่องจากมีเงื่อนไขและเหตุผลพิเศษบางประการ ซึ่งทางราชการจำเป็นต้องผ่อนผันให้อยู่อาศัยในประเทศไทยเป็นการชั่วคราว โดยบางส่วนมีปัญหาเชื่อมโยงกับปัญหาการเมืองระหว่างประเทศ⁴¹

ก.) แรงงานต่างด้าวที่พิดกฏหมายที่ได้รับการผ่อนผันให้ทำงาน⁴²

ข.) ผู้หนีภัยการสู้รบจากพม่า⁴³

คนต่างด้าวกลุ่มนี้เนื่องจากมีจุดเด่นที่เกี่ยวกับประเทศไทยต้นทางที่คนต่างด้าวเดินทางมาอย่างหนาแน่น อีกทั้งอาศัยอยู่ในประเทศไทยโดยที่ไม่มีสิทธิอาศัยชั่วคราวตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง ซึ่งในที่นี้ก็คือ พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 เมื่อมีการเข่นกรณีอื่นๆ ดังนั้น ประเทศไทยจึงไม่มีนโยบายในการพัฒนาสถานะบุคคลให้แก่คนต่างด้าวในกลุ่มนี้

ส่วนบุตรของคนต่างด้าวในกรณีนี้จะไม่ได้รับการพัฒนาสถานะบุคคลเป็น “คนสัญชาติไทย” เนื่องจาก แม่บุตรของคนต่างด้าวดังกล่าวจะเกิดในประเทศไทยก็ตาม เนื่องจากประเทศไทยไม่มีนโยบายในการพัฒนาสถานะบุคคลให้แก่บุตรของคนต่างด้าวในกลุ่มนี้

2.) กลุ่มที่ไม่ได้รับการผ่อนผันหรือมีสิทธิพิเศษใดๆ และต้องดำเนินคดีตามกฎหมาย⁴⁴

⁴⁰ ได้แก่ (1) ชาวลาวอพยพ (2) ผู้หลบหนีเข้าเมืองกัมพูชา (3) กลุ่มชาติพันธุ์ที่ทางราชการเคยใช้ประโยชน์ในงานด้านความมั่นคง เช่น กลุ่มอาสาสมัครช่วยรับพิเศษเข้าค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ (4) ผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่าเชื้อสายไทยที่ อำเภอพบพะ จังหวัดตาก (5) ชาวแขกที่เข้าเมืองอย่างชั่วคราว เช่น ชาวมั่งใน ที่พักสงฆ์ถ้ำกระบอก (ยกเว้นกลุ่มที่ 1).

⁴² อาจแล้ว.

⁴³ อาจแล้ว.

⁴⁴ ได้แก่ (1) แรงงานต่างด้าวที่พิดกฏหมายที่ได้รับการผ่อนผันให้ทำงาน (2) ผู้หนีภัยการสู้รบจากพม่า (3) ชาวมั่งในที่พักสงฆ์ถ้ำกระบอก (ยกเว้นกลุ่มที่ 1).

คนต่างด้าวกลุ่มนี้ เนื่องจากกระทำความผิดตามกฎหมายของประเทศไทยอย่างชัดเจน โดยเฉพาะกฎหมายว่าด้วยการเข้าเมือง ซึ่งในที่นี้ก็คือ พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522⁴⁵

ดังนั้น คนต่างด้าวกลุ่มนี้จะต้องถูกดำเนินคดีตามกฎหมายและต้องถูกส่งกลับหรือเนรเทศออกจากประเทศไทย

ส่วนบุตรของคนต่างด้าวในการนี้จะไม่ได้รับการพัฒนาสถานะบุคคลเป็น “คนสัญชาติไทย” เช่นกัน แม่บุตรของคนต่างด้าวดังกล่าวจะเกิดในประเทศไทยก็ตาม เนื่องจากประเทศไทยไม่มีนโยบายในการพัฒนาสถานะบุคคลให้แก่บุตรของคนต่างด้าวในกลุ่มนี้

ดังนี้ จะเห็นได้ว่า กรรมการปักธง กระทรวงมหาดไทยได้จำแนก “คนต่างด้าว” ออกเป็น 3 กลุ่ม ดังกล่าวข้างต้น ซึ่งแต่ละกลุ่มนั้น ประเทศไทยมีนโยบายในการกำหนดสถานะบุคคลที่ไม่เหมือนกัน กล่าวคือ บางกลุ่มประเทศไทยมีนโยบายพัฒนาสถานะบุคคลเป็น “คนต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายและมีสิทธิอาชีวกรรมในประเทศไทย” ตามลำดับ บางกลุ่มประเทศไทยมีนโยบายให้อาชีวอยู่ในประเทศไทยเป็นการชั่วคราว กล่าวคือ เป็น “คนต่างด้าวเข้าเมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายและมีสิทธิอาชีวชั่วคราวในประเทศไทย” และบางกลุ่มประเทศไทยไม่มีนโยบายใดๆเลยในการพัฒนาสถานะบุคคล กล่าวคือ ให้ดำเนินการส่งกลับออกไปนอกประเทศไทย

แต่ยังไงไร่ก็ตาม ทางคณะกรรมการผู้วิจัยยกจะขอให้เข้าใจว่า กลุ่มของ “คนต่างด้าว” ทั้ง 3 กลุ่มดังกล่าว นั้น แม้จะมีนโยบายในการพัฒนาสถานะบุคคลต่างๆดังกล่าวข้างต้น แต่นโยบายนี้ยังคงไม่มีผลในทางปฏิบัติ กล่าวคือ ไม่ก่อให้เกิดผลในการได้มาซึ่งสถานะบุคคลดังกล่าวข้างต้น ซึ่ง “คนต่างด้าว” จะได้รับสิทธิในสถานะบุคคลตามนโยบายดังกล่าวก็ต่อเมื่อมีการยื่นคำร้องขอต่อทางราชการ ซึ่งก็คือ กรรมการปักธง กระทรวงมหาดไทยตามรูปแบบและวิธีการที่ทางราชการได้มีการกำหนดไว้เท่านั้น และจะมีผลให้ “คนต่างด้าว” ได้รับสิทธิตามสถานะบุคคลดังกล่าวก็ต่อเมื่อทางราชการหรือรัฐมนตรี ว่าการกระทรวงมหาดไทยได้มีคำสั่งอนุมัติตามคำร้องขอดังกล่าวแล้วเท่านั้น และที่สำคัญสถานะบุคคล ดังกล่าวข้างต้นต้องเป็นไปตามเงื่อนไขและหลักเกณฑ์ตามกฎหมายที่เกี่ยวกับสถานะบุคคล อันได้แก่ พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508 ซึ่งถูกแก้ไขและเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 2 และ 3) พ.ศ.2535 และพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2551 พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 และ พระราชบัญญัติการทะเบียนรายภูมิ พ.ศ.2534 ซึ่งถูกแก้ไขและเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการทะเบียนรายภูมิ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551 ด้วยเช่นกัน

⁴⁴ ได้แก่ (1) ชาวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทยอย่างถูกต้อง แต่ไม่ยอมเดินทางกลับ เช่น ชาวจีน อินเดีย ปากีสถาน ศรีลังกา และบังคลาเทศ (2) ผู้ลักลอบเข้าเมืองและไม่ได้อยู่ภายใต้ระบบการควบคุมของทางราชการ เช่น แรงงานต่างชาติผิดกฎหมายที่มิได้รับการผ่อนผัน (3) ผู้สามตัวว่ามีสัญชาติไทยหรือถือบัตรประจำตัวประชาชนปลอม.

⁴⁵ เช่น คนต่างด้าวต้องเดินทางเข้ามาในประเทศไทยในช่องทาง ด่านตรวจคนเข้าเมือง เขตท่าสถานี หรือท้องที่ที่รัฐมนตรีได้ประกาศกำหนด รายละเอียดโปรดคุณมาตรา 12, 13, 15 และ 17 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522.

และนอกจากนี้ “คนต่างด้าว” จะยื่นคำร้องได้หรือไม่ต้องพิจารณาต่อไปอีกว่าทางราชการหรือกรรมการปักครอง กระทรวงมหาดไทยได้มีการออกหลักเกณฑ์หรือวิธีการในการรับคำร้องขอดังกล่าวแล้ว หรือไม่ อย่างไร ดังนี้ หากยังไม่มีหลักเกณฑ์หรือวิธีการในการรับคำร้องขอพัฒนาสถานะบุคคล “คนต่างด้าว” ก็จะยังไม่สามารถยื่นคำร้องดังกล่าวเพื่อขอรับการพัฒนาสถานะบุคคลดังกล่าวได้ แม้ “คนต่างด้าว” จะอยู่ในกลุ่มหรือประเภทที่ประเทศไทยมีนโยบายในการพัฒนาสถานะบุคคลแล้วก็ตาม

และที่สำคัญที่สุด ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะแบ่งกลุ่ม “คนต่างด้าว” ออกเป็น 3 กลุ่มดังกล่าว แต่กรณี ก็อาจจะเป็นไปได้ว่ามี “คนต่างด้าว” บางคนที่มีข้อเท็จจริงที่จะได้รับสัญชาติไทยตามกฎหมายสัญชาติของประเทศไทยหรือเป็น “คนไทย” แต่กลับถูกทางราชการหรือกรรมการปักครอง กระทรวงมหาดไทยบันทึกในเอกสารของทางราชการว่าเป็น “คนต่างด้าว” ซึ่งในกรณีนี้เราเรียกว่าเป็น “คนต่างด้าวเที่ยม” ดังนั้น ไม่ว่าทางราชการหรือกรรมการปักครอง กระทรวงมหาดไทยจะได้แบ่ง “คนต่างด้าว” ตามออกเป็น 3 กลุ่มดังกล่าวแล้วก็ตาม แต่ท้ายที่สุดแล้ว “คนต่างด้าว” ทุกคนเหล่านี้จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการจำแนกตัว บุคคลเพื่อให้ทราบถึงสถานะบุคคลที่ชัดเจนและถูกต้องอันจะนำไปสู่การพัฒนาสถานะบุคคลที่ชัดเจนและถูกต้องต่อไป

อนึ่ง ในห้วงเวลาที่ยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคลตามติดตามรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 18 มกราคม พ.ศ.2548 มีผลใช้บังคับอยู่นั้นทำให้กลุ่มคนต่างด้าวกลุ่มที่ 2 คือ คนต่างด้าวที่ทางราชการมีนโยบายกำหนดสถานภาพให้อาศัยอยู่ในประเทศไทยในลักษณะชั่วคราว ได้รับประโยชน์ในการพัฒนาสถานะบุคคลตามยุทธศาสตร์ดังกล่าวข้างต้นในการพัฒนาสถานะบุคคลเป็น “คนต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายและมีสิทธิอาศัยตาวรในประเทศไทย” และเป็น “คนสัญชาติไทย” ตามลำดับภายใต้ กระบวนการออกหลักเกณฑ์ของยุทธศาสตร์ฯ กล่าวคือ opoly เพื่อเข้ามาอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลานานและไม่สามารถกลับไปยังประเทศไทยได้

แต่อย่างไรก็ตาม แม้กรรมการปักครอง กระทรวงมหาดไทยจะได้ขออนุญาตในการดำเนินการพัฒนาสถานะบุคคลให้แก่คนต่างด้าวในกลุ่มที่ 2 ดังกล่าวแล้ว แต่ก็ยังไม่สามารถดำเนินการรับคำร้องขอพัฒนาสถานะบุคคลเพื่อพิจารณาต่อไปได้ ทั้งนี้เนื่องจากมีปัญหารื่องหลักเกณฑ์การไม่สามารถกลับไปยังประเทศไทยต้นทางได้ ซึ่งในขณะนี้ทางสำนักงานสภาพความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.) กำลังพิจารณาทบทวนหลักเกณฑ์ ดังกล่าวเพื่อให้ได้ข้อผูกติดต่อไป

ดังนั้น จากนโยบายเกี่ยวกับสถานะบุคคลดังกล่าวประกอบกับกระบวนการนโยบายของกรรมการปักครอง กระทรวงมหาดไทยในเรื่องของคนต่างด้าวนั้น ทำให้เราพอที่จะสรุป “สถานะบุคคล” ตามกฎหมายได้ ดังนี้

(1) คนต่างด้าวเข้าเมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายและไม่มีสิทธิอาศัยอยู่ในประเทศไทย

คนต่างด้าวกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะเป็นบุคคลที่เพื่ออยู่มาใหม่จากประเทศไทยหรือประเทศไทย ใกล้เคียง โดยการลักลอบเข้ามาอาศัยอยู่ตามแนวเขตเข็บชายแดนของประเทศไทยและตัวเมืองใหญ่ๆ ที่สำคัญๆ ในประเทศไทย ซึ่งเราจะเรียกคนต่างด้าวกลุ่มนี้ว่า “พวกรตัวเปี้ยน้ำ” ซึ่งการอยู่พื้นที่ในประเทศไทยของคนต่างด้าวเหล่านี้มีจากหลายสาเหตุ เช่น หนี้ภัยความตาย หนี้ภัยเศรษฐกิจ และอื่นๆ

คนต่างด้าวในกรณีนี้ ได้แก่ แรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย ผู้หนีภัยความต่างจากประเทศไทย เป็นต้น และรวมถึงคนต่างด้าวที่เข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมาย แต่ไม่ยอมเดินทางกลับประเทศไทยต้นทางของตนเอง ด้วย

คนต่างด้าวในกรณีนี้ เนื่องจากไม่มีสิทธิอาศัยอยู่ในประเทศไทยตามกฎหมายว่าด้วยการเข้าเมือง ซึ่งก็คือ พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 ดังนั้น เมื่อคนต่างด้าวเหล่านี้ถูกจับกุมจะต้องถูกดำเนินคดีตามกฎหมายและมีการส่งกลับออกนอกประเทศไทยตามกฎหมาย ซึ่งในที่นี้ก็คือ พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522⁴⁶

(2) คนต่างด้าวเข้าเมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย แต่มีสิทธิอาศัยชั่วคราวในประเทศไทย

คนต่างด้าวในกรณีนี้ เช่นเดียวกับในกรณีแรก กล่าวคือ เป็นคนต่างด้าวที่อพยพหรือเดินทางเข้ามาในประเทศไทยโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย แต่เนื่องจากคนต่างด้าวกลุ่มนี้ได้อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทย เป็นเวลานานแล้ว ความผูกพันกับประเทศไทยจึงมีอยู่อย่างหนาแน่นกว่าคนต่างด้าวในกลุ่มแรก ประกอบกับ เมื่อระยะเวลาผ่านไป การที่คนต่างด้าวเหล่านี้จะเดินทางกลับไปยังประเทศไทยต้นทางที่ตนออกจากไม่สามารถกระทำได้

ดังนั้น ประเทศไทยจึงมีนโยบายในการให้คนต่างด้าวเหล่านี้อาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นการชั่วคราว โดยอาศัยอำนาจของมติคณะรัฐมนตรี (มติครม.) ที่ออกตามความในมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522⁴⁷ ให้คนต่างด้าวอาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นการชั่วคราวหรือให้มีสิทธิอาศัยชั่วคราวในประเทศไทยนั่นเอง

แต่อย่างไรก็ตาม การให้สิทธิอาศัยชั่วคราวดังกล่าวนั้นไม่ลบล้างการเข้าเมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายของคนต่างด้าวเหล่านั้น ดังนั้น คนต่างด้าวดังกล่าวจึงยังมีสถานะบุคคลเป็น “คนต่างด้าวเข้าเมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย” แต่มีสิทธิอาศัยชั่วคราวในประเทศไทย

⁴⁶ มาตรา 54 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 บัญญัติว่า “คนต่างด้าวผู้ได้เข้ามาหรืออยู่ในราชอาณาจักรโดยไม่ได้รับอนุญาตหรือการอนุญาตนั้นถือเป็นสุดหรือถูกเพิกถอนแล้ว พนักงานเจ้าหน้าที่จะส่งตัวคนต่างด้าวผู้นั้นกลับออกไปนอกราชอาณาจักรได้”

สำหรับกรณีที่ต้องสอบสวนเพื่อส่งตัวกลับตามวรรคหนึ่ง ให้นำมาตรา 19 และมาตรา 20 มาใช้บังคับโดยอนุโลม ในกรณีที่มีคำสั่งให้ส่งตัวคนต่างด้าวกลับออกไปนอกราชอาณาจักรแล้วในระหว่างรอการส่งกลับ พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจอนุญาตให้ไปพักอาศัยอยู่ ที่ใด โดยคนต่างด้าวผู้นั้นต้องมาพบพนักงานเจ้าหน้าที่ตามวันเวลาและสถานที่ที่กำหนด โดยต้องมีประกัน หรือมีทั้งประกันและหลักประกันก็ได้ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่จะกักตัวคนต่างด้าวผู้นั้นไว้ ณ สถานที่ได้เป็นเวลานานเท่าใดตามความจำเป็นก็ได้ ค่าใช้จ่ายในการกักตัวนี้ให้คนต่างด้าวผู้นั้นเป็นผู้เสีย

บทบัญญัติในมาตราหนึ่งให้ใช้บังคับแก่คนต่างด้าวซึ่งเข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรก่อนวันที่พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พุทธศักราช 2480 ใช้บังคับ”

⁴⁷ มาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 บัญญัติว่า “ในกรณีพิเศษเฉพาะเรื่อง รัฐมนตรีโดยอนุมัติของคณะรัฐมนตรีจะอนุญาตให้คนต่างด้าวผู้ได้หรือจำพวกได้เข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรภายใต้เงื่อนไขใด ๆ หรือจะยกเว้นไม่จำต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ ในกรณีใด ๆ ก็ได้”

อนึ่ง เนื่องจากคนต่างด้าวในกรณีนี้เป็นคนต่างด้าวที่อพยพหรือเดินทางเข้ามาในประเทศไทยโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือเข้าเมืองผิดกฎหมายตามข้อเท็จจริง ดังนั้น สิทธิอาสัยชั่วคราวในประเทศไทยของคนต่างด้าวเหล่านี้ย่อมเป็นไปในกรณีพิเศษตามมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 เท่านั้น คนต่างด้าวเหล่านี้ไม่สามารถที่จะมีสิทธิอาสัยชั่วคราวในประเทศไทยในกรณีทั่วไปตามมาตรา 34 และมาตรา 35 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522⁴⁸

⁴⁸ มาตรา 34 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 บัญญัติว่า “คนต่างด้าวซึ่งจะเข้ามาในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวได้จะต้องเข้ามาเพื่อการดังต่อไปนี้

- (1) การปฏิบัติหน้าที่ทางทุตหรือกองสุด
- (2) การปฏิบัติหน้าที่ทางราชการ
- (3) การท่องเที่ยว
- (4) การเล่นกีฬา
- (5) ธุรกิจ
- (6) การลงทุนที่ได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงทบวงกรมที่เกี่ยวข้อง
- (7) การลงทุนหรือการอื่นที่เกี่ยวกับการลงทุนภายใต้บังคับกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุน
- (8) การเดินทางผ่านราชอาณาจักร
- (9) การเป็นผู้ควบคุมพาหนะหรือคนประจำพาหนะที่เข้ามายังท่า สถานีหรือห้องที่ในราชอาณาจักร
- (10) การศึกษาหรือดูงาน
- (11) การปฏิบัติหน้าที่สื่อมวลชน
- (12) การเผยแพร่สารสนเทศที่ได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงทบวงกรมที่เกี่ยวข้อง
- (13) การค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์หรือฝึกสอนในสถาบันการค้นคว้าหรือสถาบันการศึกษาในราชอาณาจักร
- (14) การปฏิบัติงานด้านช่างฝีมือหรือผู้เชี่ยวชาญ
- (15) การอื่นตามที่กำหนดในกฎหมายที่กำหนด

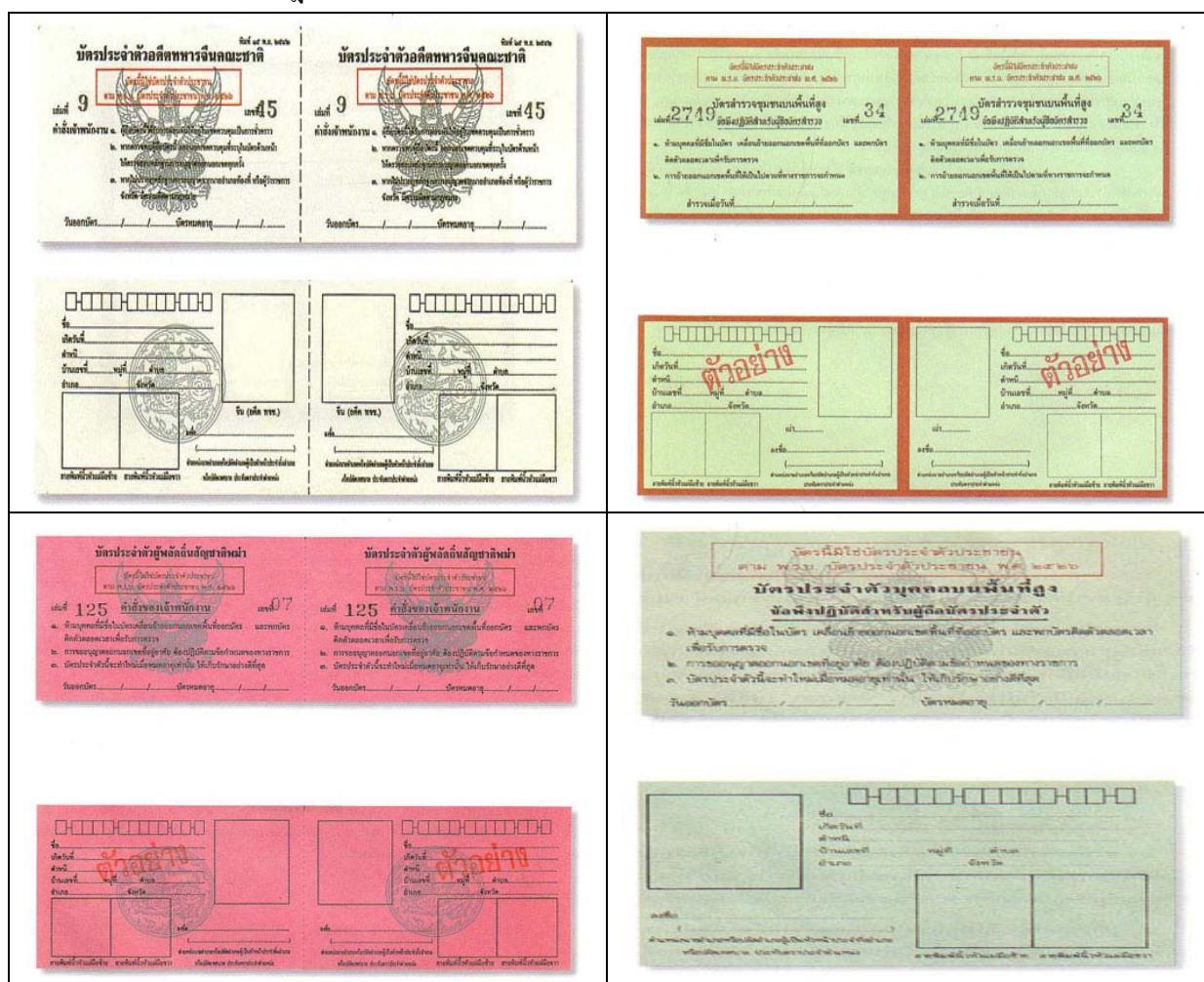
มาตรา 35 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 บัญญัติว่า “คนต่างด้าวซึ่งเข้ามาในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวตามมาตรา 34 อธิบดีหรือพนักงานเข้าหน้าที่ซึ่งอธิบดีมีอ่อนนุญาตให้อยู่ในราชอาณาจักรภายใต้เงื่อนไขใด ก็ได้

- ระยะเวลาที่จะอนุญาตให้อยู่ในราชอาณาจักรให้กำหนดดังนี้
- (1) ไม่เกินสามสิบวัน สำหรับกรณีตามมาตรา 34 (4) (8) และ (9)
 - (2) ไม่เกินเก้าสิบวัน สำหรับกรณีตามมาตรา 34 (3)
 - (3) ไม่เกินหนึ่งปี สำหรับกรณีตามมาตรา 34 (5) (10) (11) (12) (13) (14) และ (15)
 - (4) ไม่เกินสองปี สำหรับกรณีตามมาตรา 34 (6)
 - (5) ตามกำหนดระยะเวลาตามความจำเป็น สำหรับกรณีตามมาตรา 34 (1) และ (2)
 - (6) ตามกำหนดระยะเวลาที่คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนพิจารณาเห็นสมควรสำหรับกรณีตามมาตรา 34 (7)
- ในกรณีที่คนต่างด้าวมีเหตุจำเป็นจะต้องอยู่ในราชอาณาจักรกินระยะเวลาที่กำหนดใน (1) (2) (3) และ (4) ให้อธิบดีเป็นผู้พิจารณาอนุญาตให้อยู่ต่อไปได้ครั้งละ ไม่เกินหนึ่งปี และเมื่อได้อุปนุญาตแล้วให้รายงานต่อกองคณะกรรมการเพื่อทราบพร้อมด้วยเหตุผลภายในเจ็ดวันนับแต่วันอนุญาต

คนต่างด้าวกลุ่มนี้จะอาศัยอยู่ในประเทศไทยและมีชื่ออยู่ในทะเบียนรายชื่อรของประเทศไทย ประเภท “ทร.13” และมีเอกสารที่ทางกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยออกให้ กล่าวคือ แบบพิมพ์ ประวัติทะเบียนประวัติ และ “บัตรประจำตัว” หรือที่เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “บัตรสี” ซึ่งจะมีลักษณะและสีที่แตกต่างกันตามแต่ประเภทของคนต่างด้าวที่ทางกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยได้ทำการจำแนกไว้

แต่ยังไงไร่ก็ตาม ณ ปัจจุบันนี้ทางกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยกำลังดำเนินการออก “บัตรประจำตัวคนซึ่งไม่มีสัญชาติไทย” ให้เป็นประเภทเดียวกันที่เรียกกันว่า บัตร “Smart Card” ซึ่งเป็นอีก ก้าวหนึ่งของงานทะเบียนรายชื่อรของประเทศไทย

ตัวอย่างภาพ : “บัตรประจำตัวบุคคล” หรือที่เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “บัตรสี” เอกสารของคนต่างด้าว เข้าเมือง โดยมีขอบด้วยกุญแจและมีลิฟท์อัศยชั่วคราวในประเทศไทย

การขออนุญาตเพื่ออยู่ในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวต่อไปแต่ละครั้งให้คนต่างด้าวยื่นคำขอตามแบบและสีของธรรมเนียมตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ในระหว่างรอพิจารณาคำสั่งให้คนต่างด้าวผู้นั้นอยู่ในราชอาณาจักร ไปพลางก่อนได้ ”

(3) คนต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายและมีสิทธิอาศัยถาวรในประเทศไทย

คนต่างด้าวที่เข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายและมีสิทธิอาศัยถาวรในประเทศไทยในกรณีนี้เกิดขึ้นได้ใน 2 ลักษณะ คือ

1.) คนต่างด้าวที่เข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายและมีสิทธิอาศัยชั่วคราวในประเทศไทย แล้วพัฒนาสถานะเป็น “คนต่างด้าวที่เข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายและมีสิทธิอาศัยถาวรในประเทศไทย” และ

2.) คนต่างด้าวที่เข้าเมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย แต่มีสิทธิอาศัยชั่วคราวในประเทศไทย แล้วพัฒนาสถานะเป็น “คนต่างด้าวที่เข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายและมีสิทธิอาศัยถาวรในประเทศไทย”

รายงานวิจัยฉบับนี้ ทางคณะผู้วิจัยจะพิจารณาเฉพาะกรณีที่ 2 คือ คนต่างด้าวที่เข้าเมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย แต่มีสิทธิอาศัยชั่วคราวในประเทศไทยแล้วพัฒนาสถานะเป็น “คนต่างด้าวที่เข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายและมีสิทธิอาศัยถาวรในประเทศไทย” ซึ่งเป็น “คนต่างด้าวในประเทศไทย” เท่านั้น

คนต่างด้าวในกรณีนี้ก็เช่นเดียวกับในกรณีแรก กล่าวคือ เป็นคนต่างด้าวที่อพยพหรือเดินทางเข้ามาในประเทศไทยโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย แต่เนื่องจากคนต่างด้าวกลุ่มนี้ได้พัฒนาสถานะบุคคลเป็น “คนต่างด้าวเข้าเมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย แต่มีสิทธิอาศัยชั่วคราวในประเทศไทยแล้ว” ตามความในมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522⁴⁹

ดังนั้น ประเทศไทยจึงมีนโยบายในการให้คนต่างด้าวเหล่านี้อาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นการถาวรโดยอาศัยอำนาจของมติคณะรัฐมนตรี (มติครม.) ที่ออกตามความในมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522⁵⁰ ให้คนต่างด้าวอาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นการถาวรหรือให้สิทธิอาศัยถาวรในประเทศไทยนั่นเอง

นอกจากนี้ การให้สิทธิอาศัยถาวรดังกล่าวนั้นยังมีผลในการลบล้างการเข้าเมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายของคนต่างด้าวเหล่านั้นด้วย ดังนี้ คนต่างด้าวดังกล่าวจึงมีสถานะบุคคลเป็น “คนต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมาย” และมีสิทธิอาศัยถาวรในประเทศไทย

อนึ่ง เนื่องจากคนต่างด้าวในกรณีนี้เป็นคนต่างด้าวที่อพยพหรือเดินทางเข้ามาในประเทศไทยไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือเข้าเมืองผิดกฎหมายตามข้อเท็จจริง ดังนั้น สิทธิอาศัยถาวรในประเทศไทยของคนต่างด้าวเหล่านี้ย่อมเป็นไปในกรณีพิเศษตามมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 เท่านั้น คนต่างด้าวเหล่านี้ไม่สามารถที่จะมีสิทธิอาศัยถาวรในประเทศไทยในกรณีทั่วไปตามมาตรา 40 41 42 43 และ 51 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522⁵¹

⁴⁹ อ้างแล้ว.

⁵⁰ อ้างแล้ว.

⁵¹ มาตรา 40 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับมาตรา 42 มาตรา 43 และมาตรา 51 ให้รัฐมนตรีโดยอนุมัติคณะรัฐมนตรีมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษากำหนดจำนวนคนต่างด้าว ซึ่งจะมีถี่ที่อยู่ในราชอาณาจักรเป็นรายปี แต่ไม่ให้เกินประเทศไทยหนึ่งร้อยคนต่อปี และสำหรับคนไร้สัญชาติให้เกินห้าสิบคนต่อปี”

เพื่อประโยชน์แห่งการกำหนดจำนวนคนต่างด้าว บรรดาอาณาจักรของประเทศหนึ่งรวมกันหรือแต่ละอาณาจักร ซึ่งมีการปกครองของตนเอง ให้ถือเป็นประเทศหนึ่ง”

มาตรา 41 แห่งพระราชบัญญัติคุณเข้าเมือง พ.ศ.2522 บัญญัติว่า “คนต่างด้าวจะเข้ามามีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักร มิได้เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการและด้วยความเห็นชอบของรัฐมนตรี ทั้งนี้ ภายในจำนวนที่รัฐมนตรีประกาศ ตามมาตรา 40 และได้รับใบสำคัญถิ่นที่อยู่ตามมาตรา 47 แล้ว

เพื่อให้การเข้ามามีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรของคนต่างด้าวเป็นไปเพื่อประโยชน์ของประเทศให้มากที่สุด ให้คณะกรรมการกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับคุณสมบัติของคนต่างด้าวซึ่งขอเข้ามามีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรโดยคำนึงถึง รายได้ สินทรัพย์ ความรู้ ความสามารถในด้านวิชาชีพ และฐานะในครอบครัวของคนต่างด้าวดังกล่าวกับบุคคลซึ่งมีสัญชาติไทย เนื่องไปเกี่ยวกับความมั่นคงของชาติ หรือเนื่องไปอื่นตามความเหมาะสม เพื่อใช้เป็นหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการพิจารณาอนุญาตให้คนต่างด้าวเข้ามามีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักร

การขออนุญาต คนต่างด้าวจะขอ ก่อนเดินทางเข้ามาในราชอาณาจักรหรือขอภายหลังได้รับอนุญาตให้อยู่ในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวแล้วก็ได้

เพื่อประโยชน์แห่งพระราชบัญญัตินี้ คณะกรรมการมีอำนาจที่จะกำหนดหลักเกณฑ์ให้คนต่างด้าวซึ่งเข้ามาในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวกรณีได้รับหนี้ตามมาตรา 34 อาจยื่นคำขอเพื่อมีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรได้

คนต่างด้าวซึ่งได้รับอนุญาตให้มีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักร ก่อนเดินทางเข้ามาในราชอาณาจักร จะมีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักร ต่อเมื่อเดินทางเข้ามาในราชอาณาจักรและได้ยื่นรายการและผ่านการตรวจ อนุญาตของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 18 วรรคสอง และไม่เป็นผู้ต้องห้ามตามมาตรา 12 และมาตรา 44 และได้รับใบสำคัญถิ่นที่อยู่ตามมาตรา 47 แล้ว ในระหว่างขอรับใบสำคัญถิ่นที่อยู่ให้คนต่างด้าวผู้นั้นอยู่ในราชอาณาจักรไปพำนักระยะก่อนได้”

มาตรา 42 แห่งพระราชบัญญัติคุณเข้าเมือง พ.ศ.2522 บัญญัติว่า “บุคคลดังต่อไปนี้ไม่อยู่ภายใต้บังคับของประกาศกำหนดจำนวนคนต่างด้าว ซึ่งรัฐมนตรีประกาศตามมาตรา 40

(1) คนต่างด้าวซึ่งเคยเข้ามามีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรแล้ว และได้กลับเข้ามาในราชอาณาจักรตามมาตรา 48 หรือ มาตรา 51

(2) หญิงซึ่งมีสัญชาติไทยโดยการเกิดและได้สละสัญชาติไทยในกรณีที่ได้สมรสกับคนต่างด้าว

(3) บุตรซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะของหญิงซึ่งมีสัญชาติไทยโดยการเกิด ไม่ว่าหญิงนั้นจะสละสัญชาติไทยในกรณีที่ได้สมรสกับคนต่างด้าวหรือไม่ก็ตาม

(4) บุตรของบิดาค่าซึ่งเป็นคนต่างด้าวที่เกิดในระหว่างเวลาที่มารดาอพยปักษ์อยู่ในราชอาณาจักร โดยมีหลักฐานการแจ้งออกปืนอกราชอาณาจักรเพื่อกลับเข้ามาอีกตามมาตรา 48 เมื่อเดินทางเข้ามาในราชอาณาจักรพร้อมกับบิดาหรือมารดา ซึ่งกลับเข้ามาอีกภายในเวลาที่กำหนดตามหลักฐานการแจ้งออกปืนอกราชอาณาจักร และบุตรนั้นอายุยังไม่เกินหนึ่งปี”

มาตรา 43 แห่งพระราชบัญญัติคุณเข้าเมือง พ.ศ.2522 บัญญัติว่า “คนต่างด้าวที่นำเงินตราต่างประเทศเข้ามาลงทุนในราชอาณาจักรเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าสิบล้านบาท เมื่อคณะกรรมการพิจารณาแล้วเห็นว่าไม่เป็นการผิดเพี้ยนทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ คณะกรรมการโดยความเห็นชอบของรัฐมนตรีจะอนุญาตให้คนต่างด้าวผู้นั้นมีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักร นอกเหนือจากจำนวนคนต่างด้าวที่รัฐมนตรีประกาศตามมาตรา 40 ที่ได้แต่ในปีหนึ่ง ๆ จะเกินร้อยละห้าของจำนวนดังกล่าว ไม่ได้”

คนต่างด้าวกลุ่มนี้จะอาศัยอยู่ในประเทศไทยและมีชื่อออยู่ในทะเบียนรายภูรของประเทศไทย ประเภท “ทร.14” และมีเอกสารที่ทางราชการออกให้อันได้แก่ “ใบสำคัญถื่นที่อยู่”⁵² และ “ใบสำคัญประจำตัว”⁵³

ตัวอย่าง : “ใบสำคัญถินที่อยู่” เอกสารของคนต่างด้าวที่เข้าเมือง โดยชอบด้วยกฎหมายและมีสิทธิอาศัยถาวรในประเทศไทย

เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบเกี่ยวกับเงินตราต่างประเทศที่นำเข้ามาลงทุน คุณต่างด้าวซึ่งได้รับอนุญาตให้เข้ามามีสิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรตามวาระหนึ่งต้องแสดงฐานะการเงินตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนดเป็นเวลาไม่น้อยกว่าสองปีแต่ไม่เกินห้าปี ทั้งนี้ ตามที่คณะกรรมการเห็นสมควร”

มาตรา 51 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มเข้าเมือง พ.ศ.2522 บัญญัติว่า “คนต่างด้าวซึ่งเคยเข้ามามีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรแต่ไม่มีหลักฐานการแจ้งออก ไปนอกราชอาณาจักรเพื่อกลับเข้ามาอีก หรือมีหลักฐานการแจ้งออกไปนอกราชอาณาจักรเพื่อกลับเข้ามาอีก แต่ไม่ได้กลับเข้ามายังในเวลาที่กำหนดตามมาตรา 48 หากประสงค์จะกลับเข้ามามีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรตามเดิม ให้ยื่นคำขอตามวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวงเพื่อพิจารณาอนุญาต เมื่อคณะกรรมการพิจารณาแล้วเห็นว่า คนต่างด้าวผู้นั้นมีเหตุผลและข้อแก้ตัวอันสมควร ทั้ง ไม่เป็นผู้มีลักษณะดังที่ห้ามตามมาตรา 12 และมาตรา 44 จะอนุญาตให้คนต่างด้าวผู้นั้นมีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรต่อไปโดยความเห็นชอบของรัฐมนตรีได้แต่ต้องขอรับใบสำคัญถิ่นที่อยู่ใหม่ ในระหว่างการขออนุญาตให้คำน้ำมาตรา 45 วรรคสองมาใช้บังคับโดยอนุโลม

บทบัญญัติในมาตรา 12 เลขพาราความใน (1) ในส่วนที่เกี่ยวกับการตรวจลงตราหนังสือเดินทางหรือเอกสารใช้แทนหนังสือเดินทาง และความใน (2) (3) และ (9) มิให้นำมาใช้บังคับแก่กรณีตามวรรคหนึ่ง

ผู้ขอรับใบสำคัญดิจิทัลที่อยู่ใหม่ตามวาระคนั้น ต้องเสียค่าธรรมเนียมตามอัตราและหลักเกณฑ์ที่กำหนดในกฎกระทรวง”

⁵² มาตรา 47 แห่งพระราชบัญญัติคุณเข้าเมือง พ.ศ.2522 บัญญัติว่า “คนต่างด้าวซึ่งได้รับอนุญาตให้มีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรจะต้องขอรับใบสำคัญถิ่นที่อยู่จากอธิบดีหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งอธิบดีมอบหมายไว้เป็นหลักฐาน ภายในเวลาสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งจากพนักงานเจ้าหน้าที่เป็นลายลักษณ์อักษร

ในกรณีที่คนต่างด้าวอายุต่ำกว่าสิบสองปีได้รับอนุญาตให้มีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักร ผู้ใช้ชื่อเจ้าของปัจจุบันหรือผู้ปกครองต้องขอรับใบสำคัญถิ่นที่อยู่ในนามของคนต่างด้าวผู้นั้น ในการนี้อธิบดีหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ชื่ออธิบดีมอบหมายจะออกใบสำคัญถิ่นที่อยู่ให้ต่างหาก หรือรวมกันกับผู้ใช้ชื่อเจ้าของปัจจุบันหรือผู้ปกครองก็ได้

ถ้าไม่ขอรับใบสำคัญยื่นที่อยู่ในระยะเวลาตามวาระหนึ่ง คณะกรรมการอาจสั่งระงับการอนุญาตให้มีดื่นที่อยู่ในราชอาณาจักรเสียได้ ในกรณีเช่นนี้การผ่อนผันให้อยู่ในราชอาณาจักรตามมาตรา 41 วรรคท้า หรือมาตรา 45 วรรคสอง เป็นอันสิ้นสุด”

ผู้ขอรับใบสำคัญถื่นที่อยู่ต้องเสียค่าธรรมเนียมตามอัตราและหลักเกณฑ์ที่กำหนดในกฎกระทรวง”

⁵³ มาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างด้าว พ.ศ.2493 บัญญัติว่า “คนต่างด้าวที่มีอายุสิบสองปีบริบูรณ์ หรือ คนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตให้เป็นคนเข้าเมืองตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมืองแล้วให้ไปขอใบสำคัญประจำตัวภายนอกได้ทุกวันนับแต่วันที่มีอายุสิบสองปีบริบูรณ์หรือวันที่รับอนุญาตให้เป็นคนเข้าเมืองแล้วแต่กรณี เอกพาหนะในกรณีหลังให้แจ้งด้วยว่าได้นำคนต่างด้าวอายุต่ำกว่าสิบสองปีมาด้วยกี่คนถ้ามี เพื่อ นายทะเบียนจะได้จดลงไว้ในใบสำคัญประจำตัว”

(4) คนสัญชาติไทยหรือคนไทย

บุคคลจะมีสัญชาติไทยหรือไม่นั้นเป็นไปตามกฎหมายไทยว่าด้วยสัญชาติไทย และการได้สัญชาติไทยมีอยู่ 2 ลักษณะ คือ

1.) การได้สัญชาติไทยโดยการเกิด ได้แก่ สัญชาติไทยโดยการเกิดโดยหลักสืบสายโลหิต และสัญชาติไทยโดยการเกิดโดยหลักดินแดน และ

2.) การได้สัญชาติไทยภายหลังการเกิด อันได้แก่ สัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติ สัญชาติไทยโดยการสมรส เป็นต้น

โดยหลัก หากบุคคลใดมีสัญชาติไทยก็จะมีชื่ออยู่ในทะเบียนรายภูรของประเทศไทยประเทก “กร.14” และมีเอกสารที่ทางกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยออกให้ที่เรียกว่า “บัตรประจำตัวประชาชน”

ตัวอย่าง : “บัตรประจำตัวประชาชน” เอกสารของคนไทย

ดังนี้ ทางคณะกรรมการจัดทำบัตรประจำตัวประชาชน “สถานะบุคคลตามกฎหมาย” ของคนต่างด้าวที่อาศัยอยู่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนนั้นมีลำดับขั้นตอนการพัฒนาสถานะบุคคล ดังนี้⁵⁴

⁵⁴ อนึ่ง สถานะบุคคลของ “คนต่างด้าวหรือคนที่ไม่มีสัญชาติไทยที่เข้าเมืองผิดกฎหมายและไม่มีสิทธิอาศัยอยู่ในประเทศไทย” นั้น ไม่สามารถที่จะพัฒนาสถานะบุคคลเป็นสถานะบุคคลอื่นๆ ที่ดีกว่าได้.

- (1) คนต่างด้าวเข้าเมืองโดยมิชอบด้วยกฎหมาย แต่มีสิทธิอาศัยชั่วคราวในประเทศไทย
- (2) คนต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายและมีสิทธิอาศัยถาวรในประเทศไทย
- (3) คนสัญชาติไทย หรือคนไทย

โดยหลักแล้วการพัฒนา “สถานะบุคคล” นี้จะเป็นไปตามลำดับขั้นตอนดังกล่าวในตอนต้น แต่อย่างไรก็ตาม มีบางกรณีที่ “คนต่างด้าว” สามารถพัฒนาสถานะบุคคลเป็น “คนสัญชาติไทยหรือคนไทย” ได้โดยตรง โดยที่ไม่ต้องผ่านการมีสถานะบุคคลเป็น “คนต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายและมีสิทธิอาศัยถาวรในประเทศไทย” ซึ่งกรณีนี้เป็นการพัฒนาสถานะบุคคลที่พิเศษโดยการพิจารณาลึกลงความเข้มข้น หรือโอกาสในการพสมกลมกลืนกับสังคมไทยมาเป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณาให้มีการพัฒนาสถานะบุคคลเป็นกรณีพิเศษดังกล่าว

เช่น การให้สัญชาติไทยกับบุตรที่เกิดในประเทศไทยจากบิดามารดาต่างด้าวที่เกิดนอกประเทศไทย ตามมาตรา 7 ทวิ วรรค 2 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508 ซึ่งถูกแก้ไขและเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 2 และ 3) พ.ศ.2535 และพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2551⁵⁵ หรือ กรณีหนึ่งที่ เป็นคนต่างด้าวสมรสกับชาวสัญชาติไทยและร้องขอ มีสัญชาติไทยตามสามีตามมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508⁵⁶ เป็นต้น

แต่อย่างไรก็ตาม เราต้องไม่ลืมว่า “สถานะบุคคล” ดังกล่าววนนี้ไม่ใช่ “สถานะบุคคล” ที่คนต่างด้าว จะได้มาโดยอัตโนมัติ แต่ “สถานะบุคคล” ดังกล่าววนนี้จะได้มาเกิดต่อเมื่อมีการร้องขอด้วยวิธีการยื่นคำร้องขอ ต่อหน่วยงานผู้รับผิดชอบ ซึ่งในที่นี้ก็คือ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย และการพัฒนาสถานะบุคคลนี้เป็นการพัฒนาเป็นไปตามลำดับขั้นตอนของสถานะบุคคลเว้นแต่กรณีพิเศษดังกล่าวข้างต้น

อนึ่ง กรณีที่มีการพัฒนาสถานะบุคคลจนกลายเป็น “คนไทย” และหากต่อมาไม่มีการถอนสัญชาติไทย ที่ได้มาจากการพัฒนาสถานะบุคคลดังกล่าว ปัญหาที่ต้องพบคือ กดี คนไทยที่ถูกถอนสัญชาติไทยดังกล่าว นั้นจะกลับสู่ “สถานะบุคคล” ในสถานะบุคคลใด? กล่าวคือ จะกลับเป็นคนต่างด้าวตาม “สถานะบุคคล” เดิมก่อนที่จะมีการพัฒนาสถานะบุคคลเป็น “คนไทย” หรือไม่?

เช่น เดิม ผู้หนึ่งที่เป็นคนต่างด้าวมีสถานะบุคคลเป็น “คนต่างด้าวเข้าเมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย แต่มีสิทธิอาศัยชั่วคราวในประเทศไทย” ต่อมา ได้มีการพัฒนาสถานะบุคคลเป็น “คนไทย” ตามสามีที่เป็นคน

⁵⁵ มาตรา 7 ทวิ วรรค 2 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508 ซึ่งถูกแก้ไขและเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2551 บัญญัติว่า “ผู้เกิดในราชอาณาจักรไทยโดยบิดาและมารดาเป็นคนต่างด้าว ย่อมไม่ได้รับสัญชาติไทย ...”

ในกรณีที่เห็นสมควร รัฐมนตรีจะพิจารณาและสั่งเฉพาะรายหรือเป็นการทั่วไปให้บุคคลตามวรรคหนึ่งได้สัญชาติไทยก็ได้ ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการตัดสินใจ”

⁵⁶ มาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508 บัญญัติว่า “หนึ่งซึ่งเป็นคนต่างด้าวและได้สมรสกับผู้มีสัญชาติไทย ถ้าประสงค์จะได้สัญชาติไทย ให้ยื่นคำขอต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามแบบและวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง การอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ได้สัญชาติไทยให้อยู่ในคุลพินิจของรัฐมนตรี”

ไทยตามมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508⁵⁷ หากต่อมามีการถอนสัญชาติดังกล่าวตามมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508 ซึ่งถูกแก้ไขและเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2551⁵⁸ ดังนั้น หลังจากที่ผู้หลงคิดังกล่าวถูกถอนสัญชาติไทย เขายังมีสถานะบุคคลเป็นสถานะใด?

และถึงแม้ว่ามาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างด้าว พ.ศ.2493⁵⁹ จะให้บุคคลที่ถูกถอนสัญชาติไปข้อในสำคัญประจำตัวตามพระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างด้าว พ.ศ.2493 แต่ในสำคัญประจำตัวกับใบสำคัญถื่นที่อยู่ตามมาตรา 47 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522⁶⁰ นั้นให้สถานะบุคคลตามกฎหมายที่ไม่เหมือนกัน กล่าวคือ ในสำคัญถื่นที่อยู่ตามมาตรา 47 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 นั้น แสดงถึงการมี “สิทธิอาสัชดาวในประเทศไทย” ซึ่งรวมถึงการเป็น “คนต่างด้าว เข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมาย” ด้วย ในขณะที่ใบสำคัญประจำตัวตามมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างด้าว พ.ศ.2493 ดังกล่าวไม่น่าจะก่อให้เกิดสิทธิในสถานะบุคคลใดๆ ตามกฎหมาย

และนอกจากนี้ หากนำข้อสันนิษฐานตามมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522⁶¹ มาพิจารณาประกอบแล้ว จะเห็นได้ว่า คนต่างด้าวค้าที่ยังไม่มีใบสำคัญถื่นที่อยู่ตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 และไม่มีใบสำคัญประจำตัวตามพระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างด้าว พ.ศ.2493 มาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าคนต่างด้าวผู้นี้เข้าเมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย

อนึ่ง ข้อสันนิษฐานตามมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 นั้นเป็นเพียงข้อสันนิษฐานโดยไม่เด็ดขาดเท่านั้น หากคนต่างด้าวที่ถูกถอนสัญชาติตามมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติ

⁵⁷ ถูกแก้.

⁵⁸ มาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508 ซึ่งถูกแก้ไขและเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2551 บัญญัติว่า “หนุ่นซึ่งเป็นคนต่างด้าวและได้สัญชาติไทยโดยการสมรส อาจถูกถอนสัญชาติไทยได้เมื่อปรากฏว่า (1) การสมรสนั้นได้เป็นไปโดยปกปิดข้อเท็จจริง หรือแสดงข้อความเท็จอันเป็นสาระสำคัญ

(2) กระทำการใด ๆ อันเป็นการกระทบกระเทือนต่อกำลัง หรือขัดต่อประยุทธ์ของรัฐ หรือเป็นการเหยียดหยามประเทศไทย

(3) กระทำการใดๆ อันเป็นการขัดต่อกำลัง หรือศักดิ์สิทธิ์ของประชาชน”

⁵⁹ มาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างด้าว พ.ศ.2493 บัญญัติว่า “คนสัญชาติไทยผู้เสียไปซึ่งสัญชาติไทยไม่ว่าด้วยเหตุใด ให้ไปข้อในสำคัญประจำตัวจากนายทะเบียนในท้องที่ที่ตนอยู่ภายใต้สถานะบุคคลแต่วันที่ได้รู้หรือควรรู้ว่าตนได้เสียไปซึ่งสัญชาติไทย”

⁶⁰ ถูกแก้.

⁶¹ มาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 บัญญัติว่า “คนต่างด้าวผู้ได้ไม่มีหลักฐานการเข้ามาในราชอาณาจักร โดยถูกต้อง ตามมาตรา 12 (1) หรือไม่มีใบสำคัญถื่นที่อยู่ตามพระราชบัญญัตินี้ และทั้งไม่มีใบสำคัญประจำตัวตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนคนต่างด้าว ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าคนต่างด้าวผู้นี้เข้ามาในราชอาณาจักร โดยผิดฝืนพระราชบัญญัตินี้”

สัญชาติ พ.ศ.2508 ซึ่งถูกแก้ไขและเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2551 พิสูจน์หักล้างข้อสันนิษฐานดังกล่าวได้ผลจะเป็นประการใด?

ดังนี้ จะเห็นได้ว่า กรณีที่มีการถอนสัญชาติไทยนั้นจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาสถานะบุคคลใหม่แทนที่สถานะบุคคลเดิม กล่าวคือ สถานะ “คนไทย” ปัญหาที่ต้องขับคิด คือ การพัฒนาสถานะบุคคลดังกล่าวจะเป็นการเริ่มต้นในการพัฒนาสถานะบุคคลจากสถานะบุคคลใด?

เหตุผลที่ทางคณะผู้วิจัยต้องตั้งคำถามเช่นนี้ เพราะว่าในช่วงเวลาที่มีการพัฒนาสถานะบุคคลนั้น สิทธิของคนต่างด้าวในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นสิทธิในการเดินทาง สิทธิในการประกอบอาชีพ หรือสิทธิในการทำงานจะพิจารณาได้หรือไม่นั้น ต้องพิจารณาจาก “สถานะบุคคล” ของคนต่างด้าวนั้นๆ เป็นลำดับแรก หาก “สถานะบุคคล” ของคนต่างด้าวยังไม่สามารถกำหนดได้อย่างชัดเจน การกำหนดสิทธิของคนต่างด้าวในด้านต่างๆ ดังกล่าวก็ไม่สามารถที่จะพิจารณาหรือกำหนดได้เช่นกัน

นอกจากนี้ “สถานะบุคคล” ดังที่ได้กล่าวมาตั้งแต่ต้นนี้เป็น “สถานะบุคคล” ของคนต่างด้าวที่อยู่พำนักระยะหนึ่งในประเทศไทย แต่หากเป็นคนต่างด้าวที่เกิดในประเทศไทยจากบิดามารดาที่เป็นคนต่างด้าวที่เกิดนอกประเทศไทยนั้น การพัฒนาสถานะบุคคลจะเป็นการพัฒนาในสถานะ “คนไทย” ทั้งนี้เป็นไปตามมาตรา 7 ทวิ วรรค 2 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508 ซึ่งถูกแก้ไขและเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535 และพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2551⁶²

และในกรณีของคนต่างด้าวที่เกิดในประเทศไทยจากบิดามารดาที่เป็นคนต่างด้าวซึ่งเกิดนอกประเทศไทยซึ่งมีสิทธิร้องขอสัญชาติไทยตามมาตรา 7 ทวิ วรรค 2 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508 ซึ่งถูกแก้ไขและเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535 และพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2551 ดังกล่าวนั้น มีปัญหาที่ต้องขับคิดเช่นเดียวกับการถูกถอนสัญชาติในกรณีข้างต้น คือ ในระหว่างที่มี การยื่นคำร้องขอพัฒนาสถานะบุคคลต่อกรรมการปักธงชัย กระทรวงมหาดไทยเพื่อพัฒนา

⁶² มาตรา 7 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508 ซึ่งถูกแก้ไขและเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535 และพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2551 บัญญัติว่า “ผู้เกิดในราชอาณาจักรไทย โดยบิดาและมารดาเป็นคนต่างด้าวย่อมไม่ได้รับสัญชาติไทย ถ้าในขณะที่เกิดบิดามารดาทั้งสองคนเป็นคนต่างด้าว ไม่ได้รับสัญชาติไทย ไม่ได้รับสัญชาติไทยโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายหรือบิดาซึ่งมิได้มีการสมรสกับมารดาหรือมารดาของผู้นั้นเป็น

- (1) ผู้ที่ได้รับการผ่อนผันให้พักอาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทยเป็นกรณีพิเศษเฉพาะราย
 - (2) ผู้ที่ได้รับอนุญาตให้เข้าอยู่ในราชอาณาจักรไทยเพียงชั่วคราว หรือ
 - (3) ผู้ที่เข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรไทยโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง
- ในกรณีที่เห็นสมควร รัฐมนตรีจะพิจารณาและสั่งเจ้าพนักงานรายหรือเป็นการทั่วไปให้บุคคลตามวรรคหนึ่งได้สัญชาติไทยก็ได้ ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการตัดสินใจ

ผู้เกิดในราชอาณาจักรไทยซึ่งไม่ได้สัญชาติไทยตามวรรคหนึ่งจะอยู่ในราชอาณาจักรไทยในฐานะได ภายใต้เงื่อนไขใด ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎหมาย ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรและสิทธิมนุษยชน ประกอบกัน ในระหว่างที่ยังไม่มีกฎหมายระหว่างประเทศดังกล่าว ให้อ้อว่าผู้นั้นเข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรไทยโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง”

สถานะบุคคลเป็น “คน ไทย” คนต่างด้าวที่เกิดในประเทศไทยดังกล่าววนั้นจะมีสถานะบุคคลในสถานะใดในการเริ่มต้นของการพัฒนาสถานะบุคคล?

ซึ่งหากพิจารณาตามมาตรา 7 ทวิ วรรค 3 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508 ซึ่งถูกแก้ไขและเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535 และพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2551 แล้ว จะเห็นได้ว่ามาตรา 7 ทวิ ดังกล่าว “...ให้ถือว่าผู้นั้นเข้ามาอยู่ในราชอาณาจักร ไทยโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง” หรือก็คือ มีสถานะบุคคลเป็น “คนต่างด้าวเข้าเมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย” จนกว่าจะมีกฎหมายรองรับมากำหนดเป็นอย่างอื่น ซึ่งในขณะนี้ยังไม่มีกฎหมายรองรับตามความในมาตรา 7 ทวิ ดังกล่าวแต่อย่างใด

และเนื่องจากในกรณีนี้ไม่ใช่กรณีของการถอนสัญชาติไทยเนื่องกรณีข้างต้น ดังนั้น จึงไม่มีกรณีที่จะขอไปสำคัญประจำตัว ตามมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างด้าว พ.ศ.2493 ดังกล่าว

และหากพิจารณาข้อสันนิษฐานตามมาตรา 7 ทวิ วรรค 3 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508 ซึ่งถูกแก้ไขและเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535 และพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2551 แล้วจะเห็นได้ว่า กฎหมายได้สันนิษฐานโดยเด็ดขาดให้คนต่างด้าวตามมาตรา 7 ทวิ วรรค 1 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508 ซึ่งถูกแก้ไขและเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535 และพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2551 มีสถานะบุคคลเป็น “คนต่างด้าวเข้าเมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย” โดยเด็ดขาด ซึ่งคนต่างด้าวในกรณีดังกล่าวไม่สามารถพิสูจน์หักล้างเป็นอย่างอื่นได้

ปัญหาต่อมาที่ต้องบุกคิด คือ การมีสถานะเป็น “คนต่างด้าวเข้าเมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย” ดังกล่าววนั้น คนต่างด้าวนั้นมีสิทธิอาชัยชั่วคราวหรือถาวรออยู่ในประเทศไทยหรือไม่มีสิทธิอาชัยอยู่ในประเทศไทย? เนื่องจากข้อสันนิษฐานตามมาตรา 7 ทวิ ดังกล่าวไม่ได้กล่าวถึงเรื่องสิทธิอาชัยของคนต่างด้าวที่ตกอยู่ภายใต้มาตรา 7 ทวิ ไว้เลย

เหตุผลที่ทางคณะผู้วิจัยต้องตั้งคำถามเช่นนี้ เพราะว่าในช่วงเวลาที่มีการพัฒนาสถานะบุคคลนั้น สิทธิของคนต่างด้าวในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นสิทธิในการเดินทาง สิทธิในการประกอบอาชีพ หรือสิทธิในการทำงาน จะพิจารณาได้หรือไม่นั้น ต้องพิจารณาจาก “สถานะบุคคล” ของคนต่างด้าวนั้นๆ เป็นลำดับแรก หาก “สถานะบุคคล” ของคนต่างด้าวยังไม่สามารถกำหนดได้อย่างชัดเจน การกำหนดสิทธิของคนต่างด้าว ในด้านต่างๆ ดังกล่าวก็ไม่สามารถที่จะพิจารณาหรือกำหนดได้เช่นกันเหมือนกรณีของคน ไทยหรือคนสัญชาติไทยที่ถูกถอนสัญชาติ

“คน ชุมชน และพื้นที่การค้าชายแดน” จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ดังที่ได้กล่าวมาในตอนต้นแล้วว่า โครงสร้างของ “คน” ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนประกอบไปด้วย “คนสัญชาติไทยหรือคน ไทย” และ “คนที่ไม่มีสัญชาติไทยหรือคนต่างด้าว” ซึ่งคนเหล่านี้ต่างอาศัยรวมกันอยู่ในชุมชน และพื้นที่ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน

พระองค์นั้น ชุมชนในจังหวัดแม่ร่องสอนจึงประกอบไปด้วยกลุ่มของ “คนสัญชาติไทยหรือคนไทย” และ “คนที่ไม่มีสัญชาติไทยหรือคนต่างด้าว” อาศัยอยู่ร่วมกันในชุมชนโดยหากเป็นชุมชนที่อยู่ในเขตเมืองความหนาแน่นของ “คนที่ไม่มีสัญชาติไทยหรือคนต่างด้าว” อาจจะน้อยกว่าชุมชนที่อยู่นอกเขตเมืองซึ่งความหนาแน่นของ “คนที่ไม่มีสัญชาติไทยหรือคนต่างด้าว” จะหนาแน่นกว่า “คนสัญชาติไทยหรือคนไทย”

ด้วยเหตุนี้ ภาพของการค้าชายแดนของจังหวัดแม่ร่องสอนจึงเป็นภาพของการค้าชายแดนที่ประกอบไปด้วย “คนสัญชาติไทยหรือคนไทย” และ “คนที่ไม่มีสัญชาติไทยหรือคนต่างด้าว” เป็นกลุ่มสำคัญในการขับเคลื่อนระบบการค้าชายแดนของจังหวัดแม่ร่องสอน

ดังนั้น การพัฒนาจังหวัดแม่ร่องสอนในมุมมองของทางคณะผู้วิจัย จึงเห็นว่าควรที่จะต้องเริ่มต้นที่ “คน” ในจังหวัดแม่ร่องสอนเป็นสำคัญในลำดับแรก เพราะหาก “คน” ได้รับการพัฒนา ชุมชนที่คนเหล่านี้อาศัยอยู่ก็จะได้รับการพัฒนาและประโยชน์เช่นเดียวกัน และหาก “ชุมชน” ได้รับการพัฒนาพื้นที่ของจังหวัดแม่ร่องสอนที่ชุมชนเหล่านี้อาศัยอยู่ก็จะได้รับการพัฒนาหรือประโยชน์เช่นเดียวกัน

ดังนั้น ทางคณะผู้วิจัยจะนำเสนอภาพของการค้าชายแดนในจังหวัดแม่ร่องสอนผ่านผู้คนหรือคนที่มีสถานะบุคคลแตกต่างกัน ไปซึ่งอาศัยอยู่ในจังหวัดแม่ร่องสอน เพื่อที่จะทำให้เราเห็นภาพของระบบการค้าชายแดนในจังหวัดแม่ร่องสอนที่ชัดเจนยิ่งขึ้นในบทต่อไป โดยเฉพาะคนที่เป็น “ผู้ประกอบการ” ค้าชายแดนอยู่ในจังหวัดแม่ร่องสอนทั้งที่เป็นคนไทยหรือคนที่มีสัญชาติไทย และผู้ประกอบการที่เป็นคนต่างด้าวหรือคนที่ไม่มีสัญชาติไทย

.....

บทที่ 3

กรอบแนวคิด (Concept)

บทที่ 3 นี้ ทางคณะผู้วิจัยจะนำเสนอถึงผลของ “สถานะบุคคล” ต่อการเข้าถึงสิทธิในการประกอบธุรกิจในฐานะ “ผู้ทรงสิทธิ์” โดยเฉพาะธุรกิจการค้าชายแดนในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งธุรกิจการค้าชายแดนนี้ทางคณะผู้วิจัยจะนำ “รูปแบบของการค้าชายแดน” ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนมาเป็นหลักเกณฑ์การพิจารณาเพื่อให้เห็นภาพของ “สถานะบุคคล” ต่อการเข้าถึงสิทธิในการประกอบธุรกิจที่ชัดเจนยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ทางคณะผู้วิจัยจะนำนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวมาพิจารณาประกอบเพื่อให้เห็นภาพของนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวกับสิทธิในการประกอบธุรกิจในฐานะ “ผู้ทรงสิทธิ์” โดยในบทที่ 3 นี้ ทางคณะผู้วิจัยจะพิจารณาแยกออกเป็น 3 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1: ข้อเท็จจริง

ส่วนที่ 2: นโยบาย

ส่วนที่ 3: กฎหมาย

ส่วนที่ 1 : ข้อเท็จจริง

“ผู้ประกอบการค้าชายแดน” ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ผู้ประกอบการค้าชายแดนที่ทางคณะผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ในระหว่างการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลในจังหวัดแม่ฮ่องสอนนั้นมีทั้งผู้ประกอบการค้าชายแดนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนและผู้ประกอบการค้าชายแดนที่ไม่ได้อาศัยอยู่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ผู้ประกอบการค้าชายแดนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนนี้ก็มีทั้งผู้ประกอบการค้าชายแดนที่เป็น “คนไทย” และ “คนต่างด้าว” ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

สำหรับผู้ประกอบการค้าชายแดนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนนี้ บางส่วนก็เป็นผู้ประกอบการค้าชายแดนในลักษณะของ “การค้าชายแดนโดยแท้” และบางส่วนก็เป็นผู้ประกอบการในลักษณะของ “การค้าชายแดนในเชิงการค้าระหว่างประเทศ” ซึ่งผู้ประกอบการทั้งสองลักษณะนั้นจะมีปัญหาอุปสรรคในการทำการค้าชายแดน ไม่เหมือนกัน โดยเฉพาะประเด็นของการเข้าถึงสิทธิในการประกอบธุรกิจในฐานะ “ผู้ทรงสิทธิ์”

ดังนั้น การนำเสนอในส่วนนี้ ทางคณะผู้วิจัยจะนำเสนอถึง “ผู้ประกอบการค้าชายแดนในจังหวัดแม่ฮ่องสอน” โดยการนำรูปแบบของการค้าชายแดนในจังหวัดแม่ฮ่องสอนทั้งสองรูปแบบดังกล่าวข้างต้น กล่าวคือ การค้าชายแดนโดยแท้ และการค้าชายแดนในเชิงการค้าระหว่างประเทศมาเป็นหลักเกณฑ์การพิจารณาเพื่อให้เห็นภาพของการค้าชายแดนในจังหวัดแม่ฮ่องสอนที่ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยเฉพาะประเด็นของ “สถานะบุคคล” ต่อการเข้าถึงสิทธิในการประกอบธุรกิจในฐานะ “ผู้ทรงสิทธิ์”

1.) การค้าชายแดนโดยแท้

การค้าชายแดนโดยแท้ที่นี่ เป็นการค้าชายแดนระหว่างประชาชนหรือผู้คนที่อาศัยอยู่ตามแนวชายแดนในลักษณะอิสระโดยไม่เกี่ยวกับกฎหมายชาติในลักษณะของบ้านไก่เรือนเคียง

ดังนั้น การค้าชายแดนในลักษณะนี้จึงมีการผ่อนคลายกฎหมายและระเบียบนโยบายทางการค้าเป็นอย่างมากไม่ว่าจะเป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับการส่งออกและนำเข้าสินค้า กฎหมายที่เกี่ยวกับพิธีการศุลกากรกฎหมายที่เกี่ยวกับคนเข้าเมือง เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนหรือผู้คนที่อาศัยในบริเวณพื้นที่ชายแดน

และอย่างที่ได้กล่าวไว้ในตอนต้นในบทที่ 2 ว่า โครงสร้างของ “คน” ในจังหวัดแม่ส่องสอนมีทั้งคนไทยและคนต่างด้าวอาศัยอยู่ร่วมกันในชนชั้นตามบริเวณแนว方言แคน

ปัญหาที่ต้องขับคิด คือ การผ่อนคลายกฎหมายและระเบียบ นโยบายทางการค้าดังกล่าวนั้น เป็นการผ่อนคลายกฎหมายและระเบียบ นโยบายทางการค้าให้เฉพาะคนไทยเท่านั้น หรือรวมถึงคนต่างด้าวที่อาศัยอยู่ในบริเวณตามแนวชายแดนด้วย ซึ่งคำตอบต่อคำถามดังกล่าวนี้ ทางคณะกรรมการผู้วิจัยจะขอนำเสนอ “คำตอบ” โดยผ่านกรณีศึกษา (Case Study) ตามลำดับดังนี้

(1) กรณีศึกษา (Case Study): ชื่อ: ป้าแก้ว (นามสมมติ)

สถานะบุคคลตามกฎหมาย : คนสัญชาติไทย

ข้อสังเกต : ไม่ได้ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบการกับทางจังหวัดแม่ฮ่องสอน

“ป้าเกี๊ว” เป็นลูกหลานของอดีตทหารจีนคณะชาติ คือ ทหารกองพล 93 ของประเทศไทย อาศัยอยู่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน “ป้าเกี๊ว” เปิดร้านขายของชำอยู่ในพื้นที่ขายเด่นของจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยสินค้าที่นำมาขายในร้านค้าของ “ป้าเกี๊ว” นั้น ส่วนหนึ่ง “ป้าเกี๊ว” สั่งซื้อมาจากญี่ปุ่นที่อยู่ได้วัน โดยให้ส่งสินค้ามาทางเรือผ่านจุดผ่านแดนถาวรบ้านเชียงแสน อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงรายและส่งต่อมายังจังหวัดแม่ฮ่องสอนเพื่อให้ “ป้าเกี๊ว” จำหน่ายต่อไป ส่วนสินค้าอีกส่วนหนึ่งนั้น “ป้าเกี๊ว” นำมาจากจังหวัดแม่ฮ่องสอน

นอกจากสินค้าที่นำมาจำหน่ายจะมาจาก “ใต้หัวน้ําและจังหวัดแม่ฮ่องสอนแล้ว สินค้าอีกส่วนหนึ่งยังมาจากประเทศไทยด้วย โดย “ป้าแก้ว” ได้เดินทางไปซื้อของ โดยเดินทางจากจังหวัดแม่ฮ่องสอนไปยังประเทศไทยมาแล้วจากประเทศไทยมา ไปยังประเทศไทย และเหตุที่ป้าแก้วไม่สั่งซื้อสินค้าเหมือนเช่นกรณีสั่งซื้อสินค้าจาก “ใต้หัวน้ํา” ต้องการไปเยี่ยมชมต้นพืชที่อยู่ในประเทศไทยด้วยและที่สำคัญหากไม่ได้เห็นสินค้าในประเทศไทยด้วยตนเองก็ไม่รู้ว่าเมื่อนำสินค้ามาจำหน่ายแล้วจะมีชาวบ้านมาซื้อหรือไม่ โดยสินค้าที่ “ป้าแก้ว” ซื้อจากประเทศไทยนั้นส่วนใหญ่จะเป็นสินค้าเล็กน้อย เช่น ผ้าห่ม เป็นต้น ในการขนส่งสินค้าแต่ละครั้งนั้น “ป้าแก้ว” จะขนส่งสินค้าผ่านประเทศไทยมาแล้วนำมาจำหน่ายต่อในร้านค้าของ “ป้าแก้ว” การซื้อสินค้าแต่ละครั้งนั้น “ป้าแก้ว” ไม่จำเป็นต้องดำเนินการตามพิธีการศุลกากรเพรากมีปริมาณไม่มากนัก อีกทั้งซ่องทางที่ “ป้าแก้ว” เดินไปยังประเทศไทยมาและประเทศไทยนั้นไม่มีเจ้าหน้าที่ดำเนินศุลกากรหรือ

เจ้าหน้าที่ ด้านตราชกนเข้าเมื่องประจำการอยู่ เพราะเป็นช่องทางที่จังหวัดแม่ส่องสอนยังไม่ได้ประกาศเปิดทำการเป็น “จุดผ่อนปรนเพื่อการค้า” เนื่องจากช่องทางการค้าอื่นๆ ที่จังหวัดแม่ส่องสอนได้ทำการประกาศเปิดเอาไว้

ในหมู่บ้านที่ “ป้าแก้ว” อาศัยอยู่จะมีชาวบ้านจากประเทศพม่าเดินทางมาแรมเยือนซื้อขายสินค้าไปใช้อุปโภคบริโภคอยู่เป็นประจำเสมอ ซึ่งชาวบ้านจากประเทศพม่าเน้นมีทั้งชาวบ้านที่เป็นคนพม่าจริงๆ และชาวบ้านที่เป็นชนกลุ่มน้อยที่อาศัยอยู่ในประเทศพม่า

นอกจาก “ป้าแก้ว” จะมีบัตรประจำตัวประชาชนไทยแล้ว เธอยังมีบัตรประจำตัวประชาชนของประเทศพม่าด้วยจึงทำให้การเดินทางไปประเทศพม่าสะดวกกว่าคนไทยคนอื่นๆ และที่สำคัญเธออย่างมีคิดบังส่วนในประเทศพม่า ซึ่งเธอจะจ้างลูกจ้างชาวพม่าให้ดูแลที่ดินดังกล่าว โดยที่ดินดังกล่าววนนี้จะเพาะปลูกผลไม้เมืองหนาวไว้หลายชนิดไม่ว่าจะเป็นสตอเบอร์รี่ เชอร์รี่ และอื่นๆ เพื่อนำมาจำหน่ายในร้านค้าและส่งไปขายต่อในจังหวัดแม่ส่องสอน นอกจากนี้ เธอยังมีบัตรประจำตัวประชาชนของประเทศจีนอีกด้วย โดยบัตรประจำตัวประชาชนของทั้งสองประเทศนั้น เธอจะฝากญาติพี่น้องในประเทศนั้นๆ เก็บรักษาไว้ไม่นำติดตัวกลับมาบังประเทศไทย เพราะอาจจะถูกเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าออกจึงอาจจะไม่ปลอดภัยกลับตัวเธอเอง

(2) กรณีศึกษา (Case Study): ชื่อ: ลุงคำ (นามสมมติ)

สถานะบุคคลตามกฎหมาย : คนสัญชาติไทย

ข้อสังเกต : ไม่ได้ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบการกับทางจังหวัดแม่ส่องสอน

“ลุงคำ” เป็นคนสัญชาติไทย ซึ่งอาศัยอยู่ที่บ้านทรายขาวหรือที่ชาวบ้านเรียกว่า “บ้านตีนดอย” ซึ่งอยู่ติดกับจุดผ่อนปรนเพื่อการค้าบ้านห้วยผึ้ง อำเภอเมือง จังหวัดแม่ส่องสอน โดย “ลุงคำ” ประกอบอาชีพขับรถบันตับรับส่งคนโดยสารจากเส้นทางร่องแห้ง (ใกล้จุดผ่อนปรนเพื่อการค้าบ้านห้วยผึ้ง) ถึงตลาดในเมืองแม่ส่องสอน

จากการพูดคุยกับ “ลุงคำ” ทำให้ทราบว่า ชาวบ้านที่มาใช้บริการรถบันตับโดยสารของ “ลุงคำ” นั้น มีทั้งชาวบ้านจากฝั่งพม่าและฝั่งไทย ถ้าเป็นชาวบ้านฝั่งไทยโดยส่วนใหญ่จะเดินทางไปซื้อสินค้าในตลาด แต่ถ้าเป็นชาวบ้านจากฝั่งพม่าก็จะมีทั้งเดินทางเข้ามาซื้อสินค้าในตลาดและเข้ามาขายแรงงานโดยทางราชการจะอนุญาตให้ชาวบ้านจากฝั่งพม่าเข้ามาอยู่ในอำเภอเมือง จังหวัดแม่ส่องสอนได้ไม่เกิน 3 วัน

นอกจากนี้ “ลุงคำ” ยังเล่าให้ฟังอีกว่า “ลุงคำ” เดินทางไปประเทศพม่าบ่อยครั้ง โดยส่วนใหญ่ “ลุงคำ” จะเดินทางไปซื้อสินค้าที่บ้านหัวเมือง ประเทศพม่าเพื่อนำมาอุปโภคบริโภคในครอบครัว เช่น กาแฟใบชา เป็นต้น และบางส่วนก็นำมาจำหน่ายในร้านขายของชำของบ้านเล็กน้อย และในขณะเดียวกัน “ลุงคำ” ก็จะนำสินค้าที่ตัวเองมีไปขายที่บ้านหัวเมือง ประเทศพม่า เช่น มะม่วง เครื่องอุปโภคบริโภค เป็นต้น โดยเจ้าหน้าที่บริเวณช่องทางการค้าในประเทศพม่าและประเทศไทยจะไม่เรียกเก็บภาษีในสินค้าที่ “ลุงคำ” นำเข้ามาจำหน่ายในประเทศไทย และสินค้าที่ “ลุงคำ” นำออกไปขายในประเทศพม่าเนื่องจาก

เจ้าหน้าที่บริเวณช่องทางการค้าเห็นว่าเป็นสินค้าเล็กน้อยและเป็นการนำสินค้ามาอุปโภคบริโภคมากกว่าที่จะนำมายหรือจำหน่ายอย่างพ่อค้าแม่ค้าในตัวเมืองจังหวัดแม่อ่องสอน

สำหรับพานะหรือรถยนต์ที่ใช้เดินทางไปยังบ้านหัวเมือง ประเทศพม่านั้น หากเป็นฝั่งไทย “ลุงคำ” ก็จะนั่งรถยนต์รับจ้างไป เมื่อไปถึงจุดผ่อนปรนเพื่อการค้าบ้านหัวเมืองซึ่งแล้วก็จะต้องไปรายงานตัวต่อเจ้าหน้าที่ท่าที่ประจำการและทำการตรวจคนเข้าเมือง จากนั้น “ลุงคำ” ก็จะนั่งรถยนต์ปิกอัพหรือรถยนต์บรรทุกของพ่อค้าแม่ค้าชาวพม่าไปบ้านหัวเมือง ประเทศพม่าโดยการเดินทางไปประเทศพม่าในแต่ละครั้ง นั้นจะเสียค่าใช้จ่ายเฉลี่ยคนละ 105 บาท ให้กับพ่อค้าแม่ค้าเจ้าของรถยนต์ปิกอัพหรือรถยนต์บรรทุก สินค้าที่ “ลุงคำ” ไปซื้อขายในบ้านหัวเมือง ประเทศพม่านั้นส่วนใหญ่จะชำระเป็นเงินบาท

(3) กรณีศึกษา (Case Study): ชื่อ: ป้าสายใจ (นามสมมติ)

สถานะบุคคลตามกฎหมาย : คนสัญชาติไทย

ข้อสังเกต : ไม่ได้ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบการกับทางจังหวัดแม่อ่องสอน

“ป้าสายใจ” อายุ 55 ปี เป็นคนสัญชาติไทย อาศัยอยู่ที่บ้านประดู่เมืองซึ่งใกล้กับจุดผ่อนปรนเพื่อการค้าบ้านหัวเมืองตันนุน อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่อ่องสอนมาตั้งแต่เกิด “ป้าสายใจ” เปิดร้านขายของชำอยู่ที่บ้านประดู่เมือง อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่อ่องสอน

“ป้าสายใจ” มักจะเดินทางไปประเทศพม่าเพื่อซื้อสินค้าที่บ้านน้ำมาง จังหวัดลอยก่อ ประเทศพม่า หมายค่อนข้างบ่อย โดยสินค้าที่ “ป้าสายใจ” ซื้อส่วนใหญ่จะเป็นพืชผลทางการเกษตร เช่น พริก หอมแดง บุหรี่ เห็ดถ่า ล้อเกวียน เป็นต้น นอกจากนี้ “ป้าสายใจ” ยังนำสินค้าที่ชาวบ้านฝังพม่าสั่งซื้อทางโทรศัพท์ไปขายให้กับชาวพม่าด้วย สำหรับสินค้าที่ชาวบ้านฝังพม่าสั่งซื้อจาก “ป้าสายใจ” ส่วนใหญ่จะเป็นสินค้าอุปโภคบริโภค เช่น น้ำมันพืช รองเท้าแตะ เสื้อผ้า เป็นต้น โดยการนำสินค้าไปขายยังประเทศพม่าดังกล่าว นั้นเนื่องจากมีปริมาณไม่มากนัก ดังนั้น เจ้าหน้าที่ประจำบริเวณช่องทางการค้าโดยเฉพาะ “เจ้าหน้าที่ด่านศุลกากร” จะไม่จัดเก็บภาษีตามพิธีการศุลกากรแต่อย่างใด

นอกจากนี้ “ป้าสายใจ” ยังเล่าให้ฟังอีกว่า ในตัวจังหวัดลอยก่อ ประเทศพม่านั้นมีสินค้าเป็นจำนวนมาก แต่ไม่กล้าเข้าไปในตัวจังหวัด เพราะกลัวถูกตำรวจหรือทثارพม่าจับกุมตัว เพราะไม่ได้เดินทางโดยมีหนังสือเดินทางหรือเอกสารเดินทางที่ถูกต้อง ในการชำระราคาสินค้าที่สามารถที่จะชำระเป็นเงินบาทได้เลย ในบางครั้ง “ป้าสายใจ” ก็จะใช้วิธีการแลกเปลี่ยนระหว่างสินค้ากับสินค้าพะระ ไม่ยอมรับเงินข้าดของประเทศพม่า และเมื่อถูกดึงค่าเดินทางนั้น “ป้าสายใจ” บอกว่า ถ้าหมายรถยนต์จากบ้านต่อแพไปบ้านน้ำมาง จังหวัดลอยก่อ ประเทศพม่า (ซึ่งอยู่ใกล้กับ “บ้านประดู่เมือง”) ก็จะเสียค่าใช้จ่ายจำนวน 3,000 บาท แต่ถ้าไปตามปกติโดยอาศัยรถยนต์ปิกอัพหรือรถยนต์บรรทุกของพ่อค้าแม่ค้า ก็จะเสียค่าใช้จ่ายเพียงครั้งละ 100 บาท แต่ในการเดินทางไปยังบ้านน้ำมาง จังหวัดลอยก่อ ประเทศพม่าเจ้าของรถยนต์ปิกอัพหรือรถยนต์บรรทุกต้องรายงานตัวต่อเจ้าหน้าที่ของไทยที่ประจำ ณ จุดผ่อนปรนเพื่อการค้าบ้านหัวเมืองตันนุน และหลังจากเข้าเขตแดนประเทศพม่า “ป้าสายใจ” ก็ต้องจ่ายค่าธรรมเนียมอีก 100 บาท โดยเจ้าหน้าที่ของพม่าจะออก

ใบเสร็จรับเงินให้เพื่อเป็นหลักฐานในการเดินทางไปในประเทศไทย แต่ใบเสร็จรับเงินนี้ไม่สามารถเดินทางไปถึงในตัวจังหวัดโดยก่อได้

(4) กรณีศึกษา (Case Study): ชื่อ: ป้าบัว (นามสมมติ)

สถานะบุคคลตามกฎหมาย : คนต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายและมีสิทธิอาศัยถาวรในประเทศไทย (ภายใต้มาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522)

ข้อสังเกต : ไม่ได้ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบการกับทางจังหวัดแม่ฮ่องสอน

“ป้าบัว” มีชาติพันธุ์ไทยใหญ่ เป็นชาวบ้านต่อแพ อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน อาศัยอยู่ติดกับจุดผ่อนปรนเพื่อการค้าบ้านห้วยตันนุ่น อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน “ป้าบัว” เป็นชาวบ้านคนหนึ่งที่มีวิถีชีวิตเกี่ยวข้องกับการค้าชายแดน เธออาศัยอยู่ที่บ้านต่อแพมา 20 กว่าปีแล้ว เธอเกิดที่ประเทศไทย ปัจจุบันมีสถานะเป็นคนต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายและมีสิทธิอาศัยถาวรในประเทศไทยตามมติคณะรัฐมนตรี (ภายใต้มาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522)

“ป้าบัว” มีอาชีพขายของชำที่บ้านในบ้านต่อแพ สินค้าที่เรอขายเป็นสินค้าประเภทน้ำตาลอ้อย ถั่วเหลือง ในยาสูบ อาหารเจที่ทำจากหัวบุก โดยสินค้าส่วนหนึ่งนำมาจากประเทศไทยมาซึ่งมีทั้งกรณีชาวบ้านจากบ้านนำมามา จังหวัดโดยก่อ ประเทศไทยมารเดินทางมาขายสินค้าดังกล่าวให้กับเรือที่ร้านโดยตรง และบางครั้งเรือกีสั่งซื้อสินค้าผ่านพ่อค้าแม่ค้าที่บ้านต่อแพ อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอนซึ่งไปรับซื้อสินค้ามาจากประเทศไทยอีกทอดหนึ่ง ในการชำระราคาสินค้าทั้งกรณีที่ชาวบ้านนำมามา จังหวัดโดยก่อ ประเทศไทยม่านำมายและกรณีที่สั่งซื้อผ่านพ่อค้าแม่ค้าที่บ้านต่อแพ อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอนนั้น จะชำระเป็นเงินบาท แต่ในบางครั้งก็ใช้วิธีการแลกเปลี่ยนสินค้ากับสินค้า โดยสินค้าที่เรอใช้แลกเปลี่ยน เช่น เสื้อผ้า น้ำมันพืช เป็นต้น

นอกจากนี้ “ป้าบัว” ยังเคยเดินทางไปบ้านนำมามา จังหวัดโดยก่อ ประเทศไทยด้วย โดยส่วนใหญ่ เธอจะเดินทางเข้าไปเพื่อท่องเที่ยวและดูสินค้าที่จำหน่ายแควรบ้านนำมามา จังหวัดโดยก่อ ประเทศไทยซึ่งอยู่ใกล้กับหมู่บ้านที่เธออาศัยอยู่พอยู่ ถ้าบ้านนำมามา จังหวัดโดยก่อ ประเทศไทยม่าซึ่งอยู่

สำหรับชาวบ้านบ้านนำมามา จังหวัดโดยก่อ ประเทศไทยม่านั้นนอกจากจะมีติดต่อกันทางด้านภาษาแล้ว บ้านต่อแพ อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอนแล้ว บางส่วนก็เดินทางเข้ามาเพื่อรักษาพยาบาลที่โรงพยาบาล ขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอนด้วย

(5) กรณีศึกษา (Case Study): ชื่อ: ลุงชาติ (นามสมมติ)

สถานะบุคคลตามกฎหมาย : คนต่างด้าวเข้าเมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย แต่มีสิทธิอาศัยชั่วคราวในประเทศไทย (ภายใต้มาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522)

ข้อสังเกต : ไม่ได้ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบการกับทางจังหวัดแม่ฮ่องสอน

“ลุงชาติ” เป็นชาวบ้านอีกคนหนึ่งที่อาศัยอยู่ที่บ้านห้วยทรายขาวหรือที่ชาวบ้านเรียกว่า “บ้านดีนดอย” ซึ่งติดกับจุดผ่อนปรนเพื่อการค้าบ้านห้วยพึง อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ปัจจุบันลุงชาติ ยังคงถือ “บัตรสีชมพู” หรือ “บัตรประจำตัวผู้พิลัดถิ่นสัญชาติพม่า” และมีอาชีพบรรจุหัวใจที่บ้านห้วยทรายขาว อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ทั้งนี้ เพราะ “ลุงชาติ” ยังไม่มีสัญชาติไทยทำให้ไม่สามารถถือ ครองที่ดินที่จะนำมาทำการเกษตรได้เหมือนกับชาวบ้านที่เป็นเพื่อนบ้าน โดยการรับจ้างส่วนใหญ่นั้นจะเป็น การรับจ้างในบริเวณชุมชนรอบๆ ที่ “ลุงชาติ” อาศัยอยู่ และหากมีงาน ณ จุดผ่อนปรนเพื่อการค้าบ้านห้วยพึง อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน “ลุงชาติ” จะเดินทางไปใช้แรงงานที่แนวสันเขตเพื่อรับจ้างขนสินค้าอีกน้ำหนึ่งและ ลงจ่ากรอบรรทุกของผู้ประกอบการค้าเพื่อให้เจ้าหน้าที่ทหารและเจ้าหน้าที่ศุลกากรตรวจสอบสินค้า โดยผู้ใช้แรงงานในบริเวณดังกล่าวมีทั้งชาวไทยและชาวพม่า และเมื่อมีเวลาว่างจากงานรับจ้าง “ลุงชาติ” จะ นำพี่น้องเกษตรและสัตว์เลี้ยงพากหมูและไก่ในหมู่บ้านห้วยทรายขาว อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอนไป ขายยังบ้านน้ำมนต์ ประเทศพม่าเพื่อนำรายได้ดังกล่าววนน้ำใช้ในครอบครัว โดยการนำสินค้าไปขายใน แต่ละครั้ง “ลุงชาติ” จะใช้ช่องทางผ่านจุดผ่อนปรนเพื่อการค้าบ้านห้วยพึง อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ไปยังบ้านน้ำมนต์ ประเทศพม่า และการซื้อขายจะใช้เป็นเงินบาท โดยเจ้าหน้าที่ค่านศุลกากรจะไม่จัดเก็บภาษี ตามพิธีการคุณภาพเพื่อให้เป็นสิ่งที่เหลือเชื่อ แต่จะจัดเก็บภาษีตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย แต่ “ลุงชาติ” ก็นำสินค้าของตนเองไปแลกกับสินค้าเกษตรจากประเทศไทย แทน เพราะชาวบ้านในบ้านน้ำมนต์ ประเทศพม่ามีเงินซื้อสินค้าของลุงชาติ

จากการณ์ศึกษาทั้ง 5 กรณี จะเห็นได้ว่า การค้าชายแดน โดยแท่นนี้ กฎหมายและระเบียบนโยบายทาง การค้าจะได้รับการผ่อนผันหรือยกเว้นในการปฏิบัติเพื่อให้การค้าชายแดนในลักษณะนี้อื้อประโภชน์ต่อ ผู้คนที่อาศัยอยู่ในบริเวณตามแนวชายแดนที่เป็นที่ตั้งของช่องทางการค้า ทั้งที่เป็นช่องทางการค้าที่จังหวัด แม่ฮ่องสอนและกระทรวงการคลังได้ทำการประกาศเปิดเป็นจุดผ่อนปรนเพื่อการค้า ทางอนุมัติและ ทางอนุมัติเฉพาะครัว หรือเป็นช่องทางธุรกิจที่ยังไม่มีหน่วยงานราชการประกาศเปิดเป็นช่องทาง การค้าอย่างเป็นทางการ

และนอกจากนี้ การผ่อนผันหรือยกเว้นในการปฏิบัติตั้งกล่าววนนี้เป็นการยกเว้นให้ทั้งของบุคคลที่ เป็น “คนไทย” และ “คนต่างด้าว” ซึ่งกฎหมายและระเบียบนโยบายทางการค้าที่มีการผ่อนหรือยกเว้นการ ปฏิบัติ ได้แก่

(1) กฎหมายว่าด้วยการนำเข้าและ/หรือส่งออกสินค้า

สินค้าที่มีการนำเข้าและ/หรือส่งออกสินค้า หากเป็นสินค้าที่ไม่ผิดกฎหมายตามพระราชบัญญัติการ ส่งออกไปนอกและ การนำเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งสินค้า พ.ศ. 2522 หรือสิ่งของต้องจำกัดตาม พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2480 และกฎหมายอื่นๆ แล้ว เจ้าหน้าที่ประจำจุดผ่อนปรนเพื่อการค้า ทางอนุมัติ หรือช่องทางอนุมัติจะไม่ห้ามชาวบ้านหรือผู้คนที่อยู่บริเวณช่องทางการค้าดังกล่าวในการนำเข้า มาในประเทศไทยและ/หรือส่งออกไปนอกประเทศไทย

และหากสินค้าที่มีการนำเข้าและ/หรือส่งออกไปนั้นมีจำนวนเล็กน้อยหรือไม่มากนัก เจ้าหน้าที่ศุลกากรมีคุลพินิจที่จะจัดเก็บภาษีตามพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ.2480 หรือไม่ก็ได้ กล่าวคือ หากสินค้าที่มีการนำเข้าและ/หรือส่งออกไปนั้นมีลักษณะเป็นของติดตัว เจ้าหน้าที่ศุลกากรจะไม่ทำการเรียกเก็บภาษีตามพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ.2480

แต่ถ้าหากสินค้าที่มีการนำเข้าและ/หรือส่งออกไปนั้นมีจำนวนเล็กน้อยหรือไม่มากนักและไม่มีลักษณะเป็นของติดตัว เจ้าหน้าที่ศุลกากรมีอำนาจเรียกเก็บภาษี “ปักระวาง” ตามพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ.2480 ซึ่งภาษีในลักษณะนี้ เจ้าหน้าที่ศุลกากรมีคุลพินิจที่จะเรียกเก็บหรือไม่ก็ได้ ซึ่งจากการณีศึกษาจะเห็นได้ว่า เจ้าหน้าที่ศุลกากรไม่มีการจัดเก็บภาษีปักระวางในกรณีดังกล่าว

(2) กฎหมายว่าด้วยการเข้าเมือง

การเข้าออกตามแนวชายแดนจังหวัดแม่ฮ่องสอนของบุคคลหรือชาวบ้านที่อาศัยอยู่บริเวณตามแนวชายแดน จังหวัดแม่ฮ่องสอนนั้น ทางคณะผู้วิจัยสามารถที่จะสรุปได้ ดังนี้

ก. จุดผ่อนปรนเพื่อการค้า ทางอนุมัติและทางอนุมัติเฉพาะครัว

อย่างที่ทางคณะผู้วิจัยได้นำเสนอแล้วในบทที่ 1 ว่าจุดผ่อนปรนเพื่อการค้านั้นจะมีตัวรวจตรา คนเข้าเมืองมาประจำการ แต่หากเป็นทางอนุมัติหรือทางอนุมัติเฉพาะครัวนั้นจะไม่มีตัวรวจตรา คนเข้าเมืองมาประจำการ แต่จะมีเจ้าหน้าที่ทหารด้านความมั่นคงเข้ามาดูแลรับผิดชอบ

แต่ไม่ว่าจะเป็นจุดผ่อนปรนเพื่อการค้า ทางอนุมัติ และทางอนุมัติเฉพาะครัว หากเป็นชาวบ้านที่ไม่ได้อาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่อันเป็นที่ตั้งของช่องทางการค้าดังกล่าวแล้ว ตัวรวจคนเข้าเมืองจะไม่อนุญาตหรือยินยอมให้คนเหล่านั้นผ่านช่องทางการค้าดังกล่าวได้ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งนี้เพื่อความปลอดภัยของชาวบ้านดังกล่าวนั้นเอง

ในทางกลับกัน หากเป็นชาวบ้านที่ได้อาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่อันเป็นที่ตั้งของช่องทางการค้า ดังกล่าวแล้ว ตัวรวจคนเข้าเมือง เจ้าหน้าที่ทหารด้านความมั่นคงจะผ่อนผันอนุญาตให้มีการผ่านเข้าออกผ่านช่องทางการค้าดังกล่าวแบบลักษณะเช้าไปเย็นกลับ โดยไม่ยินยอมให้ไปพักค้างแรม ประเภทพม่าแต่อย่างใด ทั้งนี้ ด้วยเหตุผลที่ว่าเพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลหรือผู้คนที่อาศัยอยู่ตามบริเวณแนวชายแดนดังกล่าว

ข. ช่องทางตามธรรมชาติ

ช่องทางตามธรรมชาติเป็นช่องทางที่ทางราชการยังไม่มีการประกาศเปิดทำการเป็นช่องทางการค้าดังนั้น จึงไม่มีตัวรวจคนเข้าเมืองมาประจำการแต่จะมีเจ้าหน้าที่ทหารด้านความมั่นคงเข้ามาดูแลรับผิดชอบ เหมือนเช่นกรณีทางอนุมัติและทางอนุมัติเฉพาะครัว

กรณีของช่องทางตามธรรมชาตินี้ เนพะชาวบ้านที่ได้อาศัยอยู่ในบริเวณช่องทางตามธรรมชาติ ดังกล่าวเท่านั้นที่เจ้าหน้าที่ทหารด้านความมั่นคงจะอนุญาตให้มีการผ่านเข้าออกผ่านช่องทางตามธรรมชาติ ดังกล่าวแบบลักษณะเช้าไปเย็นกลับแต่จะไม่ยินยอมให้ไปพักค้างแรม ประเภทพม่าแต่อย่างใด ทั้งนี้ด้วย

เหตุผลที่ว่าเพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลหรือผู้คนที่อาศัยอยู่ต่างบ้านบริเวณของแนวชายแดนดังกล่าว เช่นกัน

ตัวอย่างภาพ : ชาวบ้านจากหมู่บ้านรักไทย อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ประเทศไทยเดินทางไปยังหมู่บ้านในประเทศพม่าเพื่อซื้อหาสินค้าเกย์ตามราคาริโภค

ตัวอย่างภาพ : ชาวบ้านจากบ้านห้วยทรายขาวหรือบ้านดีนดอย อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอนเดินทางไปยังหมู่บ้านในประเทศพม่าซื้อหาสินค้าเกย์ตามราคาริโภค

ดังนั้น ทางคณะผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า การค้าชายแดน โดยแท้ที่นั้น หากเป็นบุคคลหรือคนที่อาศัยอยู่ในบริเวณที่เป็นช่องทางการค้า ไม่ว่าจะเป็นจุดผ่อนปรนเพื่อการค้า ทางอนุมัติ และทางอนุมัติเฉพาะครัว รวมถึงช่องทางตามธรรมชาตินั้น กฎหมายและระเบียบนโยบายทางการค้านั้นจะได้รับการผ่อนคลาย ความเข้มข้นของการปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบนโยบายทางการค้าดังกล่าวโดยไม่นำเรื่อง “สถานะบุคคล” ของการเป็นคนไทยหรือคนต่างด้าวมาเป็นหลักเกณฑ์ในการจำกัดสิทธิการประกอบธุรกิจแต่อย่างใด

ในทางกลับกัน หากเป็นบุคคลหรือคนที่อาศัยอยู่นอกบริเวณที่เป็นช่องทางการค้า ไม่ว่าจะเป็นจุดผ่อนปรนเพื่อการค้า ทางอนุมัติ และทางอนุมัติเฉพาะครัว รวมถึงช่องทางตามธรรมชาตินั้น กฎหมายและระเบียบนโยบายทางการค้านั้นจะได้รับการปฏิบัติที่เข้มงวดหรือเข้มข้นมากขึ้นแต่ก็ยังดีกว่าได้รับการผ่อนคลายกว่ากรณีปกติ และเรื่องของ “สถานะบุคคล” ของการเป็นคนไทยหรือคนต่างด้าวที่เริ่มที่จะเข้ามามีบทบาทในการจำกัดสิทธิการประกอบธุรกิจมากยิ่งขึ้น

2.) การค้าขายแคนในเชิงการค้าระหว่างประเทศ

การค้าขายแคนในรูปแบบนี้จะเป็นการค้าขายแคนที่มุ่งเน้นที่คู่ค้าหรือคู่สัญญาที่อาศัยอยู่ในเมืองใหญ่ๆ ของประเทศพม่าที่เป็นเมืองท่าในการกระจายสินค้าไปยังผู้บริโภคเป็นสำคัญ ซึ่งจะแตกต่างจากการค้าขายแคนในลักษณะแรกที่มุ่งเน้นที่ชาวบ้านหรือผู้คนที่อาศัยตามแนวชายแดนเป็นสำคัญ

และอย่างที่ได้กล่าวไว้ในตอนต้นว่า โครงสร้างของ “คน” ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนนั้นมีทั้งคนไทย และคนที่มิได้มีสัญชาติไทยหรือคนต่างด้าว ปัญหาที่ต้องขับคิด คือ กฎหมายและระเบียบนโยบายทางการค้า ดังกล่าวที่มีผลต่อคนไทยและคนต่างด้าวที่เป็นผู้ประกอบการค้าขายแคนในลักษณะนี้อย่างไร ซึ่ง “คำตอบ” ต่อคำถามนี้ ทางคณะผู้วิจัยจะขอนำเสนอโดยผ่านกรณีศึกษา หรือ Case Study ดังนี้

(1) กรณีศึกษา (Case Study) : ชื่อ: ลุงสาม (นามสมมติ)

สถานะบุคคลตามกฎหมาย : คนสัญชาติไทย

ข้อสังเกต : ได้เขียนทะเบียนเป็นผู้ประกอบการกับทางจังหวัดแม่ฮ่องสอน

“ลุงสาม” เป็นชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ทางคณะผู้วิจัยได้พบ “ลุงสาม” ซึ่งกำลังขับรถยนต์ปิกอัพไปส่งสินค้าที่บ้านหัวเมือง ประเทศพม่า ณ จุดตรวจ บริเวณใกล้จุดผ่อนปรนเพื่อการค้า บ้านหัวยัง อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน “ลุงสาม” เป็นผู้ประกอบการค้าสัญชาติไทยหรือคนไทยที่เคยไปใช้ชีวิตในสมัยยังหนุ่มที่บ้านหัวเมือง ประเทศพม่า โดยประกอบอาชีพรับจ้างขับรถยนต์โดยสาร และมีบ้านอยู่ที่นั่นด้วย

ต่อมา “ลุงสาม” เห็นช่องทางที่จะทำการค้าขายขายแคน ได้จึงหันเหลี่ยมมาทำอาชีพเป็นผู้ประกอบการค้าขายแคนซึ่งทำมาได้ตลอดเวลาเกือบ 20 ปีแล้ว ตลอดระยะเวลาการทำการค้าขายแคน ดังกล่าว “ลุงสาม” ไม่เคยติดต่อผ่านตัวแทนหรือนายหน้า “ลุงสาม” ใช้ช่องทางการค้าคือจุดผ่อนปรนเพื่อการค้าบ้านหัวยัง อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอนมาโดยตลอดทั้งนี้ เพราะถ้าไปใช้ช่องทางการค้าอื่นก็จะต้องไปเริ่มต้นหาคู่ค้ารายใหม่

นอกจากนี้ “ลุงสาม” ยังเล่าให้ฟังอีกว่า ปกติคู่ค้าทางฝั่งพม่าจะโทรศัพท์มาสั่งซื้อสินค้าโดยตรงจาก “ลุงสาม” ซึ่งสินค้าที่ลูกค้าชาวพม่าสั่งซื้อและให้ “ลุงสาม” ส่งสินค้าออกไปให้นั่นจะเป็นสินค้าพากอุปโภค บริโภค เช่น รองเท้าแตะ ผ้าขนหนู เป็นต้น ซึ่งสินค้าเหล่านี้ “ลุงสาม” จะเดินทางไปซื้อยังอำเภอเมือง จังหวัดตาก และหลังจากที่ “ลุงสาม” ซื้อสินค้าดังกล่าวแล้วก็จะไปติดต่อกับค่ายศุลกากรเพื่อนัดวัน เวลาที่จะนำสินค้าไปส่งยังสันเบตจุดผ่อนปรนเพื่อการค้าบ้านหัวยัง อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน และขอเอกสารการส่งสินค้าออกนอกประเทศไทย และเสียภาษีตามพิธีการศุลกากรต่อไป ข้อสังเกต คือ ในการส่งสินค้าดังกล่าวที่ “ลุงสาม” จะไม่ทำประกันภัยสินค้าได้ๆ ทั้งสิ้น และไม่คิดจะทำด้วยเนื่องจากไม่สะดวกและต้องเสียค่าใช้จ่าย

นอกจากนี้ “ลุงสาม” ยังเล่าให้ฟังอีกว่า การขนส่งสินค้าไปบ้านหัวเมือง ประเทศพม่าจะใช้รถยนต์ปิกอัพ กล่าวคือ หากการขนส่งอยู่ในเขตแคนของประเทศไทยก็จะใช้รถยนต์ปิกอัพของตนเอง แต่เมื่อต้อง

เข้าเขตแดนของประเทศไทยม่าก็จะใช้รัฐนต์ปิกอัพของฝั่งพม่าแทน เนื่องจากตัวรถคนเข้าเมืองไม่อนุญาตให้นำรัฐนต์ออกนอกประเทศไทยโดยผ่านจุดผ่อนปรนเพื่อการค้า

ในส่วนของการชำระราคาสินค้าที่ทำการซื้อขายนั้น “ลุงยว” และคู่ค้าจะใช้เงินบาทเป็นหลักโดยจะชำระโดยผ่านตัวแทนซึ่งเป็นบุคคลที่รู้จักและน่าเชื่อถือ แต่เนื่องจากการชำระราคาสินค้าโดยวิธีนี้ค่อนข้างเสี่ยงจึงอยากให้มีธนาคารเพื่อเป็นตัวแทนในการชำระหนี้

(2) กรณีศึกษา (Case Study): ชื่อ: ลุงยว (นามสมมติ)

สถานะบุคคลตามกฎหมาย : คนสัญชาติไทย

ข้อสังเกต : ได้ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบการกับทางจังหวัดแม่ฮ่องสอน

“ลุงยว” เป็นผู้ประกอบการค้าสัญชาติไทย หลังจากที่ “ลุงยว” ได้แต่งงานกับภรรยาซึ่งเป็นคนจังหวัดแม่ฮ่องสอนก็ได้ใช้ชีวิตอยู่ที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนตลอดมา เหตุที่ “ลุงยว” มาประกอบอาชีพเป็นผู้ประกอบการค้าชายแดนนั้นก็เพราะเพื่อนของ “ลุงยว” ซึ่งประกอบอาชีพดังกล่าวนั้นแนะนำให้ “ลุงยว” มาประกอบอาชีพนี้

“ลุงยว” ประกอบธุรกิจการค้าขายตามแนวชายแดนมาได้ 10 กว่าปีแล้ว การทำการค้าชายแดนในช่วงแรกนั้น “ลุงยว” ทำการค้าพืชผลทางการเกษตร โดยจะสั่งซื้อสินค้าเกษตรจากคู่ค้าฝั่งพม่าเข้ามาขายในประเทศไทย และในบางครั้ง “ลุงยว” ก็จะส่งสินค้าจากประเทศไทย เช่น น้ำมันพืช อะไหลรอนต์ ไปแลกกับสินค้าเกษตรดังกล่าว

ในการตกลงซื้อขายสินค้าเกษตรดังกล่าว “ลุงยว” จะทำสัญญากันด้วยวาจาโดยจะมีการติดต่อทางโทรศัพท์ระหว่าง “ลุงยว” กับคู่ค้าชาวพม่า ส่วนการชำระเงินค่าสินค้านั้นจะมีทั้งแบบชำระค่าสินค้าเป็นเงินสด โดยจะชำระเป็นเงินบาท และในบางครั้งก็จะนำสินค้าจากประเทศไทยไปแลกกับสินค้าจากคู่ค้าชาวพม่า

นอกจาก “ลุงยว” จะประกอบอาชีพค้าขายสินค้าตามแนวชายแดนฝั่งไทยและฝั่งพม่าแล้ว ปัจจุบัน “ลุงยว” ยังทำการค้าการขนส่งสินค้าไปยังประเทศไทย และยังเป็นตัวแทนของบริษัทต่างๆในการติดต่อทำพิธีการค้านศุลกากรและบริการค้านขนส่งสินค้าให้กับลูกค้าทั้งชาวพม่า ชาวญี่ปุ่นที่เข้ามาประมูลสินค้าในเขตปลอดอากร (FREE ZONE) ของประเทศไทยด้วย การเป็นตัวแทนในด้านการขนส่งสินค้านั้นครอบคลุมถึงอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก และอำเภอต่างๆในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

นอกจากนั้น “ลุงยว” ยังมีบริการค้านการขนส่งสำหรับสินค้าถ่ายลำจากประเทศไทยมาเลเซียและประเทศไทยญี่ปุ่นอีกด้วย โดย “ลุงยว” เล่าให้ฟังว่า ผู้ประกอบการฝั่งพม่าที่สั่งซื้อสินค้าจากต่างประเทศ เช่น ประเทศไทยมาเลเซีย ประเทศไทยญี่ปุ่น และต้องการขนสินค้าผ่านจังหวัดแม่ฮ่องสอนไปประเทศไทย หากต้องการใช้บริการขนส่งสินค้าดังกล่าวก็จะติดต่อกับ “ลุงยว” โดยตรง ทั้งนี้ เพราะว่ารถบรรทุกสินค้าจากต่างประเทศไม่สามารถจะแล่นผ่านบนเส้นทางที่จะไปช่องทางการค้าในจังหวัดแม่ฮ่องสอนได้ เนื่องจากมี

ระยะเวลาที่ยาวไกลและอุปสรรคในการเดินทางค่อนข้างมากไม่คุ้มกับค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น และในกรณีที่สินค้าถ่ายลำช่องอยู่ในระหว่างความรับผิดชอบของ “ลุงยา” เกิดความเสียหายขึ้น “ลุงยา” จะเป็นผู้รับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นเองทั้งหมด

(3) กรณีศึกษา (Case Study): ชื่อ: พี่เก่ง (นามสมมติ)

สถานะบุคคลตามกฎหมาย : คนต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายและมีสิทธิอาศัยอยู่ในประเทศไทย (ภายใต้มาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522)

ข้อสังเกต : ไม่ได้ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบการกับทางจังหวัดแม่ฮ่องสอน

“พี่เก่ง” เป็นผู้ประกอบการค้าชายแดนในจังหวัดแม่ฮ่องสอนร่วมกับสามีซึ่งเป็นคนไทยในขณะที่คบค้าร่วมกัน “พี่เก่ง” “พี่เก่ง” ยังคงถือ “ใบสำคัญถื่นที่อยู่” อยู่

สำหรับสินค้าที่ “พี่เก่ง” นำเข้ามาขายในจังหวัดแม่ฮ่องสอนและจังหวัดใกล้เคียงนั้นเป็นสินค้าที่เกี่ยวกับสิ่งทอจำพวกผ้าห่อ และหัตถกรรมจำพวกไม้ เช่น หีบไม้ ที่รองแก้วที่ทำจากไม้ เป็นต้น โดยสินค้าดังกล่าวส่วนใหญ่มาจากจังหวัดมัณฑเลย์ ประเทศไทยมี และในการนำสินค้าดังกล่าวเข้ามาในประเทศไทยนั้นจะใช้รถยนต์บรรทุกขนาดเล็ก เช่น รถยนต์กระบะ รถยนต์บรรทุก 6 ล้อ บรรทุกสินค้าดังกล่าวเข้ามา ในการสั่งซื้อสินค้าแต่ละครั้งจะใช้วิธีโทรศัพท์จากประเทศไทยไปยังประเทศไทย แต่ในบางครั้ง “พี่เก่ง” ก็จะโดยสารเครื่องบินจากประเทศไทยไปยังจังหวัดมัณฑเลย์ ประเทศไทยเพื่อซื้อสินค้าโดยตรง ทั้งนี้ เพราะสินค้าที่เป็นสิ่งทอจำพวกผ้าห่อจำเป็นที่จะต้องไปคุ้มครองตามคำสั่งซื้อ (Order) ของลูกค้าที่สั่งมา

ในส่วนของลูกค้าของ “พี่เก่ง” นั้นจะมีหลายกลุ่ม เช่น ลูกค้ากลุ่มโรงแรม รีสอร์ท และนักท่องเที่ยวทั้งในจังหวัดแม่ฮ่องสอนและจังหวัดใกล้เคียง สินค้าที่นำเข้ามาบางส่วนจะส่งต่อไปให้น้องสาวจำหน่ายในจังหวัดแม่ฮ่องสอน บางส่วนก็จะนำไปขายที่จังหวัดเชียงใหม่ และบางส่วนก็จะส่งต่อไปให้ลูกค้าที่สั่งซื้อเพื่อนำไปจำหน่ายต่อในจังหวัดกรุงเทพมหานคร

(4) กรณีศึกษา (Case Study): ชื่อ: พี่เบก (นามสมมติ)

สถานะบุคคลตามกฎหมาย : คนต่างด้าวเข้าเมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย แต่มีสิทธิอาศัยชั่วคราวในประเทศไทย

ข้อสังเกต : ไม่ได้ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบการกับทางจังหวัดแม่ฮ่องสอน

“พี่เบก” เป็นหนึ่งในผู้ประกอบการค้าชายแดนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน เกิดเมื่อพ.ศ.2512 ที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นชาวกะเหรี่ยง นับถือศาสนาอิสลาม ถือบัตรประจำตัวผู้ไม่มีสัญชาติไทย (ผู้หลบหนีเข้าเมืองจากพม่า (มีถิ่นที่อยู่ชาวร)) และบัตรประจำตัวผู้ให้การสนับสนุนการปฏิบัติงานเพื่อความมั่นคง แม้ว่า “พี่เบก” จะเกิดและอาศัยอยู่ในประเทศไทย แต่ “พี่เบก” ก็มีญาติพี่น้องอาศัยอยู่ที่จังหวัดลอยก่อ ประเทศไทย รวมทั้งมีภรรยาเป็นคนไทยด้วย

“พี่เบก” เริ่มประกอบธุรกิจการค้าขายเดนเมื่ออายุได้ประมาณ 17-18 ปี โดยสั่งซื้อสินค้าเกมตร เช่น พริกแห้ง ยาสูบ ฯลฯ จากจังหวัดโดยก่อ ประเทศไทยม่าเข้ามาในจังหวัดแม่ส่องสอน ประเทศไทยเพื่อส่งไปจำหน่ายที่จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดพิษณุโลก จังหวัดกรุงเทพมหานคร และจังหวัดนครศรีธรรมราช

เนื่องจาก “พี่เบก” ไม่สามารถขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบการค้ากับจังหวัดแม่ส่องสอนได้ เพราะไม่มีบัตรประจำประชาชนไทยจึงทำให้การนำเข้าสินค้าต้องนำเข้าในนามบริษัท ห้างร้านอื่นๆ ซึ่งเป็นนิติบุคคลไทย

ในการติดต่อเพื่อนำสินค้าเข้ามาในประเทศไทย ส่วนใหญ่จะติดต่อทางโทรศัพท์โดยการซื้อขายไม่มีการทำเป็นลายลักษณ์อักษร การชำระค่าสินค้า การรับมอบสินค้า การขนส่งสินค้าหลังจากสินค้าเข้ามาที่เขตจุดผ่อนปรนเพื่อการค้าในประเทศไทยจะดำเนินการเรองทั้งหมด

นอกจากนั้น การเสียภาษีศุลกากรการนำเข้าสินค้าทาง “พี่เบก” ก็เสียค่าใช้จ่ายเรองทั้งหมด เช่น กันแต่ในนามบริษัท ห้างร้านอื่นๆ ซึ่งเป็นนิติบุคคลไทย โดยบริษัท ห้างร้านอื่นๆ ซึ่งเป็นนิติบุคคลไทยนั้นจะได้ค่าตอบแทนจำนวน 6% จากจำนวนเงินที่ต้องจ่ายค่าภาษีศุลกากรการนำเข้าสินค้าแต่ละครั้ง

นอกจากทาง “พี่เบก” จะติดต่อซื้อขายสินค้าเองทั้งหมดแล้ว โ哥ดังที่สร้างขึ้นในนามของบริษัท ห้างร้านอื่นๆ ซึ่งเป็นนิติบุคคลไทยเพื่อใช้ในการเก็บสินค้าต่างๆ ที่นำเข้ามาจากการค้าขายเดนแม่ส่องสอน ด้วยเงินของ “พี่เบก” อีกด้วย ส่วนทรัพย์สินที่เป็นอสังหาริมทรัพย์อื่น เช่น ที่ดิน ก็ต้องใช้ชื่อของคนไทยเป็นผู้ครอบครองแทน แต่ “พี่เบก” ยังสามารถเปิดบัญชีกับทางธนาคารได้

ในเรื่องการส่งสินค้าออกไปประเทศไทยม่านนั้น สินค้าที่ส่งออกก็จะเป็นสินค้าประเภทน้ำมันพืช ผงชูรส รองเท้าแตะ และลูกค้าฝั่งพม่าที่ทำการค้าขายก็เป็นลูกค้าที่ทำการค้าขายกันมานานแล้ว ลูกค้าหนึ่งในนั้นคือ ป้าหวาน (นามสมมติ) ซึ่งเป็นผู้ประกอบการค้าที่อาชญากรที่จังหวัดโดยก่อ ประเทศไทย

ป้าหวานทำการค้าขายกับ “พี่เบก” รวมทั้งผู้ประกอบการค้าฝั่งไทยอื่นอีกหลายคน ในการทำการค้าระหว่างกันนั้นจะใช้วิธีติดต่อประสานงานทางโทรศัพท์ ไม่มีการทำสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษร การชำระค่าสินค้าจะใช้แบบสินค้าแลกสินค้า หากสินค้ามีไม่พอแลกกันก็จะชำระเป็นเงิน โดยอาศัยการให้บริการของพ่อค้าคนกลางที่ทำหน้าที่แลกเงินจ้าตเป็นเงินบาทที่อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย และอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก หรือที่เรียกว่า “โพยก่วน” เมื่อทำการค้าครบหนึ่งปี ป้าหวาน (นามสมมติ) จะเดินทางเข้ามายังประเทศไทยเพื่อมาทำบัญชีหักกลบลบหนี้ค่าสินค้าที่ค้าขายกับผู้ประกอบการฝั่งไทย โดย 1 ปีจะเข้ามาอยู่ในประเทศไทยครั้งละ 7 วัน

การค้าขายเดนในช่วงแรก “พี่เบก” ใช้เส้นทางทางบกในจุดผ่อนปรนเพื่อการค้าขายเดนไทย-พม่า จังหวัดแม่ส่องสอน โดยแล่นเรือไปที่บ้านแม่ตัวอ่อน เอราวัณ จังหวัดตาก และข้ามไปฝั่งบ้านแม่ตัวอ่อน ประเทศไทย

ต่อมาได้มามาใช้เส้นทางทางบกในจุดผ่อนปรนเพื่อการค้าขายเดนไทย-พม่า จังหวัดแม่ส่องสอน ซึ่งเส้นทางนี้จะใช้ในหน้าแล้งเท่านั้น เพราะค่าใช้จ่ายในการขนส่งจะถูกกว่าการใช้จุดผ่อนปรนเพื่อการค้าขายเดนไทย-พม่าทางเส้นทางทางบก ก่อตัวคือ ทางผู้ประกอบการจะเสียค่าเช่ารัฐน้ำตันต่อบรรทุกสินค้า เช่น หากเป็นน้ำมันก็จะเสียค่าใช้จ่ายปีละ 18 บาท เมื่อรัฐน้ำตันแล่นมาถึงสันเบตของจุดผ่อนปรนเพื่อการค้าแล้ว

กีเสียค่าจ้างแรงงานบนสินค้าลงจากรถยนต์ ถ้าเป็นน้ำมันก็เหมาค่าแรงคันละ 800 บาท ส่วนแรงงานที่ขับถ่ายสินค้าลงจากรถยนต์ในบริเวณฝั่งไทย คือ ชาวบ้านในจังหวัดแม่ฮ่องสอน หลังจากที่หน่วยงานราชการของไทยตรวจสอบล่ออยสินค้าเสร็จแล้วก็จะขนสินค้าขึ้นรถยนต์บรรทุกของชาวพม่า ค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ผู้ประกอบการฝั่งพม่าเป็นผู้รับผิดชอบทั้งหมด แรงงานที่ขับสินค้าขึ้นก็เป็นแรงงานชาวพม่า แต่หากเป็นหน้าฝนการใช้เส้นทางดังกล่าวไม่สะดวก “พี่เบก” ก็จะกลับมายใช้เส้นทางจุดผ่อนปะน้ำเพื่อการค้าชายแดนไทย-พม่าทางเส้นทางทางน้ำนั่นค่าใช้จ่ายในการขนส่งจะค่อนข้างสูง เช่น กรณีการขนส่งน้ำมันจากฝั่งไทยไปฝั่งพม่า ต้องใช้รถบรรทุกน้ำมัน ไปยังจุดผ่อนปะน้ำเพื่อการค้า จากนั้นต้องขนถ่ายน้ำมันใส่รถยกตู้ระบบบรรทุกสินค้าไม่สามารถแล่นลงไปยังท่าเรือได้ รถยนต์ระบบหนึ่งคันบรรทุกได้ 50 ปีน ค่าเช่ารถยนต์เที่ยวละ 100 บาท ค่าเช่าเรือบรรทุกน้ำมันเที่ยวละ 7,000 – 8,000 บาท ค่าแรงงานบนน้ำมันปีบละ 2 บาท ค่าผ่านทางของชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยพม่า 5,000 บาท เมื่อเรือบรรทุกน้ำมันแล่นลงบ้านตะกอท่า ประเทศไทยพม่าทางประเทศพม่าไม่ให้เรือใหญ่แล่นเข้าไปในน่านน้ำจึงต้องขนถ่ายสินค้าลงจากเรือเพื่อขนสินค้าขึ้นเรือเล็กของชาวพม่า ค่าขนน้ำมันลงเรือปีบละ 2 บาท เมื่อน้ำมันถูกขนลงจากเรือที่บ้านตะกอท่า ประเทศไทยพม่าแล้ว ความรับผิดชอบในความเสียหายและค่าขนส่งของผู้ประกอบการฝั่งไทยก็จะสิ้นสุดลง หลังจากนั้นค่าขนส่งและความเสียหายจะเป็นของผู้ประกอบการฝั่งพม่า

นอกจากนั้น “พี่เบก” ยังได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับสินค้าถ่ายลำโดยมีทั้งกรณีที่ลูกค้าฝั่งพม่าติดต่อมาซื้อสินค้าจาก “พี่เบก” ซึ่งเป็นสินค้าจากต่างประเทศโดยตรง เช่น น้ำมันปาล์ม น้ำมันดีเซลจากประเทศมาเลเซีย เมื่อ “พี่เบก” ได้รับการสั่งซื้อสินค้าดังกล่าวก็จะติดต่อไปยังบริษัทซึ่งเป็นตัวแทนของสินค้าต่างประเทศนั้นๆ ในประเทศไทย ทางบริษัทตัวแทนก็จะสั่งสินค้าจากบริษัทแม่ซึ่งอยู่ต่างประเทศและนำเข้ามาในประเทศไทย หลังจากมีการเสียค่าธรรมเนียมภาษีสินค้าเข้าและขนส่งมาที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนแล้ว ทาง “พี่เบก” ก็จะประสานงานกับทางค่านศุลกากรเพื่อเสียค่าธรรมเนียมเพื่อขนส่งสินค้าไปยังเขตจุดผ่อนปะน้ำไทย – พม่าเพื่อส่งให้ลูกค้าฝั่งพม่าต่อไป

นอกจากนั้นยังมีกรณีที่ลูกค้าฝั่งพม่าติดต่อซื้อสินค้าจากต่างประเทศโดยตรงมาขอใช้บริการเรื่องการขนส่งสินค้าจาก “พี่เบก” เพื่อขนส่งสินค้าผ่านจังหวัดแม่ฮ่องสอนไปยังจุดผ่อนปะน้ำไทย-พม่า อีกด้วย โดยในการขนส่งสินค้าไปยังจุดผ่อนปะน้ำดังกล่าวหากสินค้าเสียหาย ทางบริษัทขนส่งสินค้าจะเป็นผู้รับผิดชอบค่าเสียหายทั้งหมด เช่น หากเป็นน้ำมันปาล์ม ทางบริษัทขนส่งจะได้ค่าขนส่งปีบละ 18 บาท หากสินค้าที่ขนส่งเสียหายต้องซื้อปีบละ 720 บาท ในขณะเดียวกันทาง “พี่เบก” ก็จะได้ค่าตอบแทนจากบริการค่าสินค้าถ่ายลำ เช่น ถ้าเป็นน้ำมันจะได้รับค่าบริการปีบละ 3-4 บาท สำหรับสินค้าถ่ายลำที่มาใช้บริการของ “พี่เบก” โดยส่วนใหญ่จะมาจากประเทศไทยญี่ปุ่น เช่น ผ้าเก่า รถจักรยานมือสอง อะไหล่รถยนต์เก่า และจากประเทศมาเลเซีย เช่น น้ำมันพืช น้ำมันดีเซล เป็นต้น

(5) กรณีศึกษา(Case Study): ชื่อ: พี่แวน (นามสมมติ)

สถานะบุคคลตามกฎหมาย : คนต่างด้าวเข้าเมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย แต่มีสิทธิเชื้อชาติชั่วคราวในประเทศไทย

ข้อสังเกต : ไม่ได้ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบการกับทางจังหวัดแม่ฮ่องสอน

“พี่แวน” เกิดเมื่อพ.ศ.2509 ที่ชายแดนบ้านพาปุน อำเภอพาปุน ประเทศพม่า ซึ่งเป็นเขตแดนติดต่อระหว่างประเทศไทยกับประเทศพม่า “พี่แวน” ได้เดินทางไปมาฯระหว่างบ้านพาปุน ประเทศพม่ากับประเทศไทย จนในท้ายที่สุด ได้ข้ายเข้ามาอาศัยอยู่ที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน ปัจจุบัน “พี่แวน” ถือบัตรประจำตัวบุคคลนั้นที่สูง และได้ยื่นขอสถานะคนต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายและมีสิทธิเชื้อชาติการในประเทศไทยตามมติคณะรัฐมนตรี (ภายใต้มาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522) พร้อมกับภรรยา ส่วนลูกๆทั้งสี่คนก็ยื่นขอสัญชาติไทยตามมาตรา 7 ทวิ วรรค 2 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508 ซึ่งลูกแก่ๆและเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535 ตามมติคณะรัฐมนตรีแล้ว

“พี่แวน” เคยทำงานให้กับ “พี่แขก” ต่อมา “พี่แวน” ก็ได้ลาออกจากมาประกอบธุรกิจการค้าชายแดนโดยตรง โดยมีป้าหวาน (นามสมมติ) ลงทุนซื้อเรือขนส่งสินค้าให้ “พี่แวน” ทำการค้าทั้งกรณีการนำเข้าสินค้ามาจากฝั่งพม่า เช่น พริก ถั่ว ฯ และน้ำมัน และการสั่งซื้อสินค้าจากต่างประเทศจากบริษัทตัวแทนในต่างประเทศที่ตั้งอยู่ในประเทศไทยให้กับลูกค้าฝั่งพม่า เช่น รถจักรยานจากประเทศไทยญี่ปุ่น นำมันจากประเทศมาเลเซีย เป็นต้น เมื่อสินค้าที่สั่งซื้อมาถึงจังหวัดแม่ฮ่องสอน “พี่แวน” จะติดต่อประสานงานกับค่าจ้างรถจักรยานเพื่อนำสินค้าออกไปฝั่งพม่า รวมทั้งการติดต่อเรื่องการขนส่งสินค้าดังกล่าวด้วย

สำหรับเส้นทางที่ใช้ในการขนส่งสินค้าโดยหลักจะใช้จุดผ่อนปนการค้าชายแดนไทย – พม่าซึ่งเป็นเส้นทางทางบก แต่ถ้าเป็นหน้าฝนก็จะใช้จุดผ่อนปนเพื่อการค้าชายแดนไทย-พม่า ซึ่งเป็นเส้นทางทางน้ำถ้าหากลูกค้าฝั่งพม่าสามารถเบกรับภาระค่าใช้จ่ายในการขนส่งที่สูงขึ้นได้

ในการชำระค่าสินค้านั้นจะมีทั้งวิธีใช้สินค้าแลกสินค้า กับการชำระค่าสินค้าเป็นเงินสด โดยผ่านพ่อค้าคนกลางในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย และอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ซึ่งพ่อค้าดังกล่าวจะโอนเงินให้ “พี่แวน” ทางธนาคารที่ได้เปิดบัญชีไว้

สำหรับปัญหาที่ “พี่แวน” ประสบอยู่ ก็คือ การไม่สามารถไปขอรับเงินกับทางธนาคารพาณิชย์เพื่อนำมาลงทุนในการประกอบธุรกิจทั้งนี้ เพราะไม่มีสัญชาติไทยแม้ว่า “พี่แวน” จะเปิดบัญชีกับธนาคารได้ก็ตาม ดังนั้น เงินที่ “พี่แวน” ใช้ลงทุนจึงต้องยืมจากเพื่อนๆที่รู้จักกัน

และด้วยเหตุที่ “พี่แวน” ยังไม่มีสัญชาติไทย จึงทำให้ “พี่แวน” ประสบปัญหาเรื่องการเดินทางออกนอกพื้นที่โดยเฉพาะกรณีที่ต้องไปติดต่อส่งของให้กับลูกค้าในประเทศไทยโดยเฉพาะจังหวัดเชียงใหม่ หาก “พี่แวน” จะต้องออกนอกพื้นที่ก็จะต้องไปขออนุญาตจากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องก่อนเสมอ

(6) กรณีศึกษา (Case Study): ชื่อ: พีจีน (นามสมมติ)

สถานะบุคคลตามกฎหมาย : คนต่างด้าวเข้าเมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย แต่มีสิทธิอาศัยชั่วคราวในประเทศไทย

ข้อสังเกต : ไม่ได้ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบการกับทางจังหวัดแม่ฮ่องสอน

“พีจีน” เป็นผู้ประกอบการค้าชายแดนอีกคนหนึ่งที่อาศัยอยู่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน “พีจีน” เกิดเมื่อพ.ศ.2501 ที่จังหวัดตองจี ประเทศไทยมีเชื้อสายจีนยูนาน เดินทางเข้ามาในประเทศไทยเมื่อพ.ศ. 2521 ปัจจุบันถือบัตรประจำตัวบุคคลนั่นที่สูง (ไม่ใช่ชาว夷) และทะเบียนรายภูร (ทร.13) “พีจีน” ได้ยื่นขอสถานะคนต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายและมีสิทธิอาศัยราชการในประเทศไทยตามมติคณะกรรมการ (ภายใต้มาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522) แล้ว

“พีจีน” ประกอบธุรกิจการค้าชายแดนมาตั้งแต่ตอนที่อาศัยอยู่จังหวัดตองจี ประเทศไทยมีแล้วโดยสินค้าที่ทำการค้าขายจะเป็นสินค้าเกษตร เช่น ถั่ว พริก เป็นต้น และเมื่อ “พีจีน” เข้ามาอาศัยอยู่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนก็ประกอบธุรกิจการค้าชายแดนตลอดมาโดยมีทั้งนำสินค้าจากฝั่งพม่าเข้ามาในประเทศไทย และในขณะเดียวกันก็จะให้บริการที่เกี่ยวข้องกับสินค้าถ่ายลำที่มาจากการต่างประเทศด้วย กล่าวคือ หากลูกค้าฝั่งพม่าต้องการใช้บริการเกี่ยวกับสินค้าถ่ายลำก็จะติดต่อกันยัง “พีจีน” เมื่อสินค้าถ่ายลำเดินทางมาถึง จังหวัดแม่ฮ่องสอนแล้ว “พีจีน” ก็จะนำเอกสารที่เกี่ยวข้องต่างๆ ไปติดต่อกับค่ายศุลกากร จังหวัดแม่ฮ่องสอนเพื่อเสียค่าธรรมเนียม และขนสินค้าไปส่งที่สันเบตองจุดผ่อนปนไทย-พม่า สำหรับรถยนต์ที่ใช้ขนส่งสินค้ามีทั้งของ “พีจีน” เอง และรถยนต์ที่ “พีจีน” เช่ามาอีกหอดหนึ่ง

ในการติดต่อการค้าขายนั้น ไม่ได้ทำสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษรแต่อย่างใด แต่ใช้ความไว้เนื้อเชื่อใจ ต่อกันระหว่าง “พีจีน” และคู่ค้าชาวพม่า ส่วนการชำระหนี้ค่าสินค้านั้นมักใช้วิธีนำสินค้ามาแลกกับสินค้า และหากต้องมีการชำระหนี้ค่าสินค้าเป็นเงินบาทก็จะชำระโดยผ่านพ่อค้าคนกลางที่อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย และอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

สำหรับปัญหาที่ “พีจีน” ประสบอยู่นั้น ก็คือ การไม่สามารถครอบครองรถยนต์เป็นของตนเองเพื่อติดต่อด้วยกิจ ได้ ดังนั้น จึงต้องให้ผู้อื่นซึ่งมีสัญชาติไทยครอบครองรถยนต์ดังกล่าวแทน การไม่สามารถทำใบขับขี่รถยนต์ได้เนื่องจากยังไม่มีสัญชาติไทย และหากจะเดินทางออกนอกพื้นที่ต้องขออนุญาตก่อนและในการได้รับอนุญาตให้ออกนอกพื้นที่จะได้ครั้งละ 5 วันเท่านั้น

จากการวิเคราะห์ที่ 6 กรณี จะเห็นได้ว่า การค้าชายแดนในเชิงการค้าระหว่างประเทศไทย กฎหมาย และระบบที่กฎหมายทางการค้าจะได้รับการปฏิบัติที่เข้มงวดและเรื่อง “สถานะบุคคล” ได้เริ่มเข้ามามีบทบาทสำคัญในการจำกัดสิทธิในการประกอบธุรกิจในฐานะ “ผู้ทรงสิทธิ์” อย่างยิ่ง ตัวอย่างเช่น

(1) กฎหมายว่าด้วยการนำเข้าและ/หรือส่งออกสินค้า

จากการวิเคราะห์จะเห็นได้ว่า การนำเข้าและส่งออกสินค้าผ่านช่องทางการค้าต่างๆ ที่ไม่มีการประกาศกำหนดไว้ ไม่ว่าจะเป็นจุดผ่อนปนเพื่อการค้า ทางอนุมัติ และทางอนุมัติเฉพาะคราวนั้น ผู้ประกอบการต้องดำเนินการเสียภาษีหรือต้องดำเนินการผ่านพิธีการศุลกากรเพื่อเสียภาษีทุกราย โดยไม่มีข้อยกเว้น

ทั้งนี้เพราะว่าการค้าชายแดนในลักษณะนี้เป็นการค้าชายแดนอย่างผู้ประกอบการที่แสวงหากำไรเป็นสำคัญซึ่งไม่เหมือนกับลักษณะของการค้าชายแดนในลักษณะแรก

นอกจากนี้ หากเราพิจารณาให้ละเอียดลึกซึ้งแล้ว เราจะพบว่า ผู้ประกอบการค้าชายแดนที่เป็นคนไทยนั้นจะประกอบธุรกิจการค้าชายแดนได้โดยตรงด้วยตนเอง กล่าวคือ ผู้ประกอบการกลุ่มนี้สามารถที่จะทำการติดต่อได้ด้วยตนเองอย่างอิสระ ไม่ต้องผ่านตัวแทนหรือนายหน้าต่ออย่างใด นั่นหมายถึง คนไทยสามารถประกอบธุรกิจในฐานะ “ผู้ทรงสิทธิ์” ได้อย่างสมบูรณ์เต็มที่

ในขณะที่ผู้ประกอบการที่เป็นคนต่างด้าวและอาศัยอยู่ในจังหวัดแม่ส่องสอนนั้นไม่สามารถจะประกอบธุรกิจการค้าชายแดนได้โดยตรงด้วยตนเอง กล่าวคือ ผู้ประกอบการกลุ่มนี้ไม่สามารถที่จะทำการติดต่อได้ด้วยตนเองอย่างอิสระ ต้องดำเนินการผ่านตัวแทนหรือนายหน้า เช่น การทำพิธีการคุ้ลการนั้นต้องให้ตัวแทนหรือนายหน้าที่เป็นคนไทยไปดำเนินการติดต่อกับด้านศุลกากรแทนผู้ประกอบการที่เป็นคนต่างด้าว เป็นต้น นั่นหมายถึง คนต่างด้าวไม่สามารถประกอบธุรกิจในฐานะ “ผู้ทรงสิทธิ์” ได้อย่างสมบูรณ์เต็มที่

(2) กฎหมายว่าด้วยการเข้าเมือง

ก. จุดผ่อนปรนเพื่อการค้า ทางอนุมัติ และทางอนุมัติเฉพาะครัว

อย่างที่ทางคณะกรรมการผู้วิจัยได้นำเสนอแล้วในบทที่ 1 ว่าจุดผ่อนปรนเพื่อการค้านั้นจะมีตัวตรวจคนเข้าเมืองมาประจำการ แต่หากเป็นทางอนุมัติหรือทางอนุมัติเฉพาะครัวนั้นจะไม่มีตัวตรวจคนเข้าเมืองมาประจำการแต่จะมีเจ้าหน้าที่ทหารด้านความมั่นคงเข้ามาดูแลรับผิดชอบ

แต่ไม่ว่าจะเป็นจุดผ่อนปรนเพื่อการค้า ทางอนุมัติ และทางอนุมัติเฉพาะครัว แต่หากเป็นชาวบ้านที่ไม่ได้อาชญาณ์ในบริเวณพื้นที่อันเป็นที่ตั้งของช่องทางการค้าดังกล่าวแล้ว ตัวตรวจคนเข้าเมืองจะไม่อนุญาตหรือยินยอมให้มีบุคคลหรือคนเหล่านั้นเข้าเมืองผ่านช่องทางการค้าดังกล่าวได้ไม่ว่ากรณีใดๆ

ดังนั้น ผู้ประกอบการที่เป็นทั้งคนไทยและคนต่างด้าวไม่สามารถเดินทางออกประเทศไทยได้ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งนี้ก็เพื่อความปลอดภัยในชีวิตที่อาจจะเกิดขึ้นได้หากมีการเดินทางออกประเทศไทยในกรณีดังกล่าว

ข. ช่องทางตามธรรมชาติ

ช่องทางตามธรรมชาติเป็นช่องทางที่ทางราชการยังไม่มีการประกาศเปิดทำการเป็นช่องทางการค้าดังนั้น จึงไม่มีตัวตรวจคนเข้าเมืองมาประจำการแต่จะมีเจ้าหน้าที่ทหารด้านความมั่นคงเข้ามาดูแลรับผิดชอบ เมื่อเข่นกรณีทางอนุมัติและทางอนุมัติเฉพาะครัว

และเหมือนกับกรณีจุดผ่อนปรนเพื่อการค้า ทางอนุมัติและทางอนุมัติเฉพาะครัว ตัวตรวจคนเข้าเมืองจะไม่อนุญาตหรือยินยอมให้มีบุคคลหรือคนเหล่านั้นเข้าเมืองผ่านช่องทางการค้าดังกล่าวได้ไม่ว่ากรณีใดๆ

ดังนั้น ผู้ประกอบการที่เป็นห้างคุณไทยและคนต่างด้าวไม่สามารถเดินทางออกนอกประเทศไทยได้ ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งนี้ก็เพื่อความปลอดภัยในชีวิตที่อาจจะเกิดขึ้น ได้หากมีการเดินทางออกนอกประเทศไทย ในการณ์ดังกล่าว

เพราะฉะนั้น ทางคณะผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า บุคคลหรือคนที่อาศัยอยู่นอกบริเวณที่เป็นช่องทางการค้า ไม่ว่าจะเป็นจุดผ่อนปรนเพื่อการค้า ทางอนุมติและทางอนุมติเฉพาะครัว รวมถึงช่องทางตามธรรมชาตินั้น กฎหมายและระเบียบนโยบายทางการค้านั้น จะได้รับการปฏิบัติที่เข้มงวดหรือเข้มข้นมากขึ้น และเรื่อง “สถานะบุคคล” การเป็นคนไทยหรือคนต่างด้าว ก็เข้ามามีบทบาทสำคัญในการจำกัดสิทธิในการประกอบธุรกิจ โดยเฉพาะในฐานะ “ผู้ทรงสิทธิ์” ซึ่งในกรณีนี้ทางคณะผู้วิจัยจะนำเสนอต่อไปว่า “คนต่างด้าว” นั้น สามารถประกอบธุรกิจในฐานะ “ผู้ทรงสิทธิ์” ได้หรือไม่

ส่วนที่ 2 : นโยบาย

“ผู้ประกอบการค้าชายแดน” บริบทของจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ส่วนนี้ทางคณะผู้วิจัยจะนำเสนอถึง “นโยบาย” ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยเฉพาะนโยบายที่เกี่ยวกับสิทธิในการประกอบธุรกิจของบุคคลหรือคนในจังหวัดแม่ฮ่องสอนในฐานะ “ผู้ทรงสิทธิ์” หรือ “ผู้มีสิทธิ์” ใน การประกอบธุรกิจ ทั้งนี้ เพื่อให้เราเห็นภาพของผู้ประกอบการค้าชายแดนที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

เนื่องจากจังหวัดแม่ฮ่องสอนต้องการควบคุมและดูแลบุคคลที่ประกอบการค้าชายแดนในจังหวัด แม่ฮ่องสอน ดังนั้น ทางจังหวัดแม่ฮ่องสอนและศูนย์สั่งการชายแดนไทยกับประเทศไทยเพื่อนบ้านด้านพม่า ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน⁶³ จึงกำหนดหลักเกณฑ์โดยให้บุคคลที่จะทำการค้าชายแดนในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ต้องขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบการค้าชายแดนกับจังหวัดแม่ฮ่องสอนแล้วเท่านั้น⁶⁴ โดยการขึ้นทะเบียน ผู้ประกอบการนี้ผู้ประกอบการที่จะขึ้นทะเบียนสามารถขึ้นทะเบียนได้ที่ว่าการอำเภอในอำเภอที่ตนอยู่อาศัย

⁶³ จังหวัดแม่ฮ่องสอนได้แต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะกรรมการที่เกี่ยวกับการค้าชายแดนของจังหวัด ประกอบด้วย ชุดทำงาน 2 ชุด คือ

- (1) คณะกรรมการศูนย์สั่งการชายแดนไทย-พม่า จังหวัดแม่ฮ่องสอน
- (2) คณะกรรมการฝ่ายพมิชย์และการค้าชายแดนของคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชน

โดยคณะทำงานทั้งสองชุด มีหน้าที่ดูแลตามเหตุการณ์และสถานการณ์ชายแดนไทย-พม่า เสนอแนวทางแก้ไข ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ศึกษาวิเคราะห์ เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาทั้งระยะสั้นและระยะยาวให้สอดคล้องกับนโยบายของ ส่วนกลางและจังหวัดเพื่อให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นไปตามคำสั่งจังหวัดแม่ฮ่องสอนและศูนย์สั่งการชายแดน ไทยและประเทศไทยเพื่อนบ้านด้านพม่า จังหวัดแม่ฮ่องสอนที่ 729/2549 ลงวันที่ 16 มิถุนายน พ.ศ.2549 เรื่องแต่งตั้ง คณะกรรมการศูนย์สั่งการชายแดนไทยกับประเทศไทยเพื่อนบ้านด้านพม่า จังหวัดแม่ฮ่องสอน.

⁶⁴ ประกาศจังหวัดแม่ฮ่องสอนและศูนย์สั่งการชายแดนไทยกับประเทศไทยเพื่อนบ้านด้านพม่า จังหวัดแม่ฮ่องสอน ลงวันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2549 เรื่อง กำหนดมาตรการ หลักเกณฑ์ แนวทางปฏิบัติบริเวณจุดผ่อนปรนเพื่อการค้าและ ช่องทางอนุมติด้านจังหวัดแม่ฮ่องสอน หน้า 4-6.

อยู่ ซึ่งหลังจากขึ้นทะเบียนกับทางอำเภอแล้ว ทางอำเภอจะส่งเรื่องพร้อมทั้งเอกสารต่างๆไปยังจังหวัด แม่อ่องสอนเพื่อดำเนินการพิจารณาอนุมัติต่อไป ซึ่งหลังจากจังหวัดแม่อ่องสอนอนุมัติให้เป็นผู้ประกอบการ ค้าขายเด่นในจังหวัดแม่อ่องสอนแล้ว ทางจังหวัดแม่อ่องสอนจะทำการส่งรายชื่อของผู้ประกอบการที่ขึ้นทะเบียนแล้วนั้นไปยังค่า่นศุลกากรในจังหวัดแม่อ่องสอนทั้งสองค่า่น กล่าวคือ ค่า่นศุลกากรแม่อ่องสอนและค่า่นศุลกากรแม่สะเรียงกึ่ง ไว้เป็นหลักฐานสำหรับตรวจสอบรายชื่อผู้ที่เข้ามาติดต่อเพื่อทำพิธีการศุลกากรในการนำเข้าและส่งออกสินค้าในจังหวัดแม่อ่องสอนต่อไป ซึ่งหากไม่พนรายชื่อเป็นผู้ประกอบการที่ขึ้นทะเบียนกับทางจังหวัดแม่อ่องสอนก็จะไม่อนุญาตให้ทำพิธีการศุลกากรเพื่อนำเข้าและส่งออกสินค้าผ่านค่า่นศุลกากร⁶⁵

นอกจากจังหวัดแม่อ่องสอนจะส่งรายชื่อผู้ประกอบการที่ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบการกับทางจังหวัดไปให้ค่า่นศุลกากรแล้ว ทางจังหวัดแม่อ่องสอนยังได้ติดบัญชีรายชื่อผู้ประกอบการค้าขายเด่นที่ขึ้นทะเบียนไว้ ณ จุดผ่อนปรนเพื่อการค้าต่างๆในจังหวัดแม่อ่องสอน ทั้งนี้ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถตรวจสอบและอนุญาตในเรื่องเอกสารและขั้นตอนการส่งออกและนำเข้าสินค้าต่อไป

อนึ่ง ผู้ประกอบการที่จะขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบการค้าขายเด่นกับทางจังหวัดแม่อ่องสอนต้องเป็นคนไทยหรือนิติบุคคลสัญชาติไทยเท่านั้น และการขึ้นทะเบียนผู้ประกอบการนี้ยังครอบคลุมไปถึงผู้ประกอบการชาวพม่าและนิติบุคคลสัญชาติพม่าที่เข้ามาติดต่อกับค้าขายในจังหวัดแม่อ่องสอนด้วย

แต่อย่างไรก็ตาม ถ้าเป็นการค้าขายเด่นในปริมาณเล็กน้อยระหว่างคนที่อาศัยอยู่ตามแนวชายแดนค่า่นจังหวัดแม่อ่องสอนของประเทศไทยกับประเทศไทยกับประเทศไทย พทางเจ้าหน้าที่ก็จะอนุโลมให้ทำการค้าได้โดยไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ประกอบการที่ขึ้นทะเบียนกับจังหวัดแม่อ่องสอนด้วย

ตัวอย่างภาพ : ภาพถ่ายบัญชีรายชื่อผู้ประกอบการที่ได้รับอนุญาตทำการค้าขายเด่น จังหวัดแม่อ่องสอน และจุดตรวจสอบของหน่วยงานราชการ ณ จุดผ่อนปรนเพื่อการค้าบ้านห้วยผึ้ง ตำบลห้วยผา อำเภอเมือง จังหวัดแม่อ่องสอน

⁶⁵ อาจแล้ว.

ดังนี้ จะเห็นได้ว่าจากการที่จังหวัดแม่ส่องสอนกำหนดให้บุคคลทุกคนทั้งที่เป็นคนไทยและคนพม่า (รวมทั้งนิติบุคคลไทยและนิติบุคคลพม่าด้วย) มาทำการขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบการค้าชายแดนกับทางจังหวัดแม่ส่องสอนก่อน มิฉะนั้น จะไม่มีสิทธิ์ประกอบธุรกิจการค้าชายแดนในจังหวัดแม่ส่องสอนได้ดังประกาศจังหวัดแม่ส่องสอนและศูนย์สั่งการชายแดนไทยกับประเทศไทยเพื่อนบ้านด้านพม่า จังหวัดแม่ส่องสอน ลงวันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2549 เรื่อง กำหนดมาตรการ หลักเกณฑ์ แนวทางปฏิบัติบริเวณจุดผ่อนปรนเพื่อการค้าและซื้อขายของน้ำมันดีเซล จังหวัดแม่ส่องสอนดังกล่าว ซึ่งผลของนโยบายของจังหวัดแม่ส่องสอนดังกล่าวนั้นทำให้เกิดกลุ่มผู้ประกอบการในจังหวัดแม่ส่องสอนได้เป็น 2 กลุ่มคือ

- 1.) ผู้ประกอบการที่ขึ้นทะเบียนกับจังหวัดแม่ส่องสอน และ
- 2.) ผู้ประกอบการที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนกับจังหวัดแม่ส่องสอน

ผลของการขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบการค้าชายแดนกับจังหวัดแม่ส่องสอนนั้นทำให้บุคคลที่ขึ้นทะเบียนมีสิทธิ์ประกอบการค้าชายแดนทั้งการประกอบการค้าชายแดนเพื่อธุรกิจการค้าและการค้าชายแดนทั่วๆ ไป แต่อย่างไรก็ตาม การค้าชายแดนทั่วไปนโยบายของจังหวัดแม่ส่องสอนตามประกาศฯดังกล่าวดูจะไม่มีผลกระทบต่อบุคคลทั่วไปทั้งที่เป็นคนไทยและคนต่างด้าวมากนัก ทั้งนี้เนื่องจากการบังคับตามประกาศฯดังกล่าวดูจะได้รับการผ่อนคลายจากหน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่ ทั้งนี้อาจจะเป็นเพียงการค้าชายแดนในรูปแบบนี้เป็นการค้าชายแดนที่มีปริมาณเล็กๆน้อยๆ ไม่จำเป็นต้องดำเนินการผ่านพิธีการศุลกากร

แต่หากเป็นการค้าชายแดนในเชิงการค้าระหว่างประเทศไทยหรือการค้าชายแดนเพื่อธุรกิจการค้า ผลของการขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบการค้าชายแดนกับจังหวัดแม่ส่องสอนนั้นจะมีผลต่อผู้ที่ขึ้นทะเบียนอย่างยิ่ง ทั้งนี้เนื่องจากบุคคลที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนผู้ประกอบการค้าชายแดนกับทางจังหวัดแม่ส่องสอนจะไม่สามารถดำเนินการพิธีการศุลกากรกับด้านศุลกากรเพื่อทำการนำเข้าและส่งออกสินค้าผ่านทางจุดผ่อนปรนเพื่อการค้า ซึ่งทางอนุมัติและทางอนุมัติเฉพาะคราวที่ตั้งอยู่ในจังหวัดแม่ส่องสอนได้ ซึ่งจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ด้านศุลกากรในจังหวัดแม่ส่องสอนนั้นทำให้ทางคณะกรรมการวิจัยทราบว่าเคยมีผู้ประกอบการที่เป็นคนไทยจากจังหวัดอื่นๆ เดินทางมาทำพิธีการศุลกากรกับด้านศุลกากรในจังหวัดแม่ส่องสอน โดยที่ผู้ประกอบการนั้นไม่ได้ขึ้นทะเบียนผู้ประกอบการกับทางจังหวัดแม่ส่องสอน ดังนั้น ทางด้านศุลกากรจึงปฏิเสธไม่ดำเนินการพิธีการศุลกากรให้ตามประกาศของจังหวัดแม่ส่องสอนฯดังกล่าว

ผู้ประกอบการที่จะขึ้นทะเบียนกับจังหวัดแม่ส่องสอนนั้นอย่างที่ทราบในตอนต้นแล้วว่าบุคคลหรือคนที่จะขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบการกับจังหวัดแม่ส่องสอนนั้นมีได้เฉพาะคนไทยเท่านั้น ดังนั้น ย่อมเป็นที่แน่นอนว่าคนต่างด้าวไม่สามารถที่จะขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบการค้าชายแดนได้ แต่ในความเป็นจริงแล้วกลับปรากฏว่าผู้ประกอบการค้าชายแดนในจังหวัดแม่ส่องสอนมีทั้งคนไทยและคนต่างด้าวประกอบธุรกิจการค้าชายแดนอยู่ในจังหวัดแม่ส่องสอน ทั้งการค้าชายแดนโดยแท้และการค้าชายแดนในเชิงการค้าระหว่างประเทศอย่างที่ทางคณะกรรมการวิจัยได้นำเสนอไว้ในตอนต้น

ในส่วนของคนต่างด้าวนั้น หากต้องการที่จะทำการค้าชายแดนในเชิงการค้าระหว่างประเทศไทยหรือการค้าชายแดนเพื่อธุรกิจนั้นก็จะต้องซ้างหรือให้คนไทยเป็นตัวแทนไปขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบการค้า

ชายแคนกับทางจังหวัดแม่ส่องสอนแทนตนเอง ส่วนในเรื่องการติดต่อกับทางด้านสุลกากรเพื่อทำพิธีการนำเข้าและส่งออกสินค้านั้นก็จะดำเนินการด้วยตนเองหรือในบางครั้งก็จะให้ตัวแทนไปดำเนินการให้โดยจะรับภาระในการออกค่าใช้จ่ายทั้งหมด

ดังนั้น ผู้ประกอบการที่ไม่ได้เขียนกับจังหวัดแม่ส่องสอนทั้งที่เป็นคนไทยและคนต่างด้าวจึงทำการค้าชายแคนในตลาดมีดเพื่อหลีกเลี่ยงผลกระทบจากประกาศของจังหวัดแม่ส่องสอนฯ ดังกล่าว โดยการจ้างคนไทยที่เขียนเป็นผู้ประกอบการกับทางจังหวัดแม่ส่องสอนแล้วให้เป็นตัวแทนในการติดต่อราชการในจังหวัดแม่ส่องสอน เพราะฉะนั้น ผู้ประกอบการที่เขียนกับจังหวัดแม่ส่องสอนจึงไม่ได้เป็นผู้ประกอบการที่สะท้อนความจริงให้กับจังหวัดแม่ส่องสอนในส่วนของโครงสร้างของ “ผู้ประกอบการค้าชายแคน” ในจังหวัดแม่ส่องสอน

ส่วนที่ 3 : กฏหมาย

“ผู้ประกอบการค้าชายแคน” บริบทของประเทศไทย

ส่วนนี้ทางคณะผู้วิจัยจะนำเสนอถึง “กฏหมาย” ของประเทศไทยโดยเฉพาะที่เกี่ยวกับสิทธิในการประกอบธุรกิจของบุคคลในฐานะ “ผู้ทรงสิทธิ” หรือ “ผู้มีสิทธิ” ในการประกอบธุรกิจ ทั้งนี้เพื่อให้เราเห็นภาพของผู้ประกอบการค้าชายแคนที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

สิทธิในการประกอบธุรกิจ ซึ่งรวมถึงการค้าชายแคนนั้น หากเราจะตั้งคำถามว่า บุคคลใดหรือผู้ใดมีสิทธิในการประกอบธุรกิจการค้าชายแคนในฐานะ “ผู้ทรงสิทธิ” หรือ “ผู้มีสิทธิ” ได้บ้าง?

เราคงต้องมาพิจารณาในลำดับแรกว่า “สิทธิในการประกอบธุรกิจ (รวมถึงการค้าชายแคน)” นั้นเป็นสิทธิของบุคคลหรือคนใด? เพราะบุคคลหรือคนนั้นจะเป็น “ผู้ทรงสิทธิ” หรือ “ผู้มีสิทธิ” นั้น ซึ่งประเด็นนี้เราต้องทำความเข้าใจว่า การมีสิทธิในฐานะ “ผู้ทรงสิทธิ” กับการใช้สิทธิในฐานะ “ผู้ทรงสิทธิ” นั้นไม่เหมือนกัน กล่าวคือ ผู้ที่มีสิทธิในฐานะ “ผู้ทรงสิทธิ” อาจจะยังใช้สิทธิในฐานะ “ผู้ทรงสิทธิ” ไม่ได้ก็ได้ และในทางกลับกันผู้ที่ไม่มีสิทธิในฐานะ “ผู้ทรงสิทธิ” ย่อมไม่อาจจะใช้สิทธิในฐานะ “ผู้ทรงสิทธิ” ได้

ตัวอย่างเช่น กรณีของเด็กผู้เยาว์อายุ 10 ขวบ ต้องการเปิดบัญชีเงินฝาก ประเภทออมทรัพย์กับธนาคารพาณิชย์ ทางธนาคารผู้วิจัยทราบว่า “กรณีนี้เด็กผู้เยาว์คนดังกล่าวมีสิทธิในการเปิดสมุดบัญชีเงินฝาก ประเภทออมทรัพย์หรือไม่?”

ตอบ : กรณีนี้เด็กผู้เยาว์คนดังกล่าวมีสิทธิในการเปิดบัญชีเงินฝาก ประเภทออมทรัพย์กับธนาคารพาณิชย์ได้ แต่การใช้สิทธิในการดำเนินการเปิดบัญชีเงินฝาก ประเภทออมทรัพย์กับธนาคารพาณิชย์ดังกล่าวเด็กผู้เยาว์คนดังกล่าวตนไม่สามารถใช้สิทธิในการเปิดบัญชีเงินฝาก ประเภทออมทรัพย์ดังกล่าวได้ หากบิดา

มาตรการหรือผู้ปกครองไม่ได้ให้ความยินยอมในการเปิดบัญชีเงินฝาก ประเภทออมทรัพย์ ดังตัวอย่างเช่น มาตรา 21 และมาตรา 27⁶⁶ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ดังนั้น ในส่วนนี้ทางคณะผู้วิจัย จึงนำเสนอถึง “ผู้ทรงสิทธิ์” หรือผู้มีสิทธิในการประกอบธุรกิจ รวมถึงการค้าขายเด่นในประเทศไทยผ่านตัวบทกฎหมายหรือบทบัญญัติของกฎหมายเพื่อให้เราเห็นภาพของ “ผู้ทรงสิทธิ์” หรือผู้มีสิทธิในการประกอบธุรกิจการค้าขายเด่นที่ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยจะขอนำเสนอผ่านเรื่อง “สถานะบุคคล” ดังนี้

การประกอบธุรกิจหรือสิทธิในการประกอบธุรกิจนี้เป็นสิทธิที่ได้รับการรองรับไว้ตาม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยดังแต่เดิมถึงปัจจุบัน

ดังนั้น สิทธิในการประกอบธุรกิจจึงเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ได้รับการรับรองตามรัฐธรรมนูญซึ่งในปัจจุบันคือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 ดังจะเห็นได้จากมาตรา 43 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550

“บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพและการแบ่งขัน โดยเสรีอย่างเป็นธรรม

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เนื่องจากเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐหรือเศรษฐกิจของประเทศไทย การคุ้มครองประชาชนในด้านสาธารณูปโภค การรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การจัดระเบียบการประกอบอาชีพ การคุ้มครองผู้บริโภค การผังเมือง การรักษาทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม สวัสดิภาพของประชาชน หรือเพื่อป้องกันการผูกขาดหรือขัดความไม่เป็นธรรมในการแบ่งขัน”

ดังนี้ จากมาตรา 43 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 ดังกล่าวจะเห็นได้ว่า บุคคลทุกคนมีสิทธิเสรีภาพในการประกอบธุรกิจในประเทศไทย การจำกัดสิทธิในการประกอบธุรกิจจะกระทำมิได้เว้นแต่จะมีกฎหมายกำหนดไว้

พระองค์นี้ ในเบื้องต้นเราสามารถที่จะสรุปได้ว่า บุคคลหรือคนทุกคนมีสิทธิในการประกอบธุรกิจ แต่สิทธิในการประกอบธุรกิจดังกล่าวนั้นอาจจะถูกจำกัดได้โดยกฎหมาย

⁶⁶ มาตรา 21 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บัญญัติว่า “ผู้เยาว์จะทำนิติกรรมได้ฯ ต้องได้รับความยินยอมของผู้แทนโดยชอบธรรมก่อน การใดๆ ที่ผู้เยาว์ได้ทำลงประสาทจากความยินยอมเช่นว่านี้เป็นโมฆะ เว้นแต่จะบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น”

มาตรา 27 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บัญญัติว่า ‘ผู้แทนโดยชอบธรรมอาจให้ความยินยอมแก่ผู้เยาว์ในการประกอบธุรกิจทางการค้าหรือธุรกิจอื่น หรือในการทำสัญญาเป็นลูกจ้างในสัญญาจ้างแรงงานได้’ ในการนี้ที่ผู้แทนโดยชอบธรรมไม่ให้ความยินยอมโดยไม่มีเหตุอันสมควร ผู้เยาว์อาจร้องขอต่อศาลให้สั่งอนุญาตได้

ในความเกี่ยวพันกับการประกอบธุรกิจหรือการจ้างแรงงานตามวรรคหนึ่ง ให้ผู้เยาว์มีฐานะเสมือนดังบุคคลซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้ว”

ดังนั้น สิ่งที่เราต้องนำมาพิจารณาในลำดับถัดไปก็คือ มีกฎหมายใดบ้างที่จำกัดสิทธิในการประกอบธุรกิจของบุคคลในประเทศไทย ?

จากการค้นคว้าข้อมูลทางกฎหมาย ทางคณะผู้วิจัยไม่พบกฎหมายที่เข้ามายield="block" จำกัดการ “มีสิทธิ” ในการประกอบธุรกิจของคนไทย

แต่หากเป็นการ “ใช้สิทธิ” ในการประกอบธุรกิจนั้นจะมีกฎหมายหลากหลายฉบับเข้ามายield="block" จำกัด/ควบคุมและคุ้มครองจำนวนมาก แต่จะเป็นการจำกัด/ควบคุมและคุ้มครองด้วยการ “สินค้าหรือบริการ” เป็นส่วนใหญ่โดยการกำหนดเงื่อนไข หลักเกณฑ์ในการ “ใช้สิทธิ” ใน การประกอบธุรกิจ เช่น มาตรา 6 ทวี แห่งพระราชบัญญัติกําหนด พ.ศ. 2507 แก้ไขเพิ่มเติมโดย พระราชบัญญัติกําหนด พ.ศ. 2507 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2551⁶⁷ เป็นต้น ซึ่งในเรื่องนี้ ทางคณะผู้วิจัยเห็นว่า อาจจะต้องมีการศึกษาถึงกฎหมายที่เข้ามายield="block" จำกัดการใช้สิทธิในการประกอบธุรกิจของคนไทยต่อไปในอนาคต

ในขณะที่คนไทยไม่ประสบปัญหาทางกฎหมายในการ “มีสิทธิ” ในการประกอบธุรกิจ แต่ คนต่างด้าวที่ต้องประสบปัญหาทางกฎหมายในการ “มีสิทธิ” ในการประกอบธุรกิจโดยเฉพาะกฎหมายที่เข้ามายield="block" จำกัดการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 ที่นี่เพราะ พระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวได้กำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวเอาไว้อย่างเข้มงวด

ดังนี้ ทางคณะผู้วิจัย ขออนุญาตนำเสนอ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 และ พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 มาพิจารณาโดยใช้หลักเกณฑ์เรื่อง “สถานะบุคคล” มาประกอบการพิจารณา ดังนี้⁶⁸

(1) คนไทย

คนไทยมีสิทธิในการประกอบธุรกิจในฐานะ “ผู้ทรงสิทธิ” อย่างเต็มที่โดยไม่มีข้อจำกัดสิทธิแต่อย่างใด ภายใต้การคุ้มครองของมาตรา 43 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550

(2) คนต่างด้าว

คนต่างด้าวมีสิทธิในการประกอบธุรกิจในฐานะ “ผู้ทรงสิทธิ” เช่นกัน แต่อยู่ภายใต้ทบังคับหรือบทบัญญัติของกฎหมาย ซึ่งในที่นี้คือ พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 ซึ่ง เป็นไปตามมาตรา 50 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ในสมัยนั้น ซึ่งก็คือ มาตรา 43 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ฉบับปัจจุบัน⁶⁸

⁶⁷ มาตรา 6 ทวีแห่งพระราชบัญญัติกําหนด พ.ศ. 2507 บัญญัติว่า “...ห้ามมิให้ผู้ใดนำเข้าหรือส่งออกซึ่งเชื้อพันธุ์พืช ที่รัฐมนตรีประกาศตามวรรคหนึ่งเว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากอธิบดี และในการนำเข้าจะต้องมีใบรับรองสุขอนามัยพืชกำกับ มาด้วย...”

⁶⁸ พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 บัญญัติว่า “...พระราชบัญญัตินี้มีบังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป จนกว่าจะมีกฎหมายใหม่มาตรา 29 ประกอบกับมาตรา 35 และมาตรา 50 ของรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระท่าได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย...”

ดังนั้น คนต่างด้าวจะมีสิทธิในการประกอบธุรกิจในประเทศไทยในฐานะ “ผู้ทรงสิทธิ์” หรือไม่ต้องพิจารณา “พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542” เป็นสำคัญในลำดับแรก

ดังนี้ ทางคณะผู้วิจัยจะขอนำเสนอถึง “พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542” ในฐานะที่เป็นบทบัญญัติกฎหมายที่จำกัดสิทธิในการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวในฐานะ “ผู้ทรงสิทธิ์” ดังนี้

พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 ได้แบ่งกลุ่มหรือประเภทของคนต่างด้าวที่จะมีสิทธิในการประกอบธุรกิจในฐานะ “ผู้ทรงสิทธิ์” ไว้ 3 ประเภทคือ

(1) คนต่างด้าว : ห้ามประกอบธุรกิจในประเทศไทยโดยเด็ดขาด⁶⁹

มาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 ห้ามคนต่างด้าว 2 ประเภทไม่ให้มีสิทธิประกอบธุรกิจในฐานะ “ผู้ทรงสิทธิ์” ในประเทศไทย ดังนี้

1.) คนต่างด้าวที่ถูกเนรเทศหรือรอการเนรเทศตามกฎหมาย

คนต่างด้าวในกลุ่มนี้ คือ คนต่างด้าวที่เข้าเมืองไม่ชอบด้วยกฎหมายและไม่มีสิทธิอาศัยอยู่ในประเทศไทยและถูกเนรเทศหรือรอการเนรเทศออกประเทศไทยตามกฎหมาย

เช่น คนต่างด้าวที่ถูกเนรเทศตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติการเนรเทศ พ.ศ.2499 ซึ่งถูกแก้ไขและเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการเนรเทศ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2507 และพระราชบัญญัติการเนรเทศ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2521⁷⁰ หรือผู้ต้องถูกส่งตัวกลับออกนอกราชอาณาจักรตามมาตรา 29 54 และ 55 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522⁷¹ เป็นต้น

⁶⁹ มาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 บัญญัติว่า “คนต่างด้าวต่อไปนี้ ห้ามประกอบธุรกิจในราชอาณาจักร

(1) คนต่างด้าวที่ถูกเนรเทศหรือรอการเนรเทศตามกฎหมาย

(2) คนต่างด้าวที่เข้ามาอยู่ในราชอาณาจักร โดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมืองหรือกฎหมายอื่น”.

⁷⁰ มาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติการเนรเทศ พ.ศ.2499 ซึ่งถูกแก้ไขและเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการเนรเทศ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2507 และพระราชบัญญัติการเนรเทศ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2521บัญญัติว่า “เมื่อปรากฏว่ามีความจำเป็นเพื่อความสงบเรียบร้อยหรือ ศีลธรรมอันดีของประชาชน ให้รัฐมนตรีจัดตั้งให้ เนรเทศคนต่างด้าว ออกไปนอกราชอาณาจักรมีกำหนดเวลาตามที่จะเห็นสมควร อนึ่ง เมื่อพฤติกรรมเป็นลักษณะที่ไม่สอดคล้องกับความสงบเรียบร้อย ศีลธรรมอันดีของประชาชน ให้รัฐมนตรีจัดตั้งให้ เนรเทศคนต่างด้าว ออกไปนอกราชอาณาจักร”

ความในวรรคแรกนี้ให้เขียนงักแก่ผู้ที่เคยได้สัญชาติไทยโดยการเกิด”.

⁷¹ มาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 บัญญัติว่า “เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจพบคนต่างด้าวผู้ใดมีลักษณะต้องห้ามวิให้เข้ามาในราชอาณาจักร หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าเป็นผู้มีลักษณะต้องห้ามวิให้เข้ามาในราชอาณาจักร พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจสั่งให้เข้าของพำนະหรือผู้ควบคุมพำนະจัดการควบคุมคนต่างด้าวผู้นั้นไว้ในพำนະ หรือให้สั่งตัวไปยังสถานที่ใด เพื่อพนักงานเจ้าหน้าที่จะได้ควบคุมไว้ตรวจสอบ หรือให้ส่งตัวกลับออกไปนอกราชอาณาจักร...”

คนต่างด้าวกลุ่มนี้เนื่องจากเป็นผู้ที่ประเทศไทยต้องส่งกลับหรือเนรเทศออกนอกประเทศไทย ดังนั้น การที่จะให้มีสิทธิประกอบธุรกิจในประเทศไทยในฐานะ “ผู้ทรงสิทธิ์” ดูจะเป็นเรื่องที่ขัดกับเจตนาของกฎหมายเกี่ยวกับการเนรเทศหรือคนเข้าเมืองที่ต้องการให้ส่งคนต่างด้าวเหล่านี้ออกนอกประเทศไทย อีกทั้งคนต่างด้าวในกลุ่มนี้ไม่สามารถปรากฏตนต่อสังคมไทยได้โดยชัดแจ้งเปิดเผยเมื่อตนเช่น คนต่างด้าวอื่นๆกรณีทั่วไป เพราะจะนั่น บทบาทต่อการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวในกลุ่มนี้จึงมีน้อยมากเมื่อเทียบกับคนต่างด้าวกรณีอื่นๆ

ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนในจังหวัดแม่ฮ่องสอน คือ ผู้ที่หนีภัยจากการสู้รบจากพม่าโดยอาศัยอยู่ใน “พื้นที่พักพิงชั่วคราวผู้หนีภัยจากการสู้รบในจังหวัดแม่ฮ่องสอน” หรือ แรงงานต่างด้าวที่มิได้รับการผ่อนผันให้อาศัยอยู่ในประเทศไทย เป็นต้น ซึ่งคนต่างด้าวในกรณีนี้คือ คนต่างด้าวเข้าเมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายและไม่มีสิทธิอาศัยในประเทศไทยนั่นเอง

2.) คนต่างด้าวที่เข้ามาอยู่ในราชอาณาจักร โดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมืองหรือกฎหมายอื่น

คนต่างด้าวในกรณีนี้ คือ คนต่างด้าวที่เข้าเมืองมาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายของประเทศไทยซึ่งในที่นี้ก็คือ พระราชบัญญัติคนเข้าเมืองพ.ศ.2522 ซึ่งตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมืองพ.ศ.2522 นี้คนต่างด้าวที่จะเข้ามาในประเทศไทยนั้นต้องปฏิบัติตามเงื่อนไข หลักเกณฑ์และวิธีการที่ประเทศไทยกำหนดว่าด้วยการเข้ามาในประเทศไทย อันได้แก่ กรณีมาตรา 12 13 15 และ 17⁷² แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมืองพ.ศ.

มาตรา 54 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 บัญญัติว่า “คนต่างด้าวผู้ได้เข้ามาหรืออยู่ในราชอาณาจักร โดยไม่ได้รับอนุญาตหรือการอนุญาตนั้นสิ้นสุดหรือถูกเพิกถอนแล้ว พนักงานเจ้าหน้าที่จะส่งตัวคนต่างด้าวผู้นั้นกลับออกไปนอกราชอาณาจักรก็ได้...”

มาตรา 55 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 บัญญัติว่า “การส่งคนต่างด้าวกลับออกไปนอกราชอาณาจักร ตามพระราชบัญญัตินี้ พนักงานเจ้าหน้าที่จะส่งตัวกลับโดยพำนัชได้หรือช่องทางใดก็ได้ตามแต่พนักงานเจ้าหน้าที่จะพิจารณาเห็นสมควร...”

⁷² มาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 บัญญัติว่า “ห้ามมิให้คนต่างด้าวซึ่งมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้เข้ามาในราชอาณาจักร

(1) ไม่มีหนังสือเดินทางหรือเอกสารใช้แทนหนังสือเดินทางอันถูกต้องและยังสมบูรณ์อยู่ หรือมิแต่ไม่ได้รับการตรวจตราในหนังสือเดินทางหรือเอกสารใช้แทนหนังสือเดินทางเช่นว่านั้นจากสถานทูตหรือสถานกงสุลไทยในต่างประเทศหรือจากกระทรวงการต่างประเทศ เว้นแต่กรณีที่ไม่ต้องมีการตรวจตราสำหรับคนต่างด้าวบางประเภทเป็นกรณีพิเศษ การตรวจลงตราและการยกเว้นการตรวจลงตราให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎหมายระหว่างประเทศ

การตรวจลงตราตาม (1) ให้เสียค่าธรรมเนียมตามที่กำหนดในกฎหมายระหว่างประเทศ

(2) ไม่มีปัจจัยในการยังชีพตามควรแก่กรณีที่เข้ามาในราชอาณาจักร

(3) เข้ามาเพื่อมิอาชีพเป็นกรรมการ หรือเข้ามาเพื่อรับจ้างทำงานด้วยกำลังกายโดยไม่ได้อาศัยวิชาความรู้หรือการฝึกทางวิชาการ หรือเข้ามาเพื่อทำงานอื่นอันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายว่าด้วยการทำงานของคนต่างด้าว

(4) วิกฤติหรือมีโรคอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

(5) ยังไม่ได้ป่วยหรือป้องกันไข้ทรพิษ หรือฉีดวัคซีน หรือปฏิบัติการอย่างอื่นตามวิชาการแพทย์เพื่อป้องกันโรคติดต่อตามที่กฎหมายบัญญัติและไม่ยอมให้แพทย์ตรวจคนเข้าเมืองกระทำการเช่นว่านั้น

(6) เคยได้รับโทยจำคุกโดยคำพิพากษาของศาลไทยหรือคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายหรือคำพิพากษาของศาลต่างประเทศ เว้นแต่เป็นโทยสำหรับความผิดลหุ โทยหรือความผิดอันได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดที่ยกเว้นไว้ในกฎกระทรวง

(7) มีพฤติการณ์เป็นที่น่าเชื่อว่าเป็นบุคคลที่เป็นภัยต่อสังคม หรือจะก่อเหตุร้ายให้เกิดอันตรายต่อความสงบสุข หรือความปลอดภัยของประชาชน หรือความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร หรือบุคคลซึ่งเจ้าหน้าที่รัฐบาลต่างประเทศได้ออกหมายจับ

(8) มีพฤติการณ์เป็นที่น่าเชื่อว่าเข้ามาเพื่อการค้าประเวณี การค้าหลวังหรือเด็ก การค้ายาเสพติดให้โทยการลักลอบหนีภาษีศุลกากร หรือเพื่อประกอบกิจการอื่นที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

(9) ไม่มีเงินติดตัวหรือไม่มีประกันตามที่รัฐมนตรีประกาศตามมาตรา 14

(10) รัฐมนตรีไม่อนุญาตให้เข้ามาในราชอาณาจักรตามมาตรา 16

(11) ถูกรัฐบาลไทยหรือรัฐบาลต่างประเทศเนรเทศ หรือถูกเพิกถอนสิทธิการอยู่อาศัยในราชอาณาจักรหรือในต่างประเทศมาแล้ว หรือถูกพนักงานเจ้าหน้าที่ส่งกลับออกไปนอกราชอาณาจักร โดยรัฐบาลไทยเสียค่าใช้จ่าย ทั้งนี้ เว้นแต่รัฐมนตรีได้พิจารณายกเว้นให้เป็นกรณีพิเศษเฉพาะราย

การตรวจวินิจฉัยโรค ร่างกายหรืออวัยวะ ตลอดจนการปฏิบัติการเพื่อป้องกันโรคติดต่อ ให้ใช้แพทย์ตรวจคนเข้าเมือง”.

มาตรา 13 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 บัญญัติว่า “คนต่างด้าวดังต่อไปนี้ให้ได้รับยกเว้นไม่ต้องมีหนังสือเดินทางหรือเอกสารใช้แทนหนังสือเดินทาง

(1) ผู้ควบคุมพำนะและคนประจำพำนะทางน้ำหรือทางอากาศซึ่งเพียงแต่เวลาเข้ามายังท่า สถานี หรือท้องที่ในราชอาณาจักรแล้วกลับออกไป เพื่อประโยชน์ในการควบคุมบุคคลดังกล่าว พนักงานเจ้าหน้าที่จะออกหนังสือสำคัญตามแบบที่กำหนดในกฎกระทรวงเพื่อให้อีกไว้ได้

(2) คนสัญชาติของประเทศไทยมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศไทยเดินทางข้ามพรมแดนไปมาชั่วคราว โดยปฏิบัติตามข้อตกลงระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลแห่งประเทศนั้น

(3) คนโดยสารรถไฟฟ้าเดนซ์ลิสต์ตัวโดยสารรถโดยสารเดี่ยวติดต่อกับประเทศไทยเดินทางข้ามพรมแดนไปออกราชอาณาจักรตามข้อตกลงระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลแห่งประเทศนั้นๆ และรวมตลอดถึงผู้ควบคุมพำนะและคนประจำพำนะแห่งรถไฟฟ้าซึ่งว่าด้วย.

มาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 บัญญัติว่า “คนต่างด้าวซึ่งเข้ามาในราชอาณาจักรทราบเท่าที่อยู่ในฐานะดังต่อไปนี้ให้ได้รับการยกเว้นไม่ต้องปฏิบัติการตามหน้าที่ของคนต่างด้าวตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ นอกจากการปฏิบัติหรือการต้องห้ามตามมาตรา 11 มาตรา 12 (1) (4) และ(5) และมาตรา 18 วรรคสอง

(1) บุคคลในคณะผู้แทนทางทูตซึ่งรัฐบาลต่างประเทศส่งเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ในราชอาณาจักรหรือซึ่งเดินทางผ่านราชอาณาจักร เพื่อไปปฏิบัติหน้าที่ในประเทศไทยอื่น

(2) พนักงานฝ่ายกงสุลและลูกจ้างฝ่ายกงสุลซึ่งรัฐบาลต่างประเทศส่งเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ในราชอาณาจักร หรือซึ่งเดินทางผ่านราชอาณาจักรเพื่อไปปฏิบัติหน้าที่ในประเทศไทยอื่น

2522 และต้องเป็นการเข้าเมืองมาตามช่องทางที่ประเทศไทยได้ระบุและกำหนดไว้ ได้แก่ กรณีมาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522⁷³

ดังนั้น การเข้าเมืองที่ฝ่าฝืนเงื่อนไข หลักเกณฑ์และวิธีการที่ประเทศไทยกำหนดดังกล่าวจึงเป็นการเข้าเมืองที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย

การเข้าเมืองโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมืองหรือการเข้าเมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายนั้นมีอยู่ 2 ลักษณะคือ

ก.การเข้าเมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายตามข้อเท็จจริง

กล่าวคือ เป็นคนต่างด้าวที่มีข้อเท็จจริงว่าเข้ามาในประเทศไทยโดยไม่ต้องตามที่พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 กำหนดด้วย ได้แก่ กรณีมาตรา 12 13 15 และ 17⁷⁴ ซึ่งคนต่างด้าวเข้าเมือง ไม่ชอบด้วยกฎหมายในกรณีนี้จำเป็นที่จะต้องพิจารณาข้อเท็จจริงของบุคคลแต่ละคนเป็นรายกรณี

ข.การเข้าเมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายตามข้อสันนิษฐานของกฎหมาย

(3) บุคคลซึ่งรัฐบาลต่างประเทศโดยความเห็นชอบของรัฐบาลไทยให้เข้ามาปฏิบัติหน้าที่หรือภารกิจในราชอาณาจักร

(4) บุคคลซึ่งปฏิบัติหน้าที่หรือภารกิจในราชอาณาจักร เพื่อรัฐบาลไทยตามความตกลงที่รัฐบาลไทยได้ทำไว้กับรัฐบาลต่างประเทศ

(5) หัวหน้าสำนักงานขององค์กรหรือทบวงการระหว่างประเทศที่มีกฎหมายคุ้มครองการดำเนินงานในประเทศไทย หรือซึ่งรัฐบาลไทยได้ให้ความเห็นชอบด้วยแล้ว และรวมถึงพนักงานหรือผู้ช่วยพนักงานหรือบุคคลอื่นซึ่งองค์กรหรือทบวงการเข่นว่าตนแต่ตั้งหรือมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่หรือภารกิจในราชอาณาจักร เพื่อองค์กรหรือทบวงการดังกล่าวหรือเพื่อรัฐบาลไทยตามความตกลงที่รัฐบาลไทยได้ทำไว้กับองค์กรหรือทบวงการระหว่างประเทศนั้น

(6) คู่สมรส หรือบุตร ซึ่งอยู่ในความอุปการะและเป็นส่วนแห่งครัวเรือนของบุคคลตาม (1) (2) (3) (4) หรือ (5)

(7) คนรับใช้ส่วนตัวซึ่งเดินทางจากต่างประเทศเพื่อมาทำงานประจำปีปกติ ที่พักอาศัยของบุคคลตาม (1) หรือบุคคลซึ่งได้รับเอกสารเชิญเท่าเที่ยนกันกับบุคคลซึ่งมีตำแหน่งทางทุกด้านความตกลงที่รัฐบาลไทยได้ทำไว้กับรัฐบาลต่างประเทศหรือกับองค์กรหรือทบวงการระหว่างประเทศ

ในกรณีตาม (1) (2) (6) หรือ (7) ให้เป็นไปตามพันธกรณีระหว่างประเทศและหลักเกณฑ์ที่ถือปฏิบัติต่อกัน

ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจสอบสวนและขออุหลักฐานเพื่อสอบสวนว่าบุคคลซึ่งเข้ามาในราชอาณาจักรนั้นเป็นผู้ได้รับยกเว้นตามมาตรานี้”.

มาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 บัญญัติว่า “ในกรณีพิเศษเฉพาะเรื่อง รัฐมนตรีโดยอนุมัติของคณะกรรมการรัฐมนตรีจะอนุญาตให้คนต่างด้าวผู้ได้หรือจำพวกได้เข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรภายใต้เงื่อนไขใดๆ หรือจะยกเว้นไม่จำต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ ในกรณีใดๆ ก็ได้”.

⁷³ มาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 บัญญัติว่า “บุคคลซึ่งเดินทางเข้ามาในหรือออกไปนอกราชอาณาจักรจะต้องเดินทางเข้ามาหรือออกไปตามช่องทาง ด่านตรวจคนเข้าเมือง เบตท่า สถานี หรือห้องที่และตามกำหนดเวลา ทั้งนี้ ตามที่รัฐมนตรีจะได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา”.

⁷⁴ อาจแล้ว.

คนต่างด้าวที่เข้าเมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายตามข้อสันนิษฐานของกฎหมายนั้นเป็นการสันนิษฐานของกฎหมายว่าคนต่างด้าวนั้นเข้าเมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายอันได้แก่

1. ข้อสันนิษฐานตามพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508 ซึ่งถูกแก้ไขและเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 2 และ 3) พ.ศ.2535 และพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2551

ได้แก่ กรณีของมาตรา 7 ทวิ วรรค 3 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508 ซึ่งถูกแก้ไขและเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 2 และ 3) พ.ศ.2535 และพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2551⁷⁵ และ

2. ข้อสันนิษฐานตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522

ได้แก่ กรณีของมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522⁷⁶

จากข้อสันนิษฐานดังกล่าวจะเห็นได้ว่าข้อสันนิษฐานตามมาตรา 7 ทวิแห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508 ซึ่งถูกแก้ไขและเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 2 และ 3) พ.ศ.2535 และพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2551 นั้นเป็น “ข้อสันนิษฐานเด็ดขาด” ซึ่งคนต่างด้าวที่ต้องข้อสันนิษฐานดังกล่าวไม่สามารถที่จะพิสูจน์เป็นอย่างอื่นได้ กล่าวคือ แม้ตนเองจะเกิดในประเทศไทยและไม่ได้อพยพเข้ามาในประเทศไทยก็ตามก็ไม่สามารถที่จะพิสูจน์หักล้างข้อสันนิษฐานการเป็น “บุคคลที่เข้าเมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย” ตามมาตรา 7 ทวิ วรรค 3 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวได้

แต่หากเป็นข้อสันนิษฐานตามมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 นั้นจะเห็นได้ว่า เป็น “ข้อสันนิษฐานไม่เด็ดขาด” ซึ่งบุคคลที่ต้องข้อสันนิษฐานดังกล่าวสามารถที่จะพิสูจน์หักล้างเป็นอย่างอื่นได้

ดังนี้ จากมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 ทางคณะกรรมการต้องได้ดังนี้

คนต่างด้าวที่ถูกเนรเทศหรือรอการเนรเทศตามกฎหมาย และคนต่างด้าวที่เข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมืองหรือกฎหมายอื่น คนต่างด้าวเหล่านี้ไม่มีสิทธิในการประกอบธุรกิจในประเทศไทยในฐานะ “ผู้ทรงสิทธิ์” ซึ่งเป็นการจำกัดสิทธิในการประกอบธุรกิจของ

⁷⁵ มาตรา 7 ทวิ วรรค 3 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508 ซึ่งถูกแก้ไขและเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 2 และ 3) พ.ศ.2535 และพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2551 บัญญัติว่า “...ผู้เกิดในราชอาณาจักรไทยซึ่งไม่ได้สัญชาติไทยตามวรรคหนึ่งจะอยู่ในราชอาณาจักรไทยในฐานะไดภัยได้เงื่อนไขให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรและสิทธิมนุษยชนประกอบกัน ในระหว่างที่ยังไม่มีกฎกระทรวงดังกล่าวให้ถือว่าผู้นั้นเข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรไทยโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง”.

⁷⁶ มาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 บัญญัติว่า “คนต่างด้าวผู้ใดไม่มีหลักฐานการเข้ามาในราชอาณาจักร โดยถูกต้องตามมาตรา 12 (1) หรือไม่มีในสำคัญอื่นที่อยู่ตามพระราชบัญญัตินี้และทั้งไม่มีในสำคัญประจำตัวตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนคนต่างด้าวให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าคนต่างด้าวผู้นั้นเข้ามาในราชอาณาจักรโดยผ่าน พระราชบัญญัตินี้”

คนต่างด้าวตามที่มาตรา 43 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 ได้บัญญัติให้การรับรองไว้โดยในกรณีนี้ไม่จำเป็นต้องพิจารณาถึงการ “ใช้สิทธิ” ในการประกอบธุรกิจแต่อย่างใด

(2) คนต่างด้าว : ห้ามประกอบธุรกิจในประเทศไทยมีเงื่อนไข⁷⁷

มาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 ให้คนต่างด้าวประกอบธุรกิจในประเทศไทยได้เงื่อนไข 2 ประการคือ

(1) ได้รับใบอนุญาตจากอธิบดี⁷⁸

(2) ประกอบธุรกิจได้เฉพาะประเภทธุรกิจและในท้องที่ที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด⁷⁹

คนต่างด้าวตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 นี้ได้แก่

ก. คนต่างด้าวที่เกิดในราชอาณาจักร แต่ไม่ได้รับสัญชาติไทยตามกฎหมายว่าด้วยสัญชาติหรือตามกฎหมายอื่น

คนต่างด้าวที่เกิดในราชอาณาจักร ไทยแต่ไม่ได้สัญชาติไทยตามกฎหมายว่าด้วยสัญชาติหรือตามกฎหมายอื่นสามารถที่จะแยกออกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ

⁷⁷ มาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 บัญญัติว่า “คนต่างด้าวต่อไปนี้ จะประกอบธุรกิจได้เมื่อได้รับใบอนุญาตจากอธิบดี และจะประกอบธุรกิจได้เฉพาะประเภทธุรกิจและในท้องที่ที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดโดยการอนุมัติของคณะกรรมการรัฐมนตรีโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา ในประกาศดังกล่าวรัฐมนตรีจะกำหนดเงื่อนไขอย่างใดไว้ก็ได้ตามที่เห็นสมควร

(1) คนต่างด้าวที่เกิดในราชอาณาจักร แต่ไม่ได้รับสัญชาติไทยตามกฎหมายว่าด้วยสัญชาติหรือตามกฎหมายอื่น

(2) คนต่างด้าวโดยผลของการถูกถอนสัญชาติตามกฎหมายว่าด้วยสัญชาติหรือตามกฎหมายอื่น

การขอรับใบอนุญาต การออกใบอนุญาต และระยะเวลาการอนุญาต ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎหมาย

ในกรณีที่อธิบดีไม่อนุญาตให้คนต่างด้าวตามวรรคหนึ่งประกอบธุรกิจ คนต่างด้าวนั้นมี สิทธิอุทธรณ์ต่อรัฐมนตรี ได้ และให้คำวินิจฉัยในมาตรา 20 วรรคหนึ่ง และวรรคสาม มาใช้บังคับโดยอนุโลม”.

⁷⁸ อธิบดีตามมาตรา 7 นี้หมายถึง อธิบดีกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์

แต่อย่างไรก็ตาม อธิบดีกรมพัฒนาธุรกิจการค้าได้มอบอำนาจให้ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่ละจังหวัดทำหน้าที่เป็นนายทะเบียนแทนอธิบดีกรมพัฒนาธุรกิจการค้าในการออกใบอนุญาตตามมาตรา 7 นี้ตามคำสั่งกรมทะเบียนการค้าที่ 61/2544 เรื่อง มอบอำนาจของอธิบดีกรมทะเบียนการค้าในการอนุญาตการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวพ.ศ. 2542.

หลักเกณฑ์และวิธีการขอรับใบอนุญาต การออกใบอนุญาต และระยะเวลาการอนุญาตเป็นไปตามกฎหมาย กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการขอรับใบอนุญาต การออกใบอนุญาตและระยะเวลาการอนุญาตให้ประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวตามมาตรา 7 พ.ศ. 2546”

⁷⁹ ณ ปัจจุบันนี้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 ยังไม่มีประกาศกำหนดประเภทธุรกิจและในท้องที่ตามความมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2522.

(1) กลุ่มที่ตกลอยู่ภายใต้มาตรา 7 ทวิ วรรค 1 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508 ซึ่งถูกแก้ไขและเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535⁸⁰ กล่าวคือ เป็นบุคคลที่เกิดในประเทศไทยจากบิดาและมารดาต่างด้าวทั้งนี้ไม่ว่าจะจะด้วยการเมียนสมรสกันหรือไม่ และบิดาหรือมารดาเป็นคนเข้าเมืองในลักษณะไม่ถาวร (ยกเว้นแต่เป็นบุคคลที่ได้สัญชาติไทยตามมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2551) โดยบุคคลกลุ่มนี้จะถูกมาตรา 7 ทวิ วรรค 3 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508 ซึ่งถูกแก้ไขและเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2551 สันนิษฐานว่าเป็น “บุคคลเข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรไทยโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง”⁸¹ แม้โดยข้อเท็จจริงจะเกิดในประเทศไทยก็ตาม

ดังนั้น หากพิจารณาเรื่อง “สถานะบุคคล” แล้วจะเห็นได้ว่ากรณีมาตรา 7 (1) แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 นี้จะเข้ากรณีมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 ด้วยซึ่งเป็นไปตามข้อสันนิษฐานตามมาตรา 7 ทวิ วรรค 3 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508 ซึ่งถูกแก้ไขและเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2551 ดังกล่าวนั้นเอง

พระฉะนั้น คนต่างด้าวที่เกิดในราชอาณาจักร แต่ไม่ได้รับสัญชาติไทยตามกฎหมายว่าด้วยสัญชาติ หรือตามกฎหมายอื่นตามมาตรา 7 (1) แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 จึงตกลอยู่ภายใต้มาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 ดังนั้น คนต่างด้าวในกรณีนี้จึงต้องห้ามประกอบธุรกิจในประเทศไทยในฐานะ “ผู้ทรงสิทธิ์” โดยเด็ดขาดซึ่งเป็นไปตามมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 นั้นเอง

(2) กลุ่มที่ตกลอยู่ภายใต้มาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508⁸²

บุคคลที่เกิดในประเทศไทยแต่ไม่ได้รับสัญชาติไทยตามมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 นี้ ได้แก่ บุคคลที่เกิดในประเทศไทยจากบิดาและมารดาที่เป็นคนต่างด้าว โดยบิดาหรือมารดาเป็นหัวหน้าหรือเจ้าหน้าที่ในคณะผู้แทนทางทูต หรือเป็นหัวหน้าหรือเจ้าหน้าที่ในคณะผู้แทนทางกงสุล หรือเป็นพนักงานหรือผู้ช่วยชายนขององค์การระหว่างประเทศ บุคคลในกรณีนี้แม้จะเกิดในประเทศไทยแต่ก็

⁸⁰ อ้างแล้ว.

⁸¹ ทั้งนี้เว้นแต่จะมีกฎหมายรองกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น.

⁸² มาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508 บัญญัติว่า “ผู้เกิดในราชอาณาจักรไทยโดยบิดาและมารดาเป็นคนต่างด้าว ย่อมไม่ได้สัญชาติไทย ถ้าขณะที่เกิดบิดาหรือมารดาเป็น

(1) หัวหน้าคณะผู้แทนทางทูตหรือเจ้าหน้าที่ในคณะผู้แทนทางทูต

(2) หัวหน้าคณะผู้แทนทางกงสุลหรือเจ้าหน้าที่ในคณะผู้แทนทางกงสุล

(3) พนักงานหรือผู้ช่วยชายนขององค์การระหว่างประเทศ

(4) คนในครอบครัวซึ่งเป็นญาติอยู่ในความอุปการะหรือคนใช้ ซึ่งเดินทางจากต่างประเทศมาอยู่กับบุคคลใน (1) (2) หรือ (3)”.

ไม่ได้สัญชาติไทยแต่อย่างใด และในขณะเดียวกันจะได้รับสัญชาติตามบิดามารดาหรือไม่นั้นก็ต้องเป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยสัญชาติของบิดามารดาของบุคคลนั้นๆ

ดังนั้น คนต่างด้าวตามมาตรา 7 (1) แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 หากจะประกอบธุรกิจในประเทศไทยในฐานะ “ผู้ทรงสิทธิ์” ต้องดำเนินการตามหลักเกณฑ์ ขั้นตอนและวิธีการต่างๆ ตามที่มาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 ได้กำหนดไว้

ข. คนต่างด้าว โดยผลของการถูกถอนสัญชาติตามกฎหมายว่าด้วยสัญชาติหรือตามกฎหมายอื่น

คนต่างด้าวโดยผลของการถูกถอนสัญชาติตามกฎหมายว่าด้วยสัญชาติหรือตามกฎหมายอื่นสามารถแบ่งได้ดังนี้

(1) กรณีมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508 ซึ่งถูกแก้ไขและเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2551⁸³

(2) กรณีมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508 ซึ่งถูกแก้ไขและเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2551⁸⁴

(3) กรณีมาตรา 18 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508 ซึ่งถูกแก้ไขและเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535⁸⁵

⁸³ มาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508 ซึ่งถูกแก้ไขและเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2551 บัญญัติว่า “หญิงซึ่งเป็นคนต่างด้าวและได้สัญชาติไทยโดยการสมรส อาจถูกถอนสัญชาติไทยได้เมื่อปรากฏว่า

(1) การสมรสนั้นได้เป็นไปโดยปกปิดข้อเท็จจริง หรือแสดงข้อความเท็จอันเป็นสาระสำคัญ

(2) กระทำการใด ๆ อันเป็นการกระทำการเทือนต่อความมั่นคงหรือขัตต่อประโยชน์ของรัฐ หรือเป็นการเหยียดหยามประเทศาติ

(3) กระทำการใด ๆ อันเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การถอนสัญชาติไทยตามวรรคหนึ่งให้เป็นอำนาจของรัฐมนตรี”.

⁸⁴ มาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508 ซึ่งถูกแก้ไขและเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2551 บัญญัติว่า “ผู้ซึ่งมีสัญชาติไทยเพรากัดในราชอาณาจักรไทยโดยมีบิดาหรือมารดาเป็นคนต่างด้าวอาจถูกถอนสัญชาติไทยได้ เมื่อปรากฏว่า

(1) ไปอยู่ในต่างประเทศที่บิดาหรือมารดาไม่หรือเคยมีสัญชาติเป็นเวลาติดต่อกันเกินห้าปีนับแต่วันที่บรรลุนิติภาวะ

(2) มีหลักฐานแสดงว่าใช้สัญชาติของบิดาหรือมารดาหรือสัญชาติอื่นหรือผูกไฝอยู่ในสัญชาติของบิดาหรือมารดา หรือสัญชาติอื่น

(3) กระทำการใด ๆ อันเป็นการกระทำการเทือนต่อความมั่นคงหรือขัตต่อประโยชน์ของรัฐ หรือเป็นการเหยียดหยามประเทศาติ

(4) กระทำการใด ๆ อันเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

การถอนสัญชาติไทยตาม (1) หรือ (2) ให้รัฐมนตรีเป็นผู้สั่ง ส่วนการถอนสัญชาติไทยตาม (3) หรือ (4) เมื่อพนักงานอัยการร้องขอ ให้ศาลเป็นผู้สั่ง”.

(3) กรณีมาตรา 19 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508⁸⁶

การถอนสัญชาติไทยในกรณีเหล่านี้ส่งผลให้คนไทยต้องเสียสัญชาติไทย ดังนั้น คนเหล่านี้จะตกเป็นคนต่างด้าวตามกฎหมายโดยทันที⁸⁷

ปัญหาที่เราต้องขับคิดในประการต่อมา คือ หลังจากที่คนไทยถูกถอนสัญชาติไทยและส่งผลให้ตกเป็น “คนต่างด้าว” นั้น บุคคลเหล่านี้จะเป็นคนต่างด้าวประเภทใดในทางกฎหมายโดยเฉพาะประเด็นของ “การเข้าเมืองตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง” เพราะหากเราพิจารณาถึงผลของการถอนสัญชาติไทยแล้วจะเห็นได้ว่าไม่มีบทบัญญัติว่าด้วย “การเข้าเมืองตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง” ของ “คนต่างด้าว” ที่ถูกถอนสัญชาติไทยอย่างชัดเจน จะมีกี่แต่ผลตามพระราชบัญญัติบัตรประจำตัวประชาชน พ.ศ. 2526⁸⁸ และพระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างด้าว พ.ศ.2493⁸⁹ เท่านั้นซึ่งไม่ใช่ผลที่เกี่ยวกับ “การเข้าเมืองตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง” แต่อย่างใด

⁸⁵ มาตรา 18 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508 ซึ่งถูกแก้ไขและเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535 บัญญัติว่า “เมื่อมีพฤติการณ์อันเป็นการสมควรเพื่อความมั่นคงหรือประโยชน์ของรัฐ รัฐมนตรีมีอำนาจถอนสัญชาติไทยของผู้ซึ่งได้สัญชาติไทยตามมาตรา 7 ทวิ วรรคสอง”.

⁸⁶ มาตรา 19 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508 บัญญัติว่า “รัฐมนตรีมีอำนาจถอนสัญชาติไทยแก่ผู้ซึ่งได้สัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติ เมื่อปรากฏว่า

(1) การแปลงสัญชาตินี้ได้เป็นไปโดยปกปิดข้อเท็จจริงหรือแสดงข้อความเท็จอันเป็นสาระสำคัญ

(2) มีหลักฐานแสดงว่าผู้แปลงสัญชาตินี้ยังใช้สัญชาติเดิม

(3) กระทำการใด ๆ อันเป็นการกระทบกระทอนต่อความมั่นคงหรือขัดต่อประโยชน์ของรัฐ หรือเป็นการเหยียดหยามประเทศชาติ

(4) กระทำการใด ๆ อันเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

(5) ไปอยู่ในต่างประเทศโดยไม่มีภูมิลำเนาในประเทศไทยเป็นเวลาเกินห้าปี

(6) ซึ่งคงมีสัญชาติดิจิทัลของประเทศไทยที่ทำสังคมกับประเทศไทย

การถอนสัญชาติไทยตามมาตรานี้ จะขยายไปถึงบุตรของผู้ถูกถอนสัญชาติไทยในเมื่อบุตรนั้นยังไม่บรรลุนิติภาวะ และได้สัญชาติไทยตามมาตรา 12 วรรคสองหัวที่ได้ และเมื่อรัฐมนตรีสั่งถอนสัญชาติไทยแล้วให้นำความกราบบังคมทุกเพื่อทรงทราบ”.

⁸⁷ มาตรา 22 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508 บัญญัติว่า “ผู้ซึ่งมีสัญชาติไทยและได้แปลงสัญชาติเป็นคนต่างด้าว หรือสละสัญชาติไทย หรือถูกถอนสัญชาติไทยย่อมเสียสัญชาติไทย”.

⁸⁸ มาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติบัตรประจำตัวประชาชน พ.ศ. 2526 บัญญัติว่า “ผู้อื่นบัตรผู้ได้เสียสัญชาติไทย เมื่อใด ไม่ว่าด้วยเหตุใดผู้นั้นหมดศักดิ์ที่จะใช้บัตรนั้นทันที และต้องส่งมอบบัตรนั้นให้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่แห่งท้องที่ที่ตนมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่เสียสัญชาติไทย”.

⁸⁹ มาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างด้าว พ.ศ. 2493 บัญญัติว่า “คนสัญชาติไทยผู้เสียไปชั่งสัญชาติไทยไม่ว่าด้วยเหตุใด ให้ไปขอใบสำคัญประจำตัวจากนายทะเบียนในท้องที่ที่ตนอยู่กा�ยในสามสิบวัน นับแต่วันที่ได้รู้หรือควรรู้ว่าตนได้เสียไปชั่งสัญชาติไทย”.

ในขณะนี้มีนักกฎหมายหลายท่านเห็นว่า การที่มาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างด้าว พ.ศ. 2493 ให้คนไทยที่ถูกถอนสัญชาติไปขอรับ “ใบสำคัญประจำตัว” นั้น เท่ากับว่าประเทศไทยต้องการให้ “คนไทยที่ถูกถอนสัญชาติ” เหล่านี้ได้รับการพัฒนาสถานะเป็น “คนต่างด้าวที่เข้าเมืองชอบด้วยกฎหมายและมีสิทธิอาศัยถาวรในประเทศไทย” นั้นเอง ทั้งนี้นี่เองจาก “ใบสำคัญประจำตัว” ตามมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างด้าว พ.ศ. 2493 จะออกให้เฉพาะ “คนต่างด้าวที่เข้าเมืองชอบด้วยกฎหมายและมีสิทธิอาศัยถาวรในประเทศไทย” เท่านั้น

อนึ่ง สถานะบุคคล “คนต่างด้าวที่เข้าเมืองชอบด้วยกฎหมายและมีสิทธิอาศัยถาวรในประเทศไทย” นั้น ไม่ได้เกิดขึ้นเองตามกฎหมายโดยอัตโนมัติแต่เกิดจากกระบวนการร้องขอของคนต่างด้าว

ดังนั้น ปัญหาคือมาที่เราต้องขอบคุณ คือ ในช่วงเวลาที่จะมีการพัฒนาสถานะบุคคลเป็น “คนต่างด้าวที่เข้าเมืองชอบด้วยกฎหมายและมีสิทธิอาศัยถาวรในประเทศไทย” ดังกล่าว “คนไทยที่ถูกถอนสัญชาติ” ดังกล่าวตนนี้จะมี “สถานะบุคคล” ได้?

หากเราจะนำมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 มาพิจารณา⁹⁰ จะเห็นได้ว่าในช่วงเวลาที่ “คนไทยที่ถูกถอนสัญชาติ” ดังกล่าวตนนี้ยังไม่มี “ใบสำคัญประจำตัว” ตามพระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างด้าว พ.ศ. 2493 หรือ ยังไม่มี “ใบสำคัญถื่นที่อยู่” ตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 นั้นให้ “สันนิษฐานไว้ก่อนว่าคนไทยที่ถูกถอนสัญชาตินั้นเป็นคนต่างด้าวที่เข้าเมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย”

แต่อย่างไรก็ตาม อย่างที่ได้กล่าวมาแล้วในตอนต้นว่าข้อสันนิษฐานตามมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 นั้นเป็น “ข้อสันนิษฐานที่ไม่เด็ดขาด” ดังนั้น “คนไทยที่ถูกถอนสัญชาติ” หากสามารถพิสูจน์หักล้างข้อสันนิษฐานตามมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 ได้ ปัญหาที่จะขึ้นก็ลับนาทีเดียว ก็คือ “คนไทยที่ถูกถอนสัญชาติ” มีสถานะบุคคลตามกฎหมายใน “สถานะบุคคล” ได้? ซึ่งในกรณีปัญหานี้ทางคณะผู้วิจัยคิดว่าควรจะต้องมีการศึกษาถึงผลของ “การถูกถอนสัญชาติไทย” ตามกฎหมายว่าด้วยสัญชาติไทยเพื่อให้เกิดความชัดเจนในเรื่องของ “สถานะบุคคล” ที่ชัดเจนยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้การกำหนดสิทธิในการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวสามารถดำเนินการวิเคราะห์ได้อย่างถูกต้องชัดเจนยิ่งขึ้น

ดังนี้ ตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 ทางคณะผู้วิจัยสามารถสรุปได้ ดังนี้

คนต่างด้าวที่เกิดในราชอาณาจักรแต่ไม่ได้สัญชาติไทยตามกฎหมายว่าด้วยสัญชาติหรือตามกฎหมายอื่น และคนต่างด้าวโดยผลของการถูกถอนสัญชาติตามกฎหมายว่าด้วยสัญชาติหรือตามกฎหมายอื่นนั้นจะเห็นได้ว่ากฎหมายเปิดช่องหรือโอกาสให้บุคคลที่ตกอยู่ภายใต้มาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติ

⁹⁰ อาจแล้ว.

การประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวพ.ศ.2542 มีสิทธิในการประกอบธุรกิจในประเทศไทยในฐานะ “ผู้ทรงสิทธิ์” ภายใต้เงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด

แต่อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติ มาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวพ.ศ. 2542 ไม่มีผลใช้บังคับ ได้ ทั้งนี้เพรา

1.) พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542

ปัจจุบันนี้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 ยังไม่มีประกาศกำหนดประเภทธุรกิจและในท้องที่ตามความมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542

2.) พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508 ซึ่งถูกแก้ไขและเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 2 และ 3) พ.ศ.2535 และพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2551

มาตรา 7 ทวิ วรรค 3 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508 ซึ่งถูกแก้ไขและเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2551 ได้ตั้งข้อสันนิษฐานเด็ดขาดให้คนต่างด้าวที่เกิดในประเทศไทยเป็น “บุคคลเข้ามาอยู่ในราชอาณาจักร ไทยโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง” หรือ “คนเข้าเมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย”

3.) พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522

มาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 ได้ตั้งข้อสันนิษฐานไม่เด็ดขาดให้คนต่างด้าวที่ถูกถอนสัญชาติเป็น “คนเข้าเมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย”

(3) คนต่างด้าว : ห้ามประกอบธุรกิจในประเทศไทยโดยมีเงื่อนไข⁹¹

กรณีมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 นั้นกำหนดให้การประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด ได้แก่ บัญชีแบบท้ายพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ก. บัญชีหนึ่ง : ห้ามคนต่างด้าวประกอบธุรกิจในประเทศไทยโดยเด็ดขาด⁹²

⁹¹ มาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับมาตรา 6 มาตรา 7 มาตรา 10 และมาตรา 12

(1) ห้ามนิให้คนต่างด้าวประกอบธุรกิจที่ไม่อนุญาตให้คนต่างด้าวประกอบกิจการด้วยเหตุผลพิเศษตามที่กำหนดไว้ในบัญชีหนึ่ง

(2) ห้ามนิให้คนต่างด้าวประกอบธุรกิจที่เกี่ยวกับความปลอดภัย หรือความมั่นคงของประเทศไทยที่มีผลกระทบต่อศิลปวัฒนธรรม จริยตประเพณี และหัตถกรรมพื้นบ้าน หรือธุรกิจที่มีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมตามที่กำหนดไว้ในบัญชีสอง เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีโดยการอนุมัติของคณะกรรมการ

(3) ห้ามนิให้คนต่างด้าวประกอบธุรกิจที่คนไทยยังไม่มี ความพร้อมที่จะแบ่งบันในการประกอบกิจการกับคนต่างด้าว ตามที่กำหนดไว้ในบัญชีสาม เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากอธิบดีโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ”

⁹² บัญชีหนึ่ง

ข. บัญชีสอง : ห้ามคนต่างด้าวประกอบธุรกิจในประเทศไทย เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีโดยการอนุมัติของคณะกรรมการรัฐมนตรี⁹³

ธุรกิจที่ไม่อนุญาตให้คนต่างด้าวประกอบกิจการด้วยเหตุผลพิเศษ

- (1) การทำกิจการหนังสือพิมพ์ การทำกิจการสถานีวิทยุกระจายเสียง หรือสถานีวิทยุโทรทัศน์
- (2) การทำนา ทำไร่ หรือทำสวน
- (3) การเลี้ยงสัตว์
- (4) การทำป่าไม้และการแปรรูปไม้จากป่าธรรมชาติ
- (5) การทำการประมงและการจับสัตว์น้ำในน่านน้ำไทยและในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศไทย
- (6) การลักดสัมุนไพรไทย
- (7) การค้าและการขายหอดตลาดโดยรวมวัตถุของไทย หรือมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของประเทศไทย
- (8) การทำหรือการหล่อพระพุทธรูป และการทำนาคร
- (9) การค้าที่ดิน

⁹³ บัญชีสอง

ธุรกิจที่เกี่ยวกับความปลอดภัยหรือความมั่นคงของประเทศไทยหรือมีผลกระทบต่อศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี หัตถกรรมพื้นบ้าน หรือทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

หมวด 1 ธุรกิจที่เกี่ยวกับความปลอดภัยหรือความมั่นคงของประเทศไทย

- (1) การผลิต การจำหน่าย และการซ่อมบำรุง
 - (ก) อาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน ดินปืน วัตถุระเบิด
 - (ข) ส่วนประกอบของอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน และวัตถุระเบิด
 - (ค) อาวุธยุทโธปกรณ์ เรือ อากาศยาน หรือยานพาหนะทางการทหาร
 - (ง) อุปกรณ์หรือส่วนประกอบของอุปกรณ์สังคมรุกประเทศไทย
- (2) การขนส่งทางบก ทางน้ำ หรือทางอากาศในประเทศไทย รวมถึงกิจการการบินในประเทศไทย

หมวด 2 ธุรกิจที่มีผลกระทบต่อศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี และหัตถกรรมพื้นบ้าน

- (1) การค้าของเก่า หรือศิลปวัตถุ ซึ่งเป็นงานศิลปกรรม หัตถกรรมของไทย
- (2) การผลิตเครื่องไม้แกะสลัก
- (3) การเลี้ยงไก่ การผลิตเส้นไก่ไทย การทอดผ้าไก่ไทย หรือ การพิมพ์គัดลายผ้าไก่ไทย
- (4) การผลิตเครื่องดื่มตรีไทย
- (5) การผลิตเครื่องทอง เครื่องเงิน เครื่องดม เครื่องทองลงหิน หรือเครื่องเงิน
- (6) การผลิตถ้วยชามหรือเครื่องปั้นดินเผาที่เป็นศิลปวัฒนธรรมไทย

หมวด 3 ธุรกิจที่มีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม

- (1) การผลิตน้ำตาลจากอ้อย
- (2) การทำนาเกลือ รวมทั้งการทำเกลือสินเชาว์
- (3) การทำเกลือหิน
- (4) การทำเหมือง รวมทั้งการระเบิดหรือย่อยหิน
- (5) การแปรรูปไม้เพื่อทำเครื่องเรือนและเครื่องใช้สอย

ค. บัญชีสาม : ห้ามคนต่างด้าวประกอบธุรกิจในประเทศไทย เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากอธิบดีโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ⁹⁴

⁹⁴ บัญชีสาม

ธุรกิจที่คุณไทยยังไม่มีความพร้อมที่จะเข้ามาร่วมในการประกอบกิจการกับคนต่างด้าว

- (1) การสีข้าว และการผลิตแป้งจากข้าวและพืชไร่
- (2) การทำการประมง เนพาการเลี้ยงสัตว์น้ำ
- (3) การทำป่าไม้จากป่าป่าลูก
- (4) การผลิตไม้อัด แผ่นไม้วีเนียร์ ชิปบอร์ด หรือ สาร์ดบอร์ด
- (5) การผลิตปุ๋นขาว
- (6) การทำกิจการบริการทางบัญชี
- (7) การทำกิจการบริการทางกฎหมาย
- (8) การทำกิจการบริการทางสถาปัตยกรรม
- (9) การทำกิจการบริการทางวิศวกรรม
- (10) การก่อสร้าง ยกเว้น
 - (ก) การก่อสร้างสิ่งซึ่งเป็นการให้บริการพื้นฐานแก่ประชาชน ด้านการสาธารณูปโภคหรือการคมนาคม ที่ต้องใช้เครื่องมือ เครื่องจักร เทคโนโลยีหรือความชำนาญในการก่อสร้างเป็นพิเศษ โดยมีทุนขั้นต่ำของคนต่างด้าวตั้งแต่ ห้าร้อยล้านบาทขึ้นไป
 - (ข) การก่อสร้างประเภทอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง
- (11) การทำกิจการนายหน้าหรือตัวแทน ยกเว้น
 - (ก) การเป็นนายหน้าหรือตัวแทนซื้อขายหลักทรัพย์หรือการบริการที่เกี่ยวกับการซื้อขายล่วงหน้าซึ่ง สินค้าเกษตรหรือตราสารทางการเงินหรือหลักทรัพย์
 - (ข) การเป็นนายหน้าหรือตัวแทนซื้อขายหรือจัดหาสินค้าหรือบริการที่จำเป็นต่อการผลิตหรือ การให้บริการของวิสาหกิจในเครือเดียวกัน
 - (ค) การเป็นนายหน้าหรือตัวแทนซื้อขาย จัดซื้อหรือจัดจำหน่าย หรือจัดหาตลาดทั้ง ในประเทศไทยและ ต่างประเทศเพื่อการจำหน่ายซึ่งสินค้าที่ผลิตในประเทศไทยหรือนำเข้ามาจากต่างประเทศอันมีลักษณะ เป็นการประกอบธุรกิจ ระหว่างประเทศ โดยมีทุนขั้นต่ำของคนต่างด้าวตั้งแต่นี้เป็นต้นไป
 - (ง) การเป็นนายหน้าหรือตัวแทนประเภทอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง
- (12) การขายทอดตลาด ยกเว้น
 - (ก) การขายทอดตลาดที่มีลักษณะเป็นการประมูลซื้อขายระหว่างประเทศไทยที่มิใช่การประมูลซื้อขายของ ก่อ วัตถุ โบราณ หรือศิลปวัตถุซึ่งเป็นงานศิลปกรรม หัตถกรรม หรือโบราณวัตถุของไทย หรือที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ของประเทศไทย
 - (ข) การขายทอดตลาดประเภทอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง
- (13) การค้าภายในเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์หรือผลิตผลทางการเกษตรพื้นเมืองที่ยังไม่มีกฎหมายห้ามไว้
- (14) การค้าปลีกสินค้าทุกประเภทที่มีทุนขั้นต่ำรวมทั้งสิ้นน้อยกว่าหนึ่งร้อยล้านบาท หรือที่มีทุนขั้นต่ำของ แต่ละร้านค้าน้อยกว่าสิบล้านบาท

ดังนี้ จะเห็นได้ว่ามาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 ห้ามคนต่างด้าวประกอบธุรกิจในประเทศไทยได้เงื่อนไข 2 ประการคือ

- (1) บัญชีแบบท้ายพระราชบัญญัติ
- (2) การได้รับอนุญาตจากประเทศไทย

ซึ่งคนต่างด้าวตามมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 ได้แก่⁹⁵ ก.คนต่างด้าวที่เข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายและมีสิทธิอาศัยชั่วคราวในประเทศไทย

คนต่างด้าวในกรณีนี้คือ คนต่างด้าวที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทยโดยชอบด้วยกฎหมายว่าด้วยการเข้าเมือง กล่าวคือ พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 อันได้แก่ กรณีมาตรา 12 13 15 และ 17⁹⁶ และมีสิทธิอาศัยชั่วคราวในประเทศไทย ตัวอย่างเช่น นักท่องเที่ยว เป็นต้น

ข. คนต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายและมีสิทธิอาศัยถาวรในประเทศไทย

คนต่างด้าวในกรณีนี้คือ คนต่างด้าวที่เข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายและร้องขอมีสิทธิอาศัยในประเทศไทยแบบถาวรตามมาตรา 17 40 41 42 43 51⁹⁷ แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 และรวมถึง “คนต่างด้าวเข้าเมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายและมีสิทธิอาศัยชั่วคราวในประเทศไทย” และได้รับการพัฒนาสถานะบุคคลตามมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522⁹⁸ ให้เป็น “คนต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายและมีสิทธิอาศัยถาวรในประเทศไทย” ด้วย

จากบทบัญญัตามาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 ดังกล่าว จะเห็นได้ว่า คนต่างด้าวจะประกอบธุรกิจในประเทศไทยได้นั้นต้องพิจารณาบัญชีแบบท้ายพระราชบัญญัติ การประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 เป็นสำคัญว่า “การประกอบธุรกิจ” ของคนต่างด้าวนั้นเป็นธุรกิจในบัญชีใด ซึ่งแต่ละบัญชีนั้นให้ผลที่แตกต่างกัน กล่าวคือ บัญชีหนึ่ง: ห้ามคนต่างด้าวประกอบธุรกิจในประเทศไทยโดยเด็ดขาด บัญชีสอง: ห้ามคนต่างด้าวประกอบธุรกิจในประเทศไทย เว้นแต่จะได้รับ

-
- (15) การค้าส่งสินค้าทุกประเภทที่มีทุนขั้นต่ำของแต่ละร้านค้า้อยกว่าหนึ่งร้อยล้านบาท
 - (16) การทำกิจการ โฆษณา
 - (17) การทำกิจการ โรงแรม เว้นแต่บริการจัดการโรงแรม
 - (18) การนำเที่ยว
 - (19) การขายอาหารหรือเครื่องดื่ม
 - (20) การทำกิจการเพาเวอร์หรือปรับปรุงพื้นที่พืช
 - (21) การทำธุรกิจบริการอื่น ยกเว้นธุรกิจบริการที่กำหนดในกฎหมาย

⁹⁵ มาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 อยู่ภายใต้บังคับมาตรา 6 มาตรา 7 มาตรา 10 และมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 ดังนี้ คนต่างด้าวที่ตอกย้ำภายใต้บังคับของมาตรา 6,7,10 และ 12 จึงไม่ตอกย้ำภายใต้มาตรา 8 อีก.

⁹⁶ จ้างแล้ว.

⁹⁷ จ้างแล้ว.

⁹⁸ จ้างแล้ว.

อนุญาตจากรัฐมนตรี โดยการอนุมัติของคณะกรรมการรัฐมนตรี และบัญชีสาม: ห้ามคนต่างด้าวประกอบธุรกิจในประเทศไทย เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากอธิบดีโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว และในเบื้องต้นจากการลงพื้นที่จังหวัดแม่ส่องสอนนั้น ทางคณะกรรมการผู้วิจัยพบว่ารูปแบบของ การประกอบธุรกิจการค้าชายแดนในจังหวัดแม่ส่องสอนนั้นมีอยู่ 2 รูปแบบ คือ

(1) การประกอบธุรกิจการค้าชายแดน : สินค้า

อันได้แก่ การนำเข้าสินค้าจากประเทศไทยมายังประเทศสัมภพ เช่น พฤกษา เป็นต้น และการส่งออกสินค้าจากประเทศไทย

(2) การประกอบธุรกิจการค้าชายแดน : บริการ

อันได้แก่ การขนส่งสินค้าถ่ายลำ กล่าวคือ ขนส่งสินค้าจากประเทศไทยแลเขยประเทศนำมันปานลึ่น นำมันดีเซล ผ่านจังหวัดแม่ส่องสอนไปยังประเทศไทย หรือขนส่งสินค้าจากประเทศไทยสู่ปุ่นประเทศ เครื่องยนต์ รถจักรยานเก่า เป็นต้น ผ่านจังหวัดแม่ส่องสอนไปยังประเทศไทย

ได้แก่ การบริการขนส่งสินค้าผ่านประเทศไทย ตัวแทนของนิติบุคคลต่างประเทศ เป็นต้น

ซึ่งจากการวิเคราะห์ในเบื้องต้น ทางคณะกรรมการผู้วิจัยเห็นว่า การประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวในการค้าชายแดนในจังหวัดแม่ส่องสอนนั้น ไม่น่าจะเป็นการประกอบธุรกิจในบัญชีหนึ่งของพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 ทั้งนี้ เพราะจากข้อมูลสถิติสินค้าตามแนวชายแดนจังหวัดแม่ส่องสอนของค่าศุลกากรจังหวัดแม่ส่องสอนนั้นไม่มีสินค้าที่นำเข้าหรือส่งออกนิดใดเลยที่อยู่ในข่ายของสินค้าตามบัญชีหนึ่งของพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 ดังกล่าว อีกทั้ง สินค้าในการประกอบธุรกิจตามบัญชีหนึ่งนั้นยากที่จะมีการนำเข้าและส่งออกโดยผ่านพิธีการศุลกากรโดยกรณีปกติ

ดังนั้น ปัญหาต่อมาที่จะต้องวิเคราะห์คือ การประกอบธุรกิจการค้าชายแดนของจังหวัดแม่ส่องสอนนั้นจะอยู่ในบัญชีสองหรือบัญชีสามของพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 นี้ หรือ ไม่อยู่ในบัญชีใดๆของพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 นี้?

ในเรื่องนี้จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการวิเคราะห์ต่อไปในอนาคตเพื่อให้เกิดความชัดเจนแก่ ผู้ประกอบธุรกิจการค้าชายแดน โดยเฉพาะผู้ประกอบการที่เป็น “คนต่างด้าวเข้าเมืองไทยโดยชอบด้วยกฎหมายทั้งที่มีสิทธิอาสัชถาวรและสิทธิอาสัชชั่วคราว” ซึ่งการวิเคราะห์ปัญหาดังกล่าวนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการส่งผ่านซึ่งปัญหาไปยังคณะกรรมการการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวตามพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 เพื่อพิจารณาต่อไป

พระฉะนั้น เราสามารถที่จะสรุปได้ว่า กรณีของคนต่างด้าวที่เข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายทั้งที่มีสิทธิอาสัชถาวรและสิทธิอาสัชชั่วคราวอยู่ในประเทศไทยนั้น การประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวในกรณีนี้ ต้องพิจารณาบัญชีแบบท้ายพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 นี้เป็นลำดับแรกว่า การประกอบธุรกิจดังกล่าวอยู่ในบัญชีใด กล่าวคือ บัญชีหนึ่ง บัญชีสอง หรือบัญชีสาม ทั้งนี้ เพราะบัญชี

ทั้งสามฉบับดังกล่าวจะเป็นตัวกำหนดรูปแบบของการมีสิทธิในการประกอบธุรกิจในฐานะ “ผู้ทรงสิทธิ์” ในประเทศไทยที่แตกต่างกัน

แต่อย่างไรก็ตาม หากการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวดังกล่าวไม่อยู่ในบัญชีที่พระราชบัญญัตินี้กำหนดไว้แล้ว คนต่างด้าวที่จะมีสิทธิในการประกอบธุรกิจในฐานะ “ผู้ทรงสิทธิ์” ในประเทศไทยได้โดยไม่ถูกจำกัดลิทีได้ ตามมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542⁹⁹

.....

⁹⁹ มาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 บัญญัติว่า “การปรับปรุงหรือแก้ไขประเภทธุรกิจตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้ให้ทำเป็นพระราชบัญญัติ เว้นแต่ธุรกิจตามบัญชีหนึ่งหรือตามบัญชีสองหมวด 1 ให้ทำเป็นพระราชบัญญัติ

ให้คณะกรรมการพิจารณาทบทวนประเภทธุรกิจตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้อย่างน้อยครั้งหนึ่งในทุกรอบระยะเวลาหนึ่งปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับแล้วทำการเห็นเสนอรัฐมนตรี

คนต่างด้าวที่ประกอบธุรกิจที่มิได้กำหนดไว้ในบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้อยู่ก่อนการปรับปรุงหรือแก้ไขประเภทธุรกิจตามวรรคหนึ่ง หากต่อมาธุรกิจนั้นเป็นธุรกิจที่ต้องขออนุญาตตามพระราชบัญญัตินี้และคนต่างด้าวนั้นประสงค์จะประกอบธุรกิจนั้นต่อไป ให้ดำเนินการแจ้งต่ออธิบดีเพื่อขอหนังสือรับรองตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในมาตรา 11

ในระหว่างระยะเวลาที่ปฏิบัติตามวรรคสามและยังไม่ได้รับหนังสือรับรอง มิให้อีกว่าคนต่างด้าวนั้นเป็นผู้ประกอบธุรกิจโดยมิได้รับอนุญาตตามพระราชบัญญัตินี้”.

บทที่ 4

กรอบแนวคิด (Concept)

บทที่ 4 นี้ ทางคณะผู้วิจัยจะนำข้อเท็จจริง นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวกับสิทธิในการประกอบธุรกิจในฐานะ “ผู้ทรงสิทธิ์” ในบทที่ 3 มาซึ่งมี นโยบายด้วยกันเพื่อให้เกิดมิติของภาพความสัมพันธ์ระหว่าง ข้อเท็จจริง นโยบาย และกฎหมายดังกล่าวอันจะทำให้เราเห็นภาพการเขื่อมต่อระหว่างสิ่งเหล่านั้นและ ผลกระทบที่เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดแม่ส่องสอน รวมทั้งข้อเสนอแนะจากทางคณะผู้วิจัย

สรุปและวิเคราะห์

ทางคณะผู้วิจัยได้นำเสนอถึงภาพของคนและลักษณะของการค้าชายแดน ตลอดจนผู้ประกอบการ ค้าชายแดน นโยบายการค้าชายแดนต่อผู้เป็นผู้ประกอบการค้าชายแดน รวมทั้งกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ ผู้ประกอบการค้าชายแดนแล้ว ในส่วนนี้ทางคณะผู้วิจัยจะทำการสรุปและเขื่อมมิติของภาพทั้งหมด ที่เข้าด้วยกันเพื่อชี้ให้เห็นปัญหาที่เกิดขึ้นในระบบการค้าชายแดนในจังหวัดแม่ส่องสอน ดังนี้

คนหรือผู้คนในจังหวัดแม่ส่องสอนนั้น สามารถที่จะแยกออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือ

- 1.) คนไทย หรือ คนสัญชาติไทย
- 2.) คนต่างด้าว

คนต่างด้าวที่อาศัยอยู่ในจังหวัดแม่ส่องสอนนั้น สามารถที่จะแยกย่อยได้ 4 กลุ่ม โดยอาศัยนโยบาย และกฎหมายที่เกี่ยวกับสถานะบุคคลในเรื่องการพัฒนา “สถานะบุคคล” มาเป็นหลักเกณฑ์การพิจารณา ดังนี้

- ก. คนต่างด้าวเข้าเมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายและไม่มีสิทธิอาศัยในประเทศไทย
- ข. คนต่างด้าวเข้าเมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย แต่มีสิทธิอาศัยชั่วคราวในประเทศไทย
- ค. คนต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายและมีสิทธิอาศัยถาวรในประเทศไทย
- ง. คนต่างด้าวที่เป็นบุตรหลานของคนต่างด้าวในกลุ่มที่ ก - ค ที่เกิดในประเทศไทย

คนไทยและคนต่างด้าวเหล่านี้ได้เข้ามาเป็นกลัจกรรมในการขับเคลื่อนการค้าชายแดนในจังหวัด แม่ส่องสอน โดยมีทั้งเข้ามายังเป็นผู้ประกอบการค้าชายแดนและเข้ามารับจ้างในธุรกิจหรืองานภาคบริการ เช่น ขนส่ง หรือแรงงาน เป็นต้น เพื่อเป็นจุดเชื่อมต่อให้ระบบการค้าชายแดนในพื้นที่จังหวัดแม่ส่องสอนสามารถ ถูกผ่านข้อจำกัดในเรื่องที่ต้องพื้นที่การค้าชายแดนซึ่งอยู่ในเขตของป้าไม่ที่เดินทางเข้าถึงยากลำบาก

ผู้ประกอบการค้าชายแดนในจังหวัดแม่ส่องสอนนั้น จากข้อเท็จจริงในพื้นที่ปรากฏว่ามีทั้ง ผู้ประกอบการค้าชายแดนที่เป็นคนไทย และผู้ประกอบการค้าชายแดนที่เป็นคนต่างด้าวซึ่งผู้ประกอบการทั้ง สองนั้นปรากฏตัวทั้งในการค้าชายแดนโดยแท้และการค้าชายแดนในเชิงการค้าระหว่างประเทศไทย โดยเรื่อง “สถานะบุคคล” ไม่มีบทบาทมากนักต่อผู้ประกอบการค้าชายแดนในการค้าชายแดนโดยแท้ ทั้งนี้เป็นเพราะ ลักษณะของการค้าชายแดนโดยแท้นั้นเป็นการค้าของผู้คนที่อาศัยอยู่ในบริเวณชายแดนในลักษณะของความ

ເລື່ອເພື່ອສື່ງກັນແລກັນ ມີຄວາມຢືນຢັນຕ່ອກັນ ດັ່ງນັ້ນ ກຸ່ມາຍແລກ່າຍທາງການຄ້າລົງໄນມີອິທີພລ
ຕ່ອງຜູ້ປະກອບການທັງຄົນໄທຍແລກອັນຕ່າງໆທີ່ອາສີຍູ້ໃນບັນລຸບອນຂອງໜ້າທາງການຄ້າທີ່ທຳການຄ້າຫາຍແດນໂດຍ
ແທ້

ໃນທາງກັບກັນ ມາເປັນຜູ້ປະກອບການຄ້າຫາຍແດນໃນເຊີງການຄ້າຮ່ວງປະເທດ ເຮື່ອ
“ສານະບຸຄລ” ກັບມືນທາຫາທອຍ່າງຍິ່ງຕ່ອງການປະກອບຫຼຸກໂດຍເພັະປະເດືອນການເປັນ “ຜູ້ທຽງສີທີ”
ຫຼືອ “ຜູ້ມີສີທີ” ໃນການປະກອບຫຼຸກການຄ້າຫາຍແດນ ທັນນີ້ພະນັກງານນຳເຮື່ອງ “ສານະບຸຄລ” ມາເປັນ
ເງື່ອນໄຂຂອງການເຂົ້າສູ່ການເປັນ “ຜູ້ທຽງສີທີ” ຫຼືອ “ຜູ້ມີສີທີ”ໃນການປະກອບຫຼຸກໂດຍມີທັນໂຍບາຍແລກ
ກຸ່ມາຍທີ່ນຳເຮື່ອງ “ສານະບຸຄລ” ມາເປັນເງື່ອນໄຂຂອງການເຂົ້າສູ່ການເປັນ “ຜູ້ທຽງສີທີ” ໃນການປະກອບຫຼຸກ
ດັ່ງນີ້

(1) ຄົນໄທຍ

ນໂຍບາຍ : ປະກາສັຈົງຫວັດແມ່ຂ່ອງສອນແລກຸ່ມຍື່ສັ່ງກາຮ່າຍແດນໄທຍກັບປະເທດເພື່ອນບ້ານດ້ານພມ່າ
ຈັງຫວັດແມ່ຂ່ອງສອນ ລົງວັນທີ 10 ກຸມພັນທີ ພ.ສ.2549 ເຮື່ອ ກໍາຫຼາມມາຕາກາ ພັດທະນາ ແລກ່າຍ
ບັນລຸບອນປົວມືດ້ານຈັງຫວັດແມ່ຂ່ອງສອນ¹⁰⁰

ກຸ່ມາຍ : ຮັ້ງຮຽນນຸ້ມູແໜ່ງຮາຈາກາຈັກໄທຍ ພ.ສ.2550 ມາຕາ 43 ບໍລິສຸດີວ່າ “ບຸຄລຍ່ອມມືເສີກາພ
ໃນການປະກອບກິຈການຫຼືອປະກອບອາຊີພແລກການແບ່ງຂັນໂດຍເສື່ອຍ່າງເປັນຫຽມ

ການຈຳກັດເສີກາພຕາມວຽກໜຶ່ງຈະກະທຳມີໄດ້ ເວັນແຕ່ໂດຍອາສີຍໍານາງຕາມບໍລິສຸດີແໜ່ງກຸ່ມາຍ
ເພັະເພື່ອປະໂຍ້ນໃນການຮັກຍາຄວາມມັນຄອງຮູ້ຫຼືເຄຽງຈຸກຂອງປະເທດ ການຄຸ້ມຄອງປະໜັນໃນ
ດ້ານສາຫະລຸປໂກກ ການຮັກຍາຄວາມສົງເຮັບຮ້ອຍຫຼືສີລະຮຽມອັນດີຂອງປະໜັນ ການຈັດຮະບັບການ
ປະກອບອາຊີພ ການຄຸ້ມຄອງຜູ້ບໍລິໂກກ ການຜັ້ນເມືອງ ການຮັກຍາທັງພາກຮຽມຫາດທີ່ຫຼືສິ່ງແວດລ້ອມ ສົວສັດກາພ
ຂອງປະໜັນ ຫຼືອເພື່ອປຶ້ງກັນການຜູ້ກາດຫຼືອຂ່າດຄວາມໄມ່ເປັນຫຽມໃນການແບ່ງຂັນ”

ວິຄຣະທີ່ : ຈາກມາຕາ 43 ແຫ່ງຮັ້ງຮຽນນຸ້ມູແໜ່ງຮາຈາກາຈັກໄທຍ ພ.ສ.2550 ດັ່ງລ່າວຈະເຫັນໄດ້ວ່າ
ຄົນໄທຍທຸກຄົນມີສີທີເສີກາພໃນການປະກອບຫຼຸກໃນປະເທດໄທຍ ການຈຳກັດສີທີໃນການປະກອບຫຼຸກຈະ
ກະທຳມີໄດ້ເວັນແຕ່ຈະມີກຸ່ມາຍກໍາຫຼານດ້ວຍ

ເພະະລະນັ້ນ ໃນເນື້ອງຕົ້ນເຮົາສາມາດທີ່ຈະສຽບໄດ້ວ່າ ຄົນໄທຍທຸກຄົນມີສີທີໃນການປະກອບຫຼຸກ ແຕ່
ສີທີໃນການປະກອບຫຼຸກດັ່ງກ່າວນັ້ນອາຈະຈຸກຈຳກັດໄດ້ໂດຍກຸ່ມາຍ

ດັ່ງນັ້ນ ສິ່ງທີ່ເຮົາຕ່ອງນຳມາພິຈາລານໃນລຳດັບດັດໄປ ກີ່ຄື່ອ ມີກຸ່ມາຍໄດ້ບ້າງທີ່ “ຈຳກັດ”ສີທີໃນການ
ປະກອບຫຼຸກຂອງຄົນໄທຍໃນປະເທດໄທຍ

ຈາກການຄືນຄວ້າຂ້ອມູລາທາງກຸ່ມາຍ ທາງຄະຜູ້ວິຈ່າຍໄມ່ພົບກຸ່ມາຍທີ່ເຂົ້າມາ “ຈຳກັດ”ສີທີໃນ
ການປະກອບຫຼຸກຂອງຄົນໄທຍ

¹⁰⁰ ຂໍາງແລ້ວ.

ดังนั้น สิ่งที่เราต้องนำมาพิจารณาในลำดับถัดไป ก็คือ นโยบายของจังหวัดแม่ส่องสอนตามประกาศจังหวัดแม่ส่องสอนและศูนย์สั่งการชายแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้านด้านพม่า จังหวัดแม่ส่องสอนดังกล่าวออกโดยอาศัยอำนาจจากกฎหมายได้ในการที่จะจำกัดสิทธิในการประกอบธุรกิจของคนไทย ?

คำตอบต่อคำถามนี้เราคงต้องพิจารณาถึงการเกิดขึ้นของ “ศูนย์สั่งการชายแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้านด้านพม่า จังหวัดแม่ส่องสอน” เป็นลำดับแรก

“ศูนย์สั่งการชายแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้านด้านพม่า จังหวัดแม่ส่องสอน” ประกอบไปด้วยผู้ว่าราชการจังหวัดแม่ส่องสอนเป็นประธาน และมีตัวแทนเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานต่างๆเป็นคณะกรรมการโดยศูนย์สั่งการชายแดนดังกล่าวได้จัดตั้งขึ้นมาโดยคำสั่งผู้อำนวยการปฏิบัตินโยบายชายแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน (เฉพาะ) ที่ 1/49 ลงวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2549¹⁰¹ มีผู้บัญชาการทหารสูงสุดเป็นผู้อำนวยการปฏิบัตินโยบายชายแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน (พอ.นชท.) ซึ่งเป็นไปตามคำสั่งแต่งตั้งของสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 260/2544 ลงวันที่ 30 สิงหาคม 2544 โดยขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี¹⁰²

ดังนี้ จะเห็นได้ว่า แหล่งที่มาของอำนาจของ “ศูนย์สั่งการชายแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้านด้านพม่า จังหวัดแม่ส่องสอน” มาจากคำสั่งของสำนักนายกรัฐมนตรีซึ่งมีฐานะเทียบเท่ากับกระทรวงท่านนี้และไม่มีลำดับหรือศักดิ์ทางกฎหมายเป็น “พระราชนูญญาติ” แต่ประการใด

เพราะฉะนั้น การที่จังหวัดแม่ส่องสอนและศูนย์สั่งการชายแดนฯ จังหวัดแม่ส่องสอนออกประกาศฯ ดังกล่าวเพื่อมาจำกัดสิทธิในการประกอบธุรกิจของคนไทย จึงเป็นคำสั่งที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายและเป็นคำสั่งฯที่น่าจะขัดต่อมาตรา 43 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร พ.ศ.2550 ที่บัญญัติรับรองสิทธิในการประกอบธุรกิจของคนไทยไว้

ด้วยเหตุนี้ จังหวัดแม่ส่องสอนและศูนย์สั่งการชายแดนฯ จังหวัดแม่ส่องสอนจึงไม่มีสิทธิหรือมีอำนาจในการ “จำกัด” สิทธิในการประกอบธุรกิจการค้าชายแดนของคนไทยไม่ว่าคุณเหล่านี้จะได้ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบการค้าชายแดนกับจังหวัดแม่ส่องสอนหรือไม่ก็ตาม

¹⁰¹ คำสั่งจังหวัดแม่ส่องสอนและศูนย์สั่งการชายแดนไทยและประเทศไทยเพื่อนบ้านด้านพม่า จังหวัดแม่ส่องสอนที่ 729/2549 ลงวันที่ 16 มิถุนายน พ.ศ.2549 เรื่องแต่งตั้งคณะกรรมการศูนย์สั่งการชายแดนไทยกับประเทศไทยเพื่อนบ้านด้านพม่า จังหวัดแม่ส่องสอน.

¹⁰² สำนักนายกรัฐมนตรี มีฐานะเทียบเท่ากระทรวง ขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี

สำนักนายกรัฐมนตรี มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับราชการทั่วไปของนายกรัฐมนตรี และคณะกรรมการรัฐมนตรี รับผิดชอบการบริหารราชการทั่วไป เสนอแนะนโยบายและวางแผนการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และความมั่นคง และราชการเกี่ยวกับงบประมาณ ระบบราชการ การบริหารงานบุคคล กฎหมายและการพัฒนากฎหมาย การติดตามและประเมินผลการปฏิบัติราชการ การปฏิบัติการกิจพิเศษ และราชการอื่นตามที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของสำนักนายกรัฐมนตรี หรือส่วนราชการที่สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี หรือที่มิได้อยู่ภายใต้อำนาจหน้าที่ของกระทรวงโดยเฉพาะ.

ดังนั้น ประกาศของจังหวัดแม่ส่องสอนดังกล่าวจึงน่าจะขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 จึงเป็นประกาศที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ไม่มีผลใช้บังคับทั้งคนไทยและคนต่างด้าวไม่ว่าคนเหล่านี้จะอาศัยอยู่ในหรือนอกจังหวัดแม่ส่องสอนก็ตาม

ผล : หากเราพิจารณาจากประกาศของจังหวัดแม่ส่องสอนและศูนย์สั่งการชายแดนฯจังหวัดแม่ส่องสอนแล้ว เราจะเห็นได้ว่าประกาศดังกล่าวส่งผลให้เกิดกลุ่มผู้ประกอบการคนไทยใน 2 รูปแบบ คือ

(1) ผู้ประกอบการคนไทยหรือคนที่ไม่มีสัญชาติไทยที่ได้เข้ามาเพื่อขายกับทางจังหวัดแม่ส่องสอน

(2) ผู้ประกอบการคนไทยหรือคนที่ไม่มีสัญชาติไทยที่ไม่ได้เข้ามาเพื่อขายกับทางจังหวัดแม่ส่องสอน

ผู้ประกอบการทั้งสองรูปแบบนี้ หากอาศัยอยู่นอกจังหวัดแม่ส่องสอนและประสงค์จะประกอบการค้าชายแดนในพื้นที่จังหวัดแม่ส่องสอนก็ต้องดำเนินการจ้างตัวแทนหรือนายหน้าที่เป็นผู้ประกอบการที่เข้ามาเพื่อขายกับทางจังหวัดแม่ส่องสอนแล้วให้ดำเนินการค้าชายแดนแทนตนเอง แต่หากอาศัยอยู่ในจังหวัดแม่ส่องสอนและประสงค์จะประกอบการค้าชายแดนในพื้นที่จังหวัดแม่ส่องสอนไม่ว่าจะประกอบเป็นอาชีพหลักหรือเป็นอาชีพเสริมก็ต้องมาเข้ามาเพื่อขายกับทางจังหวัดแม่ส่องสอนไว้ก่อน ซึ่งสิ่งที่เกิดขึ้นนี้จะทำให้การค้าชายแดนในจังหวัดแม่ส่องสอนไม่สามารถที่จะเป็นกระบวนการที่ต้องความจริงของระบบการค้าชายแดนในจังหวัดแม่ส่องสอน ได้เนื่องจากคนที่มาเข้ามาเพื่อขายกับทางจังหวัดแม่ส่องสอนก็ได้อีกทั้งการเข้ามาเพื่อขายกับทางจังหวัดแม่ส่องสอนนั้นยังเป็น “คุลพินิจ” ของจังหวัดแม่ส่องสอนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่จะพิจารณาว่าอนุญาตหรืออนุญาตให้คนที่ยื่นคำขอเข้ามาเพื่อขายกับทางจังหวัดแม่ส่องสอนและหน่วยงานที่ต้องการค้าชายแดนในจังหวัดแม่ส่องสอนหรือไม่ก็ได้ ซึ่งอาจจะเป็นช่องทางในการแสวงหาประโยชน์จาก “คุลพินิจ” ดังกล่าวได้ทั้งนี้ เพราะไม่มีกระบวนการตรวจสอบ “คุลพินิจ” ดังกล่าวตามที่ปรากฏในประกาศของจังหวัดแม่ส่องสอนดังกล่าว

(2) คนต่างด้าว

นโยบาย : ประกาศจังหวัดแม่ส่องสอนและศูนย์สั่งการชายแดนฯไทยกับประเทศไทยเพื่อบ้านด้านพม่า จังหวัดแม่ส่องสอน ลงวันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2549 เรื่อง กำหนดมาตรการ หลักเกณฑ์ แนวทางปฏิบัติ บริเวณจุดผ่อนปรนเพื่อการค้าและช่องทางอนุญาตด้านจังหวัดแม่ส่องสอน¹⁰³

กฎหมาย : รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาตรา 43 บัญญัติว่า “บุคคลยื่นมาเพื่อขายกับทางจังหวัดแม่ส่องสอน

การจำกัดเสรีภาพตามวาระหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เคพะเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐหรือเศรษฐกิจของประเทศไทย การคุ้มครองประชาชนในด้านสาธารณูปโภค การรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การจัดระเบียบ

¹⁰³ ดู

การประกอบอาชีพ การคุ้มครองผู้บริโภค การผังเมือง การรักษาทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม สวัสดิภาพของประชาชน หรือเพื่อป้องกันการผูกขาดหรือขัดความไม่เป็นธรรมในการแบ่งขัน”

กฎหมาย : พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 บัญญัติว่า “... พระราชบัญญัตินี้มีบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา 29 ประกอบกับมาตรา 35 และมาตรา 50 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย...

มาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 บัญญัติว่า “คนต่างด้าว ต่อไปนี้ ห้ามประกอบธุรกิจในราชอาณาจักร

(1) คนต่างด้าวที่ถูกเนรเทศหรือรอการเนรเทศตามกฎหมาย

(2) คนต่างด้าวที่เข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมืองหรือกฎหมายอื่น

มาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 บัญญัติว่า “คนต่างด้าว ต่อไปนี้ จะประกอบธุรกิจได้เมื่อได้รับใบอนุญาตจากอธิบดี และจะประกอบธุรกิจได้เฉพาะประเภทธุรกิจ และในท้องที่ที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดโดยการอนุมัติของคณะกรรมการรัฐมนตรีโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา ในประกาศดังกล่าวรัฐมนตรีจะกำหนดเงื่อนไขอย่างใดไว้ได้ตามที่เห็นสมควร

(1) คนต่างด้าวที่เกิดในราชอาณาจักร แต่ไม่ได้รับสัญชาติไทยตามกฎหมายว่าด้วยสัญชาติหรือตามกฎหมายอื่น

(2) คนต่างด้าวโดยผลของการถูกถอนสัญชาติตามกฎหมายว่าด้วยสัญชาติหรือตามกฎหมายอื่น

การขอรับใบอนุญาต การออกใบอนุญาต และระยะเวลาการอนุญาต ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎหมายระหว่างประเทศ

ในกรณีที่อธิบดีไม่อนุญาตให้คนต่างด้าวตามวรรคหนึ่งประกอบธุรกิจ คนต่างด้าวนั้นมีสิทธิอุทธรณ์ต่อรัฐมนตรีได้ และให้นำความในมาตรา 20 วรรคหนึ่ง และวรรคสามมาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 บัญญัติว่า “ภายในบังคับ มาตรา 6 มาตรา 7 มาตรา 10 และมาตรา 12

(1) ห้ามมิให้คนต่างด้าวประกอบธุรกิจที่ไม่อนุญาตให้คนต่างด้าวประกอบกิจการด้วยเหตุผลพิเศษ ตามที่กำหนดไว้ในบัญชีหนึ่ง

(2) ห้ามมิให้คนต่างด้าวประกอบธุรกิจที่เกี่ยวกับความปลอดภัย หรือความมั่นคงของประเทศธุรกิจ ที่มีผลกระทบต่อศิลปวัฒนธรรม จริยศรัม หรือความมั่นคงทางการเมือง หรือธุรกิจที่มีผลกระทบต่อ ทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม ตามที่กำหนดไว้ในบัญชีสอง เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีโดย การอนุมัติของคณะกรรมการรัฐมนตรี

(3) ห้ามมิให้คนต่างด้าวประกอบธุรกิจที่คนไทยยังไม่มีความพร้อมที่จะแบ่งขันในการประกอบกิจการกับคนต่างด้าว ตามที่กำหนดไว้ในบัญชีสาม เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากอธิบดีโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ

วิเคราะห์ : อย่างที่ได้กล่าวไว้ในตอนต้นว่า โครงสร้างของ “คน” ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนนั้นประกอบไปด้วยทั้งคนไทยและคนต่างด้าว

คนต่างด้าวเหล่านี้ต่างอาศัยอยู่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนและอาศัยอยู่อย่างหนาแน่นตามแนวชายแดนซึ่งรวมถึงบริเวณพื้นที่ที่เป็นช่องทางการค้าในจังหวัดแม่ฮ่องสอน คนต่างด้าวเหล่านี้จากข้อเท็จจริงที่ปรากฏในจังหวัดแม่ฮ่องสอนนั้นทางคณะผู้วิจัยพบว่าคนต่างด้าวเหล่านี้เป็นผู้ประกอบการค้าชายแดนทั้งในการค้าชายแดนโดยแท้และการค้าชายแดนในเชิงการค้าระหว่างประเทศ

การค้าชายแดนโดยแท่นี้ คนต่างด้าวไม่ประสบปัญหาในการเข้าถึงสิทธิในการประกอบธุรกิจมากนัก เนื่องจากการค้าชายแดนรูปแบบนี้เป็นการค้าของผู้คนที่อาศัยอยู่บริเวณชายแดนในลักษณะเกือบถูกพำนัก เด่นนี้ “สถานะบุคคล” การเป็นคนต่างด้าวไม่มีผลกระทบต่อคนต่างด้าวเหล่านี้ในการค้าชายแดนโดยแท้มากนัก

แต่หากเป็นการค้าชายแดนในเชิงการค้าระหว่างประเทศ “สถานะบุคคล” จะเข้ามามีบทบาทในการจำกัดสิทธิในการประกอบธุรกิจในฐานะ “ผู้ทรงสิทธิ” ซึ่งกฎหมายที่เข้ามาจำกัดสิทธิในการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว ที่สำคัญก็คือ พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542

จากบทบัญญัติในพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 ดังกล่าวนี้ ทางคณะผู้วิจัยจะขอนำเสนอ ดังนี้

(1) ห้ามประกอบธุรกิจในประเทศไทยโดยเด็ดขาดตามมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542

บทบัญญัตามาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 ดังกล่าวห้ามคนต่างด้าวที่ถูกเนรเทศหรือการเนรเทศตามกฎหมาย และคนต่างด้าวที่เข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมืองหรือกฎหมายอื่นประกอบธุรกิจในประเทศไทยโดยเด็ดขาดไม่มีข้อยกเว้น

กรณีของคนต่างด้าวที่ถูกเนรเทศหรือการเนรเทศตามกฎหมายนี้ ไม่น่าสงสัยที่ประเทศไทยจะห้ามประกอบธุรกิจในประเทศไทยโดยเด็ดขาด เพราะคนต่างด้าวเหล่านี้ไม่มีสิทธิอาศัยอยู่ในประเทศไทยแต่อย่างใด อีกทั้งประเทศไทยไม่มีนโยบายใดๆ ที่จะให้มีการพัฒนา “สถานะบุคคล” ให้แก่คนต่างด้าวในกรณีนี้

ดังนี้ การห้ามคนต่างด้าวที่ถูกเนรเทศหรือการเนรเทศตามกฎหมายจึงเป็นสิ่งที่น่าจะถูกต้องและสอดคล้องกับสภาพข้อเท็จจริงในสังคมไทย

แต่อย่างไรก็ตาม หากเป็นคนต่างด้าวเข้าเมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย แต่มีสิทธิอาศัยชั่วคราวในประเทศไทย และประเทศไทยมีนโยบายในการพัฒนา “สถานะบุคคล” ตามยุทธศาสตร์การจัดการปัญหา

สถานะและสิทธิของบุคคลตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 18 มกราคม พ.ศ.2548 บทบัญญัตามาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 จะใช้บังคับกับคนต่างด้าวในกรณีหรือไม่?

คำตอบต่อคำถามนี้คือ ต้องนำมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 มาใช้บังคับด้วย ทั้งนี้เพรำมาตรา 6 นี้ห้ามคนต่างด้าวทุกคนที่เข้าเมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายประกอบธุรกิจในประเทศไทยโดยไม่คำนึงว่าคนต่างด้าวนั้นจะมีสิทธิอาศัยชั่วคราวในประเทศไทยหรือได้รับผ่อนผันให้อยู่ในประเทศไทยด้วยเหตุใดๆ กล่าวคือ แม้ว่าคนต่างด้าวนั้นจะมีสิทธิอาศัยชั่วคราวหรือได้รับการผ่อนผันให้อาศัยอยู่ในประเทศไทยเพื่อการพัฒนา “สถานะบุคคล” จากการที่คนต่างด้าวเหล่านั้นอาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลานานและไม่สามารถเดินทางกลับไปยังประเทศต้นทางได้ก็ตาม

ปัญหาที่เราต้องถามต่อมาคือ ประเทศไทยจะได้รับประโยชน์อะไรต่อการที่จำกัดสิทธิในการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวเหล่านี้?

อย่างที่ได้เคยกล่าวมาแล้วในบทที่ 2 ว่า คนต่างด้าวเหล่านี้เป็นคนต่างด้าว “ในประเทศ” ดังนั้นการกำหนดเงื่อนไขหรือการจำกัดสิทธิต่อคนต่างด้าวในกรณีเหล่านี้นั้นจะหมายความว่าจะกับข้อเท็จจริงในสังคมไทยและในพื้นที่จังหวัดแม่ร่องสอนมากน้อยเพียงใด เพราะคนต่างด้าวเหล่านี้มีต้นทุนทางเศรษฐกิจและสังคมไม่เหมือนกับคนต่างด้าว “นอกประเทศ” กล่าวคือ คนต่างด้าว “ใน” ประเทศนั้นอยู่ในประเทศไทยโดยถูกจำกัดสิทธิต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นสิทธิในการเดินทาง สิทธิในการครอบครองทรัพย์สิน สิทธิในการประกอบอาชีพ เป็นต้น ซึ่งແน้นอนว่าคนต่างด้าว “นอก” ประเทศที่เดินเข้ามาในประเทศไทยก็ถูกจำกัดสิทธิเหล่านี้ เช่นเดียวกันแต่ความเข้มงวดหรือความเข้มข้นในการจำกัดสิทธินั้นจะมีลักษณะบางกว่าหรือผ่อนคลายกว่าคนต่างด้าวในกรณีแรก อีกทั้งเราต้องไม่ลืมว่าคนต่างด้าว “นอก” ประเทศนี้ยังสามารถเดินทางกลับไปยังประเทศของตนเองหรือประเทศต้นทางของตนเองเมื่อได้ก็ได้ในขณะที่คนต่างด้าว “ใน” ประเทศนี้ไม่สามารถเดินทางกลับไปยังประเทศต้นทางของตนเองได้เนื่องจากอาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นระยะเวลา长 และไม่สามารถเดินทางกลับไปประเทศต้นทางของตนเองได้

อนึ่ง ทางคณะผู้วิจัยไม่ได้เรียกร้องให้ประเทศไทยเปิดเสรีให้คนต่างด้าวมีสิทธิในการประกอบธุรกิจโดยเสรีอย่างไม่มีข้อจำกัด แต่จากข้อเท็จจริงที่ปรากฏในจังหวัดแม่ร่องสอนทราบว่าคนต่างด้าวเหล่านี้ต่างประกอบธุรกิจการค้าขายแคนในจังหวัดแม่ร่องสอนและเป็นกลัจจารที่สำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจในชุมชนและจังหวัดแม่ร่องสอน ดังนั้น การที่เราจะกีดกันหรือปฏิบัติต่อคนต่างด้าวเหล่านี้เหมือนเช่นกรณีของคนต่างด้าว “นอก” ประเทศนั้น ประเทศไทยจะได้รับประโยชน์อะไรต่อการจำกัดสิทธิดังกล่าว?

และที่สำคัญ เราต้องไม่ลืมว่า คนต่างด้าวเหล่านี้ประเทศไทยมีนโยบายในการพัฒนา “สถานะบุคคล” ให้เป็น “คนต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายและมีสิทธิอาศัยถาวรในประเทศไทย” และเป็น “คนสัญชาติไทย” ตามลำดับ ซึ่งการกีดกันคนต่างด้าวเหล่านี้ในการประกอบธุรกิจนั้นยังส่งผลกระทบต่อกระบวนการในการพัฒนา “สถานะบุคคล” โดยเฉพาะเมืองไทยในการยื่นคำร้องเพื่อพัฒนาสถานะบุคคลจาก “คนต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายและมีสิทธิอาศัยถาวรในประเทศไทย” เป็น “คนสัญชาติไทย” หรือ

คนไทย”¹⁰⁴ เนื่องจากหลักเกณฑ์ในการพิจารณาเพื่อพัฒนาสถานะบุคคลนั้น หลักเกณฑ์ประการหนึ่งในการพิจารณาคือ รายได้ซึ่งเป็นจำนวนที่ค่อนข้างสูง¹⁰⁵ ดังนั้น การเก็บกันคนต่างด้าวเหล่านี้ในการประกอบธุรกิจนั้นจึงไม่น่าจะก่อให้เกิดผลดีต่อการพัฒนาสถานะบุคคลของคนต่างด้าวเหล่านี้มากนัก

นอกจากนี้จากการศึกษาวิจัย ทางคณะผู้วิจัยพบว่าศักยภาพอย่างหนึ่งของการค้าชายแดนในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่คือ ศักยภาพจากตัวผู้ประกอบการการค้าชายแดน ทั้งนี้เนื่องจากผู้ประกอบการการค้าชายแดนในจังหวัดแม่ฮ่องสอนส่วนใหญ่มีความสนใจสนับสนุนต่อภัยจากการที่มีการติดต่อค้าชายแดนมาเป็นระยะเวลาที่นานนาน อีกทั้งสามารถที่จะพูดคุยสื่อสารทางภาษาห้องลิ่นหรือภาษาพม่ากันได้เป็นอย่างดี และนอกจากนี้ผู้ประกอบการบางส่วนยังมีเชื้อชาติหรือชาติพันธุ์เดียวกันกับคนพม่าซึ่งก่อให้เกิดความเชื่อมั่นในการประกอบธุรกิจระหว่างกันมากยิ่งขึ้น¹⁰⁶

จากการที่ประเทศไทยจำกัดสิทธิในการเดินทางออกพื้นที่ของคนต่างด้าวหรือคนที่ไม่สัญชาติไทยชาติเหล่านี้ หากเราจำกัดสิทธิในการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวเหล่านี้อีก ก็เท่ากับว่าเราต้องการบีบบังคับให้คนต่างด้าวเหล่านี้ต้องเดินทางออกพื้นที่ที่ทางราชการควบคุมหรือไม่ ลักษณะต่างด้าวเหล่านี้ไม่เดินทางออกพื้นที่ดังกล่าวก็ต้องอาศัยอยู่ในพื้นที่ที่คนเองอาศัยอยู่ซึ่งอย่างที่กล่าวในบทที่ 1 ว่าจังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ป่าไม้เป็นส่วนใหญ่นั้นซึ่งอาจจะก่อให้เกิดการบุกรุกทำลายป่าไม้มากยิ่งขึ้น หรือไม่ก็ต้องทำงานในภาคบริการ เช่น แรงงาน เป็นต้น ซึ่งได้รับค่าแรงงานที่ต่ำ และที่สำคัญการจำกัดสิทธิในการประกอบธุรกิจดังกล่าวยังเป็นการส่งเสริมให้เกิดการค้าชายแดนใน “ตลาดมีด” มากยิ่งขึ้นและจะกลายเป็นปัญหาต่อระบบโดยรวมของการค้าชายแดนในจังหวัดแม่ฮ่องสอนและประเทศไทยในที่สุด

และนอกจากนี้ คนต่างด้าวที่เข้าเมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 ยังรวมถึงการเข้าเมืองไม่ชอบด้วยกฎหมายตามข้อสันนิษฐานด้วย ซึ่งข้อสันนิษฐานการเข้าเมืองไม่ชอบด้วยกฎหมายนั้นมีอยู่ 2 กรณี คือ

(1) ข้อสันนิษฐานตามมาตรา 7 ทวิ วรรค 3 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508 ซึ่งถูกแก้ไขและเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2551¹⁰⁷

จากข้อสันนิษฐานตามมาตรา 7 ทวิ วรรค 3 ดังกล่าว ทำให้คนต่างด้าวที่เกิดในราชอาณาจักร แต่ไม่ได้สัญชาติไทยตามกฎหมายว่าด้วยสัญชาติหรือตามกฎหมายอื่น ตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติ

¹⁰⁴ กฎกระทรวงกำหนดแบบ วิธีการ และค่าธรรมเนียมในการยื่นคำขอเกี่ยวกับการได้สัญชาติไทย การแปลงสัญชาติไทย และการกลับคืนสัญชาติไทย สำหรับคนต่างด้าวซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อย พ.ศ. 2545 ลงวันที่ 23 สิงหาคม พ.ศ. 2545.

¹⁰⁵ แนวทางประกอบการใช้คุณพินิจในการอนุญาตให้บุคคลต่างด้าวขอถือสัญชาติไทยตามสามีและขอแปลงสัญชาติเป็นไทย ตามมาตรา 9 และ มาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 กำหนดไว้ว่า การมีอาชีพเป็นหลักฐานต้องมีหนังสือรับรองการประกอบอาชีพจากแรงงานจังหวัด และต้องมีรายได้ไม่ต่ำกว่า 80,000 บาทต่อเดือน.

¹⁰⁶ สิทธิพร ภูริศ และวรรณหนี้ รุ่งเรืองสกุล, อ้างแล้ว.

¹⁰⁷ อ้างแล้ว

การประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 ไม่สามารถประกอบธุรกิจได้ตามมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติ การประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 นี้เพรากฎหมายสันนิษฐาน โดยเด็ดขาดว่าเป็นคนเข้าเมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ถึงแม้ว่ามาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 จะให้สิทธิในการประกอบธุรกิจในประเทศไทยไว้ก็ตาม

(2) ข้อสันนิษฐานตามมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522¹⁰⁸

จากข้อสันนิษฐานตามมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 ดังกล่าว ทำให้ คนต่างด้าวโดยผลของการถูกถอนสัญชาติตามกฎหมายว่าด้วยสัญชาติหรือตามกฎหมายอื่น ตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 ไม่สามารถประกอบธุรกิจได้ เพราะกฎหมายสันนิษฐานว่าเป็นคนเข้าเมืองที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ถึงแม้ว่ามาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติ การประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 จะให้สิทธิในการประกอบธุรกิจในประเทศไทยไว้ก็ตาม

จากบทบัญญัติเกี่ยวกับข้อสันนิษฐานการเข้าเมือง ไม่ชอบด้วยกฎหมายดังกล่าวส่วนผลกระทบและ อิทธิพลต่อคนต่างด้าวที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นจำนวนมากในการเข้าถึงสิทธิในการประกอบธุรกิจใน ฐานะ “ผู้ทรงสิทธิ์” ทำให้มาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 เข้ามามี บทบาทสำคัญในการจำกัดสิทธิในการประกอบธุรกิจ และก่อให้เกิดการประกอบธุรกิจการค้าชายแดนใน “ตลาดมีด”มากยิ่งขึ้นอย่างที่ปรากฏในกรณีศึกษา (Case Study) ในรายงานวิจัยฉบับนี้

(2) ห้ามประกอบธุรกิจในประเทศไทยโดยมีเงื่อนไขตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติการประกอบ ธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542

อย่างที่ได้กล่าวมาแล้วในตอนต้นว่า คนต่างด้าวในมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจ ของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 ทั้งกรณีของคนต่างด้าวที่เกิดในราชอาณาจักร แต่ไม่ได้รับสัญชาติไทยตาม กฎหมายว่าด้วยสัญชาติหรือตามกฎหมายอื่น และคนต่างด้าวโดยผลของการถูกถอนสัญชาติตามกฎหมายว่า ด้วยสัญชาติหรือตามกฎหมายอื่น ด้วยเหตุที่มีข้อสันนิษฐานการเป็น “คนต่างด้าวที่เข้าเมืองไม่ชอบด้วย กฎหมาย” ตามมาตรา 7 ทวี วรรค 3 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508 ซึ่งถูกแก้ไขและเพิ่มเติมโดย พระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2551 และมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 ดังนั้น ผลของมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 จึงไม่สามารถ เกิดขึ้นได้จริงในทางปฏิบัติ กล่าวคือ คนต่างด้าวในกรณีเหล่านี้จะตอกย้ำภายใต้บังคับของมาตรา 6 แห่ง พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 จากข้อสันนิษฐานการเป็นคนเข้าเมืองที่ไม่ ชอบด้วยกฎหมายหรือการเข้าเมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายตามข้อสันนิษฐานของกฎหมายนั้นเอง

นอกจากนี้ในห่วงเวลาปัจจุบันนี้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติ การประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 ยังไม่มีการออกประกาศกำหนดประเภทธุรกิจและในท้องที่

¹⁰⁸ ทางแล้ว.

ตามความในมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 จึงยังเป็นการตอกย้ำความไม่มีผลของมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 นี้ในทางปฏิบัติ

แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากทางคณะผู้วิจัยยังไม่พบผู้ประกอบการในจังหวัดแม่ส่องสอนที่ตอกย้ำได้มาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 นี้จึงไม่สามารถที่จะชี้ให้เห็นถึงผลที่เกิดจากการที่มาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 ไม่มีผลใช้บังคับในทางปฏิบัติได้อย่างชัดเจน

อีกทั้งผู้ว่าราชการจังหวัดแม่ส่องสอนในฐานะของนายทะเบียนผู้ออกใบอนุญาตแทนอธิบดีกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ตามความในมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 ได้ออกประกาศฯ จังหวัดแม่ส่องสอนให้บุคคลธรรมดานิติบุคคลสัญชาติไทย ตลอดถึงบุคคลธรรมดานิติบุคคลสัญชาติพม่า มาขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบการค้าชายแดนกับทางจังหวัดแม่ส่องสอน ยิ่งทำให้การปรากฏตัวของผู้ประกอบการที่เป็นคนต่างด้าวที่เกิดในประเทศไทย แต่ไม่ได้รับสัญชาติไทยตามกฎหมายว่าด้วยสัญชาติหรือตามกฎหมายอื่น แสดงตนต่างด้าวโดยผลของการถูกถอนสัญชาติตามกฎหมายว่าด้วยสัญชาติหรือตามกฎหมายอื่นตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 ยังปรากฏตัวยากยิ่งขึ้นในระบบการค้าชายแดนของจังหวัดแม่ส่องสอน

(3) ห้ามประกอบธุรกิจในประเทศไทยโดยมีเงื่อนไขตามมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542

คนต่างด้าวในกรณีมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 นี้ คือ คนต่างด้าวที่ไม่ตอกย้ำได้บังคับของมาตรา 6 มาตรา 7 มาตรา 10 และมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 ซึ่งในที่นี้ ทางคณะผู้วิจัยจะพิจารณาเฉพาะกรณีของคนต่างด้าว “ใน” ประเทศไทยเท่านั้น

ดังนั้น คนต่างด้าวตามมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 จึงได้แก่ คนต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายและมีสิทธิอาศัยอยู่ท่ามในประเทศไทย

แต่คนต่างด้าวตามมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 นี้ แม้จะมีสิทธิในการประกอบธุรกิจตามความในมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 ก็ตาม แต่การที่ยังไม่มีการส่งเรื่องไปยังกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์เพื่อพิจารณาประเภทของกิจการหรือธุรกิจที่คนต่างด้าวประกอบธุรกิจอยู่ว่าเป็นการประกอบธุรกิจในบัญชีประเภทใด กล่าวคือ เป็นธุรกิจหรือกิจการในบัญชีที่หนึ่ง บัญชีที่สองหรือบัญชีที่สาม ทั้งนี้พระบัญชีตามความในมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 ดังกล่าวเป็นตัวกำหนดเงื่อนไขในการใช้สิทธิในการประกอบธุรกิจจึงทำให้ผู้ประกอบการค้าชายแดนที่เป็นคนต่างด้าวไม่อาจเข้าถึงสิทธิในการประกอบธุรกิจได้อย่างเต็มที่

โดยประเภทของกิจการหรือธุรกิจที่คนต่างด้าวประกอบอยู่ในจังหวัดแม่ส่องสอนมีอยู่ 2 ลักษณะคือ

(1) กิจการหรือธุรกิจประเภทสินค้าที่เป็น “ของ”

อันได้แก่ การนำเข้ามาซึ่งสินค้าในประเทศไทย การส่งออกซึ่งสินค้าในประเทศไทย

(2) กิจการหรือธุรกิจประเภทลินค้าที่เป็น “บริการ”

อันได้แก่ การให้บริการด้านการขนส่งสินค้า ตัวแทนและ/หรือนายหน้าในการซื้อขายสินค้าเพื่อการส่งออกและนำเข้าในประเทศไทย

ดังนั้น ทราบได้ที่ยังไม่มีการพิจารณาถึงประเภทของกิจการหรือธุรกิจที่คนต่างด้าวประกอบการอยู่ในจังหวัดแม่ส่องสอน คนต่างด้าวตามมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 ก็คงจะยังไม่สามารถเข้าถึงสิทธิในการประกอบธุรกิจตามมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 ได้

พระฉะนั้นจะเห็นได้ว่า การที่จังหวัดแม่ส่องสอนออกประกาศฯดังกล่าว ห้ามคนต่างด้าวทุกคนทุกประเภท (ยกเว้นคนต่างด้าวที่มีสัญชาติพม่า) ประกอบการค้าขายแคนในจังหวัดแม่ส่องสอนโดยเด็ดขาดและไม่มีข้อยกเว้นนั้นจึงเป็นการจำกัดสิทธิในการประกอบธุรกิจที่มากกว่าพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 ได้บัญญัติกำหนดไว้ โดยเฉพาะในกลุ่มของคนต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายและมีสิทธิอาศัยถาวรในประเทศไทย จึงเป็นประกาศฯที่ออกโดยขัดต่อพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 อย่างเห็นได้ชัดเจน ถึงแม้ว่าในขณะนี้จะยังไม่มีการวินิจฉัยเกี่ยวกับคนต่างด้าวในกรณีนี้ว่าจะมีสิทธิประกอบธุรกิจการค้าขายแคนตามความมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 หรือไม่ก็ตาม

ข้อเสนอแนะ

จากบทนำถึงบทที่ 4 นี้ ทางคณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

(1) จังหวัดแม่ส่องสอนและศูนย์สั่งการขายแคนไทยกับประเทศไทยเพื่อนบ้านด้านพม่า จังหวัดแม่ส่องสอนควรพิจารณายกเลิกหรือแก้ไขประกาศจังหวัดแม่ส่องสอนและศูนย์สั่งการขายแคนไทยกับประเทศไทยเพื่อนบ้านด้านพม่า จังหวัดแม่ส่องสอน ลงวันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2549 เรื่อง กำหนดมาตรการหลักเกณฑ์ แนวทางปฏิบัติบริเวณจุดผ่อนปรนเพื่อการค้าและช่องทางอนุมัติด้านจังหวัดแม่ส่องสอน เพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 และพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 ดังกล่าว

ทั้งนี้เพราประกาศจังหวัดแม่ส่องสอนและศูนย์สั่งการขายแคนไทยฯดังกล่าวก่อให้เกิดระบบการค้าขายแคน โดยตัวแทนหรือนายหน้า กล่าวคือ ผู้ที่ทำการค้าขายแคนและผู้ที่ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบการกับทางจังหวัดแม่ส่องสอนเป็นคนละคนกัน ซึ่งไม่ก่อให้เกิดผลดีต่อการพัฒนาการค้าขายแคน

ในจังหวัดแม่ส่องสอน และยังก่อให้เกิดการค้าชายแดนในตลาดมีดมากยิ่งขึ้นซึ่งเป็นปัจจัยในการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมายจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง

(2) สภาพความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.) ควรเร่งรัดพิจารณาหลักเกณฑ์การไม่สามารถส่งกลับไปยังประเทศต้นทางได้ตามยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคลเพื่อให้คนต่างด้าวบางกลุ่มสามารถเข้าสู่กระบวนการพัฒนาสถานะบุคคลได้ ซึ่งจะส่งผลดีกว่าการปล่อยให้อยู่ในประเทศไทยอย่างไม่มีจุดหมาย

(3) กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์

1.) กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ ควรลงนามีบันทึกในการพิจารณาประ tekst ของกิจการหรือธุรกิจที่คนต่างด้าวประกอบการอยู่ในจังหวัดแม่ส่องสอนตามความในมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการที่คนต่างด้าวที่เข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายและมีสิทธิอาศัยอยู่ในจังหวัดแม่ส่องสอนและประเทศไทยจะได้ทราบถึงสิทธิในการประกอบธุรกิจของตนเองอย่างถูกต้อง

2.) กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ ควรพิจารณาให้มีการเสนอเรื่องให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 ทำการประกาศกำหนดประเภทธุรกิจและในท้องที่ตามความในมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 เพื่อให้เกิดผลใช้บังคับได้ในทางปฏิบัติอย่างแท้จริง

3.) กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ ควรพิจารณาให้มีการเสนอเรื่องให้มีการแก้ไขปรับปรุงมาตรา 6 (2) แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 ในส่วนของ “คนต่างด้าวที่เข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมืองหรือกฎหมายอื่น” เพื่อให้สอดคล้องกับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นปัจจุบันในจังหวัดแม่ส่องสอนและประเทศไทย โดยเฉพาะกลุ่มของ “คนต่างด้าวที่เข้าเมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย แต่มีสิทธิอาศัยอยู่ชั่วคราวในประเทศไทย” ทั้งนี้เนื่องคนต่างด้าวกลุ่มนี้ประเทศไทยมีนโยบายในการพัฒนา “สถานะบุคคล” ซึ่งแน่นอนว่าในอนาคตคนต่างด้าวกลุ่มนี้จะได้รับการพัฒนาสถานะบุคคลเป็น “คนต่างด้าวที่เข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายและมีสิทธิอาศัยอยู่ต่างประเทศในประเทศไทย” และเป็น “คนสัญชาติไทย” ตามลำดับ ซึ่งจะก่อให้เกิดผลดีหรือประโยชน์ต่อทั้งจังหวัดแม่ส่องสอนและประเทศไทยมากกว่าที่จะปล่อยให้เกิดระบบการค้าชายแดนในตลาดมีดเหมือนดังเช่นปัจจุบันนี้ อีกทั้งผู้ประกอบการค้าชายแดนกลุ่มนี้ในจังหวัดแม่ส่องสอนมีศักยภาพในการทำการค้าชายแดนสูง เนื่องจากสามารถที่จะพูดภาษาท้องถิ่นได้เป็นอย่างดีและที่สำคัญมีความสนิทสนมทางเชื้อชาติหรือชาติพันธุ์กับคู่ค้าชาวพม่าเป็นอย่างดี

(4) กระทรวงมหาดไทย

กระทรวงมหาดไทย ควรพิจารณาเร่งรัดให้มีการออกกฎหมายตรวจตามความในมาตรา 7 ทวี วรรค 3 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508 ซึ่งถูกแก้ไขและเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2551 เพื่อให้มีการแก้ไขข้อสันนิษฐานตามความในมาตรา 7 ทวี วรรค 3 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว

กล่าวคือ ข้อสันนิษฐานให้เป็น “บุคคลเข้ามาอยู่ในราชอาณาจักร ไทยโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่า ด้วยคนเข้าเมือง” หรือ “คนต่างด้าวเข้าเมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย” เพื่อให้ข้อสันนิษฐานดังกล่าว สองคล้องกับสภาพข้อเท็จจริงในสังคมไทยและจังหวัดแม่ส่องสอน อีกทั้งยังส่งผลให้มาตรา 7 (1) แห่ง พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 สามารถที่บังคับได้จริงในทางปฏิบัติ โดยเฉพาะต่อ “คนต่างด้าวที่เกิดในราชอาณาจักร แต่ไม่ได้รับสัญชาติไทยตามกฎหมายว่าด้วยสัญชาติหรือ ตามกฎหมายอื่น”

อีกทั้งข้อสันนิษฐานตามมาตรา 7 ทวี วรรค 3 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508 ซึ่งถูกแก้ไข และเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2551 ดังกล่าวเป็นข้อสันนิษฐานที่เด็ขาด ซึ่ง คนต่างด้าวที่ถูกข้อสันนิษฐานดังกล่าว ไม่สามารถที่จะพิสูจน์หักล้างเป็นอย่างอื่นๆ ได้

(5) นักวิชาการ

นักวิชาการสายกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคีบุคคล ควรที่จะมีการศึกษาค้นคว้าถึง “สถานะบุคคล” ของ “คนต่างด้าวโดยผลของการถูกถอนสัญชาติตามกฎหมายว่าด้วยสัญชาติหรือตามกฎหมายอื่น” กล่าวคือ คนต่างด้าวที่ถูกถอนสัญชาติตามกฎหมายว่าด้วยสัญชาติหรือตามกฎหมายอื่นๆ นั้น จะมีสถานะบุคคลเช่น ได้ในทางกฎหมายหลังจากที่ถูกถอนสัญชาติไทย และกรณีที่ต้องมีการพัฒนาสถานะบุคคลจะมีการพัฒนาสถานะบุคคลโดยเริ่มต้นการพัฒนาสถานะบุคคลที่สถานะบุคคลใด ทั้งนี้เพื่อให้เกิด ความชัดเจนในเรื่อง “สถานะบุคคล” อันจะนำไปสู่การกำหนดสิทธิในการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว ตามพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 ต่อไป

สรุปส่งท้าย

รายงานวิจัยฉบับนี้ เราชพบรึ่องความมั่นคงของประเทศไทยอญี่ 2 เรื่องที่สำคัญคือ ความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจผ่านเรื่องของ “การค้าชายแดน” ในจังหวัดแม่ส่องสอน และความมั่นคงของมนุษย์ผ่านเรื่องของ “สถานะบุคคล” ของคนต่างด้าวที่อาศัยอยู่ในจังหวัดแม่ส่องสอน

ปัญหาที่เราและประเทศไทยต้องมาระบุความคิด ก็คือ การสร้างสมดุลในเรื่องของความมั่นคง ดังกล่าวเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประเทศไทย เพราหากเราไม่สร้างสมดุลในเรื่องของความมั่นคง ดังกล่าวแล้วจะเกิดกรณีของ “ความมั่นคงหนึ่งทำลายความมั่นคงอีกอย่างหนึ่ง” ซึ่งจะส่งผลเสียต่อประเทศไทยมากกว่าผลดีที่ประเทศไทยจะได้รับ

และการปฏิบัติต่อคนต่างด้าวที่ในอนาคตจะได้รับการพัฒนาสถานะบุคคลเป็น “คนต่างด้าวเข้าเมือง โดยชอบด้วยกฎหมายและมีสิทธิอาศัยถาวรอญี่ 2 ในประเทศไทย” และ “คนสัญชาติไทย” ตามลำดับนั้น หากเราปฏิบัติเหมือนเช่นคนต่างด้าวในกรณีอื่นๆแล้วนั้น ปัญหา ก็คือ ความสมดุลในเรื่องของ “ความมั่นคง” เกิดขึ้นหรือไม่ นี้คือสิ่งที่สังคมไทยและประเทศไทยต้องชั่งน้ำหนักต่อไปในอนาคต

และท้ายที่สุด ทางคณะผู้วิจัยขอให้เราทุกคนที่เกี่ยวข้องช่วยกิดช่วยสร้างสมดุลของความมั่นคง ดังกล่าวเพื่อให้ประเทศไทยได้รับประโยชน์สูงสุด โดยน้อมนำพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงมีต่อคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2544 มาประกอบการพิจารณา

พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงมีต่อคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2544

“ประชาชนที่อยู่ในประเทศไทยเขามีนานาแล้วแต่กี่ไม่เป็นคนไทย คือ เขายังไม่ถือว่าเป็นคนไทย จริง เขายังไม่ถือว่าเป็นคนไทย แต่ก็ไม่ได้รับประโยชน์ของความเป็นคนไทย สิ่งนี้เป็นสิ่งที่จะต้องปฏิบัติ ให้มีอยู่กัน เพราะว่าถ้าหากว่ามีคนที่อยู่เมืองไทยและก็มีความน้อยใจมาก ไม่มีใครเอาใจใส่ก็จะทำให้ความมั่นคงของประเทศไทยด้อยไป”

.....

บรรณานุกรม

หนังสือ

สิทธิพร ภู่นริศ และวารรณหนี รุ่งเรืองสภากุล, รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ “ศักยภาพและอุปสรรคการค้าชายแดน: จังหวัดแม่ฮ่องสอน” โดยการสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกอ.), 2550.

เอกสารอื่นๆ

คู่มือปฏิบัติงาน เล่มที่ 2: คณะกรรมการ หนังสือสั่งการ และเรื่องที่ควรรู้เกี่ยวกับการกำหนดสถานะตามกฎหมาย ของกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย, ส่วนประสานราชการ สำนักกิจการความมั่นคงภายใน กรมการปกครอง.

คำสั่งผู้อำนวยการปฏิบัตินโยบายชายแดนไทยกับประเทศไทยเพื่อนบ้าน (เฉพาะ) ที่ 1/49 เรื่อง จัดตั้งศูนย์การอำนวยการปฏิบัตินโยบายชายแดนไทยกับประเทศไทยเพื่อนบ้าน ลงวันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2549

คำสั่งจังหวัดแม่ฮ่องสอนและศูนย์สั่งการชายแดนไทยกับประเทศไทยเพื่อนบ้านด้านพม่า จังหวัดแม่ฮ่องสอนที่ 729/2549 เรื่องแต่งตั้งคณะกรรมการศูนย์สั่งการชายแดนไทยกับประเทศไทยเพื่อนบ้านด้านพม่า จังหวัดแม่ฮ่องสอน ลงวันที่ 16 มิถุนายน พ.ศ.2549

ประกาศจังหวัดแม่ฮ่องสอนและศูนย์สั่งการชายแดนไทยกับประเทศไทยเพื่อนบ้านด้านพม่า จังหวัดแม่ฮ่องสอน เรื่อง กำหนดมาตรการ หลักเกณฑ์ แนวทางปฏิบัติบริเวณจุดผ่อนปรนเพื่อการค้าและซ่องทางอนุมัติ ด้านจังหวัดแม่ฮ่องสอน ลงวันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2549

คำสั่งกรมทะเบียนการค้าที่ 61/2544 เรื่องมอบอำนาจของอธิบดีกรมทะเบียนการค้าในการอนุญาตการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 ลงวันที่ 14 มีนาคม พ.ศ.2544

เอกสารประกอบการสัมมนาร่วมภาครัฐและเอกชนเพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาชุมชนบนพื้นที่สูงประจำปี 2551 ส่วนประสานราชการ สำนักกิจการความมั่นคงภายใน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย.

ข้อมูลจากอินเตอร์เน็ต (Internet)

ข้อมูลจังหวัดแม่ฮ่องสอน,[Online].Available:URL:<http://old.moc.go.th/opscenter/ms/datapv.html> (ตุลาคม 2551).

ภาคผนวก

(ดี'แน)

ກໍາເຊີ້ງສູ່ອໍານວຍການປັບປຸງຕິດໃຫຍາຍແຄນໄຫຫກັນປະເທດເພື່ອນບ້ານ

(ក្រុម)

520

เรื่อง จักรดึงกองสำนักงานการปฏิบัติคุณ ใบบำทชาญเดน ไทยกับประเทศไทยเพื่อนบ้าน

เพื่อให้การปฏิรูปคิดตามนโยบายความมั่นคงแห่งชาติของไทยต่อ กัมพูชา ดาว หม่า และ
ชาเลนจ์ ในการรักษาความสงบเรียบร้อยในประเทศ ที่มีความต้องการที่จะรุกรานและบุกรุกใน
ประเทศเพื่อนบ้าน ที่มีความต้องการที่จะรุกรานและบุกรุกในประเทศเพื่อนบ้าน

๒. โควตาภิร้านและกิจกรรมของบุคคลปฎิบัติในสังคมที่บ้านและในบ้านที่บ้านที่บ้าน

๗๖. ภาระงานด้านความเรื้อรังพัฒนาและงานชี้ช่อง ๗๖๒๐ ๘

๕. สำเนาหนังสือที่ได้รับการอนุมัติ

๔.๙ ให้ส่วนราชการทุกกระทรวง ทบวง กรม ให้ความร่วมมือสนับสนุนและปฏิบัติ
ตามกำหนดของส่วนราชการในด้านงานกองทันต្រบาลีบัณฑิต โภบัณฑ์และไตรปิฎก

๔. กรรมการงาน : ผู้อ่าน ๗

๔. การรายงาน : หนังสือ
๕. ที่ดึงก่อจํานวนขการปฏิบัติหน้าที่ในรายชื่อแทนไทยกับประเทศไทยที่บันทึกไว้

๖.๑ กองอำนวยการรัฐพัฒนาฯ รายงานฯ เกี่ยวกับการดำเนินการตามที่ได้ระบุไว้ในมาตรา ๑๒๒ แห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้กับประธานรัฐสภา ภายในวันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา ๗๕ วัน นับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

๒.๒ สำนักงานเลขานุการ กองอ้านวชิราปัญญาฯ เก็บใช้มาเพื่อการ
พิจารณา ต้องบันทึกอยู่ที่คุณย์ประทวนฯ ตามรายเดือน ให้กับบุคลากรที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งนี้ข้อความที่ได้รับ ทางบัญชาการ
๒๕๓๗ ตามที่ได้รับแต่เดือน กันยายน พ.ศ.๒๕๓๗

ທ່າງສູງສຸດ ຄັນເຈັງວົມນະ ເບີທັດກັກ ກຽງທ່ານ ອັດເຊັດ
ທີ່ນີ້ ດັ່ງແຕ່ປັດນີ້ເປັນຕົ້ນໄປ

ທີ່ນີ້ ດັງແຕ່ບັດນີ້ເປັນຄົນໄປ

ສັ່ງ ໂ ວິນທີ ២០ ຖຸນກາທິນເນົົ້ວ ພ.ມ.ເມດຕະກິ

(คงี้อ) พลเอก เรืองโรจน์ มหาศรรามนท

(ເຕັກໂນໂລຢີນ ມາກຄວາມເນົາ)

ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

ผู้อ่านขอทราบไปญี่ปุ่น ใบภารชาติเบรน ใช้ยังกันไปรษณีย์ที่ใบอนุญาต

๑๕๔๗

คำสั่งจังหวัดแม่อ่องสอน

และศูนย์สั่งการชายแดนไทยกับประเทศไทยเพื่อบ้านด้านพม่า จังหวัดแม่อ่องสอน

ที่ ๕๙๔ /๒๕๔๗

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการศูนย์สั่งการชายแดนไทยกับประเทศไทยเพื่อบ้านด้านพม่า จังหวัดแม่อ่องสอน

ตามที่ได้มี คำสั่งจังหวัดแม่อ่องสอน และศูนย์สั่งการชายแดนไทยกับประเทศไทยเพื่อบ้านด้านพม่า จังหวัดแม่อ่องสอน ที่ ๕๙๔/๒๕๔๗ ลงวันที่ ๒๓ เมษายน ๒๕๔๗ แต่งตั้งคณะกรรมการศูนย์สั่งการชายแดนไทยกับประเทศไทยเพื่อบ้านด้านพม่า จังหวัดแม่อ่องสอน เพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับความมั่งคงชายแดน ให้เป็นไปตามนโยบายความมั่งคงแห่งชาติของไทยต่อพม่า โดยอาศัยอำนาจตามความในข้อ ๒.๑๗, ข้อ ๓.๓๒ และข้อ ๔.๒ แห่งคำสั่งผู้อำนวยการปฏิบัตินโยบายชายแดนไทยกับประเทศไทยเพื่อบ้านที่ ๑/๔๖ ลงวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๔๙ เรื่องจัดตั้งกองอำนวยการปฏิบัตินโยบายชายแดนไทยกับประเทศไทยเพื่อบ้าน ไปแล้วนั้น

บัดนี้ ได้มีคำสั่งอำนวยการปฏิบัตินโยบายชายแดนไทยกับประเทศไทยเพื่อบ้าน (เฉพาะ) ที่ ๑/๔๙ ลงวันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๙ เรื่อง จัดตั้งกองอำนวยการปฏิบัตินโยบายชายแดนไทยกับประเทศไทยเพื่อบ้าน ยกเดิgc คำสั่งอำนวยการปฏิบัตินโยบายชายแดนไทยกับประเทศไทยเพื่อบ้าน (เฉพาะ) ที่ ๑/๔๖ ลงวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๔๖ เรื่อง จัดตั้งกองอำนวยการปฏิบัตินโยบายชายแดนไทยกับประเทศไทยเพื่อบ้าน ที่ใช้อยู่เดิมและให้จังหวัดแม่อ่องสอน ปฏิบัติหน้าที่เป็นศูนย์สั่งการชายแดนไทยกับประเทศไทยเพื่อบ้านด้านพม่า (ใช้ชื่อย่อว่า ศส.ชทพ. จังหวัดแม่อ่องสอน) มีผู้ว่าราชการจังหวัดแม่อ่องสอนเป็นผู้อำนวยการศูนย์สั่งการชายแดนไทยกับประเทศไทยเพื่อบ้านด้านพม่า จังหวัดแม่อ่องสอน (ใช้ชื่อย่อว่า ผอ.ศส.ชทพ. จังหวัดแม่อ่องสอน) เป็นผู้บังคับบัญชาทั้งหมด ให้ทุกส่วนราชการทุกกระทรวง ทบวง กรม ใช้ความร่วมมือสนับสนุนและปฏิบัติตามคำขอของส่วนราชการในส่วนงานกองอำนวยการปฏิบัตินโยบายชายแดนไทยกับประเทศไทยเพื่อบ้าน

เพื่อให้การปฏิบัติตามนโยบายความมั่งคงแห่งชาติของไทยต่อพม่า ในการรับผิดชอบของผู้ว่าราชการจังหวัดแม่อ่องสอน /ผู้อำนวยการศูนย์สั่งการชายแดนไทยกับประเทศไทยเพื่อบ้านด้านพม่า จังหวัดแม่อ่องสอน เป็นไปด้วยความเรียบร้อย นิประสันติภิบาล บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ได้กำหนดไว้ แห่งชาติของไทยต่อพม่า และยุทธศาสตร์ของจังหวัดแม่อ่องสอน อาทิเช่นการดำเนินการสำคัญๆ ที่ได้กำหนดไว้ ที่ให้หัวหน้าส่วนราชการ (ผู้ว่าราชการจังหวัดแม่อ่องสอน /ผู้อำนวยการศูนย์สั่งการชายแดนไทยกับประเทศไทยเพื่อบ้าน)

เพื่อนบ้านด้านพม่าจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการ คณะทำงาน และเจ้าหน้าที่เพื่อช่วยเหลือการปฏิบูรณ์ดิจิทัล จึงให้ยกเลิกคำสั่งจังหวัดแม่ฮ่องสอนและศูนย์สั่งการชายแดนไทยกับประเทศพม่า บ้านด้านพม่า จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่ 594/2547 ลงวันที่ 23 เมษายน 2547 เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการศูนย์สั่งการชายแดนไทยกับประเทศไทยเพื่อนบ้านด้านพม่า จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่ให้อัญเชิญ และมีคำสั่งเรื่องแต่งตั้งคณะกรรมการศูนย์สั่งการชายแดนไทยกับประเทศไทยเพื่อนบ้านด้านพม่า จังหวัดแม่ฮ่องสอน ดังนี้

1. ผู้ว่าราชการจังหวัดแม่ฮ่องสอน	เป็นผู้อำนวยการศูนย์ฯ
2. รองผู้ว่าราชการจังหวัดแม่ฮ่องสอน (งานความมั่นคง)	เป็นรองผู้อำนวยการศูนย์ฯ
3. อัยการจังหวัดแม่ฮ่องสอน	เป็นกรรมการ
4. ปลัดจังหวัดแม่ฮ่องสอน	เป็นกรรมการ
5. ผู้บังคับการตำรวจนครบาลจังหวัดแม่ฮ่องสอน	เป็นกรรมการ
6. นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดแม่ฮ่องสอน	เป็นกรรมการ
7. ผู้บังคับหน่วยเฉพาะกิจกรมทหารราบที่ 17	เป็นกรรมการ
8. หัวหน้าสำนักงานจังหวัดแม่ฮ่องสอน	เป็นกรรมการ
9. ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดแม่ฮ่องสอน	เป็นกรรมการ
10. พานิชย์จังหวัดแม่ฮ่องสอน	เป็นกรรมการ
11. ปศุสัตว์จังหวัดแม่ฮ่องสอน	เป็นกรรมการ
12. สรรพกกรพื้นที่แม่ฮ่องสอน	เป็นกรรมการ
13. นายด่านศุลกากรแม่ฮ่องสอน	เป็นกรรมการ
14. นายด่านศุลกากรแม่สะเรียง	เป็นกรรมการ
15. แรงงานและสวัสดิการสังคมจังหวัดแม่ฮ่องสอน	เป็นกรรมการ
16. จัดหางานจังหวัดแม่ฮ่องสอน	เป็นกรรมการ
17. ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน	เป็นกรรมการ

เขต 1 และเขต 2

18. สารวัตรค่านตรวจสอบคนเข้าเมืองแม่ฮ่องสอน	เป็นกรรมการ
19. หัวหน้าค่านตรวจสอบคนเข้าเมืองแม่สะเรียง	เป็นกรรมการ
20. ขนส่งจังหวัดแม่ฮ่องสอน	เป็นกรรมการ
21. แรงงานจังหวัดแม่ฮ่องสอน	เป็นกรรมการ
22. สวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัดแม่ฮ่องสอน	เป็นกรรมการ
23. อุตสาหกรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน	เป็นกรรมการ
24. หัวหน้าสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 16 สาขาแม่สะเรียง เป็นกรรมการ	
25. ผู้บังคับการกรมทหารราบที่ 36	เป็นกรรมการ

26. ผู้บังคับกองพัฒนาราชที่ 5 กองพัฒนาราชที่ 7	เป็นกรรมการ
27. หัวหน้าหน่วยประสานงานชายแดนไทย - พม่า ประจำที่นี่ที่ 2	เป็นกรรมการ
28. นายอำเภอทุกอำเภอ	เป็นกรรมการ
29. ผู้แทน กอ.รัฐนน.ส. ที่ได้รับมอบหมาย	เป็นกรรมการ
30. ผู้กำกับการ / รองผู้กำกับการ สถานีตำรวจนครบาล ทุกสถานี	เป็นกรรมการ
31. ผู้บังคับกองร้อย (สน.2) กองร้อยตระเวนชายแดนที่ 336	เป็นกรรมการ
32. ผู้บังคับกองร้อย (สน.2) กองร้อยตระเวนชายแดนที่ 337	เป็นกรรมการ
33. หัวหน้ากลุ่มงานปักครองจังหวัดแม่ฮ่องสอน	เป็นกรรมการ
34. หัวหน้ากลุ่มงานความมั่นคงที่ทำการปักครองจังหวัดฯ	เป็นกรรมการและเลขานุการ
35. เจ้าหน้าที่กลุ่มงานปักครองกลุ่มงานความมั่นคง	เป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
ที่ทำการปักครองจังหวัดฯ ที่ได้รับมอบหมาย	

ให้คณะกรรมการศูนย์สั่งการชายแดนไทยกับประเทศไทยเพื่อบ้านด้านพม่า จังหวัดแม่ฮ่องสอน (ศส.ชทพ. จังหวัดแม่ฮ่องสอน) มีหน้าที่ช่วยเหลือการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงชายแดนให้เป็นไปตามนโยบายความมั่นคงแห่งชาติของไทยต่อพม่า ดังต่อไปนี้

- จัดทำแผนงาน / โครงการ และดำเนินงานต่าง ๆ ในหน้าที่ความรับผิดชอบให้เป็นไปโดยสอดคล้องกับนโยบายความมั่นคงแห่งชาติของไทยต่อพม่า และยุทธศาสตร์ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน
- ประสานการปฏิบัติกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพ และรูปธรรม
- อำนวยการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับความมั่นคงชายแดนให้สำเร็จลุล่วงด้วยดีในระดับที่ โดยคำนึงถึงความมั่นคงชายแดนและผลกระทบต่อประเทศชาติเป็นสำคัญ
- รายงานและติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานโดยต่อเนื่องตามที่กำหนด
- เสริมสร้างความสำันธ์อันดีกับประเทศไทยเพื่อบ้าน เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาร่วมกัน

- ในทุกส่วนราชการที่เกี่ยวข้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามนโยบายความมั่นคงแห่งชาติของไทยต่อพม่า เพื่อให้ความร่วมมือสนับสนุนในการแก้ไขปัญหาอย่างจริงจัง
- ปฏิบัติการกิจธุรกิจ ตามที่ได้รับมอบหมายจากผู้อำนวยการปักครองจังหวัดแม่ฮ่องสอนและผู้อำนวยการศูนย์สั่งการชายแดนไทยกับประเทศไทยเพื่อบ้านและผู้อำนวยการศูนย์สั่งการชายแดนไทยกับประเทศไทยเพื่อบ้านด้านพม่า ด้านหน้ากองทัพภาคที่ ๑ ทั้งนี้ ดังนี้ ดังนั้นนี้เป็นต้นไป

ลง ณ วันที่ ๑๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๙

(นายคิรเก ก้อนกลีบ)

ผู้อำนวยการจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ผู้อำนวยการศูนย์สั่งการชายแดนไทยกับประเทศไทยเพื่อบ้านด้านพม่า อังหวัดแม่ฮ่องสอน

ประกาศจังหวัดแม่ฮ่องสอนและ

ศูนย์ตั้งการขายเด่นไทยกับประเทศไทยเพื่อนบ้านด้านพม่า จังหวัดแม่ฮ่องสอน

เรื่อง กำหนดมาตรการ หลักเกณฑ์ แนวทางปฏิบัติบริเวณชุมชนป่าบินเพื่อการท้าและซ่องทางอนุมัติ
ด้านจังหวัดแม่ฮ่องสอน

คณะกรรมการศูนย์ตั้งการขายเด่นไทยกับประเทศไทยเพื่อนบ้านด้านพม่า จังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้มีมติที่ประชุมเมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2549 ให้ออกเลิกประกาศจังหวัดแม่ฮ่องสอนและศูนย์ตั้งการขายเด่นไทยกับประเทศไทยเพื่อนบ้านด้านพม่า จังหวัดแม่ฮ่องสอน ดังนี้

1. เรื่อง หลักเกณฑ์และมาตรการควบคุมการเดินทางเข้า-ออก ณ จุดผ่อนปวนเพื่อการท้าขายเด่นไทย-พม่า ซ่องทางบ้านหัวยศ หมู่ที่ 3 ตำบลหัวยศ อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน ฉบับลงวันที่ 14 กรกฎาคม 2548

2. เรื่อง แนวทางการปฏิบัติในการนำเข้า - ส่งออกสินค้าผ่านแนวขายเด่น ด้านจังหวัดแม่ฮ่องสอน ฉบับลงวันที่ 15 มกราคม 2547

3. เรื่อง กำหนดแนวทางปฏิบัติการนำเข้า - ส่งออกสินค้าผ่านแนวขายเด่น ด้านจังหวัดแม่ฮ่องสอน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2547 ฉบับลงวันที่ 17 มิถุนายน 2547

และนารถการอื่นใดที่ขัดแย้งประกาศฉบับนี้โดยให้ไว้ประกาศจังหวัดแม่ฮ่องสอนและศูนย์ตั้งการขายเด่นไทยกับประเทศไทยเพื่อนบ้านด้านพม่า จังหวัดแม่ฮ่องสอน เท่านั้น

1. ความหมาย

1.1 จุดผ่อนปวนเพื่อการค้าของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ให้หมายถึงจุดผ่อนปวนที่ผู้ว่าราชการจังหวัดแม่ฮ่องสอนได้ประกาศเปิดตามความเห็นชอบของกระทรวงมหาดไทย ดังนี้

1.1.1 จุดผ่อนปวนเพื่อการค้าซ่องทางหัวยศดันบุน หมู่ที่ 4 ตำบลหัวยศ อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน

1.1.2 จุดผ่อนปวนเพื่อการค้าซ่องทางบ้านหัวยศ หมู่ที่ 3 ตำบลหัวยศ อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน

1.1.3 จุดผ่อนปวนเพื่อการค้าซ่องทางบ้านเสานหิน หมู่ที่ 1 ตำบลเสานหิน อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน

1.2 “ทางอนุมัติ” ให้หมายถึงทางเดินน้ำมันดีที่ประกาศโดยกฎกระทรวงการค้าที่ออกตามอำนาจความในมาตรา 3 มาตรา 13 และมาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 7) พุทธศักราช 2480 ฉบับลงวันที่ 20 มกราคม 2545 ให้เป็นทางที่จะใช้ขนส่งของเข้าในหรือออกนักการอาชญากรรมได้หรือจากเขตเด่นทางบกน้ำซึ่งด้านศุลกากร หรือจากด้านศุลกากรไปยังเขตเด่นทางบกได้ ดังนี้

1.2.1 ทางถนนและล้าน้ำ จากเขตเด่นและสหภาพหมู่บ้านริเวอร์น้ำที่ยังคงไปตามล้าน้ำปายถึงท่าเรือหัวยี่ดี ออกจากท่าน้ำเรือหัวยี่ดีเดิมช้ายไปตามถนนบ้านหัวยี่ดี - บ้านท่าโปงแครง ถึงถนนบุนถุนประพาส เส้นช้ายไปตามถนนบุนถุนประพาส ถึงถนนบุนถุนประพาส ซอย 4 แล้วเดิมช่วยว่า เข้าถนนบุนถุนประพาส ซอย 4 ถึงค่านศุลกากรแม่ช่องสอง

1.3 “ทางอนุมัติเฉพาะครัว” ให้หมายถึงทางอนุมัติเฉพาะครัวตามมาตรา 5 ทวีของพระบรมคุลกากร (ฉบับที่ 7) พุทธศักราช 2480 ใช้ในการนิทัศน์น้ำของเข้า หรือผู้บุนส่งออกหรือผู้บุนส่ง มีเหตุจำเป็นและแสดงความจำเป็นจึงล่วงหน้าต่ออธิบดีนหรือผู้ที่อธิบดีคืนอนหมายว่าจะขนส่งของผ่านเมืองเด่น ให้ ทางนกหรือต่อนให้แห่งเขตเด่นนั้นตามทางอื่นนอกจากทางอนุมัติ ดังนี้

1.3.1 ช่องทางอนุมัติเพื่อการตรวจสอบแนวสารสนับสนุนที่ 10 ดำเนินการ
แนวสารสนับสนุน จังหวัดแม่จ่องตอน

2. มาตรการช้า - ชอก

2.1. ผ่อนปรนให้บุคคลสัญชาติพม่าเข้ามารื้อขายและปลีกยนต์สินค้าเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่เข้าเป็นในการอุปโภค บริโภค ในชีวิตประจำวัน และเป็นสินค้าไม่ต้องห้ามตามกฎหมายอื่นใดได้ภายในบริเวณตลาดนัดเพื่อการค้าห้างจากแนวธรรมเนียมประวัติ 2 กิโลเมตร ระหว่างเวลาตั้งแต่ 06.00 น. ถึง 18.00 น. (เวลาประเทศไทย) ของ ทุกวันซึ่งจะมีป้ายประกาศ “สืบสุคเบตผ่อนปรนการค้าเข้ามารื้อขายในประเทศไทย” ติดตั้งให้ทราบ อย่างชัดเจน

๒.๒ “ทางอนุมัติ” และ “ทางอนุมัติเฉพาะครัว” ให้การปฏิบัติในการเข้า – ออก ให้ลือปฎิบัติเหมือนกับจุดผ่อนปรนเพื่อการค้าโดยอนุโลม ทั้งนี้ ให้อำเภอในพื้นที่ ที่มี “ทางอนุมัติ” และ “ทางอนุมัติเฉพาะครัว” ได้พิจารณาดำเนินการขอเปิดเป็นจุดผ่อนปรนเพื่อการค้าเพื่อประโยชน์ทางการค้า ระดับประชาชน ทั้งน่าความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลของทั้งสองประเทศ และสามารถผ่อนผันให้บุคคล บริเวณชายแดน เข้า – ออก บริเวณดังกล่าวได้ด้วย

2.3. บุคคลสัญชาติพม่าที่มีความประสงค์จะเดินทางเข้ามานั้นที่อ้างอกอ้างการประกอบอาชญากรรมในประเทศเพื่อการค้า นักเสื่อมเสียและครอบครัว 2 กิโลเมตรรอบนอกออนไลน์ให้ในการพิจารณา

2.3.1. การอนิรดิษฐ์

(2) ให้ผู้ประกอบการค้าสัญชาติพม่า ที่ได้รับการผ่อนผันเมื่อเดือนทางเดือนกุมภาพันธ์ปี 2562 ที่ผ่านมา ให้ไปรายงานตัวต่อสารวัตรค่านตรวจสอบเข้าเมืองในพื้นที่เพื่อรับทราบและลงทะเบียนควบคุมการเข้า – ออกให้ชัดเจนสามารถตรวจสอบและติดตามตัวได้ด้วยระยะเวลาที่อยู่ในราชอาณาจักรไทยโดยอนุโลมผ่อนผันให้ออกได้ กรุณาระ 3 วัน กรณีนี้เหตุจ้าเป็นต้องขอผ่อนผันอีกต่อไปอีก 3 วัน

2.2.2. กรณีเจ็บป่วยหนัก ถึงขั้นต้องเข้ารับการรักษาด้วยในโรงพยาบาลสังฆหัวตุ้นปีบูบัดตามเงื่อนไข ดังนี้

(1)ให้บุคคลสัญชาติพม่าที่เข้าหรือผู้ติดตาม นำหนังสือรับรองที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายพม่าออกให้ ไปรายงานตัวต่อเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารไทยประจำจุดตรวจบริเวณชายแดน ให้บุคคลสัญชาติพม่าที่เข้าหรือผู้ติดตาม นำหนังสือรับรองที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายพม่าออกให้ ไปรายงานตัวต่อเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารไทยประจำจุดตรวจ เป็นผู้พิจารณาเบื้องต้นว่าบุคคลที่ร้องขอเข้ามาในราชอาณาจักรได้เข็นป่วยจริงหรือไม่ หากพิจารณาเห็นว่าเข็นป่วยจริงก็ออกใบรับรองให้ระบุให้ชัดเจนว่า เข็นป่วยหนักขอผ่อนผันเข้ามาในราชอาณาจักรไทย เพื่อรักษาตัว หัวระยะเวลา วันที่..... เดือน..... พ.ศ..... ถึงวันที่..... เดือน..... พ.ศ..... (ผ่อนผันได้ไม่เกินครึ่งละ 3 วัน) แล้วนำไปรับรองการเข้ามาในราชอาณาจักรไทย ไปรายงานตัวต่อเจ้าหน้าที่ด่านตรวจคนเข้าเมือง

(2) ให้เจ้าหน้าที่ประจำด่านตรวจคนเข้าเมืองແນ່ວັດທະນາ ชັ້ງປົງບົດ
หน้าที่ประจำ ออกหนังสือຜ່ອນຜົນໃຫ້ບຸກຄົດຫຼັງຈາກຕິດໝາຍທີ່ເຈັບປາຍ ແລະຜູ້ຕິດຕາມ (ເຊົ້ານີ້) ໂດຍຮະບູໄຫ້ຮັດເຈັນ
ວ່າເຈັບປາຍ ທີ່ວ່າງຮະຍະເວລາຜ່ອນຜົນ ດັ່ງແຕ່ວັນທີເດືອນພ.ສ. ປຶ້ງວັນທີ
ເດືອນພ.ສ. (ຜ່ອນຜົນໄດ້ກັບຕະໄນ້ເກີນ 3 ວັນ) ລົງທະບຽນກວນຄຸນກາເງັນໄນ
ຮາຊາມາຈັກ ໄກຍ ໄຫ້ຮັດເຈັນສາມາດຮັດວັດທະນາ ຕິດຕາມດ້ວຍຜູ້ໄດ້ຮັບກາຮ່ອນຜົນໄດ້ທຸກເວລາໃນໜ່ວງທີ່ຍູ້
ໃນຮາຊາມາຈັກ ໄກຍ ແລະ ໄຫ້ບຸກຄົດທີ່ໄດ້ຮັບກາຮ່ອນຜົນ ໄປຮ່າງຈາກຕົວ ພ ຈຸດວັດທະນາຮ່ວມຂອງເຈົ້າໜ້າທີ່ຕາມ
ກ່າວເທິງຄູນທີ່ສັ່ງການຫາຍແດນ ໄກຍກັບປະເທດທີ່ອື່ນນັ້ນຕ້າງໜ້າ ຈຶ່ງກ່າວເຫັນມີສອງຫຼຸດ

(3) ให้ชุดตรวจสอบรับรายจานด้วยบุคคลที่ได้รับการผ่อนผัน ลงทะเบียนควบคุม การเข้า-ออก ข้อมูลของรถยนต์โดยสาร หมายเหตุทะเบียนรถชนิดโดยสาร ให้ชัดเจน สามารถตรวจสอบ ติดตามด้วยเจ้าของรถยนต์ บุคคลที่ได้รับการผ่อนผัน ได้ตลอดเวลาที่อยู่ใน ราชอาณาจักรไทย และถ้าขับให้เจ้าของรถยนต์โดยสารนำบุคคลที่ได้รับการผ่อนผันไปรยาจันด้วย ด้านตรวจสอบเข้าเมืองในที่นั้นที

(4) ให้ค่านิรโทษค่านิรโทษในที่นี่ที่ ลงทะเบียนควบคุมการเข้า-ออก ไว้เป็นหลักฐานให้ซัดเจนตามรายการตรวจสอบ ติดตามด้วยให้ติดต่อระบุระยะเวลาที่ได้รับการผ่อนผัน กรณี ผู้ได้รับการผ่อนผันไม่สามารถเดินทางกลับออกนอกราชอาณาจักรไทย ได้ตามกำหนดระยะเวลาที่กำหนด เนื่องจากด้วยนั้นนรักษาด้วยตู้ โรงพยาบาล ให้ผู้ดูแลนำหนังสือรับรองของ นายแพทย์โรงพยาบาลไป เสนอผ่อนผันการอยู่ในราชอาณาจักร ให้ yen ของทางบังคับไม่จาก การเงินปัจจุบัน ให้ให้การวัสดุท่านตรวจสอบค่านิรโทษในที่นี่ที่ กิจกรรมผ่อนผันตามสภาพที่อื่นจริง ตามรายการตรวจสอบได้และรายงานการผ่อนผันให้ แจ้งหัวครัวทราบเป็นรายๆ ไป

2.4 มาตรการเข้า-ออก ณ จุดผ่อนปรน, ทางอนุบันต์ และทางอนุบันติข้าวครัว ให้ทัศนงค์อภิบดีตามประกาศนี้ในห้อง 6 เดือนหลังประกาศฉบับนี้มีผลบังคับใช้ ทั้งนี้ อาจมีการเปลี่ยนแปลง ข้อกำหนด หลักเกณฑ์ วิธีการ ได้ตามสภาพการด้านความมั่นคง ด้านเศรษฐกิจ ความตื้นพัฒนาและห่วงประเทศ ตามความเหมาะสมของสถานการณ์ โดยไม่ต้องประกาศให้ทราบล่วงหน้า เพื่อประโยชน์ของผู้ประกอบการ จึงให้ผู้ประกอบการดีดตามข่าวสารและประสานเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง อย่างใกล้ชิดด้วย

3. แนวทางปฏิบัติในการส่งออก-นำเข้า 似นค้า ตามแนวทางแคนดันจังหวัดเมืองส่วน

เพื่อให้การปฏิบัติเป็นไปตามดังที่ประชุมคณะกรรมการพิจารณาการเปิดจุดผ่านแคนดัน ครั้งที่ 3/2546 จังหวัดเมืองส่วนจังหวัดและอนุกรรมการพิจารณาการเปิดจุดผ่านแคนดัน

* 3.1 ผู้ประกอบการฝ่ายไทยทั้งนิติบุคคลและบุคคลธรรมด้า ต้องยื่นความประสงค์ขอ ขึ้นบัญชีกับทางจังหวัดและอำเภอเพื่อตรวจสอบการไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับยาเสพติด หรือให้การสนับสนุน ชนกุ่มน้อย ดังนี้

(1) ผู้ประกอบการรายใหญ่ให้ยื่นเอกสารและแสดงความจันงค์ข้าราชการกับศูนย์สั่งการ ข่ายแคนดันไทยกับประเทศที่อนบันด้านพม่า จังหวัดเมืองส่วน

(2) ผู้ประกอบการรายย่อยให้นายอำเภอพื้นที่ ที่มีจุดผ่อนปรนเพื่อการตัว รับตัวเมินการขึ้นทะเบียนเป็นผู้ตัวรายย่อยและร่วมสั่งจังหวัด/ศส.ชทพ.อ.นส. ยกเว้นย้ำເກມเมือง แม่ส่องสองให้ขึ้นทะเบียน ณ จังหวัด/ศส.ชทพ.อ.นส.

(3) ผู้ประกอบการที่ประสงค์ค้าข้าว ณ ช่องทางอนุบันต์ และช่องทางอนุบันติ ตรวจสอบความคุ้มครองคุ้ลากาการให้ขึ้นทะเบียน ณ จังหวัด/ศส.ชทพ.อ.นส.

* 3.2 ผู้ประกอบการฝ่ายหน้าทั้งนิติบุคคลและบุคคลธรรมด้า ต้องยื่นความประสงค์ขอ ขึ้นบัญชีกับทางจังหวัดและอำเภอ เพื่อตรวจสอบการไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับยาเสพติด หรือไม่ ให้การสนับสนุนชนกุ่มน้อย โดยให้ใช้หลักเกณฑ์การขึ้นบัญชี หนึ่งในข้อ 3.1 (1) (2) (3)

* 3.3 ให้เจ้าของที่พัก โรงแรม เกสต์เฮาส์ หรือบ้านพักอาศัย ที่ให้ผู้ประกอบการ หรือผู้ค้ารายย่อยฝ่ายพม่าเข้าที่พักอาศัย แจ้งความประสงค์ขอเป็นผู้ให้ที่พักทั้งกันผู้ประกอบการค้าฝ่ายหน้า ณ ศส.ชทพ.อ.นส. เพื่อสามารถตรวจสอบและติดตามด้วยได้ตลอดระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทย

* 3.4 ผู้ประกอบการตามข้อ 3.1, 3.2 และ 3.3 ให้ยื่นความประสงค์ขอขึ้นทะเบียนห้อง ระหว่างวันที่ 14 คุณภาพพันธ์ - 6 มีนาคม 2549 ในเวลาราชการ ทั้งนี้ในห้องระหว่างที่ขึ้นทะเบียนอนุโถม ให้ผู้ประกอบการค้าข้าวปักดิบเริ่มขายแคนดัน หากพัฒนาและเวลาที่รับขึ้นทะเบียน จังหวัดและงานที่เกี่ยว ข้องจะให้ค้าข้าวเกหะผู้ขึ้นทะเบียนกับจังหวัดท่านนั้น

ผู้ประกอบการรายได้ประสงค์ค้าข้าวบริเวณชายแดนด้านจังหวัดเมืองส่วนภัยทั้ง สามที่กำหนดนี้ ที่สามารถยื่นความประสงค์ขอขึ้นทะเบียนเป็นผู้ค้าได้ เช่นกัน แต่ทั้งนี้ที่ห้ามทำการค้าข้าวใน ช่วงที่อยู่ระหว่างการขึ้นทะเบียน จะค้าข้าวให้ก็ต้องมีอยู่ขึ้นทะเบียนเรียบร้อยเสียก่อน

3.5 เอกสารที่ต้องยื่นในการขึ้นบัญชีครั้งแรก (กรณีเป็นนิติบุคคล)

- (1) เอกสารนิติบุคคลของบริษัทไทย และพม่า
- (2) เลขประจำตัวผู้เสียภาษีของนิติบุคคลไทย
- (3) เอกสาร สำปัญ แจ้งผลการตรวจสอบเรื่องข้าเสพติด (จังหวัดตรวจสอบ)
- (4) ใบรับรองการเป็นผู้ประกอบการในเขตนิคมอุตสาหกรรมส่งออก
- (5) หนังสืออนุญาตให้นำสินค้าที่มีในเขตอุตสาหกรรมส่งออกเพื่อส่งไป
นอกกรุงเทพฯ
- (6) หนังสือมอบอำนาจของบริษัทไทยมอบอำนาจให้คนไทย (ชื่อ - นามสกุล)
เป็นผู้ดำเนินการด้านเอกสารและพิธีการทางคุ้มครองสิทธิ์ รวมทั้งเรื่องต่างๆ แทนบริษัทไทย
 - (6.1) สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนของคนไทย
 - (6.2) สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนของคนไทย
- (7) หนังสือมอบอำนาจของบริษัทพม่า มอบอำนาจให้คนไทย(ชื่อ - นามสกุล)
เป็นผู้ดำเนินการในเรื่องต่างๆ รวมทั้ง ด้านธุรกรรม การเงินแทนบริษัทพม่า
 - (7.1) สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนของคนไทย
 - (7.2) สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนของคนไทย
 - (7.3) สำเนาบัญชีธนาคารของคนไทย
- (8) หนังสือมอบอำนาจของบริษัทพม่ามอบอำนาจให้คนพม่ามารับสินค้า
ท่องเที่ยวตามกำหนด
- (9) เอกสารแปลเป็นไทย
 - (9.1) เอกสารนิติบุคคลพม่า
 - (9.2) หนังสือมอบอำนาจของบริษัทพม่ามอบอำนาจให้คนไทยดำเนินการ
เรื่องต่างๆ รวมทั้งด้านธุรกรรมการเงิน
 - (9.3) หนังสือมอบอำนาจของบริษัทพม่ามอบอำนาจให้คนพม่ามารับสินค้า
ท่องเที่ยวตามกำหนด
- (9.4) สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนของคนไทยพม่าที่มารับสินค้าทาง
แนวท้องถนน
- (9.5) บัญชีรายรับรายจ่ายกรณีเป็นกิจการพม่าหรือกิจการข้ามกัน
- (10) บัญชีรายรับรายจ่าย (คนที่เขียนบัญชีรายรับรายจ่ายกับบริษัทอย่างไร, มีการมอบ
อำนาจหรือไม่)
- (11) ใบสั่งซื้อ (PURCHASE ORDER) คูประเกต ชนิด ที่ห่อ จำนวน ของสินค้า
- (12) บัญชีราคาสินค้า (INVOICE) ประเกต ชนิด ที่ห่อ จำนวนเดียวกัน
- (13) เอกสารรับ - ส่งรถ ดวงแนวท้องถนน

เอกสารตามข้อ 9.5, (10), (11), (12), (13) ให้ขึ้นกรณีที่ได้รับอนุญาตจากจังหวัด
ให้ค้าขายบริเวณชายแดน

→ 3.6 เอกสารต้องยื่นในการเขียนบัญชีครั้งแรก (กรณีเป็นบุคคลธรรมด้า)

- (1) สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนของคนไทย/พม่า
- (2) สำเนาบัตรทะเบียนบ้านของคนไทย/สำเนาทะเบียนบ้านของบุคคลพม่า
- (3) สำเนารายการสินค้าที่ประสงค์ค้าขายบริเวณชายแดน
- (4) รูปถ่ายขนาด 1 นิ้ว จำนวน 2 รูป

→ 3.7 หลักฐานการชำระเงินของบริษัทค้า (พม่า) จะต้องเป็นลักษณะโคลัคกี้จะหนึ่ง
ตั้งต่อไปนี้

(1) เจ้าของบริษัทพม่าหรือตัวแทนที่ได้รับมอบอำนาจในพม่าโอนเงินค่าสินค้า
ผ่านระบบธนาคารในพม่าโอนเข้าบัญชีธนาคารในประเทศไทยของบริษัทไทย หรือ

(2) เจ้าของบริษัทพม่าเดินทางเข้ามาในประเทศไทยเพื่อมาตั้งชื้อสินค้าและนำเงิน
นาเข้ามาด้วยตนเอง อนุโลมให้ใช้แคชเชียร์เช็คได้ หรือ

(3) เจ้าของบริษัทพม่าแต่งตั้งและมอบอำนาจให้บุคคลตัวแทน ไทยที่มีเดินท่องเที่ยวใน
ประเทศไทยเป็นผู้ดำเนินการในเรื่องการชำระเงินค่าสินค้า โดยผ่านระบบธนาคาร หรือ

(4) ให้แสดงจันวนสินค้าเจ้า/ออก ใบกรณีผู้ค้าใช้ระบบการแลกเปลี่ยนสินค้า
(Barter trade) โดยให้เจ้าหน้าที่ ณ จุดปล่อยสินค้าร่วมลงนามมืออธิบดี จำนวน ชนิด ประเภท ของสินค้าที่
นิการแลกเปลี่ยน

3.8 ให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเจ็บัญชีรายชื่อเจ้าหน้าที่ที่ด้องปฏิบัติหน้าที่ ณ
จุดท่องเที่ยวเพื่อการค้า ทางอนุนัติ และทางอนุนัติชั่วคราว รวมทั้งหัวหน้า ให้ จังหวัด/พ.ต.ช.พ.บ.มต.
ของค้าสั่งรองรับการปฏิบัติงานของทุกนาย โดยที่เจ้ารายชื่อหัวหน้าจากประการดังนั้นบังคับใช้ภายใน
15 วัน ในกรณีมีการยกข้ามเดือนเปลี่ยนถ่ายให้แจ้งข้อเปลี่ยนแปลงทุกครั้ง

4. ผู้ประกอบการค้าที่ประกอบการค้าในสินค้าบางประเภทที่เข้าข่ายเป็นสินค้าควบคุมหรือ
เข้มงวดเป็นพิเศษ หรือเป็นสินค้าที่อาจมีผลกระทบต่อความมั่นคง จังหวัดจะต้องดำเนินการพิจารณา
ตรวจสอบให้ชัดเจนอีกครั้งหนึ่งก่อนพิจารณาอนุนัติ ทั้งนี้หากผู้ประกอบการได้ดำเนินการก่อนได้รับอนุนัติ
ให้ส่งออกหรือนำเข้าสินค้า ผู้ประกอบการต้องรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นเช่น จำกัดไว้ไทยฝ่าย
ราชการไม่ได้

5. สำหรับกรณีที่มีกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง ผู้ประกอบการค้าและบุคคลธรรมด้าต้องจด
ปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัดทุกกรณี

6. ให้ทุกหน่วยที่มีหน้าที่รับรายงานตัวแทนและลงนามบันทึกบุคคลตัวแทนที่ได้รับการผ่อนผันให้เข้ามา
เข้าราชการตามที่ได้รับรายงานตัวแทนและลงนามบันทึกบุคคลตัวแทนที่ได้รับการผ่อนผันให้เข้ามา
เชื้อ-ชาติ พื้นค้าอุปโภค บริโภค ในเขตควบคุมบริเวณด้านน้ำเพื่อการค้า ทางอนุนัติ ทางอนุนัติชั่วคราว
และบุคคลที่ได้รับการผ่อนผันกรณีเข้ามายังประเทศไทยให้เดินทางออกอกราชอาณาจักรไทยตามที่จังหวัดกำหนด

ที่ก้าหนดโดยครรัคกรณิการฝ่าฟืนไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ก้าหนดให้ดำเนินคดีตามกฎหมายอย่างเดียว
เงื่อนไขและให้รายงานของต้องบุคคลลัญชาติพม่าที่เดินทางเข้า-ออกในราชอาณาจักรไทย ให้จังหวัด/
ศูนย์สั่งการชายแดนไทยกับประเทศไทยเพื่อนบ้านด้านพม่า จังหวัดแม่ร่องสอน ทราบทุกเดือนโดยให้รายงาน
ทุกวันที่ ๕ ของเดือนดังไป

๗. สำหรับบุคคลด้วยด้าวที่หลบหนีเข้ามายังโดยผิดกฎหมายและไม่ได้รับการพ่อนคืนให้
อยู่ในราชอาณาจักรไทยเป็นการชั่วคราวภายใต้เงื่อนไขเดียวกับคุณหรืออนุญาตเดียวกับคุณให้ดำเนินการตาม พ.ร.บ.
คนเข้าเมือง พ.ศ. ๒๕๒๒ และให้ดำเนินคดีเก่บบุคคลที่ให้ที่พักพิง ซ้อนเร้น นำพาตามกฎหมายอย่างเดียวกับ

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๙ เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๙

(นายดิเรก ก้อนกลืน)

ผู้ว่าราชการจังหวัดแม่ร่องสอน

ผู้อำนวยการศูนย์สั่งการชายแดนไทยกับประเทศไทยเพื่อนบ้านด้านพม่าจังหวัดแม่ร่องสอน

คำสั่งกรมทะเบียนการค้า

ที่ 61/2544

เรื่อง มอบอำนาจของอธิบดีกรมทะเบียนการค้า
ในการอนุญาตการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว
ตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว

พ.ศ. 2542

ตามที่พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 มาตรา 7 กำหนด
ให้อธิบดีกรมทะเบียนการค้ามีอำนาจออกในอนุญาตให้คนต่างด้าวตามมาตรการดังกล่าวประกอบธุรกิจ
ประเภทและในท้องที่ที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด โดยอนุมติของคณะกรรมการรัฐมนตรี นั้น

เพื่อให้การออกใบอนุญาตดังกล่าวเกิดความคล่องตัวและสะดวกต่อผู้ขออนุญาต อธิบดี
กรมทะเบียนการค้าอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการ
แผ่นดิน พ.ศ. 2534 จึงมอบอำนาจให้ผู้ว่าราชการจังหวัดปฏิบัติราชการแทนในการพิจารณา
อนุญาตให้คนต่างด้าวประกอบธุรกิจตาม มาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของ
คนต่างด้าว พ.ศ. 2542

ทั้งนี้ ดังเด่นดังนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ 14 มีนาคม พ.ศ. 2544

(ลงชื่อ) อุดลย์ วินัยแพทย์
(นายอุดลย์ วินัยแพทย์)
อธิบดีกรมทะเบียนการค้า

คำร้องขอขึ้นทะเบียนเพื่อค้าขายบริเวณชายแดนด้านจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ฐานยื่นซึ่งกิจกรรมค้าขายโดยกับประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้านด้านพม่าดังนี้ดังที่มีข้อความดังนี้

คำร้องขอที่	วันที่ยื่นคำร้อง	ผู้รับคำร้อง
1. ร่องรอยที่ต้องการห้าม (ภาษาไทย) (ภาษาอังกฤษ)		
2. เลขที่ทะเบียนนิติบุคคล		3. เลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากร
4. สถานที่ตั้งสำนักงาน (ภาษาไทย) ไทยศรีที่ (ภาษาอังกฤษ)		ไทยสาระ

5. จุดผ่อนปรน/ช่องทางตามกฎหมายศุลกากรที่ขอขึ้นบัญชี	ระบุว่างานค้าขายบริเวณชายแดนได้พักราชอาณาจักร
☐ จุดผ่อนปรนบ้านห้วยตันทุ่น หมู่ที่ 3 ตำบลแม่เงา อั่งกาลุนยวม	
☐ จุดผ่อนปรนบ้านห้วยดี้ บ.3 ตำบลห้วยมา อั่งกาลุมพีอง จ.แม่ป่องตอน	
☐ จุดผ่อนปรนทางอนุมติบ้านเสานิน บ.1 ตำบลเสานิน อั่งกาลุมพีระเริง	
☐ ทางอนุมติบ้านน้ำเพียงดิน ตำบลแม่น่อง อั่งกาลุมพีอง จ.แม่ป่องตอน	
☐ ทางอนุมติเฉพาะครัววังน้ำแม่คำมและบ.10 ต.แม่คำมและ บ.สน.เมย	

6. ประเภทของสินค้าที่มีความประสงค์จะค้าขายบริเวณชายแดน

☐		☐	
☐		☐	
☐		☐	

7. ข้าพเจ้านาย/นาง/นางสาว (ภาษาอังกฤษ)
และนาย/ นาง/ นางสาว (ภาษาอังกฤษ)

ผู้มีอำนาจจากทำรากฐานนิติบุคคลตามที่ได้รับทะเบียนการเป็นนิติบุคคลไว้ช่องร่องห้าม (ภาษาอังกฤษ)

(ภาษาอังกฤษ)

มีความประสงค์จะขอขึ้นทะเบียนเพื่อค้าขายบริเวณชายแดนด้านจังหวัดแม่ฮ่องสอน

โดยจะดำเนินการค้าขายกับ นิติบุคคลพม่า/บุคคลที่รับสัญชาติพม่า (ร่องห้ามบุคคล)

ที่อยู่
ระบุว่างานค้าขายของข้าพได้รับอนุญาตให้เข้ามาขายอาหารจานจีกไทย ได้พักราชอาณาจักรกับ

สถานที่พักราชอาณาจักร

ไทยศรีที่ ไทยสาระ

เพื่อดict. ขอรับรองกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการค้าขายบริเวณชายแดน โดยข้าพเจ้าขอให้คำรับรองต่อจังหวัด / ศส.ชทพ.จ.มส. ดังนี้
7.1 ข้าพเจ้าจะเป็นผู้ดูแลและให้ไว้รับรองที่ได้รับอนุญาตให้ขึ้นทะเบียน ติดต่อกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้องแต่เพียงผู้เดียว

และหากปรากฏว่าได้มีการใช้เอกสารรับรองที่ซึ่งหักออกให้ในต่อไปนี้โดยบุคคลอื่นในไม่ว่าจะเป็นเหตุให้ทางราชการหักออกบุคคลใด ให้รับความเสียหาย
หรือไม่เกิดความ ข้าพเจ้าขอรับรองด้วยผลจากการที่ได้มีการใช้เอกสารรับรองฉบับนี้โดยบุคคลอื่นและหรือความเสียหายใด ๆ ที่เกิดขึ้นเนื่องจากนั้น
ข้าพเจ้าเป็นผู้กระทำการดังกล่าว ทั้งนี้ตั้งแต่ได้รับอนุญาตออกในรับรองการเข้าขึ้นทะเบียนเป็นต้นไปจนกว่าข้าพเจ้าจะได้มีการเพิกถอนหรือแจ้ง
เปลี่ยนแปลงเป็นปัจจุบันหรือจังหวัดแม่ฮ่องสอน / ศส.ชทพ.จ.มส.

7.2 ข้าพเจ้ายินยอมให้จังหวัดแม่อ่องสอน/ศส. ชพ.ฯ. มส. ตราจดอบรมชี้แจงข้าพเจ้าก่อนมาที่นี่เพื่อศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับรายได้ ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องกับข้าพเจ้าบริษัท และสามารถเดินทางกลับเมืองได้ค่าใช้จ่ายได้ หากจังหวัดแม่อ่องสอน/ศส. ชพ.ฯ. มส. ได้ศึกษาอบรมแล้วพบว่า ข้าพเจ้า / บริษัท / ห้างร้านผู้ท่ามกลาง มีส่วนเกี่ยวข้องกับยาเสพติดหรือใช้ในการสนับสนุนกิจกรรมก่อการร้าย อันเป็นผลกระหายต่อความมั่นคงของชาติ

7.3 ก่อนที่จะประกอบนการศึกษาข้าพเจ้าทราบดีงดการทำงานการณ์บริโภชฯ แต่ละครั้งห้าวัดแม่อ่องสอนเป็นอย่างดี และกินยอมรับผิดชอบต่อปืนหน้า อาปั๊ด ฯ และความมั่นคงปลอดภัยในชีวิต ทรัพย์สิน ที่อาจเกิดขึ้นกับข้าพเจ้าบริษัท ห้างร้านผู้ท่ามกลาง โดยจะไม่ก่อส่อให้ชักจังหวัด ทุกกรณี

7.4 ข้าพเจ้าจะปฏิรูปิตามประการ ระบเมือง ขอกำหนดและเงื่อนไขต่างๆ ที่จังหวัดแม่ยองสอน / ศส.รทพ.จ.มต. กำหนดทุกฉบับ

8. ข้าพเจ้าขอรับรองว่าข้อความที่ระบุไว้ข้างต้นนี้เป็นความจริงทุกประการ

กฎภาค
ประทับตราสำคัญ

บริษัทฯ ห้างฯ (.....) บริษัทฯ ห้างฯ (.....)
รับที่ เดือน พ.ศ.
ลงชื่อ ผู้อำนวยการท่านที่
รับที่ เดือน พ.ศ.
ลงชื่อ ผู้อำนวยการท่านที่

สำหรับเจ้าน้ำที่

เอกสารนี้ตีบคคล

1. เอกสารนิติบุคคลของบริษัท ไทย
 ญี่ปุ่น

2. เศรษฐกิจด้านการค้าระหว่างประเทศ

3. เอกสาร คปน. แจ้งผลการตรวจศุลกากรเรื่องยาเสพติด
(จังหวัดพัทวาระยอม)

4. ใบรับรองการเป็นผู้ประกอบการในเขตพิเศษอุตสาหกรรมสังขยา

5. หนังสืออนุญาตให้นำผลิตภัณฑ์ในเขตอุตสาหกรรมสังขยา
เพื่อส่งไปยังสาธารณรัฐเชก
(เชก - ถูก)

6. หนังสือมอบอำนาจของบริษัทไทยมอบอำนาจให้คุณไทย
(เชก - ถูก) เป็นผู้ดําเนินการด้านเอกสารและพิธีการทางศุลกากร
ในการส่งสินค้า รวมทั้งเรื่องต่าง ๆ แทนบริษัทไทย
(6.1) สำเนาบัญชีรายรับ-จ่ายของคุณไทย
(6.2) สำเนาบัญชีรายรับ-จ่ายของคุณไทย

7. หนังสือมอบอำนาจของบริษัทพัทวาระ มอบอำนาจให้คุณไทย
(เชก - ถูก) เป็นผู้ดําเนินการในเรื่องต่าง ๆ รวมทั้งด้านธุรกรรม
(7.1) สำเนาบัญชีรายรับ-จ่ายของคุณไทย

**ประมวลกิจกรรมการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลภาคสนามของ
“โครงการพัฒนาคน ชุมชน และพื้นที่การค้าชายแดนจังหวัดแม่ฮ่องสอน”**

วัน เดือน ปี	กิจกรรม
9/3/51	<ul style="list-style-type: none"> ● คณะกรรมการด้วยอาจารย์สิทธิพร ภู่ริศ อาจารย์วรรณท妮 รุ่งเรืองสภากุล อาจารย์จักรพันธุ์ โอพารวิชชาติ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา เดินทางจากจังหวัดเชียงใหม่มาเก็บแบบสำรวจ จังหวัดแม่ฮ่องสอน
9/3/51	<ul style="list-style-type: none"> ● คณะกรรมการลงพื้นที่เก็บข้อมูล ณ จุดผ่อนปรนเพื่อการค้าชายแดนไทย-พม่า ช่องทางบ้านแม่สามແลบ หมู่ที่ 1 ตำบลแม่สามແลบ อำเภอสนมเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน
9/3/51	<ul style="list-style-type: none"> ● คณะกรรมการลงพื้นที่เก็บข้อมูล ณ จุดผ่อนปรนเพื่อการค้าชายแดนไทย-พม่า ช่องทางบ้านแม่สามແลบ หมู่ที่ 1 ตำบลแม่สามແลบ อำเภอสนมเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน
10/3/51	<ul style="list-style-type: none"> ● คณะกรรมการลงพื้นที่เก็บข้อมูล ณ จุดผ่อนปรนเพื่อการค้าชายแดนไทย-พม่า ช่องทางบ้านแม่สามແลบ หมู่ที่ 1 ตำบลแม่สามແลบ อำเภอสนมเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน
10/3/51	<ul style="list-style-type: none"> ● คณะกรรมการลงพื้นที่เก็บข้อมูล ณ จุดผ่อนปรนเพื่อการค้าชายแดนไทย-พม่า ช่องทางบ้านแม่สามແลบ หมู่ที่ 1 ตำบลแม่สามແลบ อำเภอสนมเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน
12/3/51	<ul style="list-style-type: none"> ● คณะกรรมการลงพื้นที่เก็บข้อมูล ณ จุดผ่อนปรนเพื่อการค้าชายแดนไทย-พม่า ช่องทางบ้านแม่สามແลบ หมู่ที่ 1 ตำบลแม่สามແลบ อำเภอสนมเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน
12/3/51	<ul style="list-style-type: none"> ● คณะกรรมการลงพื้นที่เก็บข้อมูล ณ จุดผ่อนปรนเพื่อการค้าชายแดนไทย-พม่า ช่องทางบ้านแม่สามແลบ หมู่ที่ 1 ตำบลแม่สามແลบ อำเภอสนมเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

วัน เดือน ปี	กิจกรรม
12/3/51	● คณานักวิจัยสัมภาษณ์คุณพิน ปิงกุล เจ้าหน้าที่ทหารประจำค่ายตรวจพิทักษ์ป่า อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
13/3/51	● คณานักวิจัยสัมภาษณ์คุณสิพาราณ์ จักรบุตร หัวหน้าสำนักปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเส้าหิน ณ องค์การบริหารส่วนตำบลเส้าหิน ตำบลเส้าหิน อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
14/3/51	● คณานักวิจัยสัมภาษณ์คุณมนู เที่ยงธรรม เจ้าหน้าที่ประจำค่ายศูนย์การแม่สอด จังหวัดตาก ณ ค่ายศูนย์การแม่สอด จังหวัดตาก
14/3/51	● คณานักวิจัยสัมภาษณ์พ.ต.ท.ณัฐวุฒิ แสงเดือน นายค่ายตรวจคนเข้าเมืองแม่สอด ณ ค่ายตรวจคนเข้าเมืองแม่สอด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก
15/3/51	● คณานักวิจัยเดินทางจากอำเภอแม่สอด จังหวัดตากกลับจังหวัดเชียงใหม่
26/3/51	● คณานักวิจัยซึ่งประกอบด้วยอาจารย์สิทธิพร ภู่ริศ อาจารย์วารรณานี รุ่งเรืองสภากุล อาจารย์จักรพันธุ์ โอพาริกชาติเดินทางจากจังหวัดเชียงใหม่ ไปอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย
27/3/51	● คณานักวิจัยสัมภาษณ์พ.ต.ท.ณัฐวุฒิ ตัมมะพุด เจ้าหน้าที่ประจำค่ายตรวจคนเข้าเมืองแม่สาย ณ ค่ายตรวจคนเข้าเมืองแม่สาย อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย และดูงานการตรวจคนเข้า-ออก ณ ค่ายพรมแดนแม่สาย อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย
27/3/51	● คณานักวิจัยสัมภาษณ์คุณชูชัย อุดมโภชน์ นายค่ายศูนย์การแม่สาย ณ ค่ายศูนย์การแม่สาย อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย
27/3/51	● คณานักวิจัยเดินทางจากอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงรายกลับจังหวัดเชียงใหม่
9/4/51	● คณานักวิจัยซึ่งประกอบด้วยอาจารย์สิทธิพร ภู่ริศ อาจารย์วารรณานี รุ่งเรืองสภากุล อาจารย์จักรพันธุ์ โอพาริกชาติ อาจารย์วัชรพล คงเที่ยง คณานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ เดินทางจากจังหวัดเชียงใหม่ไปอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
10/4/51	● คณานักวิจัยลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลที่บ้านแม่สามแอบ อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน
10/4/51	● คณานักวิจัยสัมภาษณ์คุณอรุรวิชช์ รัตนวงศ์ หัวหน้าสถานีอนามัยบ้านแม่สามแอบ ณ สถานีอนามัยบ้านแม่สามแอบ อำเภอสบเมย จังหวัด

วัน เดือน ปี	กิจกรรม
	แม่ห้องสอน
10/4/51	● คณานักวิจัยสัมภาษณ์คุณพัน สาลิกานนท์ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านบ้านแม่สามแอบ อำเภอสนมเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ณ บ้านผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
11/4/51	● คณานักวิจัยสัมภาษณ์คุณสุพัฒน์ ตาสิงห์ รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ย่วน ตำบลแม่ย่วน อำเภอสนมเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ณ องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ย่วน ตำบลแม่ย่วน อำเภอ สนมเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน
12/4/51	● คณานักวิจัยสัมภาษณ์ผู้ประกอบการค้าแม่สะเรียง อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ณ บ้านของคุณสวัสดิ์
12/4/51	● คณานักวิจัยสัมภาษณ์คุณอามพล อากิตย์รุ่งโรจน์ ประธานหอการค้าสายใต้ อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ณ บ้านของคุณอามพล
14/4/51	● คณานักวิจัยสัมภาษณ์คุณธรรนรงค์ เพ็ญศรี ผู้ใหญ่บ้านบ้านประตุเมือง หัวยตันหนุน อำเภอชุมย่วน จังหวัดแม่ฮ่องสอน ณ วัดประตุเมือง หัวยตันหนุน อำเภอชุมย่วน จังหวัดแม่ฮ่องสอน
15/4/51	● คณานักวิจัยสัมภาษณ์ดำเนินการสำรวจบ้านพ ปลูกจิน เจ้าหน้าที่สำรวจประจำสถานีสำรวจบ้านน้ำเพียงดิน ตำบลพานบ่อง อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
15/4/51	● คณานักวิจัยสัมภาษณ์คุณธีระพงษ์ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านทรายขาว อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ณ บ้านของคุณธีระพงษ์
16/4/51	● คณานักวิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูล ณ บ้านรักไทย อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
16/4/51	● คณาวิจัยสัมภาษณ์คุณจิ่ง ภรรยาผู้ใหญ่บ้านบ้านรักไทย ซึ่งประกอบอาชีพค้าขายของชำ ณ บ้านของคุณจิ่ง อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
16/4/51	● คณาวิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลที่ช่องทางนาป่าแก๊ก บ้านรักไทย อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
16/4/51	● คณานักวิจัยสัมภาษณ์เจ้าของธุรกิจ ไวน์ และร้านขายของชำ ณ บ้านรักไทย อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
18/4/51	● คณานักวิจัยสัมภาษณ์คุณเดชา เยาวโถชา ประธานสหกรณ์หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงทุ่งกองนู จำกัด อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ณ สหกรณ์

วัน เดือน ปี	กิจกรรม
	หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงทุ่งกองมู จำกัด
18/4/51	<ul style="list-style-type: none"> คณานักวิจัยสัมภាយณ์คุณชัยเดช สุทธินกร ผู้ใหญ่บ้านบ้านต่อแพ ตำบลแม่เจา หมู่ที่ 8 อำเภอชุมยวน จังหวัดแม่ฮ่องสอน ณ บ้านของ คุณชัยเดช
18/4/51	<ul style="list-style-type: none"> คณานักวิจัยเดินทางกลับจังหวัดเชียงใหม่
11/5/51	<ul style="list-style-type: none"> คณานักวิจัยซึ่งประกอบด้วยอาจารย์สิทธิพิร ภู่นริศ อาจารย์วรรัตน์ รุ่งเรืองสกากุล อาจารย์จักรพันธุ์ โอบาริกชาติ คณานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ เดินทางจากจังหวัดเชียงใหม่ไปอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
12/5/51	<ul style="list-style-type: none"> คณานักวิจัยสัมภាយณ์คุณคำนาจ คงธรรม ผู้จัดการห้างหุ้นส่วน เอทีที อิมปอร์ตเอ็กซปอร์ต ณ โรงแรมริเวอร์ไซร์สอร์ท อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
12/5/51	<ul style="list-style-type: none"> คณานักวิจัยสัมภាយณ์ ผู้ประกอบการค้าชายแดนไทย-พม่า ณ โภดังของห้างหุ้นส่วน เอทีที อิมปอร์ตเอ็กซปอร์ต อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
12/5/51	<ul style="list-style-type: none"> คณานักวิจัยสัมภាយณ์ผู้ประกอบการค้าชายแดนไทย-พม่า อำเภอแม่เกอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
13/5/51	<ul style="list-style-type: none"> คณานักวิจัยสัมภាយณ์คุณประจิม คงดี นายอำเภอสนมเมย ณ ที่ว่าการอำเภอสนมเมย อำเภอสนมเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน
13/5/51	<ul style="list-style-type: none"> คณานักวิจัยสัมภាយณ์คุณเดชา สัตถาผล นายอำเภอแม่สะเรียง ณ ที่ว่าการอำเภอแม่สะเรียง อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
13/5/51	<ul style="list-style-type: none"> คณานักวิจัยสัมภាយณ์ผู้ประกอบการค้าชายแดนไทย-พม่า อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ณ ที่ว่าการอำเภอแม่สะเรียง อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
14/5/51	<ul style="list-style-type: none"> คณานักวิจัยเดินทางจากอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอนกลับจังหวัดเชียงใหม่
16/7/51	<ul style="list-style-type: none"> คณานักวิจัย เดินทางจากจังหวัดเชียงใหม่ไปอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

วัน เดือน ปี	กิจกรรม
17/7/51	<ul style="list-style-type: none"> คณานักวิจัยสัมภาษณ์ผู้ประกอบการค้าชายแดนไทย-พม่า ณ อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
18/7/51	<ul style="list-style-type: none"> คณานักวิจัยติดต่อเรื่องสถานที่เพื่อใช้อบรมกฎหมายด้านการค้าชายแดนจังหวัดแม่ฮ่องสอน ครั้งที่ 1 รวมทั้งประสานงานผู้ประกอบการและบุคคลที่เกี่ยวข้องเพื่อเข้าร่วมอบรมกฎหมายดังกล่าว และเดินทางจากอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอนกลับจังหวัดเชียงใหม่
10/8/51	<ul style="list-style-type: none"> ที่ปรึกษาโครงการฯ คณานักวิจัย และวิทยากรเดินทางจากกรุงเทพฯและจังหวัดเชียงใหม่ไปอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอนเพื่อเตรียม เวทีการอบรมกฎหมายด้านการค้าชายแดนจังหวัดแม่ฮ่องสอน ครั้งที่ 1 ณ ห้องประชุมชั้น 2 อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
11/8/51	<ul style="list-style-type: none"> ที่ปรึกษาโครงการฯ คณานักวิจัย และวิทยากรเข้าร่วมการอบรมกฎหมายด้านการค้าชายแดนจังหวัดแม่ฮ่องสอน ครั้งที่ 1 ณ ห้องประชุมชั้น 2 อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
12/8/51	<ul style="list-style-type: none"> ที่ปรึกษาโครงการฯ คณานักวิจัย และวิทยากรเดินทางจากอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอนกลับจังหวัดเชียงใหม่ และกรุงเทพฯ
29/9/51	<ul style="list-style-type: none"> คณานักวิจัย เดินทางจากจังหวัดเชียงใหม่ไปอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
30/9/51- 1/10/51	<ul style="list-style-type: none"> คณานักวิจัยสัมภาษณ์ผู้ประกอบการค้าชายแดนไทย-พม่า ณ อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
2/10/51	<ul style="list-style-type: none"> คณานักวิจัยเดินทางจากอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอนกลับจังหวัดเชียงใหม่ และเดินทางจากจังหวัดเชียงใหม่ไปกรุงเทพฯเพื่อประชุม สรุปงานกับที่ปรึกษาโครงการฯ
3/10/51	<ul style="list-style-type: none"> ที่ปรึกษาโครงการฯ และคณานักวิจัยประชุมเพื่อสรุปความคืบหน้าของโครงการวิจัย ณ ห้องประชุมร้านโอดมาร์ชันทร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
4/10/51	<ul style="list-style-type: none"> คณานักวิจัยค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการวิจัย

วัน เดือน ปี	กิจกรรม
5/10/51	<ul style="list-style-type: none"> คณานักวิจัยเดินทางจากกรุงเทพฯเพื่อกลับจังหวัดเชียงใหม่
20/10/51	<ul style="list-style-type: none"> ที่ปรึกษาโครงการฯ คณานักวิจัย และผู้ช่วยนักวิจัยเดินทางจากกรุงเทพฯ และจังหวัดเชียงใหม่ไปอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอนเพื่อเตรียม เวทีการจัดการองค์ความรู้ด้านการค้าชายแดนอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ณ ห้องประชุมชั้น 2 อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยเฉพาะดังกล่าววัดจัดขึ้นภายใต้ความร่วมมือระหว่างอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน และโครงการพัฒนาคน ชุมชน และพื้นที่การค้าชายแดน จังหวัดแม่ฮ่องสอน
21/10/51	<ul style="list-style-type: none"> ที่ปรึกษาโครงการฯ คณานักวิจัย และผู้ช่วยนักวิจัยเข้าร่วมเวทีการจัดการองค์ความรู้ด้านการค้าชายแดนอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ณ ห้องประชุมชั้น 2 อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอนเพื่อรับฟังสภาพปัญหาและข้อเสนอแนะต่อการค้าชายแดนในอำเภอแม่สะเรียง จังหวัด แม่ฮ่องสอนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ภาครัฐ ภาคประชาชน (ผู้ประกอบการค้าชายแดน) เป็นต้น
22/10/51	<ul style="list-style-type: none"> ที่ปรึกษาโครงการฯ คณานักวิจัย และผู้ช่วยนักวิจัยเดินทางจากอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอนกลับจังหวัดเชียงใหม่ และกรุงเทพฯ
30/11/51	<ul style="list-style-type: none"> คณานักวิจัยเดินทางจากจังหวัดเชียงใหม่เพื่อเก็บข้อมูลการค้าชายแดน ณ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

รายนามเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดน จังหวัดแม่ฮ่องสอน
ภายใต้“โครงการพัฒนาคน ชุมชน และพื้นที่การค้าชายแดนจังหวัดแม่ฮ่องสอน”

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	หน่วยงาน/องค์กร
● ภาคราชการ		
1	คุณเดชา สำราญ	● นายสำราญ สำราญ จังหวัดแม่ฮ่องสอน
2	คุณจำลอง ปีอกแก้ว	● ผู้ประสานงานป้าไม้สำราญ สำราญ จังหวัดแม่ฮ่องสอน
3	คุณนพัฒน์ จันทรินทร์	● ปลัดสำราญฝ่ายความมั่นคง สำราญ จังหวัดแม่ฮ่องสอน
4	คุณบูรณ์ อินธิรัตน์	● ผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมการส่งออกภาคเหนือ (เชียงใหม่) ศูนย์ส่งเสริมการส่งออกภาคเหนือ (เชียงใหม่) สำราญเมือง จังหวัดเชียงใหม่
5	คุณทักษะ ศรีประเสริฐ	● นายค่านศุลกากรแม่สำราญ สำราญ จังหวัดแม่ฮ่องสอน
6	พ.ต.ต.ชนคร แตงแก้ว	● นายค่านศุลกากรเข้าเมืองแม่สำราญ สำราญ จังหวัดแม่ฮ่องสอน
7	พ.อ. บุญยืน อินกว่าง	● ผู้บังคับการกรมทหารพวนที่ 36 ค่ายเทพสิงห์ ตำบลบ้านกาด สำราญ จังหวัดแม่ฮ่องสอน
8	พ.ต.อ.รังสิต โลไทยสังค์	● ผก.สตานีภูธรแม่สำราญ สำราญ จังหวัดแม่ฮ่องสอน
9	พ.ต.ท. บุญทัศน์ ประดิษฐ์	● สารวัตรสถานีตำรวจนครท่าตາผ่าง สำราญ จังหวัดแม่ฮ่องสอน
10	คุณสมชาย ปรางนาก	● หัวหน้าเขตต่อนรักษาพันธุ์ป่าสาละวิน
11	คุณเอกชัย บัญญัติโลก	● เจ้าพนักงานป้าไม้ 5 สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 16 สาขาแม่สำราญ (ส่วนอนุรักษ์และป้องกัน

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	หน่วยงาน/องค์กร
		ทรัพยากร) อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
12	คุณสาวก ทองคำจันทร์	<ul style="list-style-type: none"> หัวหน้าหน่วยป่าไม้ห้วยสิงห์
13	คุณปทุม กาวิละ	<ul style="list-style-type: none"> นักวิชาการพัฒนาระบบ สำนักงานพัฒนาระบบจังหวัดแม่ฮ่องสอน
14	คุณจรัส พรหมมา	<ul style="list-style-type: none"> นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเส้าหิน อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
15	คุณละติน คำอ้าย	<ul style="list-style-type: none"> กำนันตำบลเส้าหิน อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
16	คุณอัมพล เด่นโภชา	<ul style="list-style-type: none"> กำนันตำบลแม่สะเรียง อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
● ภาควิชาการ		
17	คุณวีระวัฒน์ ตันปีชาติ	<ul style="list-style-type: none"> กรรมการและเลขานุการมูลนิธิพิทักษ์ประชาชาติ ที่ปรึกษาโครงการพัฒนาคน ชุมชน และพื้นที่การค้าชายแดนจังหวัดแม่ฮ่องสอน
18	รศ.ดร.พันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร	<ul style="list-style-type: none"> รองศาสตราจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่ปรึกษาโครงการพัฒนาคน ชุมชน และพื้นที่การค้าชายแดนจังหวัดแม่ฮ่องสอน
19	คุณบงกช นาภาอัมพร	
● ภาคประชาชน		
20	คุณสวัสดิ์ ไชยพูน	<ul style="list-style-type: none"> ผู้ประกอบการค้าชายแดนอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
21	คุณอำนาจ คงธรรม	<ul style="list-style-type: none"> ผู้ประกอบการค้าชายแดนอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
22	คุณจันทร์ตัน สุทัน	<ul style="list-style-type: none"> ห้างหุ้นส่วนจำกัดแม่สะเรียงชิปปิ้ง อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
23	คุณจุฑารัตน์ ดวงสุภา	<ul style="list-style-type: none"> ห้างหุ้นส่วนจำกัดแม่สะเรียงชิปปิ้ง อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	หน่วยงาน/องค์กร
24	คุณสมม์ชา ໂຮຈັດນິ	● บริษัทส.ประภาคาร จำกัด
25	คุณบุญ พงษ์มา	● ทนายความตีนเปล่าประจำคลินิกกฎหมายชาวบ้าน (ด้านสถานะและสิทธิบุคคล) อำเภอแม่อย จังหวัดเชียงใหม่
26	คุณไสเดง แก้วธรรม	● ทนายความตีนเปล่าประจำคลินิกกฎหมายชาวบ้าน (ด้านสถานะและสิทธิบุคคล) อำเภอแม่อย จังหวัดเชียงใหม่
27	คุณสุ ดวงใจ	● ทนายความตีนเปล่าประจำคลินิกกฎหมายชาวบ้าน (ด้านสถานะและสิทธิบุคคล) อำเภอแม่อย จังหวัดเชียงใหม่
● ภาคสื่อสารมวลชน		
28	คุณเนาวรัตน์ ศรีแก้วเลิศ	สวท.แม่สะเรียง กรมประชาสัมพันธ์